

Arkeol. os. 171 / 28.5.1999

M

TOIJALA
ARKEOLOGINEN PERUSINVENTOINTI 1998

Antti Bilund
Maakunnallinen yksikkö
Tampereen museot 1999

TOIJALA

Tampereen museot, maakunnallinen yksikkö

Inventoija: Fil.yo. Antti Bilund

Inventointi kuului vuonna 1993 aloitettuun Pirkanmaan kuntien arkeologiseen inventointiprojektiin. Toijala on inventoitu vuonna 1943. Toijalassa oli ennen vuoden 1998 inventointia kolme tunnettua kiinteää muinaisjäännöstä, jotka olivat kaikki rautakautisia kalmistoja. Kivikautisia irtolöytöjä oli noin 15 kappaletta ja rautakautisia noin kymmenen.

Inventoinnissa tarkastettiin kaikki aiemmin tunnetut esihistorialliset muinaisjäännökset ja irtolöytöpaikat. Yleisöilmoitusten perusteella tarkastettiin lisäksi muutamia aivan uusia löytöpaikkoja ja muita kohteita. Suurin osa kenttätyöajasta, arviolta puolet tai kaksi kolmasosaa, käytettiin aiemmin tuntemattomien muinaisjäännösten etsimiseen tarkastamalla maastossa eri tyyppisten muinaisjäännösten kannalta edullisilta vaikuttavilla alueilla. Kenttätyöt jakautuivat alueellisesti selvästi kahteen painopistesuuntaan. Suuri osa ajasta käytettiin pyyntikulttuuriin liittyvien muinaisjäännösten etsimiseen Vanajaveden rannoilta. Toisaalta etsittiin rautakautiseen maanviljelysasutukseen liittyviä muinaisjäännöksiä sisämaasta. Maastossa koekuoppien kaivaminen oli tärkein työmenetelmä. Pellot olivat märästä ja kylmästä kesästä johtuen kenttätyöajan alkupuolella vielä lähes kokonaan kyntämättä.

Inventoinnin tuloksena Toijalan esihistoriallisten tai mahdollisesti esihistoriallisten muinaisjäännösten lukumäärä kasvoi kahteentoista. Useat löytyneistä muinaisjäännöksistä ovat varsin hyvin säilyneitä ja näyttävät löytöjen määrän ja laadun perusteella mielenkiintoisilta. Inventoinnin tuloksena löydettiin seitsemän kivi- tai varhaismetallikautista pyyntiasuinpaikkaa, ja yksi aiemmin tunnettu löytöpaikka todettiin nuorakeraamiseksi asuinpaikaksi. Yhdeksäs uusi kiinteä muinaisjäännös on pyyntikuoppakohde.

Pääosa asuinpaikoista löytyi Vanajaveden rannoilta. Näistä viisi on melko ehjässä metsämaastossa, ja niiltä on keramiikkaa. Yhdeltä paikalta on nuorakeramiikkaa. Muuten löydetty keramiikka on vaikeasti tyypiteltävää, mutta ajoittunee lähinnä kivikauden lopulle ja varhaismetallikaudelle. Myös Vanajaveden vesistöhistoria tukee asuinpaikkojen melko myöhäistä ajoitusta. Kahdelta asuinpaikalta löytyi myös maan pinnalle näkyviä rakenteita. Yhdellä on ainakin yksi varhaismetallikautinen, lapinraunio-tyyppinen hautaröykkiö. Toisella on ilmeisesti ehjä asumuspainanne. Siihen tehdystä koekuopasta löytyi runsaasti keramiikkaa, joka näyttää varhaismetallikautiselta, lähinnä rautakautiselta. Sisämaasta, Lontilanjoen laaksosta yleisöilmoituksen perusteella löydettyä asuinpaikalta on kerätty runsaasti kiviesineitä. Niiden ja rannansiirtymisajoituksen perusteella asuinpaikka ajoittuu todennäköisesti hyvin varhaiseen ajankohtaan, mesoliittisen ajan alkupuolelle, Ancylyus-järvivaiheeseen. Löytöjen määrä on merkittävä, vaikka asuinpaikka sijaitseekin pellolla, ja on siten osittain tuhoutunut.

Asuinpaikkojen lisäksi inventoinnissa löytyi todennäköinen pyyntikuopparyhmä, jossa on 11 kuoppaa jonossa pitkin suon ympäröimää harjua. Muinaisjäännös on kuoppien määrän vuoksi merkittävä ja sijainniltaan mielenkiintoinen, sillä se sijaitsee kahden kivi- tai varhaismetallikautisen asuinpaikan välissä.

Rautakauden osalta inventoinnin tulokset jäivät vähäisemmiksi, sillä uusia, aiemmin tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei löytynyt. Inventoijalle luovutettiin yksi mahdollisesti rautakautinen keihäänkärki tai sellaisen teelmä, jonka löytöpaikka on tuhoutunut. Toiselta oletetulta keihäänkärjen löytöpaikalta löydettiin koekuopituksessa pala rautakautista keramiikkaa.

Löydöt: KM 31157-31168

Kenttätyöaika: yhteensä 21 päivää aikavälillä 14.9.-4.11.1998

Tutkimuskustannukset: Toijalan kaupunki ja Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö, n. 58000 mk

Tutkimusraportti: A. Bilund 9.4.1999 Museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa ja Tampereen museoiden maakunnallisessa yksikössä.

TOIJALA, ARKEOLOGINEN PERUSINVENTOINTI 1998

SISÄLLYSLUETTELO	s.
1. JOHDANTO.....	4
2. TUTKIMUSALUE.....	4
2.1. Luonnonympäristö.....	4
2.2. Kulttuuriympäristö ja asutus.....	5
2.3. Tutkimushistoria.....	6
3. INVENTOINTI.....	6
3.1. Kenttätyöt.....	6
3.2. Raportti.....	7
3.3. Tulokset.....	8
4. LUETTELOT JA YLEISKARTAT.....	10
4.1. Luettelo inventointikohteista.....	10
4.2. Luettelo löydöistä, joita ei ole käsitelty inventointikohteina.....	12
4.3. Yleiskartta inventoinnissa tarkastetuista alueista.....	14
4.4. Yleiskartta inventointikohteista.....	17
5. INVENTOINTIKOHTEET.....	18
5.1. Kiinteät esihistorialliset ja todennäköisesti esihistorialliset muinaisjäännökset.....	18
5.1.1. Hallämäki, rautakautinen polttokalmisto [1].....	18
5.1.2. Mainiemi, rautakautinen polttokalmisto [2].....	23
5.1.3. Kirkkomäki, rautakautinen polttokalmisto [3].....	29
5.1.4. Hirsikangas, kivikautinen asuinpaikka [4].....	35
5.1.5. Metsikkö, kivikautinen asuinpaikka [5].....	40
5.1.6. Matinlahti, kivikautinen asuinpaikka [6].....	44
5.1.7. Toivettula, kivikautinen asuinpaikka [7].....	49
5.1.8. Mäkienperä, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka [8].....	53
5.1.9. Sitto, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja varhaismetallikautinen hautaröykkiö [9].....	59
5.1.10. Kirjoniemi, kivikautinen asuinpaikka [10].....	65
5.1.11. Taivallahti, varhaismetallikautinen (?) asuinpaikka [11].....	72
5.1.12. Pikkusuo, ajoittamattomia pyyntikuoppia [12].....	78
5.2. Irtolöytöpaikat.....	83
5.2.1. Karjaisennenä, kivikautinen irtolöytöpaikka [13].....	83
5.2.2. Äykkö, rautakautinen irtolöytöpaikka [14].....	87
5.2.3. Loukonmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [15].....	94
5.2.4. Kasakkamäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [16].....	99
5.2.5. Haittilanmäki, rautakautinen kätkölöytöpaikka ja irtolöytöpaikka [17].....	103
5.2.6. Hämeentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [18].....	106

5.2.7. Hallämäentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [19].....	109
5.2.8. Alhonranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [20].....	112
5.2.9. Kurvola, kivikautinen irtolöytöpaikka [21].....	115
5.2.10. Kakkalinmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [22].....	118
5.2.11. Palkinpää, rautakautinen irtolöytöpaikka [23].....	121
5.2.12. Rajala, kivikautinen irtolöytöpaikka [24].....	124
5.2.13. Kivisilta, rautakautinen irtolöytöpaikka [25].....	127
5.2.14. Sikomäki, kivikautinen irtolöytöpaikka [26].....	129
5.2.15. Vanhala, kivikautinen irtolöytöpaikka [27].....	132
5.2.16. Niittymäki, kivikautinen irtolöytöpaikka [28].....	135
5.2.17. Isosuo, kivikautinen irtolöytöpaikka [29].....	138
5.2.18. Karon Aittapelto, kivikautinen irtolöytöpaikka [30].....	141
5.2.19. Pasi, kivikautinen irtolöytöpaikka [31].....	144
5.2.20. Junkkari, ajoittamaton irtolöytöpaikka [32].....	146
5.2.21. Kekkä, kivikautinen irtolöytöpaikka [33].....	149
5.2.22. Terissaaren pohjoisranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [34].....	152
5.2.23. Isonhiedanlahti, kivikautinen (?) irtolöytöpaikka [35].....	155
5.2.24. Pappila, rautakautinen (?) irtolöytöpaikka [36].....	158
5.3. Historiallisen ajan kohteita.....	163
5.3.1. Terissaari, historiallisen ajan kiven- ja maansekainen röykkiö [37].....	163
5.3.2. Järvelä, historiallisen ajan kiven- ja maansekaisia röykkiöitä [38].....	166
5.3.3. Jäkäläkallio, historiallisen ajan asutus- ja viljelyjäännöksiä [39].....	169
5.3.4. Nuljunkulma, historiallisen ajan hakkauksia kivessä [40].....	173
LIITTEET	
1. Luettelo mv-negatiiveista.....	176
2. Luettelo diakuvista.....	180

1. JOHDANTO

Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö käynnisti vuonna 1993 Pirkanmaan kuntien arkeologisen inventointiprojektin. Projektin taustalla oli tieto, että maakunnan alueella oli vain muutama kunta, jonka muinaisjäännösten voitiin katsoa olevan hyvin tiedossa. Pirkanmaan ongelmana ovat vanhat, jo 40-50 vuotta sitten tehdyt muinaisjäännöskartoitukset tai toisaalta muutamassa päivässä suoritettut kuntakohtaiset pikainventoinnit. Rahoitus inventointiprojektiin on saatu Tampereen museoilta sekä asianosaisista kunnista. Vuodesta 1993 lähtien yksikkö on suorittanut Pirkanmaalla 16 arkeologista inventointia: v. 1993 Kangasala, v. 1994 Tampere ja Lempäälä, v. 1995 Vesilahti, Pälkäne, Vammalan Tyrvään Vanhankirkonniemi ja Rautajoki, v. 1996 Viiala, Kylmäkoski ja Vammalan Palviala ja v. 1997 Sahalahti, Mänttä ja Vammalan Sastamalan kirkon ympäristö (kulttuurimaisemainventointi). Projekti on tuonut esille vuoden 1997 loppuun mennessä 95 muinaisjäännöstä. Ennen inventointeja samoilta tutkimusalueilta tunnettiin 149 muinaisjäännöstä. Vuonna 1998 inventoitavina olivat Pirkkala, Toijala, Vammalan Kotalansaari ja Längelmäveden alue (kalliomaalausinventointi).

Maakunnallinen yksikkö suoritti Toijalan arkeologisen inventoinnin kenttätyöt ajalla 14.9.-4.11.1998. Kenttätyöaika oli yhteensä 21 päivää. Kenttätyönjohtajana toimi Antti Bilund. Kenttätöihin osallistuivat muutamina päivinä myös Marjo Meriluoto-Jaakkola ja Ulla Tornainen maakunnallisesta yksiköstä, sekä yksikössä työelämään tutustumassa ollut koululainen Alekski Jaatinen. Museorakennusmestari Tapani Koironen toimi veneen kuljettajana kahtena päivänä. Useat Toijala-Akaa -seuran jäsenet avustivat maastotöissä yhteensä yli kymmenen miestyöpäivän verran. Raportin on laatinut Antti Bilund pääosin marraskuussa 1998. Maakunnallisen yksikön apulaistutkija Vadim Adel ja tutkimusavustaja Riia Siltanen ovat osallistuneet sen viimeistelyyn maaliskuu/huhtikuussa 1999.

2. TUTKIMUSALUE

2.1. Luonnonympäristö

Toijala sijaitsee Tampereen ja Hämeenlinnan puolivälissä, Vanajaveden etelärannalla. Sen naapurikuntia ovat Valkeakoski (entinen Sääksmäki) Vanajaveden pohjoispuolella ja idässä, sekä Kalvola, Kylmäkoski ja Viiala etelässä ja lännessä.

Inventoinnin kannalta keskeisiä topografisia piirteitä ovat Vanajavesi alueen pohjoislaidalla ja toinen keskeinen vesistö, pienehkö Lontilanjoki. Vanajavesi on koko ympäröivän alueen keskeinen vesistö. Lontilanjoki laskee etelästä Nahkialanjärveen, joka on Toijalan keskustassa, ja edelleen Vanajaveteen. Lontilanjoen laaksossa ja Vanajaveden rannalla on savikkoa, muuten maaperä on moreenia. Alavilla alueilla, ainakin Vanajaveden rannoilla, moreeni koostuu pääasiassa hienosta hiekasta ja hiedasta, ja on enimmäkseen vähäkivistä. Ranta-alueet, sekä savikot että moreenimaat, ovatkin kasvillisuudeltaan reheviä, usein lehtomaisia. Korkeimmilla alueilla maasto on kallioista.

Kaksi harjua kulkee kunnan poikki idästä länteen. Pohjoisempi niistä kulkee katkonaisena Vanajaveden rantaa Terissaaresta Toijalan sataman ja Rätön kautta Toivettulaan. Eteläisempi on keskustan eteläpuolella sisämaassa. Se tulee Toijalan alueelle idästä vanhan maantien linjaa ja jakautuu Lontilanjoen länsipuolella Kurvolan kohdalla kahtia. Pohjoisempi haara kulkee Hietasen kautta Junkkariin, ja eteläisempi jatkaa suoraan länteen.

Rantasidonnaisten muinaisjäännösten kannalta on oleellista, että Vanajaveden pinta on järven Ancylus-vaiheessa tapahtuneen erilliseksi altaaksi kuroutumisen jälkeen koko ajan noussut viime vuosisadalle asti. Tämä johtuu siitä, että maankohoaminen on ollut järvioltaan alueella hitaampaa kuin sen luoteislaidalla, missä on Vanajaveden pinnan tasoa säättävä kynnyks, Lempäälän Kuokkastenkosken niska. Kivikaudella veden pinta on ollut nykyisen pinnan alapuolella. Sen aikaiset rannat ovat jääneet nousevan veden alle, ja niillä olleet muinaisjäännökset ovat todennäköisesti suurelta osin tuhoutuneet. Veden pinta lienee noussut nykyisen tason yläpuolelle joskus kivikauden lopulla tai varhaismetallikaudella. Rautakaudella pinta on ilmeisesti ollut jo niin korkealla, että Vanajavedestä on ulottunut pitkä kapea lahti Nahkialanjärveen asti. Viime vuosisadalta lähtien vedenpinta on alentunut noin 2 m Kuokkastenkosken perkauksen ja muiden töiden seurauksena.

2.2. Kulttuuriympäristö ja asutus

Historiallisella ajalla maanviljelysasutus on Toijalassa keskittynyt alaville savikoille. Moreenialueet ovat enimmäkseen asumattomia metsämaata. Tihein ja ilmeisesti myös vanhin, selvästi jo rautakaudelta periytyvä asutus on sijainnut Nahkialanjärven ympärillä, Toijalan, Nahkialan ja Pätsiniemen kylien alueella. Nämä kylät ovat vanhimmista lähteissä, 1500-luvun keskivaiheilla, taloluvultaan Toijalan alueen suurimpia. Toijalan kylään oli jo 1400-luvun lopulla rakennettu Akaan pitäjän kirkko, ja siitä oli siten muodostumassa alueellinen keskus. Myös pienemmät nykyisen Toijalan alueella olleet Akaan pitäjän kylät sijaitsivat Lontilanjoen varrella, Nahkialanjärven ja Vanajaveden rannan välillä. Tämä vesireitti oli veden pinnan ollessa nykyistä korkeammalla oikeastaan pitkä ja kapea Nahkialanjärveen ulottuva lahti. Vaikka asutus ei ollut tiheää, olivat kaikki nykyiset kylät, Pappila, Haudanniemi, Rättö ja Toivettula, jo 1540-luvulla olemassa. Alueelta on saatu talteen vain pari mahdolliseen rautakautiseen asutukseen viittaavaa irtolöytöä. Lontilanjoen yläjuoksu ja Vanajaveden ranta Toijalan kohdalla Akaan puolella olivat 1800-luvulle asti ainakin lähes asumattomia.

Toijalan itälaidalla, Sääksmäestä Toijalaan liitetyllä alueella, asutuksen sijainti oli erilainen. Vanajaveden rannalla olivat Terissaaren, Sampauksen, Kankaroisen kylät, jotka myöhemmin muodostivat Terisen kartanon, ja Mulkuen kylä. Sisämaassa, noin kilometrin päässä rannalta olivat Kyän ja Tyrisevän kylät. Kaikki kylät olivat olemassa jo 1540-luvulla, mutta merkkejä rautakautisesta asutuksesta ei ole. Asutushistoriallisesti alue liittyy Sääksmäen Saarioispuolen rautakautiseen asutukseen.

Toijalan kehityksen kannalta ratkaiseva muutos oli rautatien rakentaminen ja Toijalan valinta risteysasemaksi 1800-luvun lopulla. Tämä muutos käynnisti taajaman kehityksen, jota 1900-luvun alkupuolella vauhditti teollisuuden syntyminen hyvien liikenneyhteyksien äärelle. Rautatieasema rakennettiin keskelle vanhan maanviljelysasutuksen tihentymää, Toijalan ja Pätsiniemen kylien väliin. Myös taajama kasvoi sitten samojen kylien alueelle ja osittain pohjoisemmas Nahkialan kylän puolelle.

Kaupungissa on nykyisin noin 8000 asukasta. Maapinta-alaltaan se on Pirkanmaan pienin kunta, 51 m² eli puoli peruskarttalehteä. Asukastiheys on Tampereen jälkeen Pirkanmaan toiseksi suurin. Taajaman osuus koko kaupungin pinta-alasta on suuri. Koska taajama on syntynyt juuri historiallisen ajan ja ilmeisesti myös rautakauden maanviljelysasutuksen keskeisimmälle alueelle, ovat olosuhteet rautakautisten muinaisjäännösten säilymisen kannalta melko huonot. Kivi- ja varhaismetallikautiseen pyyntikulttuuriin liittyvien rantasidonnaisten muinaisjäännösten osalta

tilanne on parempi. Vaikka ranta-alueet eivät viljelyn ja huvilarakentamisen vuoksi ole säilyneet luonnontilaisina, ei taajama-alue ja muu suuripiirteinen moderni maankäyttö ole kuitenkaan kovin suuressa määrin ulottunut Vanajaveden rannoille.

2.3. Tutkimushistoria

Ensimmäiset arkeologiset löydöt saatiin 1800-luvun lopulla. Osa näistä oli kivikautisia kiviesineitä, joita Toijalan alueelta keräsi varsinkin Salomon Wilskman. Merkittävämpiä olivat samoihin aikoihin Mainiemestä ja Hallamäestä tavatut rautakautiset kalmistolöydöt. Hj. Appelgren ja Juhani Rinne tarkastivat ja kartoittivat nämä löytöpaikat jo vuosina 1895 ja 1905. Sen jälkeen useat arkeologit ovat tarkastaneet yksittäisiä löytöpaikkoja eri vuosikymmeninä. Toijala on inventoitu vuonna 1943. Silloin Annikki Nisula suoritti Akaan, Kylmäkosken ja Viialan inventoinnin. Vuonna 1986 museovirasto teki koekaivauksia kahdella rautakautisella löytöpaikalla. Muita kaivauksia Toijalassa ei ole suoritettu.

Toijalassa oli ennen vuoden 1998 inventointia kolme tunnettua kiinteää muinaisjäännöstä, jotka olivat kaikki rautakautisia kalmistoja. Nämä muinaisjäännökset sijaitsevat kaupungin keskustassa, tiheästi rakennetulla alueella, ja ovat osittain tuhoutuneet. Kivikautisia irtolöytöjä oli noin 15 kappaletta ja rautakautisia noin kymmenen.

3. INVENTOINTI

3.1. Kenttätyöt

Inventoinnissa tarkastettiin kaikki aiemmin tunnetut esihistorialliset muinaisjäännökset ja irtolöytöpaikat. Aiemmin tunnetut kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset tarkastettiin päällisin puolin. Vanhojen irtolöytöjen paikantaminen osoittautui työlääksi ja aikaa vieväksi. Useimmat niistä on käsitelty jo vuoden 1943 inventointiraportissa, mutta koska tällöin ei ole ollut käytettävissä kunnollisia karttoja, paikkojen sijainnin täsmällinen kuvaaminen on ollut vaikeaa. Paikallisten oppaiden tiedoista oli paljon apua vanhojen paikan- ja henkilönimien selvittämisessä. Myös muutamien vuoden 1943 jälkeen museoihin tulleiden, mutta puutteellisilla tiedoilla varustettujen löytöjen löytöpaikat voitiin inventoinnissa selvittää tarkasti. Yleisöilmoitusten perusteella tarkastettiin lisäksi muutamia aivan uusia löytöpaikkoja ja muita kohteita. Suurin osa kenttätyöajasta, arviolta puolet tai kaksi kolmasosaa, käytettiin aiemmin tuntemattomien muinaisjäännösten etsimiseen tarkastamalla maastossa eri tyyppisten muinaisjäännösten kannalta edullisilta vaikuttavia alueita.

Kenttätyöt jakautuivat alueellisesti selvästi kahteen painopistesuuntaan. Suuri osa ajasta käytettiin pyyntikulttuuriin liittyvien muinaisjäännösten etsimiseen Vanajaveden rannoilta. Rannat tulivat varsin perusteellisesti tarkastetuksi. Toisaalta etsittiin rautakautiseen maanviljelysasutukseen liittyviä muinaisjäännöksiä sisämaasta. Toijalan keskustan rautakautinen muinaisjäännösalue on suurelta osin tiheään rakennettua taajama-aluetta. Vain pieniä rautakautisten muinaisjäännösten kannalta otollisia alueita sen reunoilla ja Nahkialanjärvestä Vanajaveteen laskevan joen varsilla voitiin tarkastaa. Laajempia rautakautisen asutuksen kannalta potentiaalisia alueita tarkastettiin taajama-alueen ulkopuolella, Tyrisevän, Kyän ja Terisen alueella ja toisaalta Rätössä ja Toivettulassa.

Maastossa koekuoppien kaivaminen oli tärkein työmenetelmä. Pellot olivat märästä ja kylmästä kesästä johtuen kenttätöajan alkupuolella vielä lähes kokonaan kyntämättä. Inventoinnin aikana sää oli kuitenkin enimmäkseen sateeton, ja kynnetyt savikkopellot kuivuivat hyvin nopeasti jääden pinnaltaan osittain hyvin karkeiksi, osittain pölyisiksi. Huonojen havainto-olosuhteiden vuoksi pintapöimintä pelloilla jäi inventoinnin aikana vähäiseksi. Varsinkin Lontilanjoen yläjuoksun yhtenäisen viljelyalue jäi tämän vuoksi vähälle huomiolle.

3.2. Raportti

Tämä raportin laadinnassa on rakenteen ja ulkoasun osalta käytetty mallina Mäntän vuoden 1997 inventoinnin raporttia (Mänttä, arkeologinen perusinventointi 1997, Tuija-Liisa Soininen, Maakunnallinen yksikkö, Tampereen museot).

Inventointikohteet on jaettu kiinteisiin esihistoriallisiin tai todennäköisesti esihistoriallisiin kohteisiin, jotka ovat muinaismuistolain tarkoittamia rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä, irtolöytöpaikkoihin ja historiallisen ajan kohteisiin. Kaikki Toijalan esihistorialliset löydöt, jotka on voitu paikallistaa riittävän tarkasti, on käsitelty kahdessa ensin mainitussa ryhmässä. Eräät löytöpaikan tai muiden löytötietojen osalta epämääräiset löydöt ja selvästi historialliselle ajalle kuuluvat löydöt on esitetty erillisessä taulukossa. Historiallisen ajan kohteista raporttiin on valittu ne, jotka on inventoinnin yhteydessä tarkastettu yleisöilmoitusten tai muuta kautta saatujen tietojen perusteella. Historiallisen ajan kohteiden osalta raportissa ei siis ole pyritty kattavaan esitykseen.

Inventointikohteet 1-12 ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, jotka ovat muinaismuistolain nojalla rauhoitettuja. Kohteet 1-3 ovat olleet jo aiemmin muinaisjäännosluettelossa. Kohteen 2 (Mainiemi) rajausta on kuitenkin muutettu. Kohteen nimenä on aiemmin ollut Mainiemi-Haittilanmäki, ja siihen on kuulunut useiden satojen metrien päässä toisistaan olevia ja luonteeltaan täysin erilaisia löytöpaikkoja (Mainiemen kalmisto ja Haittilanmäen kätkö- ja irtolöytöpaikka). Koska Haittilanmäessä ei löytöjen eikä 1980-luvulla suoritettujen koekaivausten perusteella ole todettu kiinteitä muinaisjäännöksiä, ja toisaalta koska kohteen aikaisempi rajausta on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä alueella olevien kiinteiden muinaisjäännosten laajuudesta ja sijainnista, on tässä raportissa ehdotettu kohteen jakamista kahteen osaan, Mainiemen kalmistoksi (kohde 2) ja Haittilanmäen kätkö- ja irtolöytöpaikaksi (kohde 17). Muidenkin muinaisjäännosten perustietoihin, esimerkiksi sijaintiin, on tehty tarkennuksia. Kiinteiden muinaisjäännosten osalta on esitetty arvio kohteen laajuudesta ja ehdotukset kohteen luokituksesta, suoja-alueesta ja hoitotoimenpiteistä. Laajuusarvioiden perusteita ja luotettavuutta on tapauskohtaisesti selvitetty kohdekuvauksissa. Laajuusarvioita on syytä pitää minimiarvioina, ellei kohdekuvauksesta muuta ilmene.

Kohteet 13-36 ovat irtolöytöpaikkoja, joilla ei ole inventoinnissa havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä. Ne eivät ole muinaismuistolain tarkoittamia rauhoitettuja kohteita. Muutamissa tapauksissa talteen saadut (rautakautiset) löydöt ovat kuitenkin luonteeltaan sellaisia, että ne hyvin todennäköisesti ovat peräisin kiinteästä muinaisjäännostesta. Tällöin muinaisjäännos on saattanut osittain tai kokonaan tuhoutua tai se sijaitsee löytöpaikan läheisyydessä. Näissä kohteissa on pyritty rajaamaan löytökohdan ympäristöstä alueet, joilla muinaisjäännöksiä olisi voinut säilyä. Jos tällaiselle alueelle suunnitellaan maankäyttöä, joka voi uhata mahdollisia muinaisjäännöksiä, olisi toivottavaa että alueella suoritettaisiin perusteellisempi tarkastus.

Kohteet 37-40 ovat historiallisen ajan muinaisjäännöksiä, joita ei vakiintuneen käytännön mukaan pidetä automaattisesti muinaismuistolain tarkoittamina rauhoitettuina kohteina. On kuitenkin toivottavaa, että niidenkin säilyminen pyritään turvaamaan.

Raporttiin on sisällytetty maanomistustiedot niistä kohteista, joiden osalta maanomistustiedoilla voidaan olettaa olevan merkitystä. Näitä ovat muinaismuistolain perusteella rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset, inventoinnissa tarkastetut historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset ja ne tarkastetut irtolöytöpaikat, joilla tarkastuksen perusteella saattaisi olla kiinteitä muinaisjäännöksiä. Irtolöytöpaikkojen osalta on joissakin tapauksissa ilmoitettu myös löytökohdan lähiympäristöön ulottuvien tilojen maanomistustiedot, jos maasto löytöpaikan ympäristössä on sellaista, että mahdollisten muinaisjäännösten voi olettaa ulottuvan näille tiloille. Maanomistustietoja ei ole selvitetty niillä irtolöytöpaikoilla, jotka ovat täysin tuhoutuneet, tai joita ei ole voitu riittävän tarkasti paikallistaa. Maanomistustiedot on saatu Toijalan kaupungin tekniseltä keskukselta 23.2.1999.

Inventoinnin yhteydessä talteen otetut löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin päänumeroille KM 31157-31168. Valokuvat on arkistoitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin numeroille 113245-113288 (mv-negatiivit) ja 41629-41669 (diat). Valokuvista on duplikaatit Tampereen museoiden maakunnallisen yksikön arkistossa.

3.3. Tulokset

Inventoinnin merkittävin tulos on se, että Toijalan esihistoriallisten tai mahdollisesti esihistoriallisten muinaisjäännösten lukumäärä kasvoi kolmesta kahteentoista. Muinaisjäännöstiheys (kappaletta kiinteitä muinaisjäännöksiä / maapinta-ala) on inventoinnin jälkeen Toijalassa alueellisesti huippuluokkaa. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeen lähialueen kunnissa vain Hämeenlinnassa tiheys on selvästi suurempi ja Hauholla, Hattulassa ja Pirkkalassa jokseenkin yhtä suuri. Useat löytyneistä muinaisjäännöksistä ovat lisäksi varsin hyvin säilyneitä ja näyttävät löytöjen määrän ja laadun perusteella mielenkiintoisilta.

Inventoinnin tuloksena löydettiin seitsemän kivi- tai varhaismetallikautista pyyntiasuinpaikkaa ja yksi aiemmin tunnettu löytöpaikka todettiin nuorakeraamiseksi asuinpaikaksi. Pääosa asuinpaikoista löytyi Vanajaveden rannoilta. Näistä viisi on melko ehjässä metsämaastossa, ja niiltä on keramiikkaa. Pyyntiasuinpaikkoja tunnetaan Hämeen järviolueelta paljon, mutta suurin osa niistä sijaitsee pelloilla ja löytöinä on saatu vain kvartsi-iskoksia. Löydöstöltään monipuolisemmat ja ehjänä säilyneet kohteet ovat harvinaisia varsinkin järviolueen eteläosassa. Yhdellä asuinpaikoista on myös ainakin yksi lapinraunio-tyyppinen röykkiö. Toisella paikalla on ilmeisesti ehjä asumuspainanne, johon tehdystä koekuopasta löytyi runsaasti keramiikkaa. Keramiikka näyttää varhaismetallikautiselta, lähinnä rautakautiselta. Jos asumuspainanne todella on varhaismetalli- tai peräti rautakautinen, se on varsin merkittävä löytö, sillä suurin osa ajoitetuista asumuspainanteista on kivikautisia. Joka tapauksessa asumuspainanne on alueellisesti merkittävä, sillä lähimmät tunnetut asumuspainanteet ovat idässä Päijänteen itärannalla, pohjoisessa Mäntässä ja lännessä ja etelässä ilmeisesti meren rannikolla.

Sisämaasta, Lontilanjoen varrelta yleisöilmoituksen perusteella löydetyltä Metsikön asuinpaikalta, on kerätty runsaasti kiviesineitä. Niiden ja rannansiirtymisajoituksen perusteella asuinpaikka ajoittuu todennäköisesti mesoliittisen ajan alkupuolelle, Ancyclus-järvivaiheeseen. Löytöjen määrä on merkittävä, vaikka asuinpaikka sijaitseekin pellolla, ja on siten osittain tuhoutunut.

Asuinpaikkojen lisäksi inventoinnissa löytyi mahdollinen pyyntikuopparyhmä (Pikkusuo), jossa on 11 kuoppaa jonossa pitkin suon ympäröimää harjua. Pyyntikuoppien ajoitus yleensä on toistaiseksi epäselvä, koska niitä on tutkittu melko vähän. Osa niistä on varmasti esihistoriallisia, mutta osa saattaa olla vain muutamien satojen vuosien ikäisiä. Tilanne on tältä osin erityisen epäselvä Hämeen järviolueella, sillä tunnettujen pyyntikuoppakohteiden määrä on pieni, kohteet ovat yleensä yksittäisiä kuoppia, eikä tutkimuksia ole lainkaan tehty. Löydetty pyyntikuopparyhmä on kuoppien määrän vuoksi merkittävä ja sijainniltaan mielenkiintoinen, sillä se sijaitsee kahden kivi- tai varhaismetallikautisen asuinpaikan välissä.

Rautakauden osalta inventoinnin tulokset jäivät vähäisemmiksi. Tiedot aiemmin tunnetuista muinaisjäännöksistä ja löytöpaikoista tarkentuivat jonkin verran. Inventoijalle luovutettiin yksi mahdollisesti rautakautinen keihäänkärki tai sellaisen teelmä, jonka löytöpaikka on tuhoutunut. Toiselta oletetulta keihäänkärjen löytöpaikalta löydettiin koekuopituksessa pala rautakautista keramiikkaa. Paikka on vanhaa kylätonttia, joten muinaisjäännökset ovat saattaneet tuhoutua.

Turussa 9.4.1999

Antti Bilund

4. LUETTELOT JA YLEISKARTAT

4.1. Luettelo inventointikohteista

Kaikki kohteet ovat peruskarttalehdellä 2114 11 TOIJALA.

Inv. nro	Nimi	Laji	Ajoitus	Mj-luokka	Lisätietoja	Koordinaatit
1	Hallamäki	polttokalmisto	rautakausi	2	aiemmin tunnettu kohde	x = 6784 93, y = 2493 02, z = 85-90
2	Mainiemi	polttokalmisto	rautakausi	2	aiemmin tunnettu kohde	x = 6784 65, y = 2493 28, z = 89-93
3	Kirkkomäki	polttokalmisto	rautakausi	2	aiemmin tunnettu kohde	x = 6784 09, y = 2493 12, z = 91-92
4	Hirsikangas	asuinpaikka	kivikausi	2		x = 6787 59, y = 2490 79, z = 99-102
5	Metsikkö	asuinpaikka	kivikausi	2		x = 6781 34, y = 2494 04, z = 82-83
6	Matinlahti	asuinpaikka	kivikausi	2		x = 6786 23, y = 2494 78, z = 82-85
7	Toivettula	asuinpaikka	kivikausi	2		x = 6787 47, y = 2491 51, z = 80-81
8	Mäkienperä	asuinpaikka	kivi- tai varhaismetallikausi	2		x = 6788 07, y = 2491 93, z = 82,5-85
9	Sitto	asuinpaikka ja kivi-röykkiöitä	kivikausi/ varhaismetallikausi	2		x = 6788 02, y = 2493 02, z = 82-85
10	Kirjoniemi	asuinpaikka	kivikausi	2		x = 6787 48, y = 2493 67, z = 81-85
11	Taivallahti	asuinpaikka	varhaismetallikausi ?	2		x = 6787 86, y = 2492 80, z = 82-84
12	Pikkusuo	pyyntikuoppia	ajottamaton	2		x = 6788 05, y = 2492 20, z = 80-85
13	Karjaisennenä	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	saviastianpala	x = 6786 04, y = 2495 11, z = 81-83
14	Äykkö	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	rautakautisia (?) esineitä	x = 6784 89, y = 2493 70, z = 92
15	Loukonmäki	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	rautaesineitä	x = 6786 12, y = 2493 73, z = 89-94
16	Kasakkamäki	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	keihäänkärki	x = 6786 98, y = 2491 11, z = 92-94
17	Haittilanmäki	kätkölöytöpaikka ja irtolöytöpaikka	rautakausi	-	hopea-/pronssikätkö ja rautaesineitä	x = 6784 75, y = 2493 05, z = 91-92
18	Hämeentie	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	keihäänkärki	x = 6784 58, y = 2493 00, z = 85-90

Inv. nro	Nimi	Laji	Ajoitus	Mj-luokka	Lisätietoja	Koordinaatit
19	Hallamäentie	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	pyöreä kupurasolki	x = 6784 80, y = 2493 06, z = 85-90
20	Alhorranta	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	oikokirves	x = 6788 30, y = 2490 52, z = 80-82,5
21	Kurvola	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	liuskekeihäänkärki	x = 6783 05, y = 2493 80, z = 80-85
22	Kakkalinmäki	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	luinen purasin	x = 6783 99, y = 2493 24, z = 88
23	Palkinpää	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	pronssinen avain	x = 6784 00, y = 2494 00 (todennäköisen löytöalueen keskipiste)
24	Rajala	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	tasatalta	x = 6786 34, y = 2492 07, z = 90 (Rajalan torpan paikka; löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)
25	Kivisilta	irtolöytöpaikka	rautakausi	-	soikea kupurasolki	x = 6783 96, y = 2493 65
26	Sikomäki	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kirves	x = 6786 05, y = 2492 25, z = 85-95 (löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)
27	Vanhala	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kiviesineitä	x = 6784 10, y = 2493 64, z = 80-90 (löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)
28	Niittymäki	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kourutalta	x = 6780 44, y = 2495 07 (Niittymäen talon koordinaatit; löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)
29	Isosuo	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kourutalta	x = 6786 40, y = 2493 40, z = 80-85 (todennäköisen löytöalueen keskipiste)
30	Karon Aittapelto	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kiviesineitä	x = 6786 76, y = 2491 80, z = 85-87,5 (todennäköisen löytöalueen keskipiste)
31	Pasi	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	eteläsuomalainen tasatalta	x = 6785 80, y = 2496 20, z = 79-80 (todennäköisen löytöalueen keskipiste)
32	Junkkari	irtolöytöpaikka	ajoittamaton	-	reikäkivi	x = 6785 36, y = 2490 44, z = 100-110
33	Kekä	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kvartsi-iskoksia	x = 6787 65, y = 2495 72, z = 79-80
34	Terissaaren pohjoisranta	irtolöytöpaikka	kivikausi	-	kvartsi-iskos	x = 6786 79, y = 2495 92, z = 79-80
35	Isonhiedanlahti	irtolöytöpaikka	kivikausi?	-	palanutta luuta	x = 6786 64, y = 2495 97, z = 82
36	Pappila	irtolöytöpaikka	rautakausi?	-	keihäänkärki	x = 6786 03, y = 2492 41, z = 86-87
37	Terissaari	röykkiö	historiallinen	-		x = 6786 56, y = 2495 90, z = 85-87,5
38	Järvelä	röykkiöitä	historiallinen	-		x = 6785 31, y = 2497 10, z = 87,5-90

Inv. nro	Nimi	Laji	Ajoitus	Mj-luokka	Lisätietoja	Koordinaatit
39	Jäkäläkallio	asutus- ja viljely-jäännöksiä	historiallinen	-		x = 6784 60, y = 2490 88, z = 90-100
40	Nuljunkerma	hakkauksia kivessä	historiallinen	-		x = 6783 05, y = 2495 82, z = 102,5-105

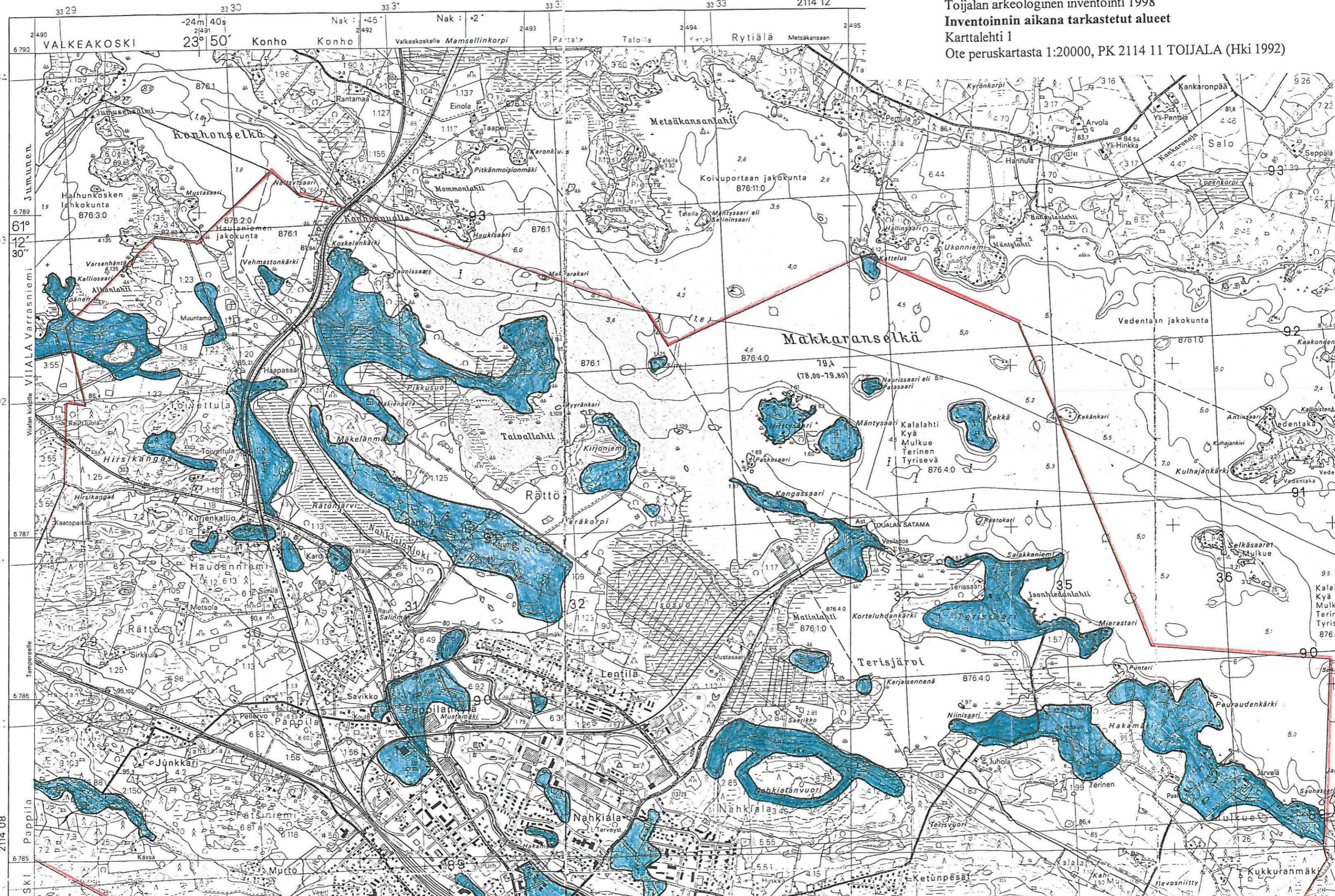
4.2. Luettelo löydöistä, joita ei ole käsitelty inventointikohteina

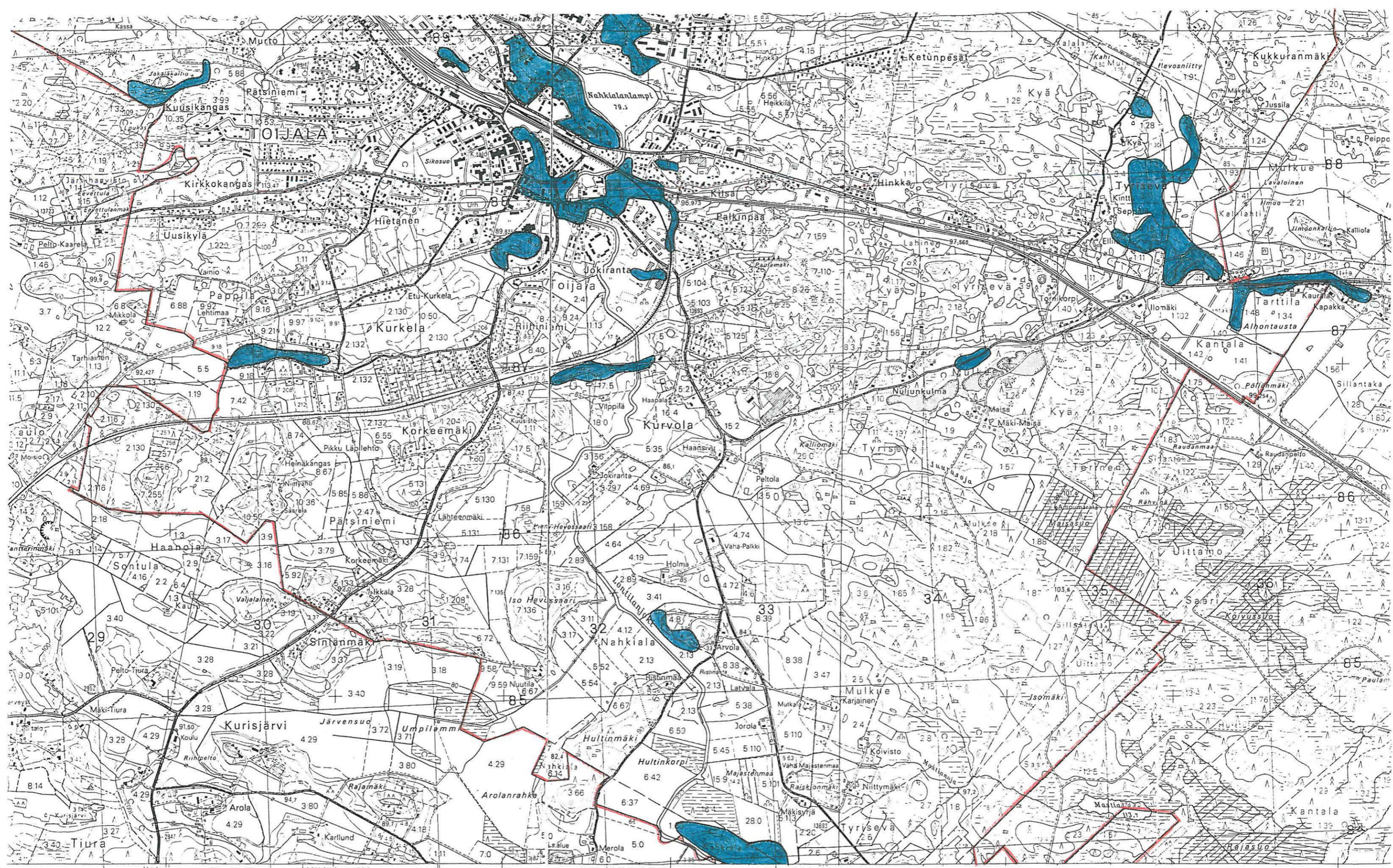
Tarkemmin paikantamattomia tai muuten epäselviä löytöjä Toijalasta:

Löytö	Laji	Muita tietoja
KM 786	vasarakirves	Lunastettu Kansallismuseoon A. Lindmanin kokoelmista Turusta. Löydetty Akaan pitäjältä, voi siis olla peräisin Toijalasta.
KM 1902:1	kivikirves	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin talollinen Heikki Hultin lähettämänä vuonna 1878. Löydetty vesijätöltä "Sääksmäenjärven rannalta", löytöpaikaksi on löytöluettelossa merkitty Sääksmäki, epäilty Toijalasta löydetyksi, koska Heikki Hultti on tiettävästi ollut Toijalasta kotoisin.
KM 1902:2	vasarakirves	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin talollinen Heikki Hultin lähettämänä vuonna 1878. Löydetty hiekkakuopasta Soramäestä Teristen kartanon ("Tertin talon") maalta Sääksmäeltä. Teristen kartano on nykyisin Toijalaa, mutta tarkempi löytöpaikka on tuntematon. Se voisi olla ainakin Terissaaressa, kartanon tienoilla tai Ilomäessä, joissa kaikissa on hiekkakuoppia.
KM 2102:234	kivikirves	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskmanin lähettämänä vuonna 1882. Löydetty pellostä Tyrisevän kylästä ("Tyrisevä by") Sääksmäeltä. Tyrisevän kylä on nykyisin Toijalaa, mutta tarkempi löytöpaikka on tuntematon.
KM 2102:235 a ja b	kiviesineen katkelma ja tasataltta	Tulleet Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskmanin lähettämänä vuonna 1882. Löydetty "IsoKyjän" rustholliin kuluva niitystä ja pellostä Terissaaresta Sääksmäeltä. Terissaari on nykyisin Toijalaa, mutta tarkempi löytöpaikka on tuntematon. "IsoKyjä" tarkoittanee Kyän taloa (ainoa kantatalo saman nimisessä kylässä), mutta sillä ei ainakaan nykyisin ole maata Terissaaressa, joka kuuluu Teristen kylään.
KM 2102:237	vasarakirveen katkelma	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskmanin lähettämänä vuonna 1882. Löytötietona "f. i en åker af en Soramäki smed, Pätiniemi by i Sääksmäki l. Akkas". "Pätiniemi" viitanee Pätsiniemeen. Pätsiniemessä ei nykyisin tunneta Soramäki nimistä paikkaa. Pekka Pennanen ja Raimo Kari Toijala-Akaa -seurasta arvelevat, "Soramäki smed" saattaisi viitata Hietasessa, Toijalan kylän puolella, mutta lähellä Pätsiniemen rajaa toimineeseen seppään (nykyinen osoite Sontulantie 32, koordinaatit x = 6784 16, y = 2492 09). Paikalla on 1900-luvun alussa ollut seppä Aarne Salon paja, mutta jo hänen isänsä on ollut samalla paikalla seppänä 1800-luvun lopulla. Esineen löytöpaikka jää kuitenkin epäselväksi.
KM 2102:239	kourutaltta	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskmanin lähettämänä vuonna 1882. Löytötietona "f. i en vattegrop å Kolhonranta i Mettäkulma by i Akkas". Nisula arvelee vuoden 1943 inventointiraportissa, että löytöpaikka olisi mahdollisesti Urjalassa. Nämä paikannimet voisivat kuitenkin viitata Sääksmäen (Valkeakosken) Metsäkansaan ja Konhoon, sillä Konho on muutenkin aiemmin joissain yhteyksissä katsottu Akaaseen kuuluvaksi.
KM 2462:1-2	keihäänkärki, sirppi	Katso Mainiemi [2].

Löytö	Laji	Muita tietoja
KM 2844:1	tasataltta	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin M. Lindgrenin lähettämänä vuonna 1892. Löydetty "Raudunselän rannalta" Akaasta, joten löytöpaikka on todennäköisesti Toijalassa.
KM 2886:5	kivikirves	Tullut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskmanin lähettämänä vuonna 1893. Löydetty pellostä, saatu "arv. Johannes Kalalahdelta" Sääksmäeltä. Lappuluetteloon on muutettu "Kalalahdelta" tilalle Kalalahti ja lisätty "(Mulkueen kylää)". Kalalahden yksittäistalo ja Mulkueen kylä ovat naapureita, joten muutos saattaa perustua pelkästään siihen, että sen tekijä on olettanut Kalalahden kuuluvan Mulkueen kylään. Aiemmin molemmat ovat kuuluneet Sääksmäkeen, mutta nykyisin Mulkue kuuluu Toijalaan ja Kalalahti Valkeakoskeen. Löytöpaikka jää siten epäselväksi.
KM 3131:24	putkilukko	Nisula mainitsee vuoden 1943 inventointikertomuksessa rautakautisena irtolöytönä. Löytöluettelon mukaan siirretty Kansallismuseon kulttuurihistorialliseen osastoon (samoin kuin KM 3131:22-23). Esineen on lahjoittanut insinööri E. F. Holmberg (katso Mainiemi [2]).
KM 3131:25	osia vaskikatilasta	Ostettu Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1893 eräältä sepältä Akaasta. Saattaa olla peräisin Toijalasta.
KM 3304:52	tasataltta	Tohtori A. O. Heikel, maisteri A. Hackman ja maisteri H. J. Heikel ovat ostaneet esineen Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1896 Akaasta. Löytöpaikka saattaa siis olla Toijalassa.
KM 3574:339	pronssinen solitus (?)	Intendentti A. O. Heikel on tuonut esineen Kansallismuseon kokoelmiin virkamatkaltaan vuonna 1898. Sen on löytänyt torppari Viktor Juhonpoika Lentilä kyntäessään vuonna 1897 Rätön talon myllypellostä. Esine on löytöluettelon mukaan uudelta ajalta. Se on pyöreä, läpimitaltaan 5 cm, ja siinä on koristeena jalopeuran pää. Se oli löydettyessä rasiassa, joka näytti olevan pronssia, mutta hajosi löydettyessä. Löytöluettelossa löytöpaikaksi on merkitty virheellisesti Sääksmäki. Rätön vanhan isännän Kalevi Sahraraan mukaan myllypelto on talon pohjoispuolella (löytöpaikan koordinaatit 200 m tarkkuudella x = 6787 10, y = 2492 60).
KM 6115:1-2	rautainen petkel, pala pronssivarrasta	Katso Mainiemi [2].
Björkbomin kokoelma 3	tasataltta	Löytö- tai saantipaikka on Akaa. Esine on mahdollisesti löytynyt Toijalasta.
Hämeenlinnan museo 868	vasarakirves	Löytö- tai saantipaikka on Akaa. Esine on mahdollisesti löytynyt Toijalasta.
Toijalan kotiseutumuseo Turun historiallinen museo A 338	nelisivuinen oikokirves tasataltta	Kulkeutunut välikäsien kautta huutokaupasta lehtori Vuorenrinteelle Toijalaan. Löytöpaikka tuntematon, ei välttämättä Toijala. Löytö- tai saantipaikka on Akaa, Toijala.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998
Inventoinnin aikana tarkastetut alueet
Karttalehti 1
Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

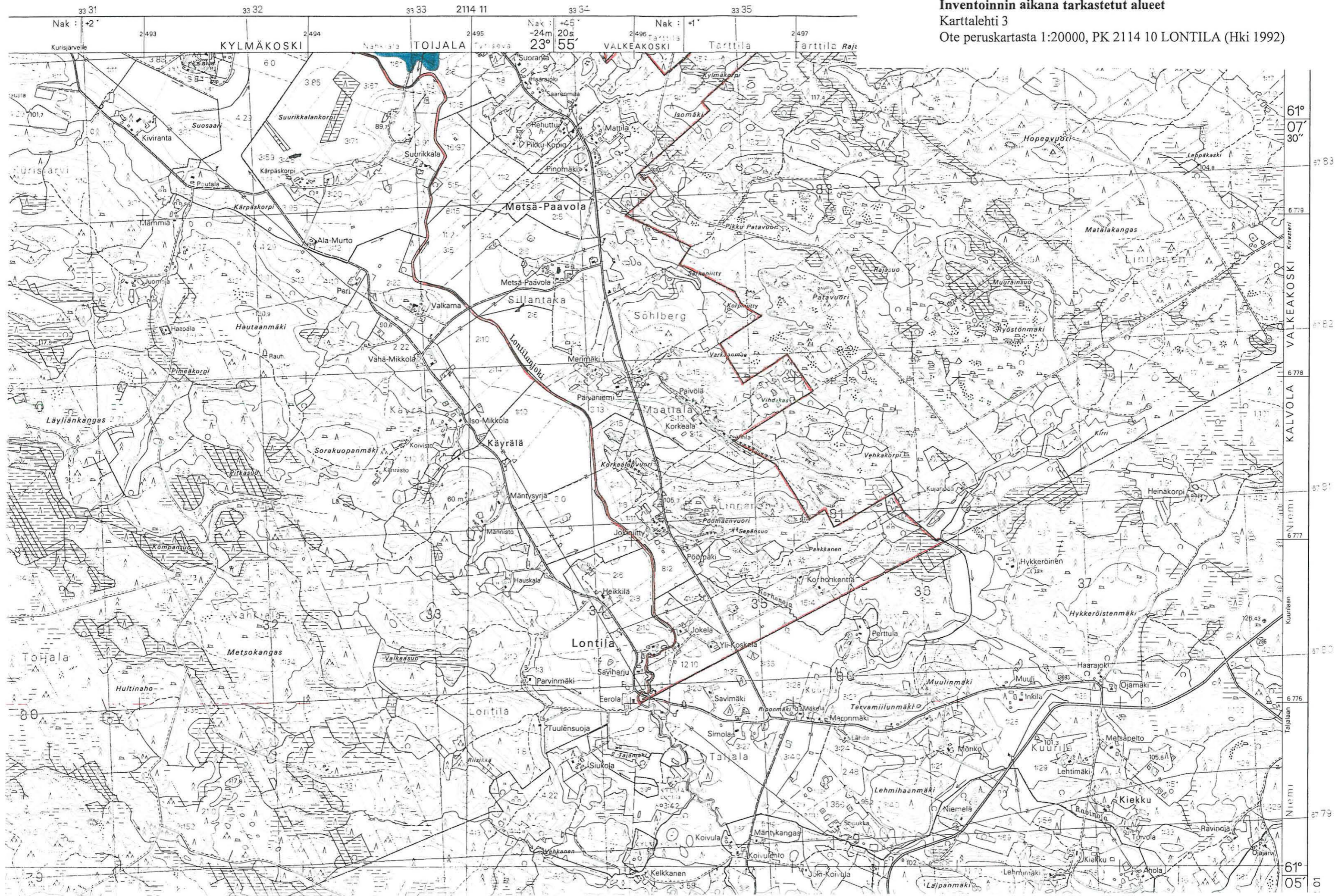
Urjalaan 23° 50' -24m 40s
 Kurisjärvi Mikkolanmäki
 Nak : +45' Nak : +2'
 KYLMÄKOSKI TOIJALA

33 29 33 30 33 31 33 32 33 33
 KARTTAUS- ja KAAVATUSLAITOS, HELSINKI 1992
 Karttarunkona stereokartoitus Aviograph B8-kojeilla 1:10 000 v 1973
 ja osittain kaavojen pohjakartta
 Alueella magneettisia häiriöitä
 Korkeudet metreina merenpinnasta N60-järjestelmän m

Toijalan arkeologinen inventointi 1998
 Inventoinnin aikana tarkastetut alueet
 Karttalehti 2
 Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

Toijalan arkeologinen inventointi 1998
Inventoinnin aikana tarkastetut alueet
Karttalehti 3
Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 10 LONTILA (Hki 1992)

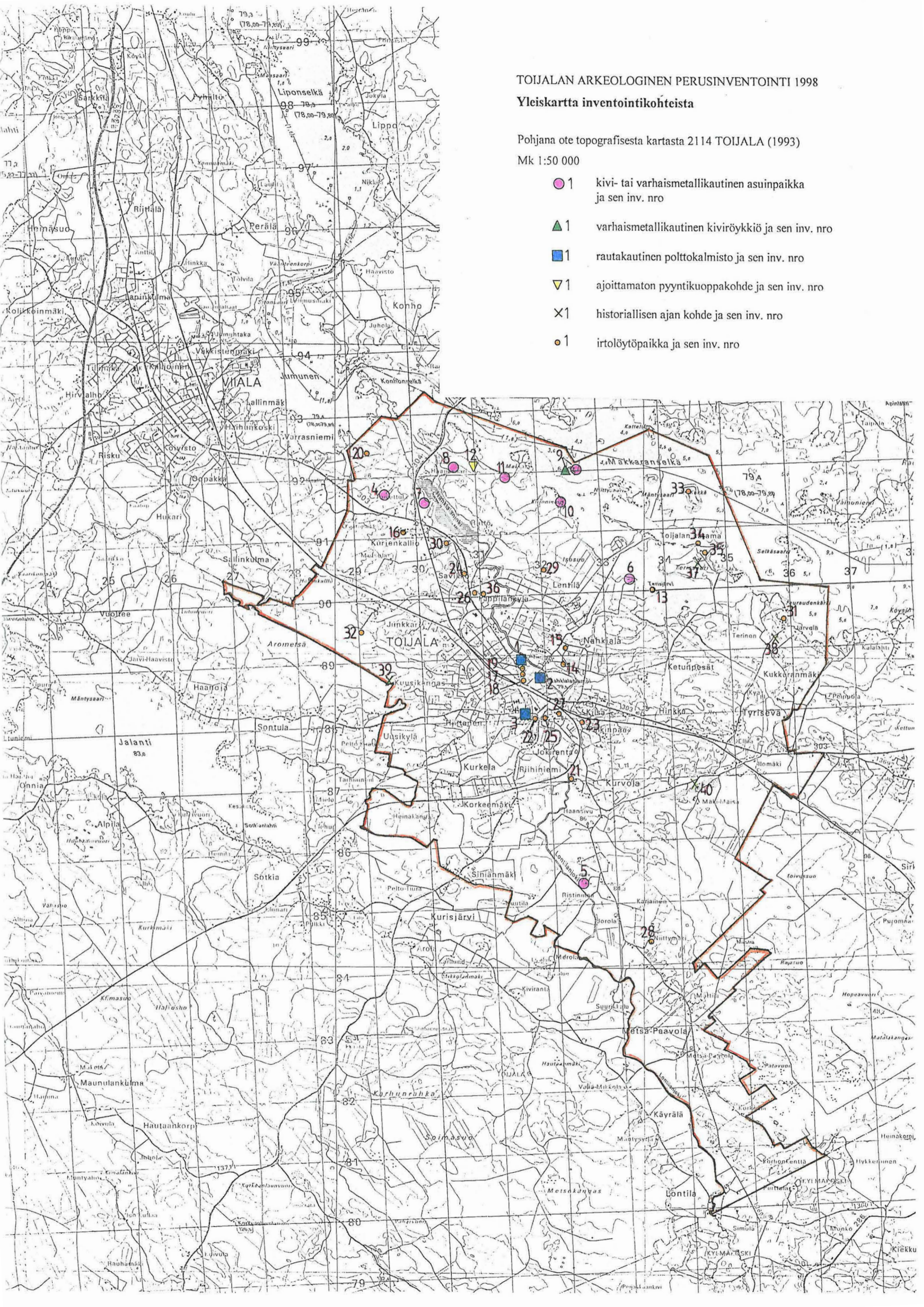
TOIJALAN ARKEOLOGINEN PERUSINVENTOINTI 1998

Yleiskartta inventointikohteista

Pohjana ote topografisesta kartasta 2114 TOIJALA (1993)

Mk 1:50 000

- 1 kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja sen inv. nro
- ▲ 1 varhaismetallikautinen kiviroykkiö ja sen inv. nro
- 1 rautakautinen polttokalmisto ja sen inv. nro
- ▼ 1 ajoittamaton pyyntikuoppakohde ja sen inv. nro
- × 1 historiallisen ajan kohde ja sen inv. nro
- 1 irtolöytöpaikka ja sen inv. nro

5. INVENTOINTIKOHTTEET

5.1. Kiinteät esihistorialliset ja todennäköisesti esihistorialliset muinaisjännökset

5.1.1. Hallämäki, rautakautinen polttokalmisto [1]

Kunta: Toijala

Kylä: Pätsiniemi ja Nahkiala

Paikannimi: Hallämäki

Kohteen laji: polttokalmisto

Ajoitus: rautakausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 93, y = 2493 02, z = 85-90

(Muinaisjäännösrekisterissä aiemmin ollut koordinaattipiste (x = 6784 95, y = 2493 00) osuu Väreeseen tontin luoteislaidalle, johon muinaisjäännös ei todennäköisesti ulotu. Uusi koordinaattipiste on raivaamattomalla alueella tontin kaakkoislaidalla, lähellä muinaisjäännöskilpeä.)

Akaan kirkosta 0,8 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: Kohteen kaakkoisosa Nahkialan kylän puolella (entinen Järvelän tontti), josta lähes kaikki löydöt ovat peräisin, on todennäköisesti tuhoutunut kokonaan kerrostaloja rakennettaessa. Kalmiston jäännöksiä voi olla jäljellä täytemaan alla kerrostalojen koillispuolella. Luoteessa (Väreeseen tontilla) on ehjän näköistä, kivistä maastoa 10-15 m leveydeltä tontin rajan vierellä. Kalmisto saattaa jatkua tälle alueelle, mutta ainoa esinelöytö on raivaamattoman alueen länsipäästä löydetty saviastianpala. Muinaisjäännös on piha-alueella yksityisellä tontilla, joten se ei kaipaa hoitoa. Väreeseen tontilla on muinaisjäännöskilpi. Muinaisjäännös on merkitty peruskartalle (1992).

Tila- ja omistajatiedot:

Pätsiniemi 6:3 Jokela

Vuokko Väre, Hakamäentie 6, 37800 Toijala

Nahkiala 2:15 Hallämäki

As. Oy Hallämäki, Matti Nurminen, Hallamäentie 4, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-406-0006-0003

864-404-0002-0015

Aiemmat tiedot:

Tarkastus 1895 Hj. Appelgren

Tarkastus 1905 J. Rinne

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 11)

Aiemmat löydöt:

KM 3131:1-6, 6a putkikeihäänkärki, pyöreä kupurasolki, ketjuja, kaksi rannerengasta, sirppi tai viikate, miekan säilä, palanutta luuta ja hiiltä

KM 4474:1-3 kirves, keihäänkärki, kaularenkaan puolikas

KM 4568 saviastianpala

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: 113277-113279

KMDiat: 41660-41662

Kohteen kuvaus: Hallamäen kalmisto sijaitsee lähinnä pohjois-etelä-suuntaisella, pohjoisessa luoteeseen kääntyvällä ja mataloituvalla harjanteella, Lontilanjoen lounaisrannalla. Mäen poikki länsilounaasta itäkoilliseen kulkee Pätsiniemen ja Nahkialan kylien raja. Kalmistoon viittaavia löytöjä on rajan molemmilta puolilta. Junanlämmittäjä Nikander rakensi talonsa rajan kaakkoispuolelle Nahkialan kylän maalle 1800-luvun lopulla. Hänen tontiltaan löytyi esineitä vuosina 1895 (KM 3131:1-6 ja 6a) ja 1900 (KM 4474:1-3). Näiden löytöjen vuoksi Appelgren ja Rinne tarkastivat paikan vuosina 1895 ja 1905. Rinteen käydessä Hallamäellä kirkonvartija Hellén oli rakentanut talonsa Pätsiniemen kylän puolelle. Tontin siihen mennessä raivatusta osasta ei ollut löytynyt mitään, mutta kun Rinne "kaiveli umpimähkään" noin 7 m pitkän ja enimmillään 4 m leveän alueen perunamaan kulmasta, hän löysi yhden saviastianpalan (KM 4568). Rinteen tutkima alue on tontin lounaisosassa, lähellä sen alalaitaa. Nisulan inventoinnin aikaan, vuonna 1943, entisen Nikanderin talon omisti Uuno Järvelä ja Hellénin talon Yrjö Väre. Värein tontilta ei ollut löytynyt mitään uutta, mutta Järvelä oli löytänyt rautaesineitä ja luuta vuonna 1940. Hän oli kuitenkin heittänyt ne pois, joten esineiden laadusta tai iästä ei ole tietoa. Vuonna 1962 Hirviluoto tarkasti Toijalan muinaisjäännöksiä seutukaavaa varten ja totesi, että Järvelän talon paikalle oli rakennettu kaksi kerrostaloa. Kalmiston Nahkialan kylän puoleinen osa oli tällöin tuhoutunut tai ainakin jäänyt täytemaan alle. Värein tontin hän totesi olleen samassa kunnossa kuin Rinteen käydessä paikalla vuonna 1905. Tonttien rajalla, kerrostalojen pihan laidassa oli maaleikkaus, jossa ei näkynyt polttokalmistoon viittaavia kulttuurikerrostumia. Leikkauksen lähelle Värein puolella oli polttokenttäkalmiston tyyppistä kiveystä, johon pantiin rauhoitustaulu.

Vuonna 1998 tilanne Hallamäellä ei ollut muuttunut. Värein tontin luoteisosassa on puutarhaa ja päärakennus. Tontin kaakkoislaidalla on 5-15 m levyinen raivaamaton ja enimmäkseen kivikkoinen kaistale, jonka katkaisee mäen harjalla lähelle tontin rajaa ulottuva pienempi asuinrakennus. Sen lounaispuolella on maakellari. Rauhoitustaulu on paikallaan tontin lounaisosassa, lähellä kaakkoisrajaa. Tontilla ei tarkastusaikaan ollut paljasta maata kuin noin 5 x 5 m kokoisella kasvimaalla päärakennuksen kaakkoispäässä. Siinä ei havaittu mitään esihistoriallisia löytöjä. Talon asukkaita ei tarkastuksen yhteydessä tavattu. Naapuritonteilla lännessä ja etelässä on omakotitaloja. Tontit ovat kokonaan raivattua puutarhamaata, joten muinaisjäännösten säilyminen niillä ei ole todennäköistä. Kaakossa entisellä Järvelän tontilla tarkastettiin tonttien rajalla oleva maaleikkaus, jossa edelleen on paikoin näkyvissä paljasta maata. Mitään muinaisjäännöksen viittaavaa ei havaittu.

Ympäristö: Kalmisto sijaitsee pohjois-etelä-suuntaisella mäenharjanteella, joka kauempana pohjoisessa kapenee, mataloituu ja kääntyy luoteeseen. Eteläkaakossa noin sadan metrin levyinen notko erottaa Hallamäen samanlaisesta, mutta laajemmasta Haittilanmäen-Brygginmäen mäkialueesta. Maaperä mäellä on kivistä, yläosassa hiekkamoreenia, alempana savea. Lounaassa on laaja savikkoalue. Mäen koillispuolitse luoteeseen virtaa Lontilanjoki. Hallamäen rinne nousee jyrkkänä joen rannasta ja ulottuu korkeimmillaan yli 10 m korkeuteen joen pinnasta. Ennen Vanajaveden laskemista 1800-luvulla ja todennäköisesti myös rautakaudella Lontilanjoen paikalla on ollut kapea lahti, joka on ulottunut Nahkialanjärveen asti, noin 500 m Hallamäestä itään.

Viime vuosisadalla Hallamäen alarinteet ovat ilmeisesti olleet viljelyksessä, mutta lakialue ei ole ollut raivattua. Vuosisadan vaihteessa mäelle rakennettiin ensimmäiset talot. Nyt mäen luoteisosa on jaettuna tonteiksi, joilla on omakotitaloja. Keskeisellä kalmistoalueella mäen kaakkoisosassa on kaksi kerrostaloa. Niiden kohdalla harjanteen laen tienoilla on enimmillään yli kahden metrin korkuinen maaleikkaus. Kerrostalotontin koillisosassa on vastaavasti pengeri, jonka alla

alkuperäinen maan pinta on saattanut säilyä. Mäen eteläkärjessä on vielä syvempi leikkaus entisen tapettitehtaan tontin rajalla.

Laajuus: Entisellä Järvelän tontilla kalmistoon viittaavia löytöjä on kerätty noin 60 m x 50 m alueelta, joka on jäänyt kerrostalojen alle. Värein tontilla ehjä alue, jolle kalmisto voi ulottua on 5-15 m leveä ja noin 50 m pitkä.

Ehdotus suoja-alueeksi: raivaamaton 5-15 m levyinen alue Värein tontin kaakkoislaidalla mäen harjalta tontin lounaisreunaan

Luokitusehdotus: Luokka 2. Tilanne muinaisjäännöksen ympäristössä ei ole muuttunut. Värein tontin kaakkoislaidalla on jäljellä kivistä aluetta, joka voi olla kalmistoa.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Alue on lähes kokonaan rakennettua tai kasvillisuuden peittämää.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Hallamäentie [19], rautakautinen irtolöytöpaikka, n. 0,15 km S; Mainiemi [2], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,45 km SE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

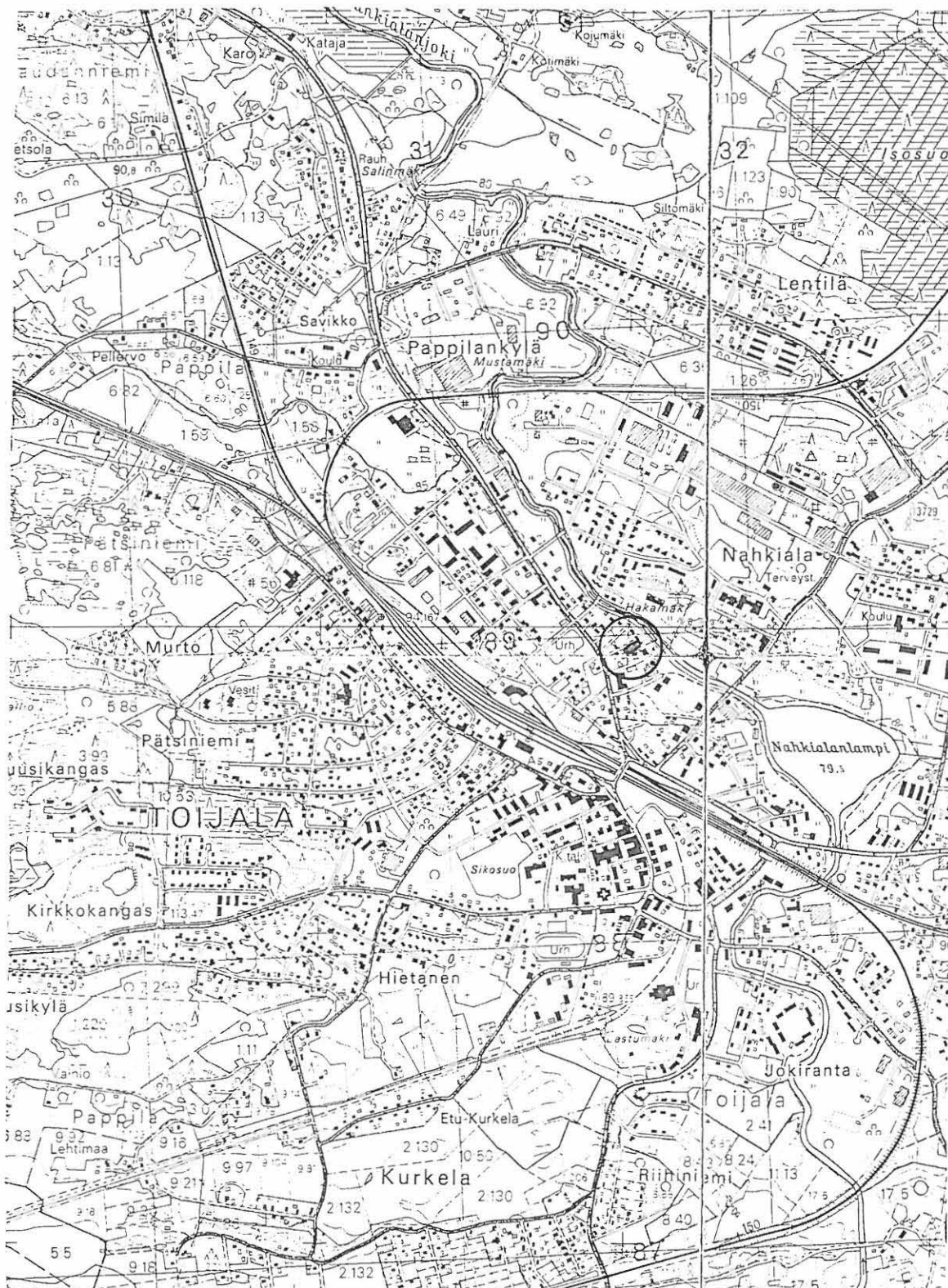
Toijala, Pätsiniemi ja Nahkiala, Hallamäki, rautakautinen polttokalmisto [1]

x = 6784 93, y = 2493 02, z = 85-90

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kalmisto

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Pätsiniemi ja Nahkiala, Hallamäki, rautakautinen polttokalmisto [1]

Mittakaava 1:1000 Antti Bilund 22.1.1999

Pohjana on käytetty Toijalan kaupungin pohjakarttaa 1:1000 ja lähteinä Hj. Appelgrenin karttaa vuodelta 1895, J. Rinteen karttaa vuodelta 1905 ja Annikki Nisulan vuoden 1943 inventoinnin karttoja (A. Nisula, Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäänöksistä ja muista muinaismuistoista, Kartat III ja IV).

- kalmiston tuhoutunut osa, esineiden KM 3131:1-6, 6a ja KM 4474:1-3 löytöalue (löytöpaikkojen tarkka paikallistaminen ei ole mahdollista käytettyjen lähteiden perusteella)
- kalmiston mahdollisesti säilynyt osa, joka on jäänyt täytemaan alle, ja jolta tontin omistaja Uno Järvelä oli Annikki Nisulan mukaan löytänyt luuta ja rautaesineitä vuonna 1940 (löytöpaikan tarkka paikallistaminen ei ole mahdollista käytettyjen lähteiden perusteella)
- ehjänä säilynyt alue, jolle kalmisto todennäköisesti jatkuu
- Juhani Rinteen vuonna 1905 tutkima alue, saviastianpalan KM 4568 löytöalue

5.1.2. Mainiemi, rautakautinen polttokalmisto [2]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkaila ja Toijala

Paikannimi: Mainiemi

Kohteen laji: polttokalmisto

Ajoitus: rautakausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 4.11.1998, mukana Pekka Pennanen Akaa-Toijala-seurasta

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 65, y = 2493 28, z = 89-93 (kalmisto), x = 6784 60, y = 2493 32 (mahdollinen rökkiö)

Akaan kirkosta noin 0,6 km koilliseen

Hoito ja kunto: Kalmisto on osittain tuhoutunut Mainiemen huvilan pihaa ja puutarhaa raivattaessa viime vuosisadalla ja tämän vuosisadan alussa. Mäen korkeimmalla kodalla, huvilasta kaakkoon, on todennäköisesti jäljellä myös melko hyvin säilynyttä aluetta. Mainiemen huvilan alue on puistomaisena hoidettua pihaa ja puutarhaa. Etelän ja idän puoleiset naapuritontit, joille kalmisto on saattanut ulottua, ovat tiiviimmin rakennettuja. Maastoa on niillä muotoiltu voimakkaammin kuin Mainiemen huvilan tontilla, eikä mahdollisten muinaisjäännösten säilyminen ole yhtä todennäköistä. Muinaisjäännös ei kaipa hoitotoimenpiteitä. Mainiemen huvilan pihassa on ilmeisesti maanomistajan pystyttämä informaatiotaulu. Muinaisjäännös on merkitty peruskartalle (1992).

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 2:3 Jokiranta

Pihlgren ja Ritola Oy, Satamatie 8, 37800 Toijala

Toijala 7:19 Mainiemi

Pihlgren ja Ritola Oy, Satamatie 8, 37800 Toijala

Toijala 7:65 Haittila

Löflund Heli, Haittilantie 4, 37800 Toijala

2. kaup.osa kortteli 5 tontti 3

Toijalan Kaide Ky, Haittilantie 4 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0002-0003

864-409-0007-0019

864-409-0007-0065

864-002-0005-0003

Aiemmat tiedot:

Tarkastus 1895 Hj. Appलगren

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 9-10)

Aiemmat löydöt:

KM 2005:1-7 keihäänkärkiä, 2 kpl, sirppi, nuolenkärki, pronssinen hevosenkenkäsolkki, pronssitorven katkelma

KM 2273:1 avain ja hopeaketju

(KM 2462:1-2 keihäänkärki, sirppi Nisulan mukaan mahdollisesti Mainiemestä, löytöluettelossa löytöpaikkana vain Akaa)

KM 2584 rautakirves

KM 2659:1-3 keihäänkärki, tulusrauta, pyöreä kupurasolkki

KM 3131:7-9 hevosenkenkäsolkkia, 2 kpl, (kannuksen solki, uudenaikainen, kaksi kappaletta käsikivestä)

KM 4474:4 keihäänkärki

(KM 6115:1-2 rautainen petkel, pala pronssivarrasta (kaularenkaan katkelma ?), löytöluetteloon tehdyn korjauksen mukaan eivät ole Mainiemestä, vaan löytöpaikka on tuntematon)

KM 7513 kilvenkupuran kärkiosa

KM 9537 keihäänkärki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, kartta löytöpaikoista, rakenteista ja Mainiemen tontilla aiemmin olleista rakennuksista 1:1000

KMNegatiivit: 113287-113288

KMDiat: 41669

Kohteen kuvaus: Mainiemen kalmisto sijaitsee Nahkialanjärven länsipuolella, rannasta kohoavan mäenkumpareen laella olevan Mainiemen huvilan tontilla. Itse huvila on mäen luoteisreunalla, Nahkialan kylään kuuluvalla maalla. Suurin osa huvilan pihaa ja puutarhaa on kuitenkin siitä kaakkoon, mäen korkeimmalla laella, joka kuuluu Toijalan kylään. Huvilan alueelta löytyi rautakautisia esineitä useita kertoja, alkaen vuodesta 1877 tai 1878 (toimitettu S.M.Y.:lle 1880) aina 1910-luvun lopulle. Esineet löytyivät eri kohdilta pihankunnostus- ja puutarhanraivaustöissä. Löytöjen suuresta lukumäärästä huolimatta paikalla ei ole tehty tutkimuksia. Appelgren kuitenkin tarkasti paikan vuonna 1895 ja piirsi siitä kartan. Vuonna 1905 Mainiemen huvilan omistaja insinööri Holmberg lähetti S.M.Y.:lle kartan, johon oli merkitty siihen astiset löydöt. Näihin molempiin karttoihin on ilmeisesti myöhemmin lisätty esineiden KM 6115:1-2 löytöpaikat (merkitty numeroilla 8 ja 9). Näiden merkintöjen kanssa on kuitenkin ristiriidassa löytöluetteloon tehty korjaus, jonka mukaan esineet KM 6115:1-2 eivät ole peräisin Mainiemestä. Kilven kupuran osa KM 7513 on löytöluettelon mukaan löytynyt "rakennuksen S puolella olevain puutarhamaitten keskimmäisen saran N päästä". Tämä paikka näyttäisi olevan niillä tienoin, mihin kartassa on merkitty edellä mainittu löytöpaikka numero 9 (KM 6115:2). Keihäänkärki KM 9357 on ainoa Mainiemen löydöistä, joka on peräisin huvilatontin ulkopuolelta. Sen on löytänyt vuonna 1927 rakennusmestari Tuomola talonsa länsipuolelta (noin $x = 6784$ 62, $y = 2493$ 27).

Nisulan inventoinnin aikana vuonna 1943 Mainiemen huvilan alue oli jonkin verran muuttunut vuosisadan alkuun verrattuna. Teitä ja talousrakennuksia oli siirretty. Huvila oli siirtynyt tehtailijoille Pihola ja Ritola, jotka olivat rakennuttaneet tapettitehtaansa huvilan alapuolelle Nahkialanjärven rantaan. Uusia löytöjä Mainiemen alueelta ei tullut tietoon. Ututena tietona Nisula mainitsee Mainiemen eteläpuolella olevalla entisen postinhoitajan, rouva Tuomisen, palstalla olevan kiviröykkiön. Hän kuitenkin arvelee, että se on pellonraivausröykkiö. Muinaisjäännösluettelossa mainitaan lisäksi Mainiemeen liittyen suurehko kivikumpare Toijalan Kaidetehtaan tontilla.

Tarkastuksessa vuonna 1998 todettiin, että Mainiemen huvilan alue näyttää olevan samassa kunnossa kuin vuoden 1943 inventoinnin aikaan. Huvila on tapettitehtaan konttorina. Tontti on puistomaisena hoidettua pihaa ja puutarhaa, suurimmalta osin nurmikko. Rakennukset, tiet ja perunakellarin vieressä oleva suorakulmainen kivirakenne ovat samoilla paikoilla kuin Nisulan vuonna 1943 piirtämässä kartassa. Päärakennuksen edessä pihalla on muinaisjäännöksestä kertova (maanomistajan omatoimisesti pystyttämä ?) taulu. Nisulan mainitsema Kanniston (aiemmin Tuomolan) tontti on suoraan Mainiemen huvilasta etelään, tien mutkan kohdalla Haartilantien lounaispuolella. Tontilla nykyisinkin oleva asuinrakennus on ilmeisesti sama kuin Nisulan inventoinnin aikana. Tuomisen tonttia ei ole saatu varmasti paikannettua, mutta todennäköisesti se tarkoittaa Mainiemestä kaakkoon Haartilantien koillispuolella olevaa tonttia. Nisulan mainitsema röykkiö ja kivikumpare Toijalan Kaidetehtaan tontilla saattaisivat silloin tarkoittaa samaa

muodostumaa. Tehtaan tontilla, aivan sen luoteisrajan vieressä, maaleikkauksen reunalla ja koristepensaiden peitossa, on pääasiassa suurista kivistä koostuva kumpare ($x = 6784\ 60$, $y = 2493\ 32$). Se näyttää jatkuvan viereiselle tontille, mutta on ilmeisesti jäänyt siellä täytemaan alle. Kumpareessa olevat kivet ovat niin suuria (läpimitta noin 1 m), että kumpare on ilmeisesti ainakin pääosin luonnonmuodostuma. On tietysti mahdollista, että siinä on myös ihmisen kokoamia kiviä.

Ympäristö: Kalmisto sijaitsee Nahkialanjärven länsipuolella olevalla luode-kaakko-suuntaisella mäenharjanteella. Luoteispäässä mäen rinteet laskeutuvat jyrkkinä Nahkialanjärvestä virtaavan Lontilanjoen varteen. Mäen korkein kohta, noin 30 m läpimittainen tasanne, on lähellä luoteispäätä, luoteisrinteen reunalla olevan Mainiemen huvilan edustalla. Kaakossa harjanne mataloituu, ja rinteet ovat loivemmat. Harjanteella maaperä on hiekkamoreenia. Alun perin maasto on ilmeisesti ollut melko kivistä. Alempana rinteillä maaperä on savea. Harjanteen laelta Nahkialanjärven rantaan on noin 150 m ja Lontilanjokeen lähes sama matka. Ennen 1800-luvun järvenlaskua ja ilmeisesti myös rautakaudella Lontilanjoen kohdalla on ollut Nahkialanjärveen asti ulottunut kapea Vanajaveden lahti.

Toijalan kylän kartoissa 1700-luvulta (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 204, 206) mäen korkein laki, suunnilleen nykyinen Mainiemen huvilaan kuuluva tontti on merkitty viljelemättömäksi. Lisäksi toiseen karttaan on merkitty pieniä viljelemättömiä saarekkeitä siitä kaakkoon ja etelään, nykyisen Haartilantien molemmille puolille.

Mainiemen huvilan alue mäen laella on puistomaista pihaa ja puutarhaa. Aluetta on osittain raivattu teiden ja istutusten vuoksi, mutta ei ilmeisesti enää viime vuosikymmeninä. Ehjää aluetta lienee vielä jäljellä. Koillisessa mäen alarinteessä on suuri maaleikkaus, joka on tehty 1930-luvulla tapettitehdasta rakennettaessa. Luoteessa, notkossa selvästi huvilan alapuolella, on Satamatie. Siltä eroaa itään Haartilantie, joka kulkee pitkin harjanteen lounaisrinnettä. Haartilantien koillispuolella Mainiemen huvilatontista kaakkoon on tontti (ilmeisesti entinen Tuomisen tontti), jolla nyt on vanha, mutta kunnostettu asuinrakennus ulkorakennuksineen. Maastoa on ilmeisesti muotoiltu voimakkaasti rakennusten ympärillä harjanteen laella. Koillisrinne tontin kohdalla on entistä peltoa ja ilmeisesti savimaata. Seuraavalla tontilla Haartilantien koillispuolella on Toijalan kaidetehtaan rakennus. Sen tontilla, aivan luoteisreunaa lukuun ottamatta, on syvä maaleikkaus. Haartilantien eteläpuolella lähinnä Mainiemen huvilaa on entinen Tuomolan tontti, jolla on vanha asuinrakennus ja ulkorakennus. Tontti on melko hyvin säilynyt. Siitä kaakkoon tien varrella on kaksi uutta kerrostaloa. Niiden tonteilla maasto on kokonaan muotoiltu leikkaamalla ja pengertämällä.

Laajuus: Jäljellä olevan osan laajuus Mainiemen huvilan kaakkoispuolella mäen laella on 60 m x 40 m. Luoteessa kalmisto on ulottunut ainakin 20 m tämän alueen ulkopuolelle, nykyiselle huvilan etupihalle. Etelässä keihäänkärki KM 9357 on löytynyt noin 20 m päästä mahdollisesti ehjänä säilyneen alueen ulkopuolelta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Mainiemen huvilan alueen kaakkoisosa rajana luoteessa huvilalle tuleva tie, lounaassa ja koillisessa korkeuskäyrän 90 m mpy tasa, jonka alapuolella maa näyttää muuttuvan savikoksi

Luokitusehdotus: Luokka 2. Tilanne muinaisjäännöksen ympäristössä ei ole muuttunut. Kalmistoa on todennäköisesti jäljellä Mainiemen huvilan pihalla ja puutarhassa.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Muinaisjäännöksen ympäristö on kokonaan rakennettua tai maan pinta on kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

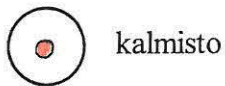
Lähilöytöjä: Hämeentie [18], rautakautinen irtolöytöpaikka, n. 0,3 km W; Hallämäki [1], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,45 km NW.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkaila ja Toijala, Mainiemi rautakautinen polttokalmisto [2]

x = 6784 65, y = 2493 28, z = 89-93

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkaila ja Toijala, Mainiemi rautakautinen polttokalmisto [2]

Kartta löytöpaikoista, rakenteista ja Mainiemen tontilla aiemmin olleista rakennuksista

Mittakaava 1:1000

Antti Bilund 22.1.1999

Pohjana on käytetty Toijalan kaupungin pohjakarttaa 1:1000 ja lähteinä Hj. Appelgrenin karttaa vuodelta 1895, E. Holmbergin kirjeessä S.M.Y.:lle 30.1.1905 olevaa karttaa, Annikki Nisulan vuoden 1943 inventoinnin karttaa (A. Nisula, Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, Kartta II) sekä Kansallismuseon löytöluetteloita.

Tunnetut löytöpaikat

- ① keihäänkärki KM 2005:1
- ② keihäänkärki KM 2005:2
- ③ sirppi KM 2005:3
- ④ nuolenkärki KM 2005:4
- ⑤ hevosenkenkäsolki KM 2005:5 (Appelgrenin karttaan liittyvässä luettelossa on tällä kohdalla huomautus: "Holmbergin muk. puukontuppi")
- ⑥ pronssitorvi KM 2005:7
- ⑦ hopeavitja KM 2273
- ⑧ avain KM 2273
- ⑨ keihäänkärki KM 2659:1
- ⑩ pyöreä kupurasolki KM 2659:3
- ⑪ hevosenkenkäsolki KM 3131:7
- ⑫ hevosenkenkäsolki KM 3131:8
- ⑬ kannuksen solki (uudenaikainen) KM 3131:9
- ⑭ kaksi palasta käsikivistä KM 3131:9
- ⑮ keihäänkärki KM 4474:4
- ⑯ rautapetkel KM 6115 (Appelgrenin karttaan liittyvän luettelon mukaan. Löytöluetteloon korjatun tekstin mukaan esine ei ole peräisin Mainiemestä)

- 17) pala pronssivarrasta (kaularenkaan katkelma ?) KM 6115 (Appelgrenin karttaan liittyvän luettelon mukaan. Löytöluetteloon korjatun tekstin mukaan esine ei ole peräisin Mainiemestä)
- 18) kilvenkupuran osa KM 7513
- 19) keihäänkärki KM 9537

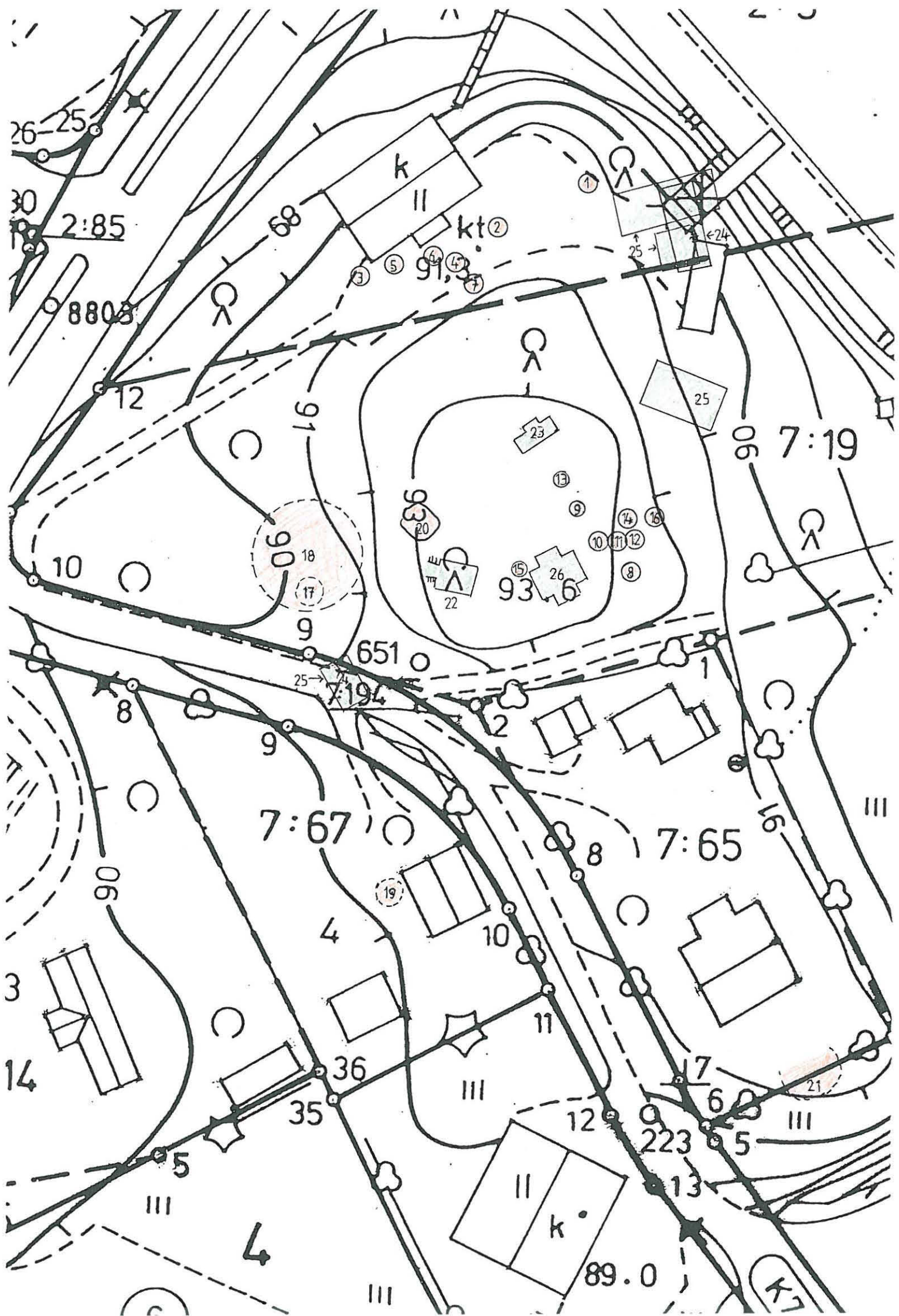
(Pronssiketjun KM 2005:6, rautakirveen KM 2584 ja tulusraudan KM 2659:2 tarkat löytöpaikat eivät ilmene lähteistä. Ainakin pronssiketju on kuitenkin löydetty päärakennuksen edestä, kuten muutkin samalla päänumerolla olevat löydöt.)

Mahdollisesti esihistorialliset rakenteet

- 20) matala kivilatomus
- 21) kiviröykkiö (mahdollisesti luontainen)

Rakennukset (pohjakartalla näkyvien nykyisten rakennusten lisäksi)

-
- 22) kellari 1895, 1905, 1943 ja nykyisin
- 23) leikkimökki 1905, 1943 ja nykyisin
- 24) ulkorakennus 1943
- 25) ulkorakennus 1895 ja 1905
- 26) "lystihuone" 1895

5.1.3. Kirkkomäki, rautakautinen polttokalmisto [3]

Kunta: Toijala

Kylä: Toijala

Paikannimi: Kirkkomäki

Kohteen laji: polttokalmisto

Ajoitus: rautakausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, $x = 6784\ 09$, $y = 2493\ 12$, $z = 91-92$
(Entiset koordinaatit $x = 6784\ 10$, $y = 2493\ 10$. Sijainti on korjattu, katso kohta "Kohteen kuvaus".)
Akaan kirkosta 200 m itään

Hoito ja kunto: Löytökohta on kerrostalon pihalla täytemaakerroksen alla. Osa muinaisjäännöksestä on todennäköisesti tuhoutunut kerrostaloa rakennettaessa, sillä talon seinä on vain 3,5 m päässä löytöpaikalta. Kalmistoa saattaa olla myös naapuritontin puolella noin 10 m päässä löytöpaikalta. Siellä ei ole täytemaata, mutta maata on ehkä kuitenkin kaiveltu aiemmin rakennustöiden yhteydessä. Muinaisjäännös ei tarvitse hoitotoimia, sillä se on taajama-alueella rakennetussa ympäristössä, eikä se näy maan pinnalle. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Toijala 10:11 Rintala

Kiinteistö Oy Alventie, Talonrakennus Salonen, Meijeritie 1, 37800 Toijala

Toijala 10:9 Kirkkomäki

As.Oy Toijalan Valtatie 20, Toijalan Tilitoimisto, PL 16, 37801 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-409-0010-0011

864-409-0010-0009

Aiemmat tiedot:

Tarkastus 1961 H. Salmo

Aiemmat löydöt:

KM 15181:1-5 keihäänkärki, miekka, viikatteenterä, pronssinen hevosenkenkäsolki, pronssisen spiraalirannerenkaan katkelma

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, löytöpaikka sijoitettuna maanmittari Petter Häggströmin kartalle Toijalasta vuodelta 1766, 1:5000, ote kaavakartasta 1:2000

KMNegatiivit: 113281-113282

KMDiat: 41664-41665

Kohteen kuvaus: Kalmisto sijaitsee Toijalan keskustassa, Akaan kirkonmäen kaakkoisrinteessä. Esineet KM 15181:1-5 löysi koululainen Pentti Mäkelä 3.8.1961, kun tontilla olevan Asuntoyhtiö Toijalan Valtatie 20:n kerrostalon pihaan kaivettiin kaapeliojaa. H. Salmo tarkasti löytöpaikan 5.8.1961.

Muinaisjäännösluettelossa ilmoitettu koordinaattipiste ($x = 6784\ 10$, $y = 2493\ 10$) osuu talon luoteispuolelle. Salmon tarkastuskertomuksessa ei ole karttaa, mutta siinä annettu sanallinen määrittely löytöpaikasta ei sovi yhteen tämän kanssa. Salmon mukaan löytöpaikka on "talon pihan puolella". Talo on kuitenkin pääty kadulle päin, ja sen molemmilla puolilla on pihat. Sanonta "kohtisuorassa A-porrasta vastaan" sopii paremmin talon kaakkoispuoleen, sillä portaikot ovat sillä puolella, eikä niistä ole edes ovia talon luoteispuolelle. Salmon antamat mitat "n. 3½ m

rakennuksen seinästä A-portaan kohdalla, n. 14 m rakennuksen päästä ja 12 m lähimmästä rakennuksen nurkasta" eivät myöskään sovi talon luoteiselle pihalle. Talon koillisestä luoteeseen pitkin Valtatien vartta ulkonee yksikerroksinen siipirakennus. Jos löytöpaikka olisi luoteisella pihalla A-portaan kohdalla, se jäisi pää- ja siipirakennusten muodostaman L-kirjaimen sisäkulmaan, aivan lähelle nurkkaa. Talon koillisestä taas jäisi siipirakennuksen toiselle puolelle, ja talon lounaispääty ja siipirakennuksen pääty paljon kauemmas kuin 14 m:n päähän. Kaakkoiselle pihalle mitat sen sijaan sopivat hyvin. Ero lähimmän nurkan ja päädyn etäisyydessä johtuu ilmeisesti siitä, että asuintalon päädyn lähin eli itänurkka on lähempänä löytöpaikkaa kuin siipirakennuksen kadunpuoleinen seinä. Edellä olevan selvityksen perusteella muinaisjäännöksen sijaintia kuvaava koordinaattipiste on siirretty talon kaakkoispuolelle.

Salmon tarkastaessa löytöpaikan pihalle oli ajettu noin 40 cm täytemaata. Esineet olivat löytyneet noin 60 cm syvyydessä tumman maan ja koskemattoman moreenin rajassa. Täytemaan alla olleen 20 cm paksuisen tumman kerroksen alkuperäinen paksuus ei ole tiedossa. Kerroksessa ei ollut varsinaisesti nokea, mutta esineiden katkaisu ja oikominen viittaavat siihen, että kyseessä on polttokenttäkalmisto. Löydöissä on esineitä ilmeisesti ainakin kahdesta, miehen ja naisen, hautauksesta. On mahdollista, että kalmisto liittyy koillisessa, kadun toisella puolella, Akaan keskiaikaisen kivisakastin ympärillä olevaan hautausmaahan. Hautausmaan lähin kulma on noin 30 m päässä löytökohdasta.

Vuonna 1998 todettiin, että löytöpaikka ja piha sen ympärillä on ilmeisesti säilynyt samassa kunnossa, kuin missä se oli vuonna 1961. Piha on kuitenkin nyt asfaltoitu. Täytemaasta tehty pengeri ylittää kaakossa tontin rajalle, vajaan kymmenen metrin päähän löytökohdasta, ja lounaassa noin 15 m päähän. Kauempana lounaassa piha on kerrosta alempana ja se on tehty maaleikkaukseen. Jos kalmisto on ulottunut niin kauas lounaaseen se on ilmeisesti tuhoutunut, samoin kuin löytökohdasta luoteeseen, itse talon kohdalla. Löytökohdasta koilliseen piha jatkuu samassa tasossa ja täytemaalle rakennettuna noin 15 m Valtatien varteen saakka. Naapuritontilla kaakossa, noin 15 m päässä löytökohdasta, on vanha asumaton puutalo. Sen tontin luoteislaidalla on ollut myös ulkorakennus, josta on vielä pohja jäljellä. Rakennusten välisellä alueella maaperä näyttää alkuperäiseltä. Kasvillisuus tontilla on kuitenkin niin rehevää, ettei pinnalta katsoen voi varmasti päätellä minkä verran maata on kaiveltu.

Ympäristö: Kalmisto sijaitsee loivasti kaakkoon laskevalla rinteellä. Löytökohdalla maaperä on moreenia, mutta enimmäkseen ja varsinkin alaosaltaan rinne on ilmeisesti savikkoja. Lontilanjoki virtaa 250-300 m päässä itäkaakossa. Toijalan kylän kylätontti on keskiajalta ja todennäköisesti jo rautakaudelta lähtien sijainnut siellä, joen kummallakin rannalla. Kylän taloista lähinnä löytöpaikkaa on ollut läntisin, Kyöväri, joka sijaitsi 1700-luvun alussa 150 m löytöpaikasta itäkaakkoon. Kyöväri ja Kakkali ovat syntyneet vuonna 1574 ilmeisesti samalla paikalla olleen talon jakautuessa (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 49, 204). Löytöpaikan ympäristö on enimmäkseen ollut Toijalan kylän keskeistä ja varmaankin vanhaa peltoaluetta. Itse löytökohta on kuitenkin viljelemättömällä saarekkeella (todennäköisesti savikon keskellä olevalla moreenikumpareella), joka näkyy esimerkiksi vuonna 1766 tehdyssä Toijalan kylän kartassa (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 256). Saarekkeen suurin läpimitta on ollut noin 150 m, mutta se on keskellä olleen peltokaistaleen vuoksi ollut pohjoisluoteeseen aukeavan U-kirjaimen muotoinen. Löytöpaikka on saarekkeen eteläosassa, Akaan vanha kirkko ja hautausmaa ovat U:n itäisessä haarassa, ja läntinen haara on ulottunut nykyisen kirkkotorin pohjoislaitaan sen itäosassa. Tästä saarekkeesta noin 50 m lounaaseen on ollut erillinen 50 m läpimittainen saareke nykyisen Kurkelantien itäpuolella.

Nykyisin löytöpaikan ympäristö on kokonaan rakennettua aluetta. Viimeksi, ilmeisesti 1980-luvulla, on Valtatie 20:n kerrostalon luoteispuolelle torin laitaan (eli muinaisjäännösluettelossa aiemmin mainitun koordinaattipisteen viereen) rakennettu suuri liikerakennus. Sen ja kerrostalon välinen alue on tasoitettua pihaa. Itse Valtatie 20:n tontti lienee samassa kunnossa kuin 1960-luvun alussa. Piha on kuitenkin nyt asfaltoitu. Löytöpaikan kaakkoispuoleisella naapuritontilla on vanha puurakennus. Tontti on ilmeisesti melko hyvin säilynyt, mutta se on lähes kokonaan entistä peltoa. Entisen viljelemättömän saarekkeen reuna ulottuu vain tontin pohjoiskulmaan.

Laajuus: Alkuperäistä laajuutta ei voi määrittää, koska löydöt ovat peräisin yhdestä kohdasta, ja ympäristö on suurelta osin tuhoutunut rakentamisen vuoksi. Kalmistoa voi olla jäljellä piha-alueella täytemaan alla löytökohdalta lounaaseen ja koilliseen. Luoteessa rakennuksen seinä on 3,5 m päässä. Kalmisto voi jatkua jonkin verran kaakkoon naapuritontin puolelle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Täytemaalla peitetty osa kerrostalon (Valtatie 20) kaakkoisella pihalla ja 10 m leveä kaista samalla kohdalla naapuritontin luoteislaidalla.

Luokitusehdotus: Luokka 2. Tilanne muinaisjäännöksen ympäristössä ei ole oleellisesti muuttunut. Kalmistoa on todennäköisesti jäljellä vanhalla löytöpaikalla täytemaan alla. Lisäksi se saattaa ulottua kaakkoon naapuritontille, jonka raja on vajaan kymmenen metrin päässä löytöpaikalta.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Muinaisjäännöksen ympäristö on suurelta osin rakennettua aluetta ja muuten maanpinta on kasvillisuuden peittämä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Muinaisjäännöksen kaakonpuoleisella naapuritontilla (RN:o 10:11, osoite ilmeisesti Valtatie 22) olevia vanhoja puurakennuksia puretaan parhaillaan. Akaa-Toijala-seuran Pekka Pennasen ja Raimo Karin mukaan paikalle on tarkoitus rakentaa kerrostalo, joskin aikataulu on epävarma asuntojen huonon kysynnän vuoksi. Tontti näyttää melko hyvin säilyneeltä. Tontin raja on vain vajaan kymmenen metrin päässä löytökohdalta.

Lähilöytöjä: Kakkalinmäki [22], rautakautinen irtolöytöpaikka, n. 0,1 km ESE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Kirkkomäki, rautakautinen polttokalmisto [3]

Ote kaavakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

○ kalmistolöytöjen KM 15181:1-5 löytöpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Kirkkomäki, rautakautinen polttokalmisto [3]

x = 6784 09, y = 2493 12, z = 91-92

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kalmistolöytöjen KM 15181:1-5 löytöpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Kirkkomäki, rautakautinen polttokalmisto [3]

Löytöpaikka sijoitettuna maanmittari Petter Häggströmin kartalle Toijalasta vuodelta 1766, MHA (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 256)

Kartta on kopioitu mittakaavaan 1:5000 käyttäen kohdistuspisteinä Lontilanjoen siltaa ja kivisakastia kirkon koilliskulmassa.

- kalmistolöytöjen KM 15181:1-5 löytöpaikka

Maanmittari Petter Häggströmin kartta Toijalasta v. 1766.

Talojen numerot seuraavat: 1. Sipilä, 2 a. Kottila, 2 b. Ylppö, 3. Vähä-Palkki ja Vanhala, 4. Iso-Palkki, 5. Kurvola, 6 a. Vähä-Hultti, 6 b. Iso-Hultti, 7 a. Monko, 7 b. Mulli, 8. Kaakko, 9. Kaakkoli ja 10. Köyväri. MHA

5.1.4. Hirsikangas, kivikautinen asuinpaikka [4]

Kunta: Toijala

Kylä: Toivettula

Paikannimi: Hirsikangas

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikautinen

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 17.9.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6787 59, y = 2490 79, z = 99-102

(Koordinaatteja on tarkennettu. Aiemmat x = 6787 56, y = 2490 78 eivät osu notkon pohjalle.)

Akaan kirkosta 4,0 km luoteeseen

Hoito ja kunto: Asuinpaikka on osittain tuhoutunut hiekanoton ja maan pinnan kuorimisen vuoksi. Se saattaa ulottua myös ehjänä säilyneelle alueelle. Nykyisin asuinpaikalla ja sen ympäristössä on normaalia talousmetsää. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Toivettula 1:17 Toivettula

Toivettula Hannu, Toivettulantie 18, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-410-0001-0017

Aiemmat tiedot:

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 6-7)

Tarkastus 1995 T. Heikkurinen-Montell

Aiemmat löydöt:

KM 28865:1-2 saviastianpaloja (nuorakeramiikkaa), 2 kpl, kvartsikaavin

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, karttaluonnos 1:2000

KMNegatiivit: 113248-113249

KMDiat: 41632-41633

Kohteen kuvaus: Ensimmäiset tiedot muinaisjäännöksestä ovat jo vuosisadan alkupuolelta. Nisula mainitsee vuoden 1943 inventointiraportissa, että Toivettulan talon isännät olivat useita vuosia aikaisemmin löytäneet paikalta keramiikkaa. Löydöt olivat joutuneet kateisiin, mutta kuvauksen perusteella ne vaikuttivat kivikautisilta. Nisula käyttää löytöpaikasta nimitystä Metsämoisio, Seppo Suvanto Akaan historiassa nimeä Mäkimoisio (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 5). Tuula Heikkurinen-Montell tarkasti paikan vuonna 1995 Tuomas Toivettulan ilmoituksen perusteella, koska alueelta suunniteltiin otettavaksi kiveä moottoritietyömaalla tarvittavaa murskettä varten. Tarkastuksen yhteydessä saatiin talteen löydöt KM 28865:1-2, kaksi palaa nuorakeramiikkaa ja kvartsikaavin.

Asuinpaikka sijaitsee metsäalueella kallioisten mäkien välisessä notkossa. Notko on asuinpaikan kohdalla itä-länsi-suuntainen ja kapea. Jokseenkin tasaisen osan leveys notkon pohjalla on noin 30 m. Asuinpaikan eteläpuolella tähän notkoon yhtyy toinen, itäkaakosta tuleva, kapea notko, jota pitkin paikalle tulee polku noin 400 m päässä olevasta Toivettulan talosta. Lännessä notko jatkuu noin 100 m levyisenä pari sataa metriä ja kääntyy sitten pohjoiseen.

Notkon kapean itäosan suulla, notkon pohjan korkeimmalla kohdalla, maaperä on hiekkaa arvioita 50-100 m matkalla. Tällä alueella on itäisimpänä vanha, metsittynyt hiekkakuoppa. Sen länsi- tai lounaispää on eteläpuolisen kallioharjanteen länsipäästä luoteeseen piirretyn viivan tasalla. Kuoppa on noin 20 m leveä ja notkon suunnassa 30 m pitkä. Kuoppa on matala ja epämääräisen muotoinen, mutta koko notkon pohja on kuitenkin sen alueelta kaivettu. Ehjää, mutta kivistä ja jonkin verran notkon pohjaa ylempänä olevaa maata on jäljellä 5-15 m levyinen kaistale kuopan ja eteläpuolella olevan kallioharjanteen välissä. Hiekkakuopan lounaispuolella notkon pohjalla on alue, jolta pintamaa on kuorittu ja koottu mataliin, rinteiden laskun suuntaisiin valleihin, jotka ovat 2-3 m päässä toisistaan. Kuorittu alue muodostuu kahdesta lohkokosta, joista ensimmäinen liittyy suoraan hiekkakuopan reunaan, ja toinen ensimmäiseen lohkoon sen lounaispuolella. Lännessä kuorittu alue ulottuu peruskarttaan merkittyyn suureen kiveen asti. Kuoritut lohkot ovat selvästi entistä peltoa (Mäkimoisio). Niiden reunoilla ja osin sisälläkin erottuu lähes umpeen kasvaneita ojia. Pelto on todennäköisesti jatkunut myös hiekkakuopan kohdalle. Kuorittu alue kasvaa kuusivaltaista, melko vanhaa metsää. Maan pinta on sammalen ja muun aluskasvillisuuden peitossa. Kasvillisuudesta päätellen hiekkamaa ei ulotu kovin pitkälle alemmalle lohkolle, ehkä ei edes ylempään lohkon alalaitaan.

Vuosisadan alkupuolen kadonneiden löytöjen tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, mutta se on ilmeisesti hiekkakuopan alueella. Vuoden 1995 löydöt ovat peräisin hiekkakuopan lounaiskulman tienoilta hiekkakuopan reunalta. Koska maasto on peitteistä, asuinpaikan laajuuden määrittäminen vaatisi koekuopitusta.

Inventoinnin yhteydessä koekuoppia ei kaivettu, eikä uusia löytöjä otettu talteen. Asuinpaikan suurimman mahdollisen laajuuden voi kuitenkin arvioida maaperän ja maaston perusteella. Notkoa ympäröivät mäet ovat kallioisia ja niin jyrkkärinteisiä, että ne rajoittuvat asuinpaikan notkon pohjalle. Parhaiten asuinpaikaksi sopivaa aluetta notkon pohjalla on ollut sen korkein kohta, joka näyttää olleen nykyisen hiekkakuopan länsiosan tai -reunan kohdalla. Asuinpaikka on hyvin todennäköisesti rajoittunut hiekkamaalle, jota on idässä ollut hiekkakuopan itäpäähän tasalle. Lännessä maalajin muutoskohtaa on vaikea tarkasti määrittää ilman koekuopitusta, mutta kasvillisuuden perusteella maa näyttäisi muuttuvan hienojakoisemmaksi kuoritulla alueella ylempään lohkon alaosaan. Alemman lohkon alaosa on jo lähes tasamaata ja ilmeisesti savikkoa. Hiekkakuopan itäpuolella, lännessä suuren kiven länsipuolella ja Toivettulan suunnasta tulevassa notkossa maa on soistunutta, asuinpaikaksi sopimatonta.

Ympäristö: Asuinpaikka sijaitsee kallioisten mäkien välisen, noin 50 m leveän notkon länsipäässä. Paikan länsipuolella notkoon yhtyy toinen, itäkaakosta tuleva notko. Notko jatkuu länteen noin 100 m levyisenä. Maaperä notkoissa on ilmeisesti yleensä savea, ja maa on soistunutta. Asuinpaikan kohdalla, joka on samalla notkon pohjan korkein kohta, maaperä on hiekkaa. Mäillä, notkon ympärillä, maaperä on kallioiden ulkopuolella kivistä moreenia. Korkeuserot ovat varsin suuret. Asuinpaikkaa ympäröivät mäet ulottuvat noin 10 m sen yläpuolelle, ja niiden rinteet ovat jyrkät. Asuinpaikka taas on noin 15 m kallioaluetta ympäröivien alavien savikoiden yläpuolella. Savikot ovat pohjoisessa, idässä ja etelässä 300-500 m päässä. Lähimmät vesistöt ovat Lontilanjoki idässä ja Vanajavesi pohjoisessa. Molempiin on matkaa noin 900 m. Ennen Vanajaveden pinnan alentumista viime vuosisadalla, ranta on ollut lähempänä, lähimmillään ehkä noin 500 m päässä. Kivikaudella järven pinta on kuitenkin ollut nykyisessä tasossa tai jopa sen alapuolella, joten ranta ei ole ollut lähellä asuinpaikkaa.

Asuinpaikalta on otettu hiekkaa vuosisadan alkupuolella. Nyt hiekkakuopat ovat jo metsittyneet. Hiekkakuopan länsipuoliselta alueelta, joka on ollut peltona, pintamaa on kuorittu ja koottu valleiksi. Maata ei kuitenkaan ole viety pois. Tämäkin alue kasvaa nyt jo metsää. Muuten asuinpaikan ympäristössä ei näy mainittavia jälkiä ihmistoiminnasta.

Laajuus: Asuinpaikkaa ei voi tähän mennessä talteen saatujen löytöjen vähäisen määrän vuoksi rajata löytöjen perusteella. Todennäköisesti asuinpaikka kuitenkin rajoittuu hiekkaiselle alueelle (katso kohta "Kohteen kuvaus").

Ehdotus suoja-alueeksi: notkon pohja kalliosta kallioon, länsirajana eteläisen kallioharjanteen läntisimmästä, matalasta kärjestä länsiluoteeseen vedetty viiva, itärajana hiekkakuopan itäpää, hiekkakuoppa pois lukien

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikka on osittain tuhoutunut hiekanoton ja pintamaan kuorimisen seurauksena. Koska kuorittu maa on koottu säännöllisiksi valleiksi 2-3 m välein, eikä sitä ole viety pois, ei kuoritun alueen säilyneisyysaste ole merkittävästi huonompi kuin minkä tahansa pitkään käytetyn pellon. Asuinpaikka saattaa etelässä ulottua myös ehjälle alueelle.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta asuinpaikalla ja sen ympäristössä on täysin kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa. Vuoden 1995 tarkastuskertomuksessa mainitaan, että alueelta suunniteltiin otettavaksi kiviainesta moottoritietyömaalla käytettäväksi. Alueelta ei ole otettu kiveä.

Lähilöytöjä: Toivettula [7]. Kivikautinen asuinpaikka, n. 0,65 km ESE; Alhorranta [20], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 0,7 km NW.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

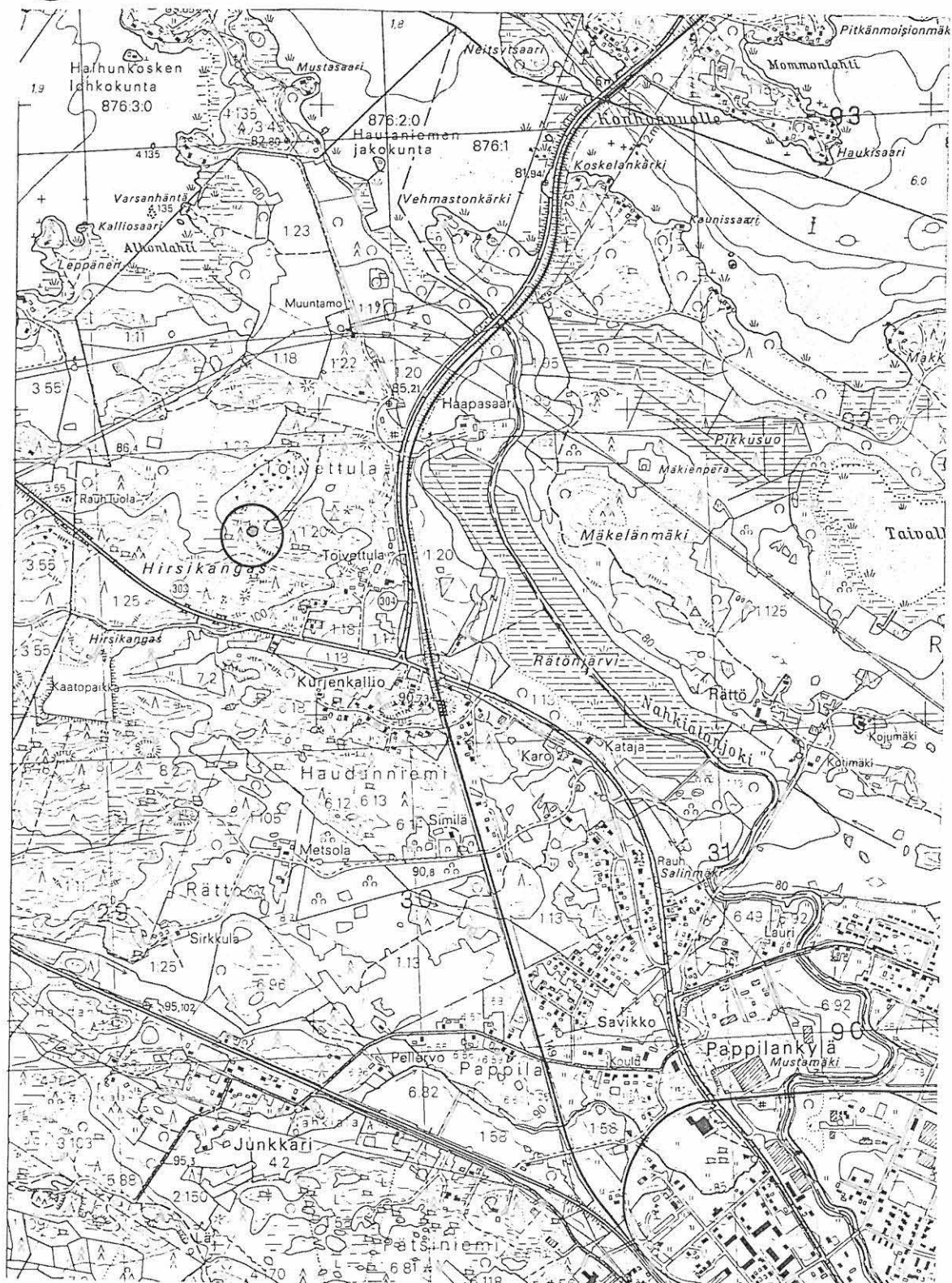
Toijala, Toivettula, Hirsikangas, kivikautinen asuinpaikka [4]

x = 6787 59, y = 2490 79, z = 99-102

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

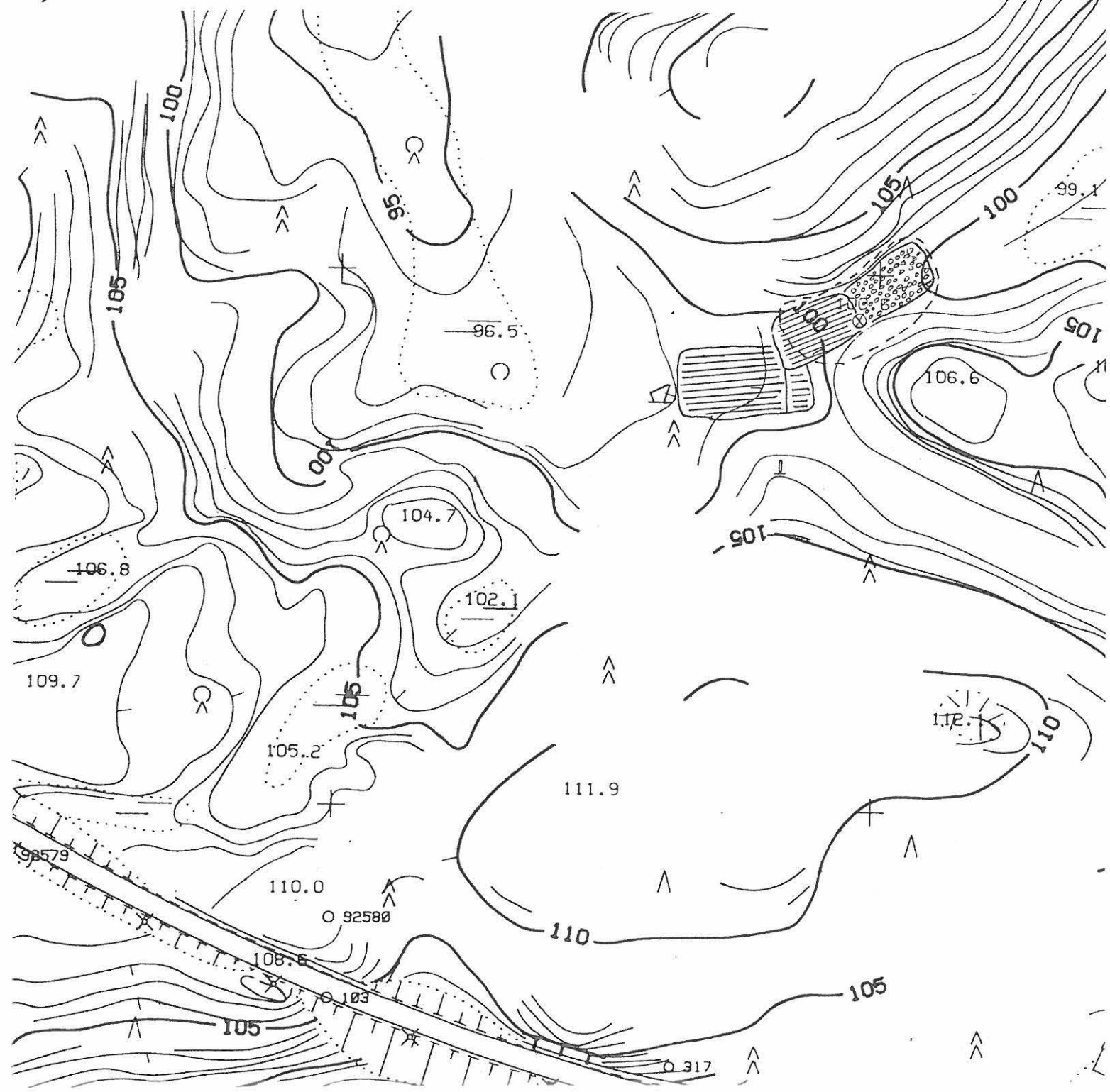
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toivettula, Hirsikangas, kivikautinen asuinpaikka [4]

Karttaluonnos 1:2000, pohjana Toijalan kaupungin pohjakartta 1:2000

Antti Bilund 22.1.1999

- hiikkakuoppa
- entinen pelto, jolta pintamaa on kuorittu ja koottu valleiksi
- kivi
- löytöpaikka
- asuinpaikan mahdollinen laajuus

5.1.5. Metsikkö, kivikautinen asuinpaikka [5]

Kunta: Toijala

Kylä: Toijala

Paikannimi: Metsikkö

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 6.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6781 34, y = 2494 04, z = 82-83

Akaan kirkosta 3,0 km eteläkaakkoon, noin 20 m Metsikön talosta lounaaseen ja noin sata metriä Lontilanjoesta koilliseen.

Hoito ja kunto: Asuinpaikka on viljeltyä aluetta, joten maanmuokkaus on osittain tuhonnut muinaisjäännöksen. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Toijala 4:75 Kajavilla

Vilpas Kari ja Riitta, Ristinmaantie 6 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-409-0004-0075

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

KM 31157:1-22 kaitataltta, tasatalttoja, 6 kpl, liuskekärjen katkelmia, 2 kpl, kivilajikaavin, kiviesineen katkelmia, reikäkiven katkelmia, reikäkiven teelmä, hiomakiviä, iskukivi (?), kiven kappale (erikoista kivilajia), saviesineen katkelma (ajoittamaton)

Inventointilöydöt 1998: KM 31157:23 kvartsi-iskos (?)

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: 113268-113270

KMDiat: 41651-41653

Kohteen kuvaus: Kohde tarkastettiin Pentti Enäkosken (osoite: Taipaleentie 1279, 37910 KYLMÄKOSKI, puhelin: 049-940878) ilmoituksen perusteella. Enäkosken kertoman mukaan hän itse ja hänen vaimonsa olivat löytäneet useita kiviesineitä peltotöissä, asuessaan paikalla 1980-luvulla. Pentti Enäkoski kertoi käyneensä näyttämässä yhtä esinettä (KM 31157:1) museovirastossa. Hän ei ollut silloin vielä kuitenkaan halunnut luovuttaa sitä, eikä tätä ollut ehdottomasti vaadittukaan. Enäkoski luovutti inventoijalle 6.10.1998 löydöt, joihin kuuluu kaitataltta (KM 31157:1), kuusi pientä tasataltta (KM 31157:2-7), tasataltan tai poikkikirveen teräkatkelma (KM 31157:8), kaksi liuskekärjen katkelmaa (KM 31157:9-10), kivilajikaavin (KM 31157:11), kivilaji-iskoksia tai esineen katkelmia (KM 31157:12-13), reikäkiven katkelmia ja teelmä (KM 31157:14-17), hiomakiviä (KM 31157:18-19), mahdollinen iskukivi (KM 31157:20), pinnalta rapautunut lohkokappale erikoista kivilajia (KM 31157:21) ja ajoittamaton saviesineen katkelma (KM 31157:22). Lähes kaikki esineet ovat Enäkosken mukaan löytyneet noin 10 m pituiselta ja muutaman metrin levyiseltä alueelta, tasaisen savikkopellon reunalla olevan matalan törmän päältä. Törmän reunalla, pellon ja jyrkemman rinteiden juuren välillä oli kapea peltosarka, jota Enäkosket viljelivät. Esineet löytyivät peltotöissä eri aikoina. Maamerkinä löytöalueen keskellä, törmän reunan päällä, muutaman metrin päässä siitä, on käsipumpulla varustettu kaivo. Jokin kiviesineistä, todennäköisesti reikäkiven katkelma (KM 31157:14), oli löytynyt muiden esineiden löytöpaikalta noin 150 m länsiluoteeseen, saman tasaiselta savikolta kohoavan mäen länsikärjen tienoilta (likimääräinen sijainti: x = 6781 46, y = 2493 91). Enäkosken mukaan kiviesineiden

löytöalueella oli ollut myös runsaasti kvartsin sirpaleita, jonkin verran ehkä myös siitä länteen samalla korkeustasolla pitkin tasamaalta nousevan rinteän alareunaa. Kiviesineiden löytöpaikalla oli ollut lasitettua punasavikeramiikkaa, mutta ei sellaista keramiikkaa, joka olisi Enäkosken mielestä näyttänyt esihistorialliselta hänen kirjallisuudessa näkemiensä kuvien perusteella. Enäkosket eivät olleet havainneet kiviesineitä, kvartseja tai muutakaan esihistorialliselta näyttävää löytöpaikan alapuolella olevalla tasaisella savipellolla. Ylempää rinteeltä, rakennusten luota, ei myöskään ollut löytynyt mitään selvästi esihistorialliselta vaikuttavaa. Saunan luota (nykyisen päärakennuksen alapuolelta rinteän alaosaan) oli kuitenkin löytynyt maasta hiiltä, joka voisi liittyä asuinpaikan käyttöön.

Löytöpaikan tarkastuksessa 6.10.1998 todettiin, että löytöpaikalla, rinteän juurella, tilan rajan vieressä olevalla peltokaistaleella kasvoi heinää. Naapuritilan puolella tasaisella savikolla pelto oli kynnettyä. Kynnettyä aluetta tarkastettiin sekä löytöpaikan kohdalla, että siitä länteen, mäen länsikärkeen asti. Ainoa löytö oli pieni, iskosmainen kvartsi, joka löytyi kynnöksen laitimmaisesta vaosta, noin 5 m päästä käsipumpulla varustetusta kaivosta, jonka ympäriltä kiviesineet olivat Enäkosken mukaan löytyneet. Mäen länsikärjessä, mistä yksi reikäkiven katkelma oli löytynyt, kynnetty alue ulottui tasamaalta harjanteen päälle. Sieltä ei tarkastuksessa löytynyt mitään. Löytöpaikalle ei kaivettu koekuoppia.

Vaikka tarkastuksessa ei yhtä todennäköistä kvartsi-iskosta lukuun ottamatta havaittu asuinpaikkalöytöjä, on kiviesineiden löytöpaikkaa jo niiden suuren määrän vuoksi syytä pitää asuinpaikkana. Tätä tukee Enäkosken havainto, että paikalla oli myös kvartsin sirpaleita. Tarkastuksen aikana havaintomahdollisuudet varsinaisella löytöpaikalla olivat kasvillisuuden takia huonot. Löytyneistä esineistä, erityisesti liuskekärjen katkelmista, mutta myös vain osittain hioutuista taltoista päätellen asuinpaikka on ollut käytössä mesoliittisellä kaudella. Myös muut esineet saviesineen katkelmaa KM 31157:22 lukuun ottamatta sopinevat tähän ajoitukseen.

Ympäristö: Asuinpaikka sijaitsee lounaaseen laskevan moreenirinteän juurella, kapealla, 10-15 m levyisellä, loivasti nousevalla kaistaleella, tasaisen savikon reunassa. Löytöalueella maaperä on savea. Tarkastuksen aikaan löytöalueella kasvoi heinää. Aiemmin alue on ollut peltona. Löytöalueen keskellä on käsipumpulla varustettu kaivo. Koillisessa olevalla rinteellä on asuintalo ulkorakennuksineen. Talo on uusi, Enäkoskien aikaiset rakennukset on purettu. Rinne on suurelta osin muotoiltu maata siirtämällä. Löytöpaikan luoteispuolella rinnettä on pengerrytetty pihaa rakennettaessa. Kaakossa rinteän yläosaa on leikattu päärakennusta rakennettaessa. Sen alla, rinteän alaosaan on jonkin verran luonnontilaisen näköistä maapintaa ja muutamia puita. Löytöalue rajoittuu lounaassa tilanrajaan, jonka kohdalla on matala, enimmillään noin puolen metrin korkuinen törmä ja löytöalueen itäpuolella myös oja. Törmä saattaa olla osittain luontainen muodostuma, mutta todennäköisesti toistuva kyntö alapuolisella pellolla on edistänyt sen syntymistä. Tasaisella savikolla, noin 100 m löytöpaikalta lounaaseen, virtaa Lontilanjoki. Sen uoma on nykyisin oikaistu, mutta vielä vuoden 1959 peruskartassa joessa on mutka, joka ulottuu lähimmillään noin 60 m päähän löytöpaikasta.

Alueen vesistöhistoriaa ajalta ennen Vanajaveden kuroutumista järveksi ei tässä yhteydessä ole ryhdytty yksityiskohtaisesti selvittämään. Lontilanjoen laakson topografian perusteella, ja ottaen huomioon, että sen aikainen vaakasuora rantapinta on nykyisin kallistunut kaakkoon muutamia kymmeniä senttimetrejä kilometriä kohti, on kuitenkin selvää, että asuinpaikka on vähän ennen Vanajaveden kuroutumista ollut Vanajaveden altaasta Lontilanjoen laaksoa pitkin etelään työntyneen sokkeloisen lahden itärannalla. Yleisistä Itämeren vaiheita Etelä- ja Länsi-Suomessa

koskevista tiedoista (esim. kuviot 15d ja 15e, sivu 15, Suomen kartasto, vihko 123-126 (1990), Geologia, Karttakeskus Helsinki 1992) voi (ekstrapoloimalla edellä mainittuun kuvioon 15e käyrän joka kuvaa veden pinnan tasoa Toijalassa) laskea, että tilanne on ollut tällainen Ancylus-järvivaiheen loppupuolella (8500±200 BP), jolloin veden pinta on laskenut hyvin nopeasti. Laskunopeutta (= ekstrapoloidun käyrän kulmakerroin) on mahdotonta arvioida tarkasti sillä se muuttui juuri noihin aikoihin nopeasti Ancylus-järven transgression muututtua regressioksi (tai kauempana luoteessa, kuten Toijalassa, hitaan regression muututtua nopeaksi regressioksi). Karkeasti arvioiden laskunopeus näyttäisi käyrän perusteella olleen suuruusluokkaa 5-8 cm vuodessa. Tästä seuraa, että asuinpaikka on veden alta paljastuttuaan ollut rannalla vain lyhyen aikaa, korkeintaan muutamia kymmeniä vuosia, ennen kuin koko sen edustalla oleva savitasanko on jäänyt kuiville. Jos asuinpaikka on ollut maastosijainniltaan tyypillinen ranta-asuinpaikka, sen täytyy ajoittua tähän lyhyeen vaiheeseen. Sen jälkeen ympäristö on ollut periaatteessa samanlainen kuin nykyisinkin, eli asuinpaikan edustalla on ollut tasaista savikkoa ja joki.

Edellä esitetty ajoitus (8500±200 BP) sopii hyvin yhteen löytöjen, varsinkin liuskekärjen katkelmien kanssa, joten on hyvinkin mahdollista, että paikalla on asuttu juuri sen ollessa rannalla. Löytöjen perusteella muutamia satoja vuosia myöhäisempikin ajoitus olisi mahdollinen. Silloin paikka ei kuitenkaan olisi enää ollut sijainniltaan tyypillinen ranta-asuinpaikka. Ennen joen perkausta, vielä tällä vuosisadalla, Lontilanjoen varren tasangolle on muodostunut keväisin laaja tulvajärvi. Tällä on voinut olla merkitystä asuinpaikan käytölle ja valinnalle, jos sitä on käytetty merenrantavaiheen jälkeen. Paikka on ehkä silloinkin sijainnut tulvajärven rannalla, mutta kuitenkin kuivalla maalla. Lähelle ulottuva joenmutka on saattanut tehdä paikan jokea pitkin tultaessa helpommin saavutettavaksi kuin kauempana joesta olevat tulvajärven rannat.

Laajuus: Kiviesineiden löytöalue oli Enäkosken mukaan noin 10 m pitkä ja muutamia metrejä leveä. Kvartseja oli Enäkosken mukaan pitemmällä matkalla rinteiden juurella samalla korkeustasolla kuin kiviesineiden löytöpaikka, ainakin löytöpaikan ympärillä ja toisaalta siitä noin sata metriä länteen. Kvartsien (ja mahdollisten muiden löytöjen) määrä on kuitenkin epäselvä. Asuinpaikan laajuuden selvittäminen vaatii siten pintapoiminnan suorittamista paremmissa havainto-olosuhteissa tai melko laajaa koekuopitusta. Tarkastuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että asuinpaikka ei ulotu ainakaan naapuritalan maalle löytöpaikan alla tasamaalla eikä mäen länsikärjessä.

Ehdotus suoja-alueeksi: Jyrkemmän rinteiden alareunan ja tilan rajan välinen alue 20 m matkalla kaivosta itään ja länteen niin, että suoja-alue sisältää varmasti kiviesineiden löytöalueen.

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikka on osittain tuhoutunut viljelyn seurauksena. Sen laajuuden ja merkittävyyden määrittäminen vaatii koekuopitusta.

Suojelutoimenpiteet: Talon asukkaille näytettiin Pentti Enäkosken luovuttamat löydöt ja kerrottiin, että niiden perusteella löytöpaikkaa pidetään kivikautisena asuinpaikkana, joka on rauhoitettu muinaismuistolain nojalla, sekä rauhoituksen merkitys maankäytölle. Kerrottiin, että muinaisjäännös rajoittuu todennäköisesti jyrkän rinteiden juuren ja tilan rajan väliselle alueelle.

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöalue kasvoi tarkastusaikana heinää.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan pellon reunan (eli tilan rajan) ja rinteiden alareunan väliselle alueelle ei ole suunnitteilla muinaisjäännöstä uhkaavaa maankäyttöä.

Lähilöytöjä: Niittymäki [28], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 1,4 km SE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Metsikkö, kivikautinen asuinpaikka [5]

x = 6781 34, y = 2494 04, z = 82-83

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

kiviesineen KM 31157:14 (?) löytöpaikka

5.1.6. Matinlahti, kivikautinen asuinpaikka [6]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkiala

Paikannimi: Matinlahti

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 23.10.1998 ja 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 23, y = 2494 78, z = 82-85

Akaan kirkosta 2,8 km koilliseen

Hoito ja kunto: Asuinpaikka sijaitsee metsämaastossa. Maasto sen ympäristössä on ehjää. Luontaisesta veden pinnan kohoamisesta johtuva eroosio on kuitenkin saattanut tuhota osan muinaisjäännöksestä. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 2:85 Iso-Pennola

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0002-0085

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31159:1-2 saviastianpala, palanutta savea

Kartat: peruskarttaote 1:20000, peruskarttasuurennos 1:5000

KMNegatiivit: 113274

KMDiat: 41657

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka sijaitsee Terisjärven länsiosassa, Matinlahden etelärannalla. Lahden eteläpuolella olevan mäen pohjoisrinne laskee varsin jyrkkänä nykyiseen rantaan. Rantaviivan yläpuolella on ensin kivikkoista melko jyrkkää rinnettä noin kahden metrin korkeuteen veden pinnasta (81-82 m mpy). Se on Vanajaveden pinnan alentamisen seurauksena paljastunutta vesijättöä. Kivikon yläpuolella on noin metrin korkuinen, jyrkkä, mutta vähemmän kivinen vanha rantatörmä. Sen yläpuolella rinne nousee monin paikoin melko jyrkkänä suoraan törmän reunasta, mutta muutamissa kohdissa törmän reunan päällä on pieniä tasanteita, joista itäisimmällä todettiin asuinpaikka.

Tasanne sijaitsee mäen ja pohjoiseen laskevan rinteiden korkeimmasta kohdasta 20-30 m itään. Se on 10-15 m pitkä ja enimmillään noin 5 m leveä. Pituutta on vaikea tarkalleen määrittää, sillä päistään tasanne kapenee ja samalla sulautuu jyrkempään rinteeseen. Tasanne ei myöskään ole tasainen eikä pinnaltaan vaakasuora. Suuressa osassa tasannetta maan pinta laskee loivasti pohjoiseen, tasanteen sisäosassa jyrkemmin kuin törmän reunalla. Tasanteen keskiosassa, aivan törmän reunalla on noin metrin läpimittainen kivi. Sen ja tasanteelta nousevan rinteiden alareunan välissä on matala (syvyys alle 20 cm), noin 3 m läpimittainen painanne. Se on niin matala ja muodoltaan epämääräinen, ettei varmasti voi päätellä, onko se ihmisen tekemä vai luonnonmuodostuma.

Tasanteelle kaivettiin koekuoppa edellä mainitusta törmän reunalla olevasta kivistä länteen, metrin päähän siitä. Myös etäisyys törmän reunasta on 1 m. Kuopasta löytyi yksi pala keramiikkaa ja kaksi pientä, kulunutta murua palanutta savea, jotka saattavat myös olla keramiikkaa (KM 31159:1). Keramiikassa on sekoitteena jonkin verran kiillepitoista hiekkaa ja shamottea. Se on selvästi

esihistoriallista, mutta tarkemmin sitä ei voi ajoittaa. Maaperä koekuopassa oli hienoa hiekkaa tai hietaa, jossa oli vähän soraa ja pieniä kiviä. Noin 10 cm paksuisen turvekerroksen alla oli likaista, humuspitoista maata 20 cm syvyyteen. Tässä kerroksessa oli joitakin hiilen paloja. Sen alla oli puhdasta ja kovempaa hiekkamaata.

Edellä kuvatussa koekuopasta 12 m länteen, toiselle tasanteelle kaivettiin myös koekuoppa. Tasanteita erottaa törmän reunalle ulottuva jyrkempi rinteiden osa noin 5 m matkalla. Läntisempi tasanne ei ole yhtä selvärajainen kuin itäinen, mutta toisaalta asuinpaikaksi sopivaa melko loivaa maan pintaa on laajemmalti. Koekuoppa kaivettiin tässäkin tapauksessa 1 m päähän törmän reunasta. Maaperä ja stratigrafia olivat samanlaiset kuin itäisellä tasanteella ja hiilen palojakin löytyi. Esinelöytöjä kuopasta ei kuitenkaan saatu. Kolmas koekuoppa kaivettiin toisesta noin 40 m länteen, kivikkoisen alueen toiselle puolelle. Siellä törmän reunan päällä ei ole rinteestä erottuvaa tasannetta, vaan maan pinta nousee loivasti harjanteen laelle asti. Kuoppa oli noin metrin päässä törmän reunasta. Kolme metriä kuopasta länteen on noin 3 m pituinen kivi. Kuopassa oli noin 20 cm syvyyteen asti humuksen sekaista ja ehkä hieman likaista hiekka- tai hietamaata, jossa oli jonkin verran kiviä. Alempana maa alkoi muuttua vaaleammaksi, mutta kuoppaa ei kaivettu syvemmäksi isojen kivien vuoksi. Kuopasta löytyi muutamia muruja palanutta savea (KM 31159:2) ja yksi pieni muutaman millimetrin pituinen siru kvartsia (ei luetteloitu). Palaneen saveen murut voisivat olla keramiikkaa, mutta todennäköisemmin kuitenkin pelkkää palanutta savea. Koekuopasta noin 15 m lounaaseen on rakennusjäännös (perustus, jonka kulmassa on kiukaan tai uunin jäännös), josta palanut savi voi olla peräisin. Neljäs koekuoppa kaivettiin ensimmäisestä kuopasta noin 15 m kaakkoon ja muutamia metrejä ylempään rinteellä olevalle, noin 5 m läpimittaiselle kivettömälle tasanteelle. Kuopassa oli 15 cm syvyyteen humuksen sekaista, lievästi multaista hiekkamaata ja sen alla samanlaista puhdasta maata. Kuopasta ei saatu löytöjä.

Maaston topografian ja kaivettujen koekuoppien perusteella näyttää siltä, että asuinpaikka rajoittuu sille pienelle tasanteelle, jolle koekuoppa 1 kaivettiin. Koekuoppien pienen määrän vuoksi on kuitenkin mahdollista, että asuinpaikkaa on mäen pohjoisrinteellä muuallakin. Koekuopan 3 löydöt saattavat liittyä tähän. Pelkästään niiden perusteella koekuopan 3 ympäristöä ei kuitenkaan voi pitää varmana asuinpaikkana. Myös harjanteen itäpäässä, siellä olevan talon pihapiirissä ja sen luoteispuolella on asuinpaikaksi sopivaa maastoa. Talon asukkaita ei tavattu eikä alueelle kaivettu koekuoppia.

Ympäristö: Asuinpaikka on Terisjärven rannalla. Terisjärvi on matalien, kapeiden salmien kautta yhteydessä Vanajaveteen. Veden pinnan ollessa korkeammalla ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla Terisjärvi on ollut selvästi osa Vanajavettä. Asuinpaikka sijaitsee Terisjärven länsiosassa olevan Matinlahden etelärannalla olevan mäen pohjoisrinteellä. Mäki on noin 300 m pitkä ja 200 m leveä, itä-länsi-suuntainen, korkeimmillaan noin 10 m järven pinnan yläpuolelle kohoava moreeniharjanne. Harjanteen etelärinne laskee loivasti suolle. Pohjoisrinne on jyrkkä ja laskee suoraan rannalle. Rinteiden alaosassa on kivikkoista, järven laskussa paljastunutta vesijättöä, ja sen yläpuolella vanha rantatörmä. Asuinpaikka sijaitsee törmän reunan päällä kapealla tasanteella. Siitä ylöspäin rinne jatkuu jyrkkänä harjanteen laelle asti. Maaperä mäellä on moreenia, jossa perusaines on hienoa hiekkaa tai hietaa. Kiviä on jonkin verran. Maan pinta on monin paikoin kivikkoista. Mäellä ja sen pohjoisrinteellä kasvaa havumetsää. Etelärinteellä on ollut peltoa. Nyt siellä kasvaa nuorta koivikkoa. Lännestä tulee tie, joka kulkee harjanteen laen eteläreunaa ja päättyy harjanteen itäkärjessä olevan talon luo. Myös harjanteen länsipäässä (sijainti likimain $x = 6786$ 22, $y = 2494$ 70) on rakennusjäännös. Perustus on kooltaan noin 8 m x 5 m. Sen koilliskulmassa on kiven- ja maansekainen röykkiö, joka on ilmeisesti kiukaan tai uunin jäännös. Röykkiössä oli

sammalkerroksen alla kiviä ja löyhää hiekkamaata. Röykkiö on läpimitaltaan noin 3 m ja noin metrin korkuinen. Sitä ei tutkittu tarkemmin. Koekuopan 1 lähiympäristössä ei ole uudemman ihmistoiminnan merkkejä. Sen sijaan veden pinnan luontaisesta kohoamisesta johtuva eroosio on todennäköisesti tuhonnut asuinpaikkaa. Asuinpaikkana käytetty tasanne on alun perin saattanut olla laajempi kuin nyt jäljellä oleva osa.

Laajuus: Asuinpaikka rajoittune jyrkässä rinteessä olevalle tasanteelle, jolle koekuoppa 1 kaivettiin. Tasanteen koko on 10-15 m x 5 m. Tasanne ja asuinpaikka ovat ehkä olleet laajempia, sillä luontaisesta veden pinnan noususta aiheutuva eroosio on saattanut tuhota osan tasanteesta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Edellä mainittu tasanne, jolle koekuoppa 1 kaivettiin.

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikan laajuuden ja merkittävyyden määrittäminen vaatii lisätutkimuksia. Asuinpaikka on todennäköisesti osittain tuhoutunut luontaisen veden pinnan nousun aiheuttaman eroosion vuoksi.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta alueella on kokonaan kasvillisuuden peittämä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Karjaisennenä [13], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 0,4 km SE

Koekuopat

Koekuoppien läpimitta noin 30 cm. Koekuopat numero 1 ja 2 kaivettu 23.10.1998 ja 3 ja 4 27.10.1998.

KK 1. Likimääräinen sijainti $x = 6786\ 23$, $y = 2494\ 78$. Sijaitsee rinteän alaosassa olevalla tasanteella, 1 m päässä vanhan rantatörmän reunasta ja 1 m länteen törmän reunalla olevasta noin 1 m läpimittaisesta kivistä. Pinnalla sammalta ja ruohoa, ruohoturpeen paksuus noin 10 cm. 20 cm syvyyteen humuksensekaista ja ehkä muutenkin likaista hiekkamaata, jossa on hiukan soraa ja joitakin hiilenpaloja. Alla samanlaista kellanruskeaa hiekkamaata. Kaivettiin noin 25 cm syvyyteen. Kuopasta löytyi yksi esihistoriallinen saviastianpala ja pari pientä murua sekoitteellista palanutta savea.

KK 2. Likimääräinen sijainti $x = 6786\ 23$, $y = 2494\ 77$. Sijaitsee rinteän alaosassa olevalla tasanteella, 1 m päässä vanhan rantatörmän reunasta ja 12 m länteen koekuopasta numero 1. Pinnalla sammalta ja ruohoa, ruohoturpeen paksuus noin 10 cm. 20 cm syvyyteen humuksensekaista ja ehkä muutenkin likaista hiekkamaata, jossa on jonkin verran soraa ja joitakin hiilenpaloja. Alla samanlaista kellanruskeaa hiekkamaata. Kaivettiin noin 25 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 3. Likimääräinen sijainti $x = 6786\ 23$, $y = 2494\ 72$. Sijaitsee loivasti nousevalla rinteellä, noin aarin kokoisella kivettömällä alueella kivisemmän alueen keskellä. Kuoppa on 1 m päässä vanhan rantatörmän reunasta ja 3 m itään suuren, noin 3 m pituisen, maakiven itäpäästä. Pinnalla olevan ruohoturpeen paksuus noin 15 cm. 20 cm syvyyteen humuksensekaista ja muutenkin likaista hiekkahietamaata, jossa on jonkin verran muutaman senttimetrin läpimittaisia kiviä. Alempana hiekka alkoi muuttua vaaleammaksi, mutta kuoppaa ei suurin kivien vuoksi kaivettu syvemmäksi. Kuopasta löytyi muutamia muruja palanutta savea, joka näyttää lähinnä tiileltä ja yksi pieni, jossain määrin iskosmainen muru kvartssia, mutta ei selvästi esihistoriallisia löytöjä.

KK 4. Likimääräinen sijainti $x = 6786\ 22$, $y = 2494\ 79$. Sijaitsee rinteän yläosassa olevalla tasanteella, 1 m päässä sen reunasta. Tasanne sijaitsee koekuopasta numero 1 viistosti rinnettä ylös kaakkoon. Pinnalla sammalta, turpeen paksuus noin 10 cm. 20 cm syvyyteen humuksensekaista hiekkamaata, jossa on jonkin verran soraa. Alla samanlaista kellanruskeaa hiekkamaata. Kaivettiin noin 20 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Matinlahti, kivikautinen asuinpaikka [6]

x = 6786 23, y = 2494 78, z = 82-85

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiaala, Matinlahti, kivikautinen asuinpaikka [6]

x = 6786 23, y = 2494 78, z = 82-85

Suurennos peruskartasta 2114 11 TOIJALA (Hki 1992), mk 1:5000

- asuinpaikka
- koekuoppa ja sen numero
- tarkastettu alue

5.1.7. Toivettula, kivikautinen asuinpaikka [7]

Kunta: Toijala

Kylä: Toivettula

Paikannimi: Toivettula

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 25.9.1998 ja 29.9.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6787 47, y = 2491 51, z = 80-81

Akaan kirkosta 3,6 km pohjoisluoteeseen

Hoito ja kunto: Asuinpaikka sijaitsee käytössä olevalla peltoalueella. Maan muokkaus on osittain tuhonnut muinaisjäännöksen. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Toivettula 1:20 Haapasaari

Toivettula Tuomas, Valkeakoskentie 68, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-410-0001-0020

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31165 kvartsi-iskoksia, 13 kpl

Kartat: peruskarttaote 1:20000, peruskarttasuurenos 1:5000

KMNegatiivit: 113260

KMDiat: 41643

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka sijaitsee loivasti pohjoiseen Rätönjärveen eli Toivaslampeen laskevalla rinteellä. Inventoinnissa löydettiin kvartsi-iskoksia (KM 31165) pintapöiminnassa kesantona olevalta pellolta. Suurin osa iskoksista löytyi noin 25 m läpimittaiselta alueelta kesantoalueen itälaidalta. Löytökeskittymä on rinteiden alaosassa, juuri rinteiden alla olevan tasamaan yläpuolella. Yksittäisiä iskoksia löytyi keskittymästä länteen ja luoteeseen koko kesantoalueen leveydeltä rinteiden alalaidasta (löytökeskittymän alaosan tasalta) ja osittain sen alta tasamaalta. Tällä alueella iskoksia oli kuitenkin erittäin harvassa niin, että yksittäisten iskosten välillä saattoi olla löydötöntä aluetta pari kymmentä metriä.

Kesantona ollut alue, jolla pintapöimintää voitiin suorittaa, oli noin sata metriä leveä, etelälounaasta rautatien varrelta pohjoiskoilliseen Rätönjärven eli Toivaslammen vesijätölle ulottuva kaistale. Sen pohjoispuolella maasto on soistunutta vesijättöä. Maaperä muuttuu jo pellon pohjoislaidan tasamaalla savesta turpeen sekaiseksi saveksi. Ei ole todennäköistä, että muinaisjäännös jatkuu pohjoiseen. Pintapöimitun alueen länsi- ja itäpuoliset, karttaliitteessä pelloksi merkityt alueet olivat viljelemätöminä ja kasvoivat pitkää heinää ja muuta kasvillisuutta. Löytökeskittymän ulottuvuus idän suunnassa jäi siten tarkastuksen perusteella epäselväksi. Idässä viljelemättömän alueen puolella näyttää olevan matala koilliseen pistävä harjanteen kärki. Topografisesti se voisi olla asuinpaikaksi sopivaa aluetta. Niemekkeen eteläpuolella on etelälounaaseen suuntautuva selvä rantatörmä. Pintapöimitun alue ulottuu sen reunalle etelämpänä (x = 6787 36, y = 2491 50), mutta sieltä ei löydetty mitään asuinpaikkaan viittaavaa.

Inventoinnissa tarkastettiin myös kohteen eteläpuolella (noin 100 m lounaaseen ja 200 m etelälounaaseen) olevat matalat harjanteet siltä osin kuin ne olivat kynnettynä. Toivettulan talo on

tiettävästi (muun muassa Tuomas Toivettulan kertoman mukaan) sijainnut alueella ennen kuin se on siirretty nykyiselle paikalleen pari sataa metriä länemmäs. Pohjoisella harjanteella maa oli tummaa ja likaista, ja siinä oli runsaasti palanutta kiveä. Mitään selvästi esihistorialliseen asutukseen viittaavaa harjanteella ei kuitenkaan havaittu.

Ympäristö: Maasto asuinpaikalla on loivasti pohjoiseen laskevaa savikkoa. Etelässä noin sadan metrin päässä on löytöaluetta 1-2 m korkeampi kumpare. Löytöalueen alaosassa rinne muuttuu tasamaaksi. Pohjoisessa ja idässä on nykyisin lähes kokonaan soistunut Rätönjärvi eli Toivaslampi. Löytöpaikalta etelään, edellä mainitun kumpareen itäreunalla, on itään laskeva rantatörmä. Sen juuri osoittaa veden pinnan tason ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla. Järven pinta on ollut tasolla 81-82 m mpy. Rätönjärvi on silloin ollut Vanajaveden lahti. Esihistoriallisella ajalla vesi on ollut alempana, kivikaudella jopa nykyisen pinnan alapuolella. Sen aikaisesta rannasta on nykyisen vesijätön soistumisen vuoksi vaikea sanoa mitään varmaa. Viime vuosisadalla veden pinnan ollessa korkeimmillaan asuinpaikka on ollut ainakin lähes kokonaan veden alla.

Laajuus: Pintapoiminnassa havaittu runsaslöytöisempi keskittymä on läpimitaltaan noin 25 m (500 m²). Yksittäisiä kvartsi-iskoksia havaittiin noin 100 m x 40 m kokoisella alueella.

Ehdotus suoja-alueeksi: Pellon alaosa pisteiden $x = 6787\ 42$, $y = 2491\ 52$ ja $x = 6787\ 50$, $y = 2491\ 45$ kautta piirretyn linjan koillispuolella

Luokitusehdotus: Luokka 2. Koska alueelta hyvistä havaintomahdollisuuksista huolimatta löytyi vain pienehkö määrä kvartsi-iskoksia, ei muinaisjäännös löytöjen määrän ja laadun perusteella ole kovin merkittävä. Maanmuokkaus on osittain tuhonnut muinaisjäännöksen.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Hyvät. Pelto oli kesän aikana muokattu, ja sen pinta sateen pesemä. Rikkaruohokasvusto häytti paikoin havainnointia jonkin verran.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Hirsikangas [4], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,7 km WNW; Karon Aittapelto [30], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 0,75 km SE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

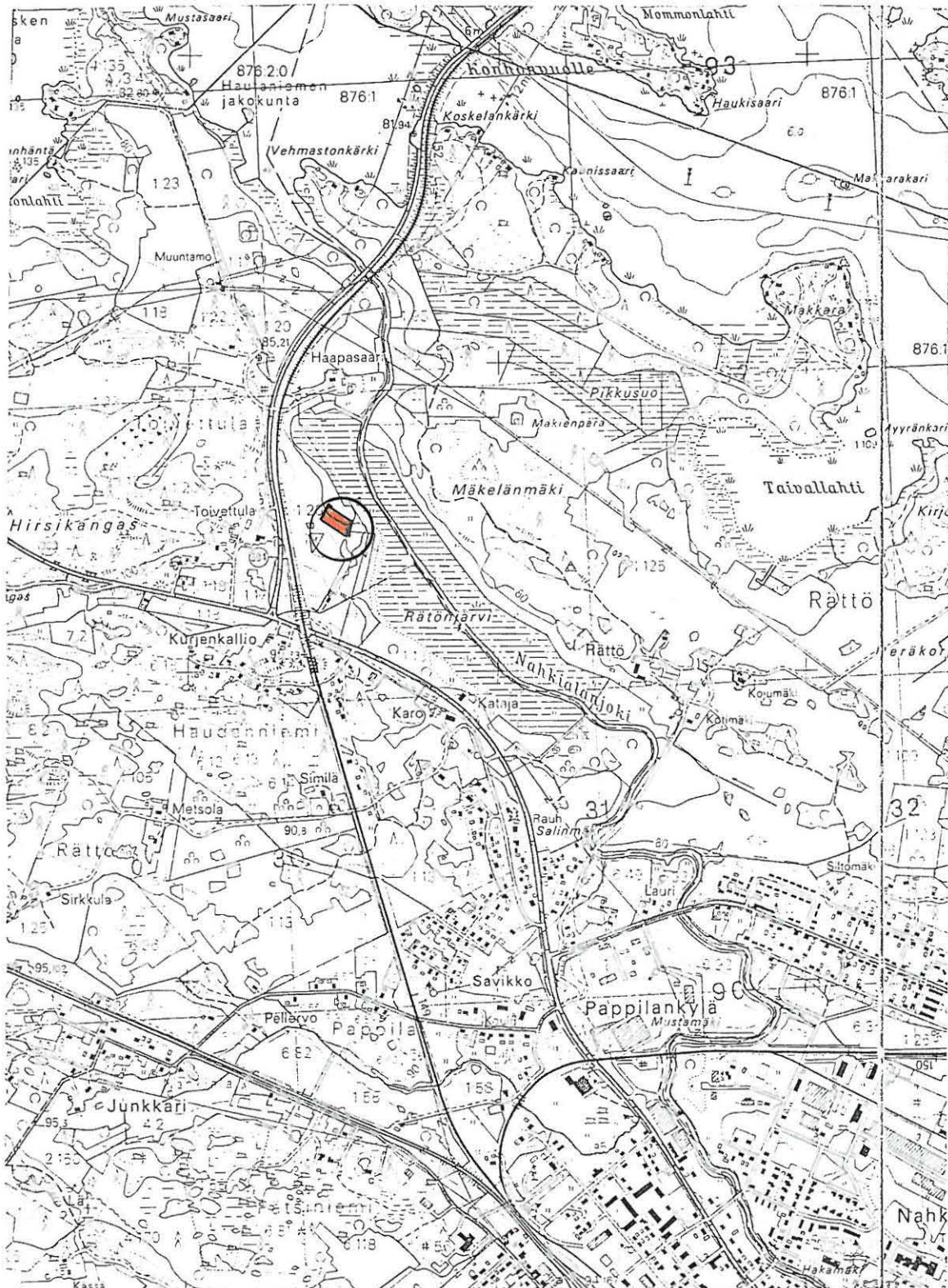
Toijala, Toivettula, Toivettula, kivikautainen asuinpaikka [7]

x = 6787 47, y = 2491 51, z = 80-81

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

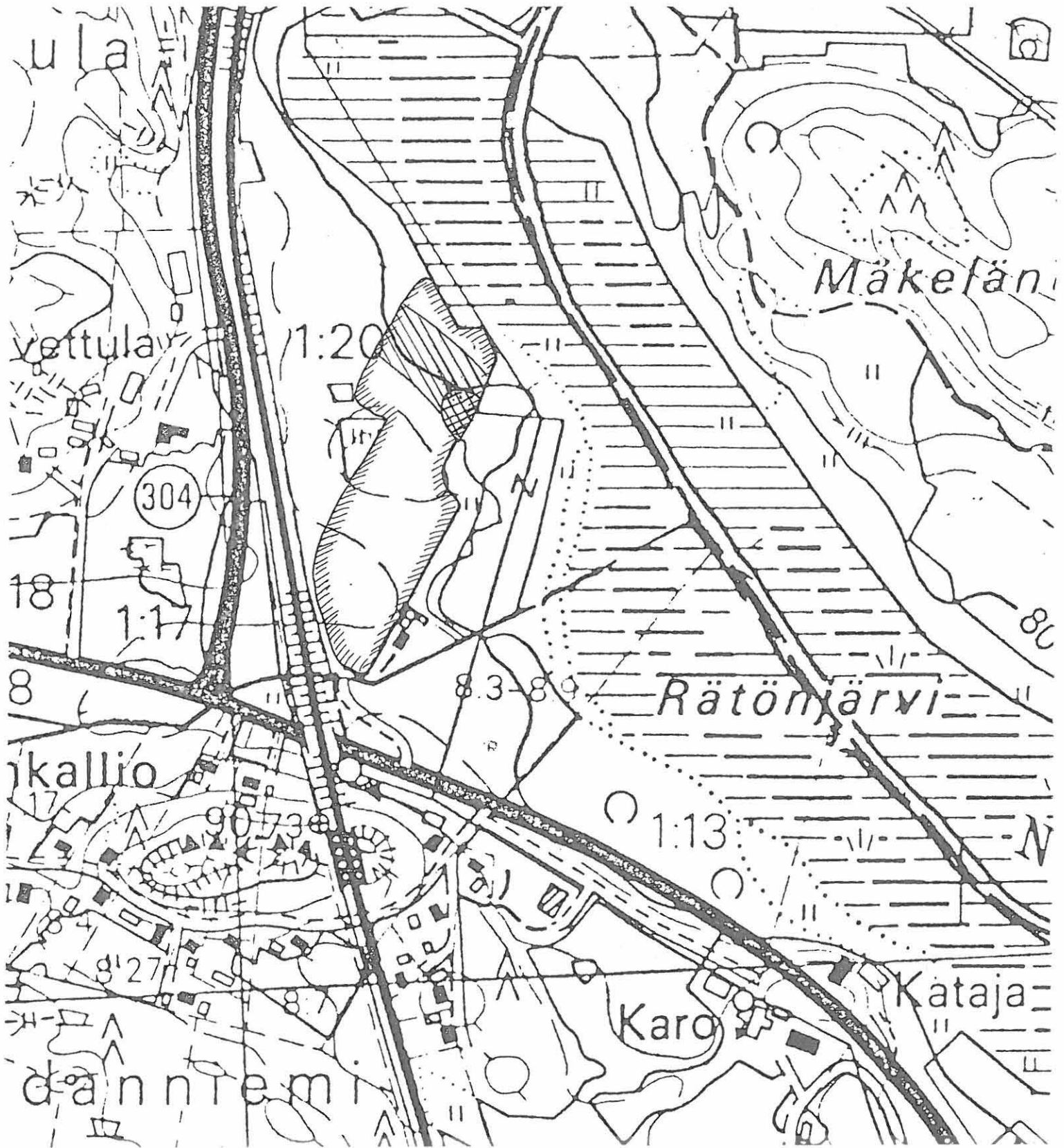

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toivettula, Toivettula, kivikautinen asuinpaikka [7]

Suurennos peruskartasta 1:5000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

- asuinpaikka
- runsaslöytöisempi alue
- pintapöimittu alue

5.1.8. Mäkienperä, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka [8]

Kunta: Toijala

Kylä: Rättö

Paikannimi: Mäkienperä

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikausi - varhaismetallikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 16.9.1998 ja 10.10.1998, 10.10.1998 mukana koekuopituksessa oli myös Akaa-Toijala-seuran vapaaehtoistyöntekijöitä

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6788 07, y = 2491 93, z = 82,5-85

Akaan kirkosta 4,1 km pohjoisluoteeseen

Hoito ja kunto: Asuinpaikka sijaitsee metsämaastossa. Löydöt saatiin pienestä hiekkakuopasta, mutta topografian perusteella näyttää todennäköiseltä, että hiekkakuoppa ei ole tuhonnut asuinpaikkaa kovin pahasti. Hiekkakuoppaa lukuunottamatta ympäristö on ehjää. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Rättö 1:141 Rättö

Sahramaa Risto, Rätöntie 109 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-407-0001-0141

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31161:1-2 saviastianpaloja

Kartat: peruskarttaote 1:20000, karttaluonnos 1:5000, karttaluonnos 1:200

KMNegatiivit: 113246-113247

KMDiat: 41630-41631

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka sijaitsee Vanajaveden eteläpuolella sisämaassa, noin 700 m Konhonvuolteesta etelään ja 300 m Lontilanjoesta itään. Asuinpaikka on tasaisesta suomaastosta kohoavalla matalalla hiekkaharjanteella. Harjanteen eteläreunalla on pieni hiekkakuoppa. Sen suurin pituus likimain länsi-itä-suunnassa on noin 15 m. Kuoppa on 2-3 m syvä ja noin 5 m leveä. Lisäksi sen eteläreunalta on ilmeisesti poistettu pintamaata muutaman metrin leveydeltä tasamaalta harjanteen juurelta. Kuoppa on jo suurelta osin umpeen kasvanut, mutta pohjoisreunalla on vielä paikoitellen näkyvillä pintaturpeen alta valuvaa hiekkaa. Siitä löytyi inventoinnissa saviastian paloja (KM 31161:1-2) vajaan kahden metrin matkalta kuopan reunalta. Löytökohta on kuopan pituussuunnassa sen keskikohdalla. Muita asuinpaikkalöytöjä ei havaittu, eikä maa näyttänyt likaiselta tai värjäytyneeltä.

Muinaisjäännöksen laajuuden selvittämiseksi hiekkakuopan sammaloitunutta reunaa avattiin muutamista kohdista ja kuopan pohjoispuolelle, harjanteen lakitasanteen pohjoisreunalle, 10-15 m päähän löytökohdasta, tehtiin kolme koekuoppaa ja idemmän harjanteen keskelle vielä yksi. Myös hiekkakuopan itäpäästä noin 15 m itään olevan tuoreen kuopan (halkaisija 1,5 m, syvyys vajaa metri, ehkä hiekanoton koekuoppa) reunat tarkastettiin. Siitä itään, pitkin harjannetta kaivettiin koekuoppia sopivan tuntuisiin kohtiin noin 20 m välein. Mitään asuinpaikkaan viittaavaa ei kuitenkaan löytynyt.

Paikalta löytynyttä keramiikkaa, jota on ainakin kahdesta astiasta, ei voi varmuudella liittää mihinkään yleisesti tunnettuun, tarkasti ajoitettavaan tyyppiin. Monet toisen astian (KM 31161:1)

piirteet (karvasekoite, ulkopinnan naarmutus ja jonkinlaisella hammastetulla esineellä vedetty uurrekoristelu) näyttäisivät sopivan lähinnä kivikauden lopulle tai varhaismetallikauteen. Toisaalta astian aines, karva- ja ehkä muutakin orgaanista sekoitetta lukuun ottamatta, ja poltto muistuttavat hyvin paljon nuorakeramiikkaa. Pintakäsittely (naarmutus ja hyvin loivapiirteinen ja matala uritus) saattaisivat ehkä sopia nuorakeramiikkaan, mutta ovat kuitenkin epätyypillisiä. Toinen astia (KM 31161:2) ei runsaan ja melko karkean hiekkasekoitteen vuoksi näytä ainakaan nuorakeramiikalta. Maastosijainniltaan muinaisjäännös voisi hyvin olla nuorakeraaminen asuinpaikka (tai hauta). Se voisi myös olla tavallinen rantasidonainen pyyntiasuinpaikka, mutta on epäselvää, onko se ollut rannalla (katso kohta "Ympäristö").

Osa saviastiapaloista on selvästi kuluneita. Siitä päätellen asuinpaikka on ollut käytössä kohtalaisen kauan vielä keramiikan maahan joutumisen jälkeen, eli kyseessä ei ole aivan lyhytaikainen leiripaikka. Koekuopitus ei tuonut lisäselvyyttä asuinpaikan laajuuteen, mutta topografian perusteella on hyvin mahdollista, että se on hiekkakuopasta huolimatta säilynyt pääosin ehjänä.

Noin 50 m hiekkakuopan itäpäästä itään, harjanteen laella, on vierekkäin kaksi kuoppaa. Läntisempi on soikea, kooltaan noin 3 m x 2 m (pituusakseli pohjois-etelä -suunnassa) ja matala (syvyys noin 30 cm). Aivan sen pohjoispään vieressä itäpuolella on pyöreä, suppilomainen kuoppa, jonka halkaisija on noin 1,5 m ja syvyys puoli metriä, Kuopilla näyttää olevan matala reunavalli. Muotonsa ja sijaintinsa perusteella ne voisivat olla pyyntikuoppia. Ne saattavat liittyä noin 200 m päässä idässä, seuraavalla harjanteella olevaan kuopparyhmään. Toisaalta kuopat saattavat liittyä myös asuinpaikkaan tai ne voivat olla aivan muussa yhteydessä kaivettuja.

Ympäristö: Asuinpaikka sijaitsee hiekkaharjanteella, joka kuuluu Vanajaveden etelärantaa seurailevaan harjumuodostumaan. Asuinpaikan itäpuolella samaan harjuun kuuluvia, paria sadan metrin pituisia harjanteita on Pikkusuolla ja lännessä Lontilanjoen takana Haapasaaren talon kohdalla. Harjulla maaperä on vaihtelevasti soransekaista hiekkää, asuinpaikan kohdalla lähes kivetöntä, pehmeää, hienoa hiekkää. Harjanne on 20-25 m leveä ja 1-2 m korkea. Sen laella on noin 10 m levyinen tasanne, ja rinteet laskevat siltä pohjoiseen ja etelään loivina 5-10 m matkalla. Löytöpaikan kohdalla harjanne on jonkin verran leveämpi ja korkeampi kuin siitä länteen ja itään. Lännessä harjanne mataloituu ja häviää lähes kokonaan noin 30 m päässä. Myös idässä harjanteessa on noin 10 m pituinen katko 30 m päässä löytökohdalta. Sen takana harjanne vielä jatkuu kapeampana lähes sata metriä, kääntyy pohjoiseen ja katoaa suohon. Harjanteella kasvaa kuusivaltaista metsää. Harjanteen ympärillä maasto on tasaista. Eteläpuolella on lievästi soistunutta, mutta ei kovin paksaturpeista, kuusikkoja kasvavaa kangasta. Pohjoisessa on paksaturpeista, niukkapuustoista suota. Hiekkakuoppa, josta asuinpaikkalöydöt kerättiin, sijaitsee harjanteen eteläreunalla. Harjanteen lakitasanne on kuopan kohdallakin säilynyt lähes ehjänä. Siellä täällä esiintyviä vanhoja ja hyvin pienialaisia kaivelujälkiä lukuunottamatta harjanne on muuten ehjä. Uuden moottoritien reuna on lounaassa noin sadan metrin päässä.

Nykyisin lähin vesistö on noin 300 m päässä lännessä oleva Lontilanjoki. Vanajaveden ranta on lähinnä luoteessa ja koillisessa 500 m päässä. Vesistöoloja harjanteen ympärillä esihistoriallisella ajalla on vaikea varmasti päätellä. Inventoijalle Rätön talossa näytetyn, 1768 piirretyn, Rätön kylän pelto- ja niittykartan mukaan asuinpaikalta noin 100 m länteen olevien peltojen itäosa on tällöin ollut niittyä ja siis kuivaa maata. Harjanteen eteläpuolinen, tasainen kangas näyttää olevan samalla tasolla, joten sekin on todennäköisesti ollut kuivaa maata. Koska Vanajaveden pinta on esihistoriallisella ajalla ollut alempana kuin 1700-luvulla, eikä maanpinnan taso esimerkiksi soistumisen vuoksi ole harjanteen eteläpuolisella alueella paljon muuttunut, tämä alue on ilmeisesti

ollut kuvaa maata myös silloin, kun harjanteella on asuttu. Edellisen kaltaista päättelyä ei voi käyttää harjanteen pohjoispuolisen suon osalta. Suolla on selvästi paksu turvekerros, mineraalimaata ei näy ojissa. Nykyisen suon paikalla on voinut olla avovettä, lähinnä idästä, Taivallahden pohjukasta, länteen ulottunut pitkä lahti. Toisaalta alue on voinut soistua jo varhaisessa vaiheessa, ennen kuin Vanajaveden pinta on noussut niin ylös, että järvi olisi ulottunut harjanteen juurelle. Asian selvittäminen vaatii tarkempia tietoja suon alla olevan mineraalimaan pinnan tasosta ja soistumisen etenemisestä.

Laajuus: Muinaisjäännöksen laajuutta ei voi päätellä inventoinnissa saatujen löytöjen perusteella, koska kaikki löydöt saatiin pieneltä alalta hiekkakuopan seinämästä, ja inventoinnissa ympäristöön kaivettujen koekuoppien määrä on vähäinen. Ainoa asuinpaikan laajuutta rajoittava topografinen tekijä on hiekkaharjanteen ulottuvuus. Harjanne on kuitenkin niin laaja, että asuinpaikan ulottuminen koko sen alueelle on ehkä melko epätodennäköistä.

Ehdotus suoja-alueeksi: tasamaan ja suon yläpuolinen harjanne, lännessä noin 30 m päähän, missä harjanne häviää, ja idässä isoon kiveen (noin 30 m päässä)

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikan laajuuden ja merkittävyyden määrittäminen vaatii lisätutkimuksia. Hiekkakuoppa on tuhonnut asuinpaikkaa osittain.

Suojelutoimenpiteet: Maanomistajalle (Kalevi Sahramaa, Rätön tila) kerrottiin löydöistä 23.9.1998.

Havaintomahdollisuudet: Melko huonot. Paljasta maata oli näkyvillä vain pienellä alueella hiekkakuopan seinämässä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan hiekkakuopan käyttöä ei ole tarkoitus jatkaa.

Lähilöytöjä: Pikkusuo [12], ajoittamattomia pyyntikuoppia, n. 0,3 km E.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

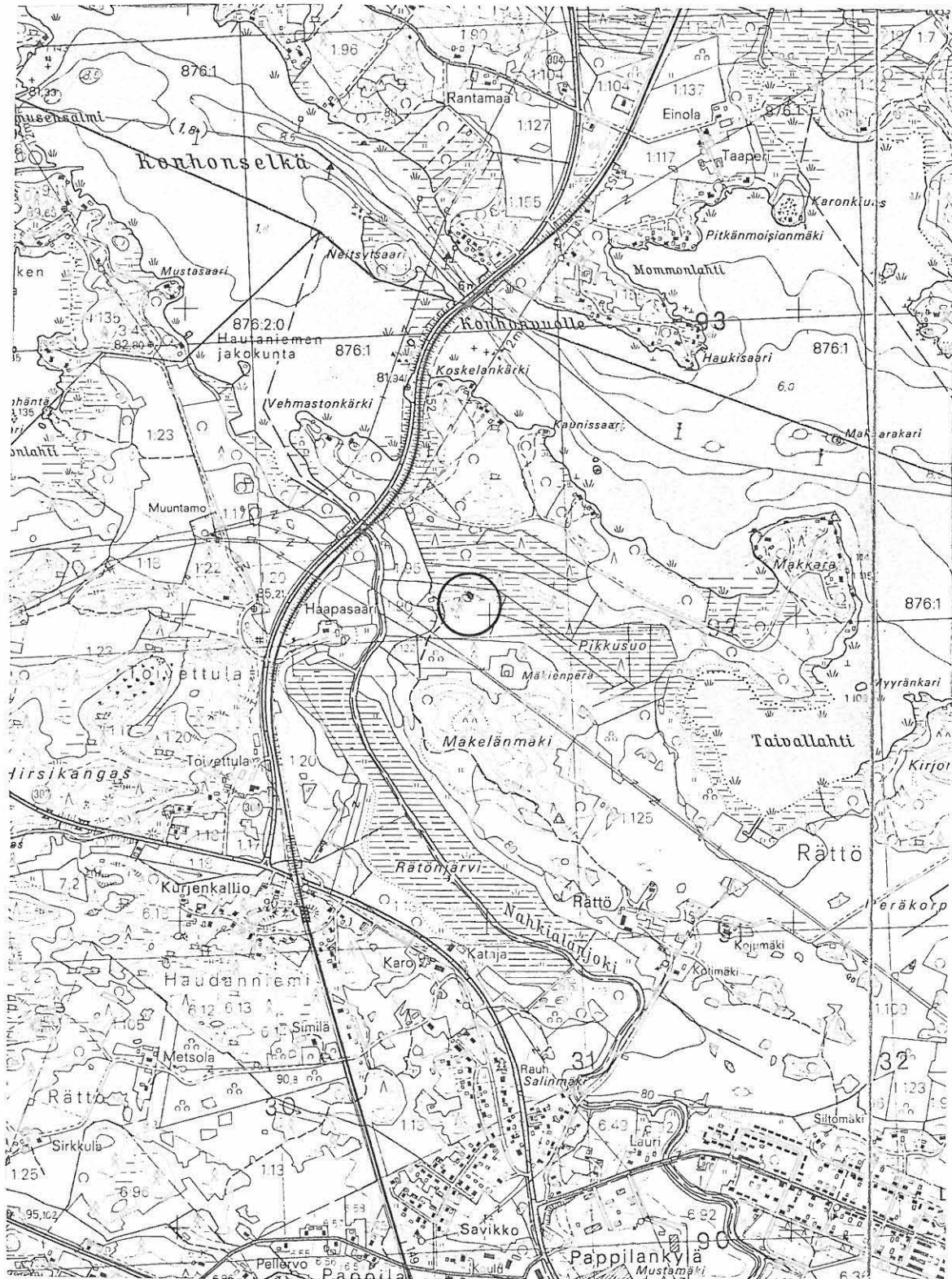
Toijala, Rättö, Mäkienperä, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka [8]

x = 6788 07, y = 2491 93, z = 82,5-85

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

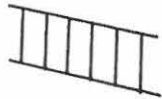
asuinpaikka

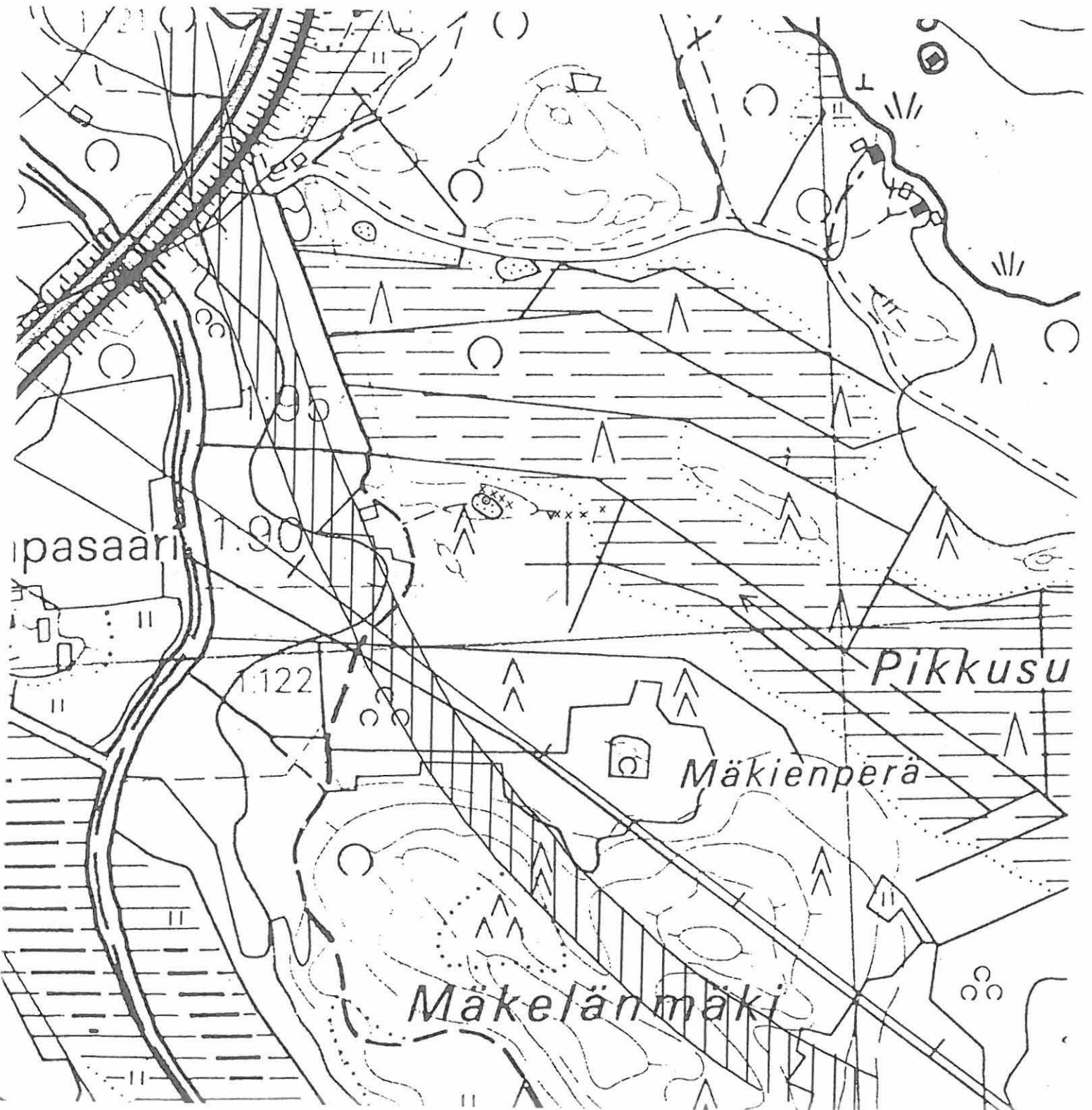

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Mäkienperä, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka [8]

Karttaluonnos 1:5000

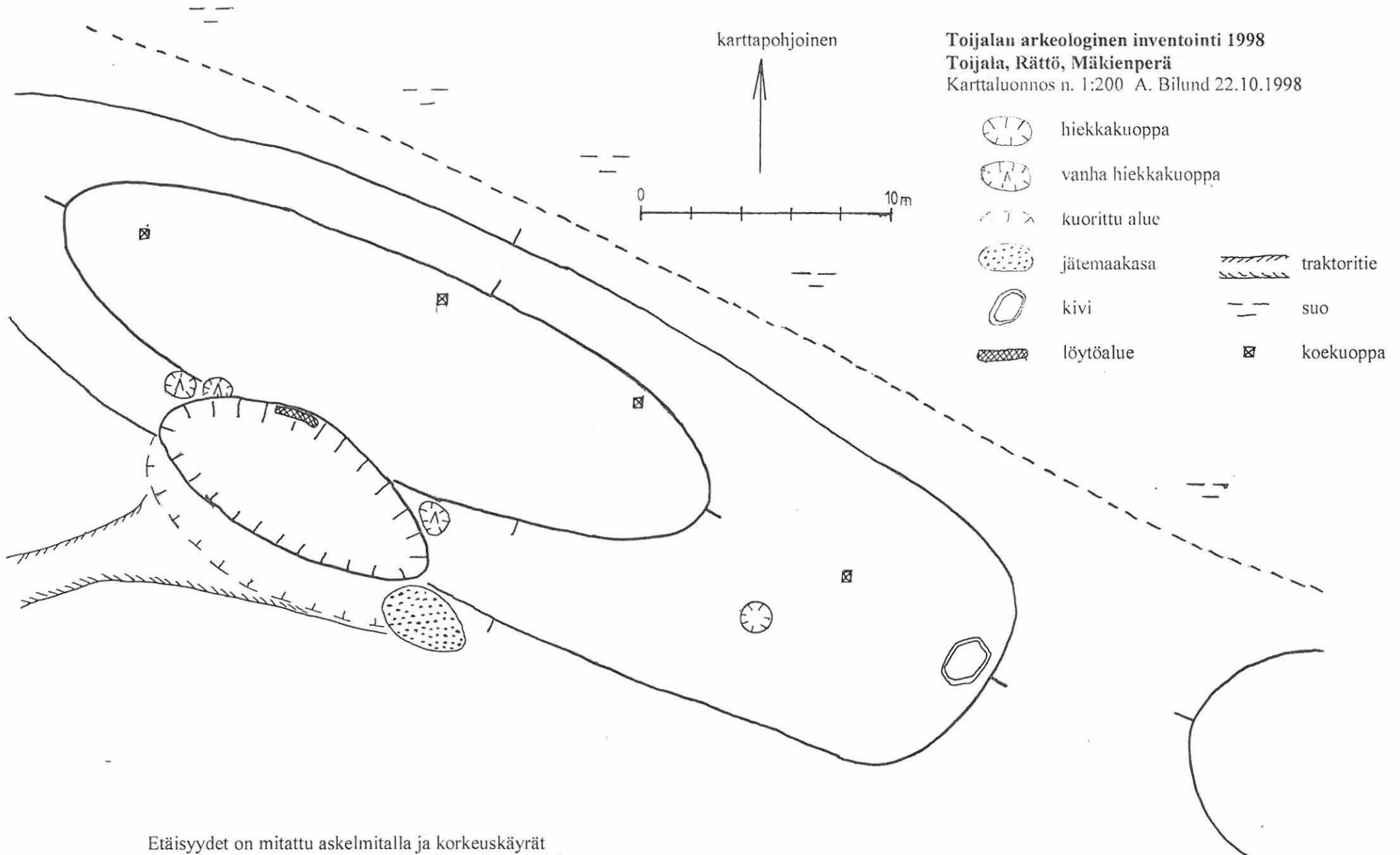
- löytöpaikka
- x koekuoppa
- ▽ suppilomaøset kuopat (2 kpl vierekkäin)
- uuden moottoritien likimääräinen linjaus

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Mäkienerä

Karttaluonnos n. 1:200 A. Bilund 22.10.1998

Etäisyydet on mitattu askelmitalla ja korkeuskäyrät
Piirretty silmämääräisesti; käyrien väli on vajaa metri.

5.1.9. Sitto, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja varhaismetallikautinen hautaröykkiö [9]

Kunta: Toijala

Kylä: Rättö

Paikannimi: Sitto

Kohteen laji: asuinpaikka ja kivistarotit, 2 kappaletta

Ajoitus: kivikausi - varhaismetallikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 21.9.1998 ja 22.9.1998, mukana molempina pÄivinä Tapani Koiranen

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6788 02, y = 2493 02, z = 82-85

Akaan kirkosta 4,0 km pohjoiskoilliseen

Hoito ja kunto: MuinaisjÄÄnnökset sijaitsevat metsÄmaastossa. Asuinpaikka on ilmeisesti varsin hyvin säilynyt. RÖykkiö 1 on vaurioitunut kaivelun vuoksi. RÖykkiö 2 (mahdollinen muinaisjÄÄnnös) on ehjän näköinen, mutta sen päälle on koottu rakennusjätettä. MuinaisjÄÄnnösten säilyminen ei edellytä hoitoa. Lapinraunio (rÖykkiö 1) on varsin näyttävä muinaisjÄÄnnös, eikä ympärillä oleva asuinpaikka ainakaan vähennÄ sen arvoa. Se ei ehkä kuitenkaan sovi varsinaiseksi nähtävyydeksi, koska se sijaitsee pienessä saassa, joka on yksityiskÄytössä. RÖykkiön havaittavuuden kannalta nykyisen melko tiheän pensaikon ja rÖykkiön päällä olevien risujen raivaaminen olisi toivottavaa. Myös rÖykkiön 2 päälle kootut rakennusjätteet voisi siirtÄ pois. MuinaisjÄÄnnöstÄ ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Rättö 1:141 Rättö

Sahramaa Risto, Rätöntie 109 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-407-0001-0141

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31162:1-7 saviastianpaloja, piiesine, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote rantakaavakartasta 1:2000, karttaluonnos 1:500

KMNegatiivit: 113250-113254

KMDiat: 41634-41637

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka ja rÖykkiöt sijaitsevat Vanajaveden Makkaranselällä olevassa Sittotimissä saassa. Saari on pieni, itÄ-lÄnsi -suunnassa noin 100 m pitkä ja 60-80 m leveä. Saaren sisÄosa on lähes tasamaata, joka on noin 3 m järven pinnan yläpuolella. Saaren lounaiskulmassa on kuitenkin noin 30 m x 20 m kokoinen, muuta aluetta korkeampi kumpare. Sen laella on kivistarotit. Toinen rÖykkiö on tasamaalla, saaren keskellä. Koekuopista saatujen löytöjen perusteella saassa on myös asuinpaikka.

Saaren lounaiskärjessä olevan kumpareen laelle kaivettiin kaksi koekuoppaa, toinen kumpareella olevan rÖykkiön länsipuolelle (koekuoppa 2), toinen itÄpuolelle (koekuoppa 3). LÄntisestÄ kuopasta löytyi kvartsi-iskos (KM 31162:7), itÄisestÄ saviastian paloja ja palanutta luuta (KM 31162:1-4). Myös metrin läntisestÄ kuopasta länteen olevan entisen kellarikuopan reunasta löytyi palanutta luuta. Kumpareen itÄpuolelle, tasamaalle, lähelle rantaan laskevan rinteen reunaa kaivetusta koekuopasta (koekuoppa 4) löytyi piiesine ja kvartsi-iskoksia (KM 31162:5-6). Näiden löytöjen perusteella asuinpaikka-aluetta on kumpareella ja siitä itÄän tasamaalla pitkin saaren etelÄreunaa. Saari on niin pieni, ettÄ se voi hyvin olla kokonaan asuinpaikkaa. Tasamaan pohjoisreunalle, rantaan laskevan rinteen reunalle tehdystä koekuopasta (koekuoppa 1) ei kuitenkaan löytynyt

mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Saaren itäosaan ei ajan puutteen vuoksi tehty koekuoppia. Aivan saaren itäisin kärki (noin tasolta $y = 2493$ 06 itään) on kuitenkin niin matalaa, että se on ollut veden alla ennen Vanajaveden pinnan alentamista 1800-luvulla. Tämä alue on kivikkoiseksi huuhtoutunut, joten mahdollisista asuinpaikkajäännöksistä tuskin on mitään jäljellä.

Saaren lounaiskärjen kumpareella oleva rökkiö (rökkiö 1) on muodoltaan pyöreähkö. Rökkiön halkaisija länsi-itä -suunnassa on noin 7 m ja pohjois-etelä -suunnassa noin 6,5 m. Sen keskellä on noin kolmen metrin läpimittainen täysin kivetön alue. Näyttää siltä, että kivet on poistettu keskeltä ja koottu kehämäiseksi valliksi alkuperäisen rökkiön reunaosan päälle. Alkuperäisen rökkiön reunaa on eniten näkyvissä rökkiön pohjois- ja länsireunalla. Se on selvästi sammalen ja turpeen peittämä, kun taas sen päällä oleva valli koostuu irtokivistä. Vallin korkeus 30-40 cm ja koko rökkiön korkeus 50-60 cm. Rökkiö on todennäköisesti alunperin rakennettu pelkästään kivistä, vaikka jäljellä oleva alkuperäinen osa maanrajassa onkin melko vahvasti turvepeitteinen. Turpeen muodostuminen voi johtua paikan maapohjaisuudesta ja rehevästä kasvillisuudesta. Sijaintinsa ja rakenteensa perusteella rökkiö näyttää todennäköisimmin lapinraunio-tyyppiseltä varhaismetallikautiselta hautarökkiöltä. Erikoista ja jossain määrin rökkiön arviointia vaikeuttavaa on rökkiön ilmeisesti rakentamisajankohtaa myöhempi kaivelu. Tässä tapauksessa se on tehty harvinaisen siististi, eikä alkuperäistä rakennetta toisaalta ole jäänyt paljon jäljelle. Tarkastuksessa mukana ollut Tapani Koironen museovirastosta arveli, että rökkiön keskiosan purkamisen ja vallin rakentamisen tarkoituksena olisi ollut rakentaa tähystyspaikka tai tuliasema esimerkiksi vuoden 1918 tapahtumien yhteydessä. (Rökkiöltä on hyvä näkyvyys länteen Konhonvuolteelle). Paikkakuntalaisten (mm. Pekka Pennanen Akaa-Toijala -seurasta) mukaan saarella ei kuitenkaan ole ollut tällöin sotilaallista toimintaa. Myös Rätön vanha isäntä Kalevi Sahramaa, joka on käynyt saarella jo 1930-luvulla, muistaa rökkiön olleen silloin samanlainen kuin nykyisinkin. Ilmeisesti rökkiön kaivelu on tapahtunut viimeistään vuosisadan vaihteessa. Syynä on voinut olla pelkkä uteliaisuus, vaikka kivet on koottu siistiksi valliksi. Kaivelun vaikutuksesta mahdollisten hautausten säilymiseen ei voi sanoa mitään varmaa. Kiveys on purettu ilmeisesti maan pinnan tasoon saakka, mutta hautaukset voivat olla jäljellä maassa. Rökkiöön ei kaivettu koekuoppia inventoinnissa.

Saaren keskiosassa oleva toinen rökkiö (rökkiö 2) on pyöreä, halkaisijaltaan 3,8-4,0 m ja korkeudeltaan noin 0,5 m. Rökkiön reunat ovat melko jyrkät ja laki tasainen. Se on rakennettu 20-30 cm kokoisista moreenikivistä, mutta päälle on kasattu kattotiiliä, risuja ym. jätettä. Rökkiössä ei näytä olevan maata. Reunat ovat selväpiirteiset, kivirakenne erottuu selvästi ympärillä olevasta tasaisesta maasta. Rökkiön pohjoisreunalla on vajaan metrin kokoinen maakivi. Rökkiö vaikuttaa melko uudelta, lähinnä viljelysmaan raivauksessa syntyneeltä rökkiöltä. Rätön talon vanhan isännän mukaan saarella ei tiettävästi kuitenkaan koskaan ole harjoitettu maanviljelystä, tai edes pienimuotoisempaa kasvimaan hoitoa siellä 1930-luvulta lähtien olleella huvilalla. Rökkiön ajoitus ja funktio jäävät epäselväksi. Ei ole mahdotonta, että rökkiö liittyy muihin saarella oleviin muinaisjäännöksiin, mutta sen sijainti ja rakenne ovat kuitenkin lapinrauniolle poikkeuksellisia.

Ympäristö: Muinaisjäännökset sijaitsevat pienessä (noin 100 m x 60-80 m) saarella keskellä Vanajaveden Makkaranselkää. Lähin ranta on etelässä Kirjoniemessä, noin 400 m päässä. Suurin osa saaresta on lähes tasaista maata, noin 3 m järven pinnan yläpuolella. Lounaiskärjessä on kuitenkin muuta saarta pari metriä korkeampi 30 m x 20 m kokoinen kumpare. Rannat nousevat melko jyrkinä rinteinä tasamaan reunaan, paitsi saaren itäpäässä, jossa maan pinta nousee loivasti. Rinteet ovat kiviset, aallokon huuhtomat, kun veden pinta on ollut nykyistä korkeammalla ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla. Tasamaa-alue saaren sisäosassa on lähes

kivetontä. Kuitenkin saaren loivasti laskevassa itäosassa se alue, johon vesi on ulottunut, on tasamaallakin kivikkoista. Tasamaan pohjoisreunalla, pitkin saaren pohjoisrantaa, on noin kahden metrin levyinen ja korkeimmillaan puolen metrin korkuinen kivi ja maavalli. Se on niin säännöllinen, että sitä voisi jopa epäillä ihmisen rakentamaksi. Se on kuitenkin ilmeisesti jään painama rantavalli. Tähän viittaa selvästi se, että valli taipuu sisämaahan päin rinteessä olevan suuren kiven taakse saaren pohjoisrannan keskiosassa, ja se, että valli muuttuu kivikoksi, taipuu sisämaahan ja häviää kokonaan saaren itäosassa, missä maan pinta laskee. Valli on syntynyt veden pinnan ollessa korkeimmillaan, ja sen juuri osoittaa samalla tämän tason. Veden ollessa alempana jää ei ole voinut painaa maata valliksi, koska vesirajasta ylöspäin on ollut jyrkkää rinteitä. Toisaalta, jos veden pinta olisi noussut ylemmäs, jäät ja aallokko olisivat hajottaneet vallin, ja vesi olisi huuhtonut sen takana olevan tasamaan.

Maaperä saarella on hienoa hiekkaa tai hietaa, jossa on jonkin verran pieniä kiviä. Kaikissa koekuopissa oli 20-25 cm multakerros. Tämän voisi epäillä johtuvan viljelystä tai asutuksesta, mutta kumpaakaan saarella ei paikkakuntalaisten mukaan tiedetä olleen. Saari saattaa olla luonnostaan lehtomainen, mihin nykyinen aluskasvillisuuskin kyllä viittaa. Saarella kasvaa melko vanhaa kuusivaltaista sekametsää, paitsi luoteisosassa olevan huvilan ympärillä. Huvilan on rakentanut 1930-luvulla Rätön nykyisen vanhan isännän setä. Huvila ei ole ollut käytössä viime aikoina. Huvilan ympärillä on kuitenkin vielä pieni ruohoa kasvava aukio. Saaren lounaiskärjessä, aivan rannalla, on uudempi pieni rantasauna, joka on Rätön tilan väen käytössä. Sen pohjoispuolella, saaren lounaiskärjessä olevan kumpareen länsirinteellä on vanha kellarikuoppa. Kellari on purettu pois.

Laajuus: Koekuopittamalla todettu asuinpaikan laajuus saaren lounaiskärjessä olevalla kumpareella ja tasamaalla sen itäpuolella on noin 40 m x 15 m (äärimmäisten koekuoppien väli on noin 30 m ja kumpareen leveys pohjois-etelä-suunnassa 15 m). Myös selvästi lapinrauniolta näyttävä röykkiö on tällä alueella. Saaren itä- ja pohjoisosaan kaivettiin vain yksi koekuoppa, josta ei saatu löytöjä. Topografian perusteella on kuitenkin hyvin mahdollista, että asuinpaikka ulottuu laajemmalle, jopa koko saaren tasamaa-alueelle, alavaa itäkärkeä lukuun ottamatta. Myös ajoitukseltaan epämääräisempi röykkiö sijaitsee koekuopituksella todetun asuinpaikan ulkopuolella saaren keskiosassa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Koko saari itäosan alavaa, kivikkoiseksi huuhtoutunutta aluetta lukuun ottamatta.

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikan laajuuden ja merkittävyyden määrittäminen vaatii lisätutkimuksia. Röykkiöistä ainakin toinen on todennäköisesti esihistoriallinen hautaröykkiö.

Suojelutoimenpiteet: Maanomistajalle (Kalevi Sahramaa, Rätön tila) kerrottiin löydöistä 23.9.1998.

Havaintomahdollisuudet: Asuinpaikan osalta huonot. Maan pinta on kokonaan kasvillisuuden peittämä. Röykkiöt ovat selvästi havaittavissa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan saarelle ei suunnitella muinaisjäännöstä uhkaavaa maankäyttöä. Toijalan kaupungilta saadun rantakaavakartan mukaan saari muodostaa yhden tontin, jossa rakennuksille varattu alue kattaa suurimman osan todetusta muinaisjäännöksestä.

Lähilöytöjä: Kirjoniemi [10], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,55 km SW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

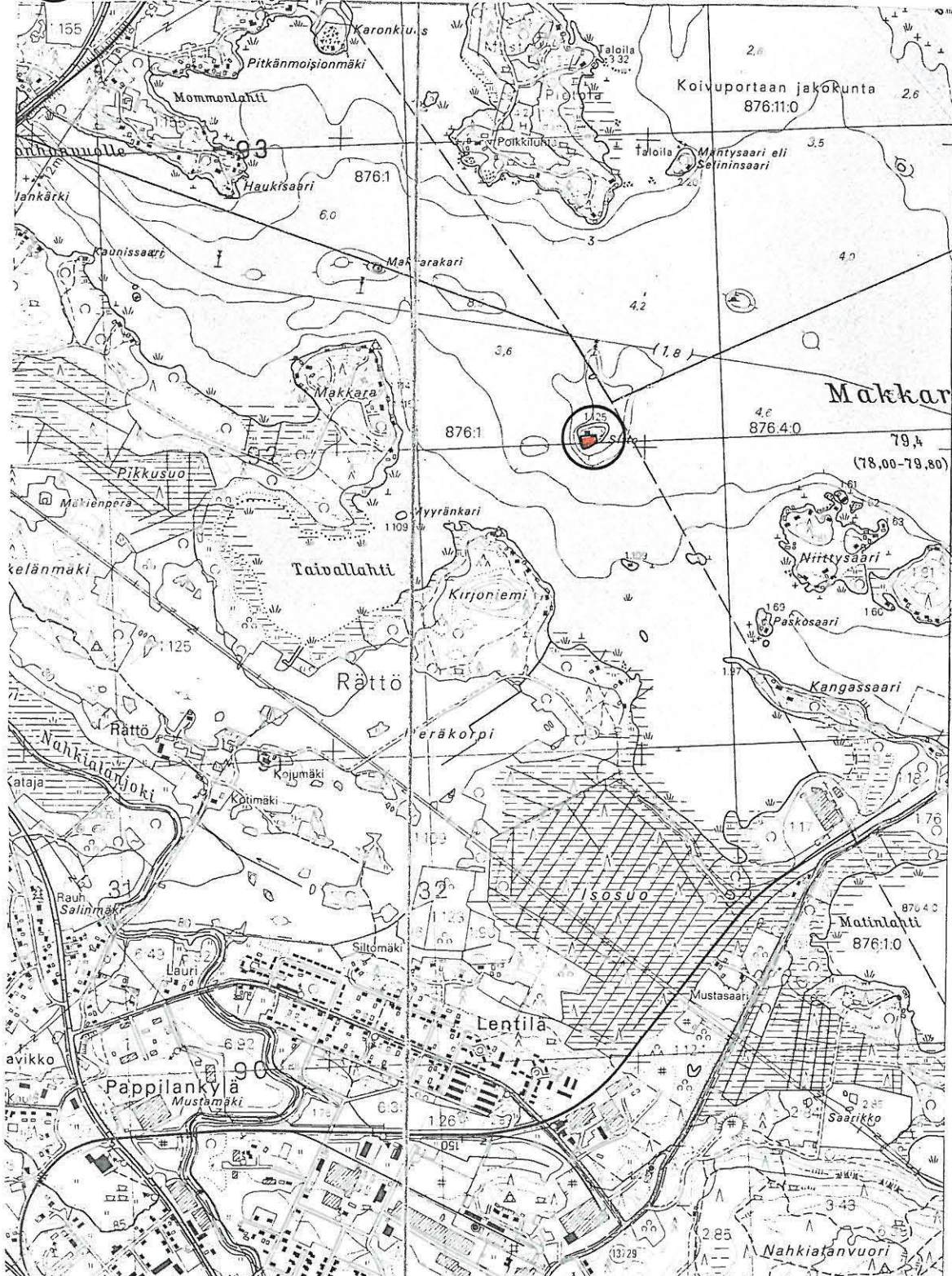
Toijala, Rättö, Sitto, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja varhaismetallikautinen hautaröykkiö [9]

x = 6788 02, y = 2493 02, z = 82-85

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka ja röykkiöt

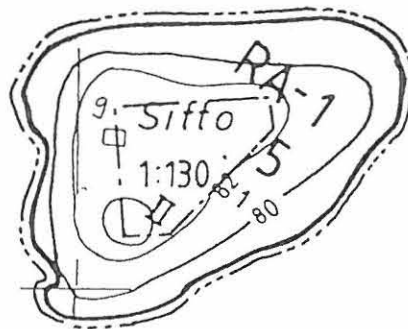

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Sitto, kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka ja varhaismetallikautinen hautaröykkiö [9]

x = 6788 02, y = 2493 02, z = 82-85

Ote rantakaavakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Sitto

Karttaluonnos, n. 1:500

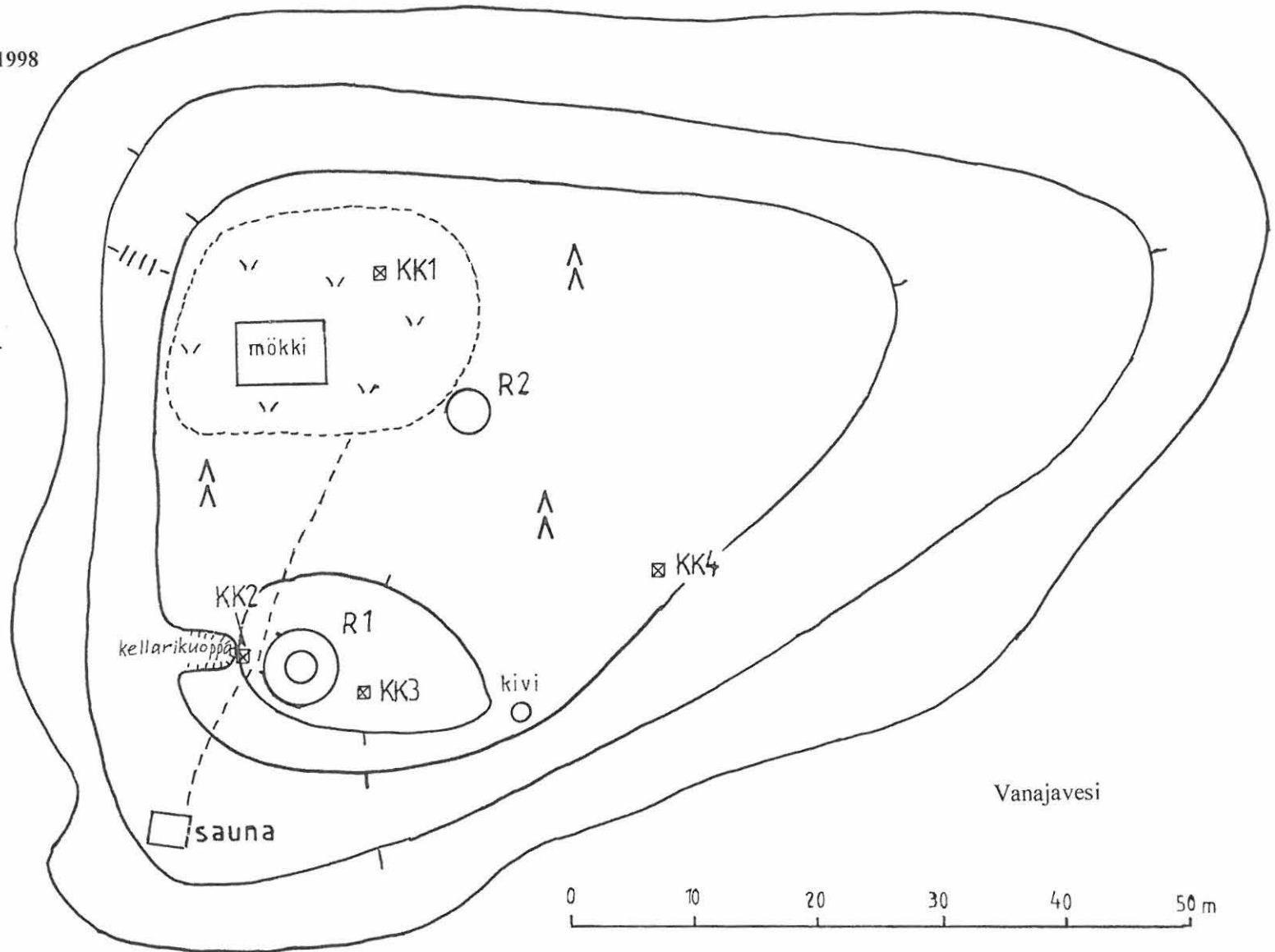
A. Bilund 19.12.1998

☒ KK koekuoppa

○ R röykkiö

Arkeologisten kohteiden ja mökin
Paikat suhteessa toisiinsa on mitattu.
Saaren muoto ja korkeuskäyrät on
Piirretty silmämääräisesti ja kaava-
kartan avulla.

Neulapohjoinen

0 10 20 30 40 50 m

5.1.10. Kirjoniemi, kivikautinen asuinpaikka [10]

Kunta: Toijala

Kylä: Rättö

Paikannimi: Kirjoniemi

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 24.9.1998, mukana Marjo Meriluoto-Jaakkola

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6787 48, y = 2493 67, z = 81-85

Akaan kirkosta 3,4 km pohjoiskoilliseen

Hoito ja kunto: Asuinpaikka sijaitsee osittain metsämaastossa, osittain huvilatonteilla. Tonteilla asuinpaikka on tuhoutunut rakennusten kohdalta, mutta ilmeisesti enimmäkseen säilynyt niiden välissä. Huviloiden pihapiirien ulkopuolella olevat alueet ovat luonnontilaista metsämaata. Silmämääräisesti arvioiden noin 90 % alueesta on ehjää. Asuinpaikka ei kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Rättö 1:135 Uusi-Rättö

Sahramaa-Ikonen Marjatta, Rätöntie 88, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-407-0001-0135

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: KM 14273 eteläsuomalainen tasatalta

Inventointilöydöt 1998: KM 31163:1-13 saviastianpaloja, kvartsi-iskoksia

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote rantakaavakartasta 1:2000, peruskarttasuurenos 1:5000

KMNegatiivit: 113255-113259

KMDiat: 41638-41642

Kohteen kuvaus:

Asuinpaikka sijaitsee Vanajaveden Makkaranselän etelärannalla, Kirjoniemen itäosassa. Ranta on paikalla kivinen, jyrkkä ja törmämäinen. Tämän törmän päällä on jokseenkin tasaista, mutta paikoin kivistä kangasmaata. Tasanne on alueen eteläosassa korkeimmillaan noin 5 m nykyisen järven pinnan yläpuolella ja matalimmillaan pohjoisessa (noin 3 m pinnan yläpuolella). Asuinpaikkalöydöt saatiin tälle tasanteelle tehdyistä koekuopista. Kuoppia kaivettiin seitsemän ja niistä viidestä (numerot 2-6) tuli löytöjä. Eteläisin löytö, kvartsi-iskos, saatiin koekuopasta 6, 11 m lounaaseen eteläisimmästä huvilasta. Saman huvilan luoteispuolelta koekuopista 2 ja 3 löytyi iskoksia ja saviastianpaloja. Keramiikkaa löytyi myös siitä noin 20 m pohjoiseen (koekuopasta 4) ja vielä noin 30 m pohjoisempaa (koekuoppa 5). Viimeksi mainittu löytöpaikka on pohjoisemman Kirjoniemen itäkärjessä olevan huvilan tontilla, päärakennuksen ja sen pohjoispuolella olevan toisen rakennuksen välissä.

Koska kaikista harjanteelle tehdyistä koekuopista, lukuunottamatta kuoppaa 1 (aivan kuopan 2 lähellä) saatiin asuinpaikkalöytöjä, näyttää asuinpaikka jatkuvan yhtenäisenä ainakin kuoppien 6 ja 5 välisellä alueella, eli noin 80 m matkalla. Myöskään maastossa ei ole tällä alueella esteitä, jotka rajaisivat asuinpaikkaa. Harjanteen laki on melko tasaista ja laskee loivasti pohjoiseen. Pohjoisessa mahdollista asuinpaikka-alueetta rajaa noin 5 m edellä mainitusta pohjoisimmasta rakennuksesta luoteeseen syvä notko, joka ulottuu lännessä niemen kärkeen menevään polkuun asti. Etelässä maasto laskee jonkin verran koekuopan 6 lounaispuolella. Alempana olevalla alueella maaperä on hienojakoisempaa, mutta kuitenkin asuinpaikaksi sopivaa. Koekuopasta 6, noin 30 m lounaaseen,

tasamaalle, lähelle kaakkoon, vesijätölle laskevan törmän reunaa tehdystä koekuopasta numero 7 ei kuitenkaan löytynyt mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Asuinpaikan rajausta etelässä jää hieman epäselväksi ilman perusteellisempaa koekuopitusta. Lännessä on rantaharjanteen ja Kirjoniemen keskiosassa olevan mäen välissä loivapiirteinen, harjannetta noin 2 m alempana oleva notko. Maaperä näyttää siinä olevan savea, joten asuinpaikka tuskin ulottuu sinne. Parhaiten asuinpaikaksi sopivan harjanteen laen leveys on noin 20 m. Asuinpaikan pohjoisosassa maasto on melko tasaista, harjanne ja notko eivät enää erotu. Sielläkin maaperä näyttää kuitenkin olevan paremmin asuinpaikaksi sopivaa lähempänä rantaa.

Asuinpaikalla on kaksi huvilaa, mutta maasto on yleensä ehjää muualla paitsi rakennusten kohdalla. Eteläisemmän huvilan päärakennus sijaitsee asuinpaikkatasanteen järven puoleisella reunalla ja siihen liittyvä sauna alhaalla rannassa. Pohjoisemman huvilan ulkorakennus ja päärakennus sijaitsevat ilmeisesti keskellä asuinpaikkaa. Päärakennuksen kohdalla on maaleikkaus. Tähän huvilaan liittyvä vanhempi asuinrakennus (pohjoisin rakennus) on taas aivan tasanteelta laskevan kivisen rinteiden reunalla, eikä ole todennäköisesti paljon vahingoittanut asuinpaikkaa. Pohjoisemman huvilan pihalla maastoa on jonkin verran muotoiltu pengertämällä, mutta enimmäkseen tasanteen alapuolisessa rinteessä. Huviloiden pihapiirit ovat kuitenkin suurelta osin ehjää maastoa. Kun lisäksi osa asuinpaikkaa jää huviloiden väliselle täysin koskemattomalle alueelle, on asuinpaikka kokonaisuutena hyvin säilynyt.

Paikalta saaduissa löydöissä on ainakin kahdenlaista keramiikkaa. Ohutseinäinen, niukasti sekoitetta sisältävä ja voimakkaasti muotoiltu keramiikka näyttää koristelunsa ja reunan muotoilun perusteella nuorakeramiikkaa. Löytöjen joukossa sekä nuorapainannekoristeinen reunapala, että kalanruotoaiheella koristettu kylkipala. Nuorakeramiikkalöydöt ovat mielenkiintoisia, sillä asuinpaikka ei ole maastosijainniltaan tyypillinen nuorakeramiikka. Muutamat paikalta löytyneet saviastianpalat sisältävätkin sekoitteena niin runsaasti karkeahkoa hiekkaa, etteivät ne vaikuta nuorakeramiikalta. Koristelemattomina niitä ei voi tarkemmin määrittää tiettyyn tyyppiin kuuluviksi. Ne ovat kuitenkin samalla lailla poltettuja kuin edellä mainitut nuorakeramiikkaa muistuttavat palat.

Tuomas Toivettula, jolla on huvila asuinpaikkaa pohjoisessa rajaavan notkelman toisella puolella, kertoi asuinpaikan löytymisen jälkeen inventoijalle, että notkelman rinteessä, sen luoteislaidalla on pieniä kiviröykkiöitä. Röykkiöiden koko on noin 2 m x 1 m, ja ne ovat matalia. Tuomas Toivettula kertoi näyttäneensä jotain röykkiötä myös Tuula Heikkurinen-Montellille tämän käydessä paikkakunnalla vuonna 1995. Hän oli arvellut röykkiötä rajamerkiksi, mutta Toivettula epäili tätä, koska paikalla ei hänen mukaansa ole tai tiedetä olleen mitään rajaa. Paikka tarkastettiin 10.11.1998, jolloin maassa oli jo vähän lunta. Paikalta ($x = 6787\ 54$, $y = 2493\ 64$) löytyi yksi noin metrin läpimittainen matala kivrakennelma. Se oli suurelta osin sammaleen ja turpeen peittämä, eikä sitä kaivettu esiin lumen ja jäätyneen turpeen vuoksi. Se näytti koostuvan yhdestä kerroksesta noin 20 cm läpimittaisia kiviä. Keskellä oli yksi vähän suurempi pystykivi. Ainakin päällisin puolin tarkasteltuna rakennelma vaikuttaa tosiaan lähinnä rajamerkiltä. Ei ole syytä olettaa, että kyseessä olisi asuinpaikkaan liittyvä tai muu esihistoriallinen muinaisjäänös.

Aivan asuinpaikan läheisyydestä on aiemmin löydetty ns. eteläsuomalainen tasatalta KM 14273. Sen on löytänyt ylimääräinen kirjuri Matti Valli omistamansa huvilan rannasta, Rätön lahdesta 200-300 m Toijalan satamaan päin. Esineen on toimittanut Kansallismuseoon kuormamestari Kalle Aho 18.11.1957. Verifikaatissa on karttaluonnos, mutta se on niin pelkistetty, ettei löytöpaikkaa voi sen perusteella kovin tarkasti paikallistaa. Näyttäisi siltä, että sen mukaan löytöpaikka olisi kolmannen

mökin kohdalla Kirjoniemen kärjestä lukien. Vertaamalla karttaluonnosta vuoden 1959 peruskarttaan saadaan löytöpaikan koordinaateiksi $x = 6787\ 63$, $y = 2493\ 61$. Paikallisilta asukkailta saatiin jossain määrin ristiriitaisia tietoja siitä, millä kohtaa rannalla Matti Vallin huvila on ollut, mikä ilmeisesti johtuu siitä, että Valleilla on ollut vierekkäin rannalla ainakin kaksi huvilaa. Edellä mainitun Tuomas Toivettulan mukaan nimen omaan Matti Vallin huvila on kuitenkin ollut edellä mainitulla kohdalla. Nykyisin tontilla oleva huvila on myöhemmin rakennettu ja hieman eri kohdalla kuin paikalla 1950-luvulla ollut Matti Vallin huvila. Joka tapauksessa esineen löytöpaikka on rantaviivalla ja korkeintaan muutaman kymmenen metrin päässä ilmoitetusta koordinaattipisteestä. Ranta tällä alueella on louhikkooinen ja maasto kuivalla maallakin varsin kivikkoista. Alue ei näytä läheskään niin sopivalta asuinpaikaksi kuin etelämpänä todettu asuinpaikka-alue. Tasatalta lienee tyyppinsä perusteella huomattavasti vanhempi kuin asuinpaikalta löydetty keramiikka, joten taltta ei todennäköisesti liity suoranaisesti löydettyyn asuinpaikkaan. On kuitenkin mahdollista, että rannalla on ollut myös aiemmin asuinpaikka, joka on ollut samanaikainen kuin talttalöytö. Tällainen asuinpaikka on todennäköisesti ollut löydettyä asuinpaikkaa alempana, (ja sitä vastaava veden pinnan taso nykyisen pinnan alapuolella,) joten se on saattanut tuhoutua luontaisen veden pinnan kohoamisen aiheuttaman eroosion vuoksi.

Ympäristö: Asuinpaikka sijaitsee Vanajaveden Makkaransejän eteläpuolella olevan Kirjoniemen itärannalla, suoraan rannalta nousevan harjanteen laella. Harjanne on lähinnä pohjois-eteläsuuntainen, noin sata metriä pitkä ja noin 40 m leveä. Sen laki on noin 20 m leveä. Länsipuolella on matala notko, jonka takana on korkeampi, Kirjoniemen keskiosassa oleva mäki. Harjanteen eteläosa on pari metriä notkon pohjaa ylempänä. Harjanteen laki laskee pohjoiseen, ja pohjoispäässä harjanne häviää kokonaan.

Maaperä harjanteella on maa on hienoa hiekkaa tai hietaa. Maan pinta on paikoin kivikkoista, mutta välillä on kivettä alueita. Pinnan alla kiviä oli vähän ainakin koekuopissa. Järven puoleinen, veden huuhtoma rinne on hyvin kivinen. Harjanteen pään pohjoispuolella ja idässä olevassa notkossa maaperä on hienojakoisempaa. Metsä koko alueella on kuusivaltaista.

Harjanteen järvenpuoleisella reunalla ja rinteellä on kaksi huvilaa ulkorakennuksineen. Rakennukset ovat melko pieniä, eikä niiden kohdalla tai piha-alueilla ole tehty kovin laajoja kaivu- tai maansiirtotöitä. Suuri osa harjanteen lakea on kuitenkin luonnontilaista. Huviloille ei tule tietä. Tien pää on asuinpaikan eteläpäästä noin 150 m etelään. Tien päästä pohjoiseen lähtee polku, joka jatkuu harjanteen länsipuolella olevaa notkoa pitkin Kirjoniemen pohjoispäähän.

Laajuus: Koekuoppalöytöjen ja koekuopitettua aluetta rajoittavien maaston muotojen perusteella laajuus on noin 100 m x 20-30 m.

Ehdotus suoja-alueeksi: harjanteen laki 20-30 m leveydeltä, notkosta pohjoisessa tasamaalle (noin tasalle $x = 6787\ 43$) etelässä

Luokitusehdotus: Luokka 2. Laaja, koekuoppalöydöistä päätellen runsaslöytöinen ja melko hyvin säilynyt asuinpaikka.

Suojelutoimenpiteet: Maanomistajalle (Marjatta Sahramaa-Ikonen) kerrottiin löydöistä 24.9.1998.

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta on kokonaan kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan alueella ei ole maankäyttösuunnitelmia. Vuokramaalla olevien kesämökkien omistajien suunnitelmista ei ole tietoa. Toijalan kaupungilta saadun rantakaavakartan mukaan asuinpaikka ulottuu kahdelle tai kolmelle tontille, ja on kokonaan näillä tonteilla rakennuksille varatulla alueella.

Lähilöytöjä: Sitto [9], kivi-/varhaismetallikautinen asuinpaikka ja kiviröykkiöitä, n. 0,55 km NE

Koekuopat

Koekuoppien läpimitta noin 30 cm.

KK 1. Eteläisemmän huvilan päärakennuksen luoteiskulmasta suuntaan 290 gon, etäisyys 4,5 m, harjanteen lakitasanteen järvenpuoleisella reunalla (sijainti noin $x = 6787\ 46$, $y = 2493\ 67$). Pinnalla oli sammalta ja ruohoa. Turvekerros, jossa lahoja puun juuria, oli paksuudeltaan 10 cm. Alla oli kellertävä hietamaa. Kuopassa oli isoja kiviä alkaen 15 cm syvyydestä. Ei voitu kaivaa syvemmälle. Kuopasta ei saatu löytöjä.

KK 2. Eteläisemmän huvilan päärakennuksen luoteiskulmasta suuntaan 310 gon, etäisyys 9 m, harjanteen lakitasanteen länsilaidan lähellä (sijainti noin $x = 6787\ 46$, $y = 2493\ 67$). Pinnalla oli sammalta ja ruohoa. Turvekerroksen paksuus oli 5-10 cm. Siinä ja sen alapinnassa oli hiilen paloja. Alla oli punaruskeaa, soransekaista hiekkamaata, jossa oli muutamia kiviä (läpimitta 5-10 cm). Kaivettiin noin 25 cm. Kuopasta löytyi yksi pieni, mutta selvä kvartsi-iskos ja kaksi melko epämääräisiä kvartseja (KM 31163:11).

KK 3. Eteläisemmän huvilan päärakennuksen luoteiskulmasta suuntaan 362 gon, etäisyys 9 m, harjanteen lakitasanteen keskellä (sijainti noin $x = 6787\ 47$, $y = 2493\ 67$). Pinnalla oli sammalta. Turvekerroksen paksuus oli 5-10 cm. Sen alla oli vaalean ruskeaa, soransekaista hiekkamaata. Kaivettiin noin 22 cm syvyyteen, missä maa muuttui kovemmaksi. Kuopasta löytyi useita saviastianpaloja ja kvartsi-iskoksia (KM 31163:1-4).

KK 4. Eteläisemmän huvilan päärakennuksen luoteiskulmasta suuntaan 374 gon, etäisyys noin 30 m, pohjoisemman huvilan pihan laidassa olevaan suureen ulkorakennuksen kaakkoiskulmasta suuntaan 232 gon, etäisyys 13,5 m, harjanteen lakitasanteen keskellä, kuusikossa olevalla pensaikkoisella aukiolla (sijainti noin $x = 6787\ 49$, $y = 2493\ 67$). Pinnalla oli sammalta. Likaista, noen värjäämää hienoa hiekkaa - hietaa, vähän pieniä kiviä 15 cm syvyyteen. Sen alla on tiiviimpää kellertävää hietaa (puhdas maa). Kaivettiin 15 cm syvyyteen. Kuopasta löytyi kaksi saviastianpalaa (KM 31163:5-6).

KK 5. Pohjoisemman huvilan päärakennuksen ja sen pohjoispuolella olevan vanhemman vihreän rakennuksen välissä, tasaisella maalla, päärakennuksen pohjoiskulmasta suuntaan 375 gon, etäisyys 4 m, vihreän rakennuksen eteläkulmasta suuntaan 177 gon, etäisyys 11 m (sijainti noin $x = 6787\ 52$, $y = 2493\ 68$). Pinnalla oli nurmea ja sammalta. Pinnalta 10-15 cm syvyyteen oli humuksen sekaista ja todennäköisesti muutenkin likaista, ruskeanharmaata hiekkaa. Sen alla oli punaruskeaa hiekkaa, jossa oli läikkinä nokea ja hiiltä (voivat olla hiiltyneitä juuria). Kaivettiin noin 20 cm syvyyteen, missä maa muuttui kovemmaksi kellertäväksi - punertavaksi hiekaksi, joka ei kuitenkaan ehkä ole vielä puhdasta pohjamaata. Kuopasta löytyi kaksi saviastianpalaa ja kvartsi-iskos (KM 31163:7-9).

KK 6. Harjanteen eteläpäässä, loivasti etelään laskevalla rinteellä, 1 m etelälounaaseen isosta kivistä, eteläisen huvilan päärakennuksen lounaiskulmasta suuntaan 261 gon, etäisyys 11 m (sijainti noin $x = 6787\ 44$, $y = 2493\ 66$). Pinnalla oli sammalta ja kariketta. Turvekerroksen paksuus oli 5-10 cm. Sen alla maa oli ruskeaa hiekkaa - hietaa, jossa oli muutamia hiilenpaloja ja ehkä vähän nokea. Kuoppaa kaivettiin noin 35 cm syvyyteen, mutta maa ei muuttunut väriltään tai koostumukseltaan. Kuopasta löytyi yksi kvartsi-iskos (KM 31163:10).

KK 7. Koekuopasta 6 noin 30 m lounaaseen, vesijätölle laskevan jyrkän törmän reunan päällä tasamaalla (ympärillä runsaasti kiviä) (sijainti noin $x = 6787\ 42$, $y = 2493\ 64$). Pinnalla oli sammalta ja mustikkaa. Pinnasta noin 20 cm syvyyteen harmaata hiesua - hietaa, jossa oli hiilenpaloja ja nokea. Maan harmaa väri voi johtua myös vedestä, kuoppa on luultavasti lähellä 1800-luvun vedenpinnan tasoa. Alla oli vaalean harmaata, kovaa, puhtaan näköistä hiesua - hietaa. Kuopasta ei saatu löytöjä.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Kirjoniemi, kivikautinen asuinpaikka [10]

x = 6787 48, y = 2493 67, z = 81-85

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

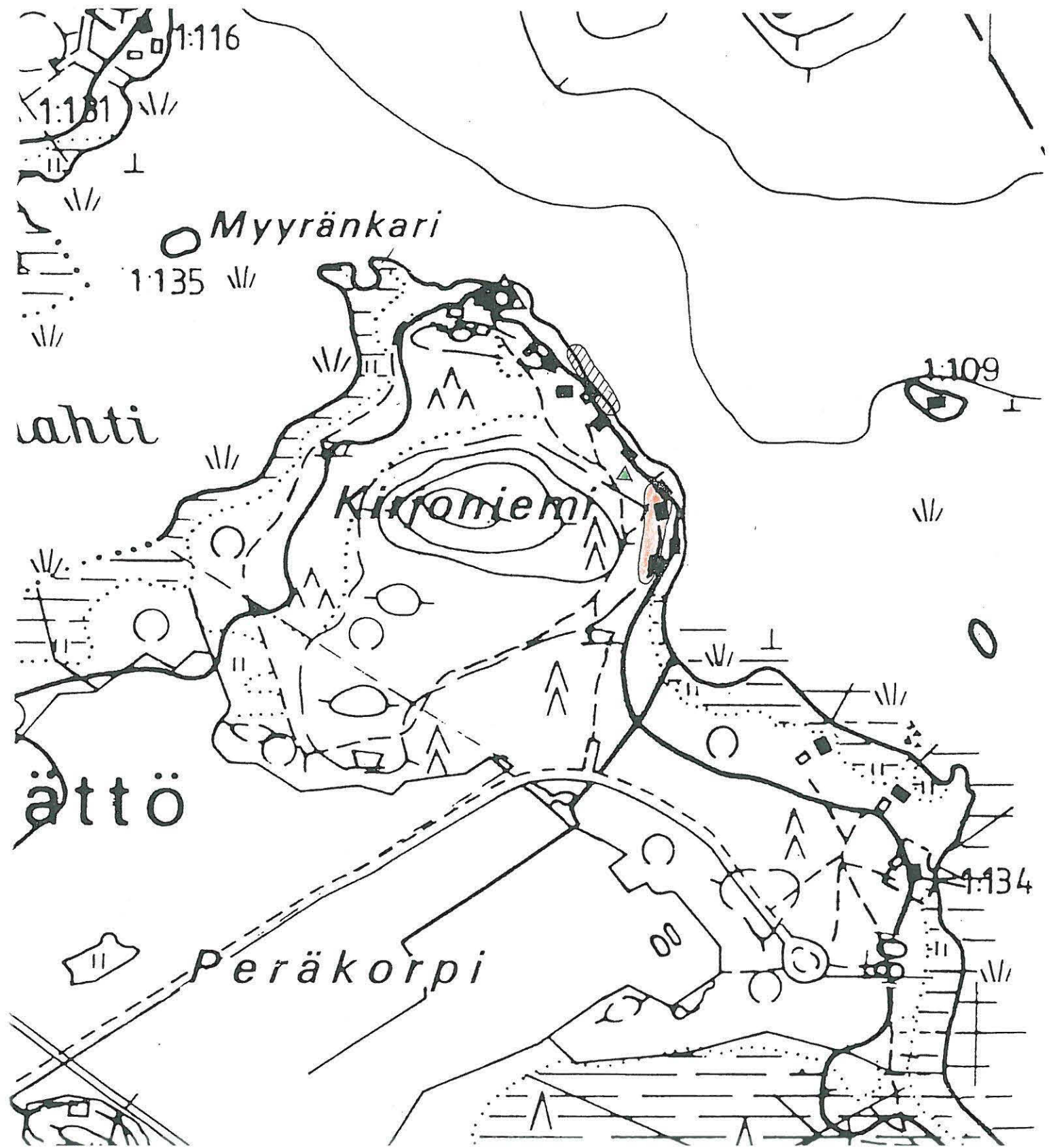

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Kirjoniemi, kivikautinen asuinpaikka [10]

Suurennos peruskartasta 1:5000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

- asuinpaikka
- tasataltan KM 14273 löytöalue
- pieni kiviröykkiö

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Kirjoniemi, kivikautinen asuinpaikka [10]

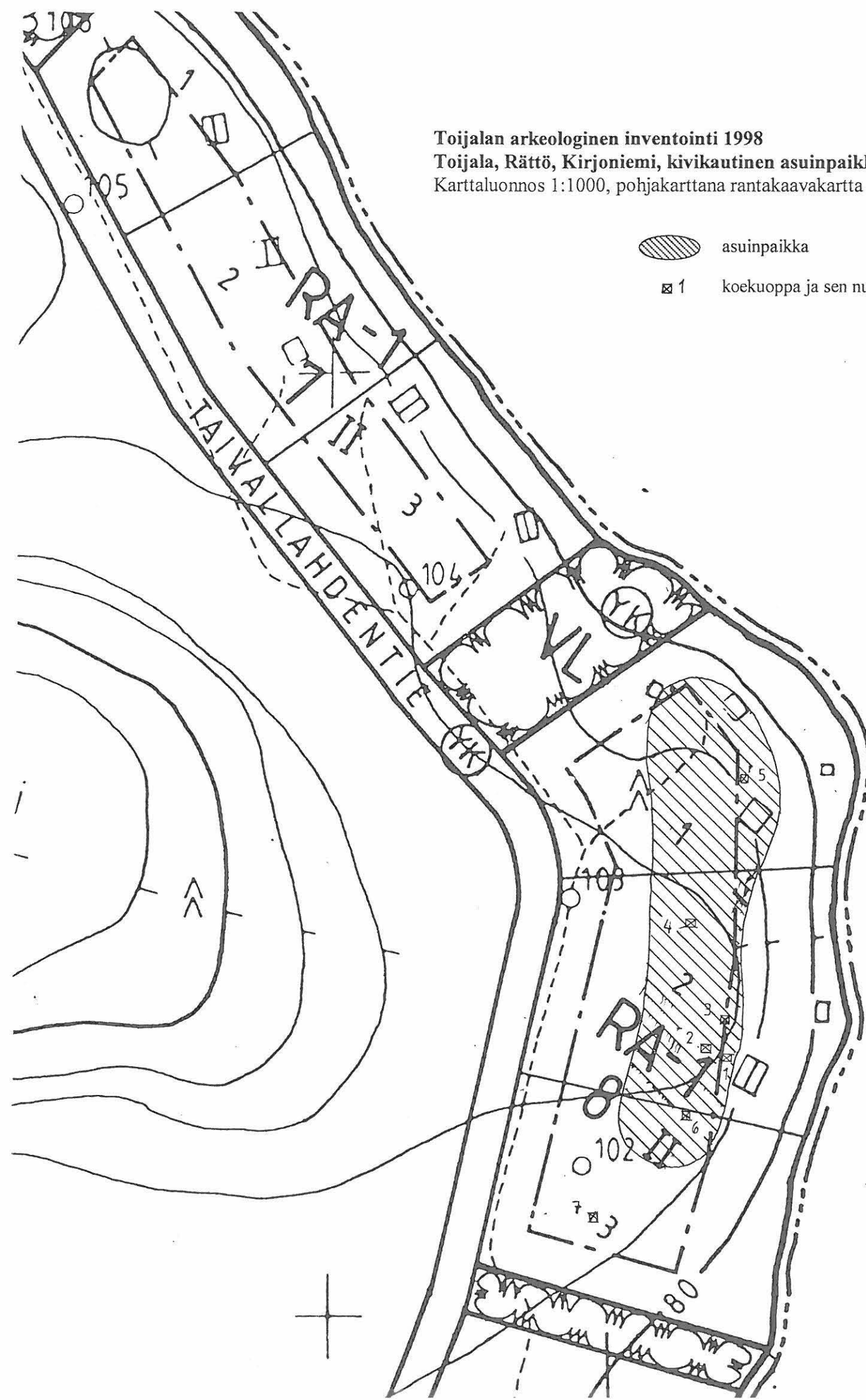
Karttaluonnos 1:1000, pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

asuinpaikka

koekuoppa ja sen numero

5.1.11. Taivallahti, varhaismetallikautinen (?) asuinpaikka [11]

Kunta: Toijala

Kylä: Rättö

Paikannimi: Taivallahti

Kohteen laji: asuinpaikka

Ajoitus: varhaismetallikausi (?)

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 21.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6787 86, y = 2492 80, z = 82-84

Akaan kirkosta 3,7 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: Muinaisjäännös sijaitsee metsämaastossa. Paikalla oleva asumuspainanne ja sen lähiympäristö ovat ehjää maastoa. Noin kymmenen metrin päässä idässä oleva pieni hiekkakuoppa on saattanut vaurioittaa asuinpaikkaa, jos se ulottuu kuopan kohdalle asti. Asuinpaikan ympäristö (harju ja alavat vesijätöt sen kummallakin puolella) on hyvin säilynyt ja muodostaa yhdessä asuinpaikan kanssa edustavan kokonaisuuden. Muinaisjäännöksen säilyminen ei edellytä hoitoa. Asumuspainanteen ympäristössä kasvaa tiheää lehtipuuvesakkoa, jonka raivaaminen parantaisi asumuspainanteen havaittavuutta. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Rättö 1:141 Rättö

Sahramaa Risto, Rätöntie 109 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-407-0001-0141

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31164:1-5 saviastianpaloja, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote rantakaavakartasta 1:2000, karttaluonnos 1:1000

KMNegatiivit: 113271-113273

KMDiat: 41654-41655

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka sijaitsee Vanajaveden Makkaranselän etelärantaa seuraavalla harjulla, Taivallahden ja Vanajaveden välissä. Harju on asuinpaikan kohdalla 15-25 m leveä ja 2-3 m korkea. Harjun laki on vain 3-5 m leveä. Paikalla on harjun laella ja etelärinteessä painanne, johon kaivetusta koekuopasta löydöt saatiin. Painanne on pyöreä tai hiukan pohjois-etelä-suunnassa pitkänomainen. Sen halkaisija on 5-5,5 m. Pohja on noin 2 m läpimittaiselta alueelta jokseenkin tasainen ja kaartuu siitä ensin loivasti ja reunoilla jyrkemmin nousevaksi. Painanteen muodon ja koon määrittelyä vaikeuttaa se, että painanne ei ole tasamaalla, vaan harjun lakitasanteen reunassa. Samasta syystä syvyys on erilainen eri reunoilta mitattuna. Se on suurin harjun laen kohdalla lännessä (lähes metri, noin 70-80 cm) ja idässä (50-60 cm) ja pienempi pohjoisessa (40-50 cm) ja etelässä (noin 20 cm). Etelässä painanteeseen liittyy sen edustalla oleva noin 10 m² kokoinen terassimainen tasanne, joka on ehkä tehty painanteen kohdalta kaivetusta maasta.

Painanteeseen tehtiin 40 cm läpimittainen koekuoppa sen keskiosaan, arvioidusta keskipisteestä noin puoli metriä länteen. Maan pinnalla oli runsaasti kariketta ja vähän ruohoja, lähinnä käenkaalia. Pehmeä, multainen ja runsaasti juuria sisältävä turvekerros oli noin 15 cm paksu. Siinä ja sen alla oli mustaa, multaista hiekkamaata 20-25 cm syvyyteen. Vielä alempana oli kuopan länsilaidalla kellertävänharmaan ruskeaa (ei puhdasta) hiekkamoreenia, jossa oli paljon 5 cm läpimittaisia ja sitä pienempiä kiviä, joista osa oli selvästi palaneita. Kuopan itäosassa multakerroksen alla oli runsaasti palanutta kiveä ja niiden välissä likaista ruskeaa hiekkää ja

pieniksi muruiksi hajonnutta palanutta kiveä. Näyttää siltä, että kuopan kohdalla on jonkinlaisen rakenteen (esim. lieden) reuna. Kuoppa kaivettiin vain 30-35 cm syvyyteen, vaikka likamaa jatkui vielä syvemmälle.

Koekuopasta löytyi runsaasti (yli 20 palaa) karkeasekoitteista, tummaa keramiikkaa, joka ulkonäkönsä perusteella näyttää lähinnä tavalliselta rautakautiselta käyttökeramiikalta. Tarkempien tuntomerkkien puuttuessa keramiikan voisi ehkä varovaisemmin ajoittaa varhaismetallikautiseksi. Mukana on reunapalat kahdesta ainakin reunan läheltä ohutseinäisestä astiasta ja paksuseinäisiä kylkipaloja, joten palat ovat peräisin ainakin kahdesta, mutta todennäköisemmin kolmesta eri astiasta.

Keramiikka oli enimmäkseen tummassa, multaisessa maassa, varsinkin sen alaosassa turpeen alla. Yksi pieni muru oli likaisessa hiekassa kuopan itäosassa, multaisen kerroksen alla. Tässä kerroksessa oli myös palanutta luuta. Nokea ja hiilenpalasia oli kaikissa kerroksissa, mutta eniten mustassa multaisessa maassa. Turpeen alapinnassa oli selvä, parin senttimetrin paksuinen nokikerros. Se on ilmeisesti syntynyt maanpinnan ja turpeen palaessa melko myöhäisessä vaiheessa, joka tapauksessa asuinpaikan käyttöajan jälkeen. Sen päällä ollut turvekerros oli, kuten edellä todettiin, pehmeä ja hyvin runsaasti juurta sisältävä, mikä ehkä viittaa palokerroksen hyvin nuoreen ikään. Itse painanne on kuitenkin mitä ilmeisimmin ollut olemassa, kun asuinpaikkalöydöt ovat joutuneet maaperään. Se on niin syvä, ettei sen pohjalla voisi olla kulttuurikerrosta, jos se olisi kaivettu myöhemmin. Kyseessä on todennäköisesti asumuspainanne.

Parin metrin päässä painanteen reunasta luoteeseen, harjun laen pohjoisreunalla on pieni, pyöreä, suppilomainen, kehävallillinen kuoppa. Sen halkaisija on noin 1,5 m ja syvyys 40 cm. Ulkonäkönsä perusteella se voisi olla pieni pyyntikuoppa tai asuinpaikkaan liittyvä säilytyskuoppa tms.

Painanne ja sen lähin ympäristö näyttävät lähes ehjiltä. Painanteesta itään, noin 11 m painanteen keskipisteestä, on lähes koko harjun katkaiseva melko tuore hiekkakuoppa. Sen luoteispuolella harjun pohjoisrinteessä on toinen, pienempi hiekkakuoppa (noin 2 m x 3 m). Painanteen lähiympäristöön ei tehty koekuoppia, mutta ainakin idässä olevan hiekkakuopan ja painanteesta 10 m länteen olevan suuren kiven välisen alueen voidaan katsoa kuuluvan välittömästi painanteeseen. Hiekkakuopan itäpuolelle, 20-60 m painanteesta itään tehtiin harjun laelle neljä koekuoppaa, mutta niistä ei löytynyt mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Maaperä oli hiekkaista, mutta niin kivistä, että kuoppien kaivaminen oli vaikeaa. Painanteen länsipuolella olevasta suuresta kivistä länteen harju on noin 25 m matkalla metrin korkeampi kuin painanteen kohdalla. Rinteet ovat jyrkät, ja harjun laki on vain noin 3 m levyinen, mutta ehkä kuitenkin asuinpaikaksi sopiva. Tälle alueelle ei kuitenkaan tehty koekuoppia. Noin 45 m painanteesta länteen harjun laen eteläreunalla on toinen painanne. Se on pyöreä tai hieman harjun suunnassa pitkänomainen, halkaisijaltaan 3,5-4 m ja syvyydeltään noin 30 cm. Painanne on hyvin loivapiirteinen, eikä sillä ole selvää reunavallia. Sen länsireunan päälle tehdystä koekuopasta ei löytynyt mitään. Noin 10 cm paksuisen turvekerroksen alla oli varsin puhtaan näköistä soransekaista hiekkää. Kokonsa perusteella painanne voisi olla pyyntikuoppa, mutta reunavallin puuttuminen ja se, että kuopan keskiosa ei vaikuta täyttyneeltä, eivät tue tällaista ajatusta. Muotonsa perusteella painanne voisi olla hyvin pieni asumuspainanne, mutta varmaa sekään ei ole, varsinkin, koska koekuopasta ei löytynyt mitään.

Ympäristö: Asuinpaikka sijaitsee matalalla harjanteella, joka kuuluu Vanajaveden Makkaran selän etelärantaa seuraavaan harjumuodostumaan. Harju koostuu erillisistä, muutaman sadan metrin

pituisista pätkistä, joiden välillä on tasamaata. Harjanne, jolla asuinpaikka on, jatkuu noin sata metriä asuinpaikalta itään ja länteen. Harjun korkeus verrattuna ympäröivään tasamaahan on 2-3 m. Harju on 20-30 m leveä, mutta lakitasanteen leveys on yleensä vain 3-5 m. Harjun etelä- ja pohjoispuolella on alavaa, soistunutta tasamaata. Vanajaveden rantaan pohjoisessa on 150 m ja Taivallahden rantaan etelässä vajaa 100 m. Järven pinnan ollessa korkeimmillaan viime vuosisadalla, vesi on ilmeisesti ulottunut harjun rinteiden alaosaan, aivan painanteen alapuolelle. Kun paikalla on asuttu esihistoriallisella ajalla veden pinta on varmasti ollut alempana, mutta todennäköisesti kuitenkin nykyistä selvästi ylempänä, ehkä harjunrinteen juurella niin, että asuinpaikka on ollut rannalla. Tällä perusteella asuinpaikka näyttäisi ajoittuvan varhaismetallikaudelle. Ajoitus ei ole ristiriidassa löytyneen keramiikan kanssa.

Maaperä harjulla on vaihtelevan kivistä hiekkaa. Varsinkin harjun rinteiden alaosassa on paikoin kivikkoa. Harjulla kasvaa havu- ja sekametsää. Aluskasvillisuus on sekametsäalueella rehevää. Asuinpaikan kohdallakin suurten mäntyjen alla kasvaa nuorempaa lehtimetsää ja alinna tiheää pensaikkoa. Tasamaalla harjun molemmiin puolin on pensaikkoa ja puutonta suoniittyä. Harjun maasto on asuinpaikalla ja siitä noin 100 m itään ja länteen ehjää, lukuun ottamatta noin 10 m päässä olevaa hiekkakuoppaa, jonka leveys on harjun suunnassa 7 m. Harjun suuntaisena, noin 50 m sen pohjoispuolella kulkee Makkaranneen (entiseen saareen) vievä tie.

Laajuus: Ainakin asumuspainanteen ja sen länsipuolella olevan pienen suppilomaisen kuopan lähiympäristö kuuluu asuinpaikkaan. Luontevina rajoina ovat lännessä noin 10 m päässä suuri kivi ja idässä noin 10 m päässä hiekkakuoppa. Koko ehjänä säilynyt harjun osa asumuspainanteesta lähes sata metriä länteen ja itään on mahdollista asuinpaikka-alueita, vaikka muutamista alueelle kaivetuista koekuopista ei löytynytäkään mitään.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään harju koko leveydeltään lännessä olevan suuren kiven ja idässä olevan hiekkakuopan välissä eli noin 20 m matkalta. Olisi toivottavaa, että koko ehjänä säilynyt harjun osa (noin 200 m) ja jonkin verran tasamaata (vesijättöä) sen kummallakin puolella voitaisiin säilyttää.

Luokitusehdotus: Luokka 2. Asuinpaikka ja erityisesti sillä oleva asumuspainanne on varsin hyvin säilynyt. Itäpuolella oleva hiekkakuoppa on saattanut jonkin verran vaurioittaa asuinpaikkaa.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta alueella on kokonaan kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa. Toijalan kaupungilta saadussa rantakaavakartassa muinaisjäännöksen ympäristö on merkitty metsätalousalueeksi (kaavamerkintä M).

Lähilöytöjä: Pikkusuo [12], ajoittamattomia pyyntikuoppia, n. 0,55 km WNW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

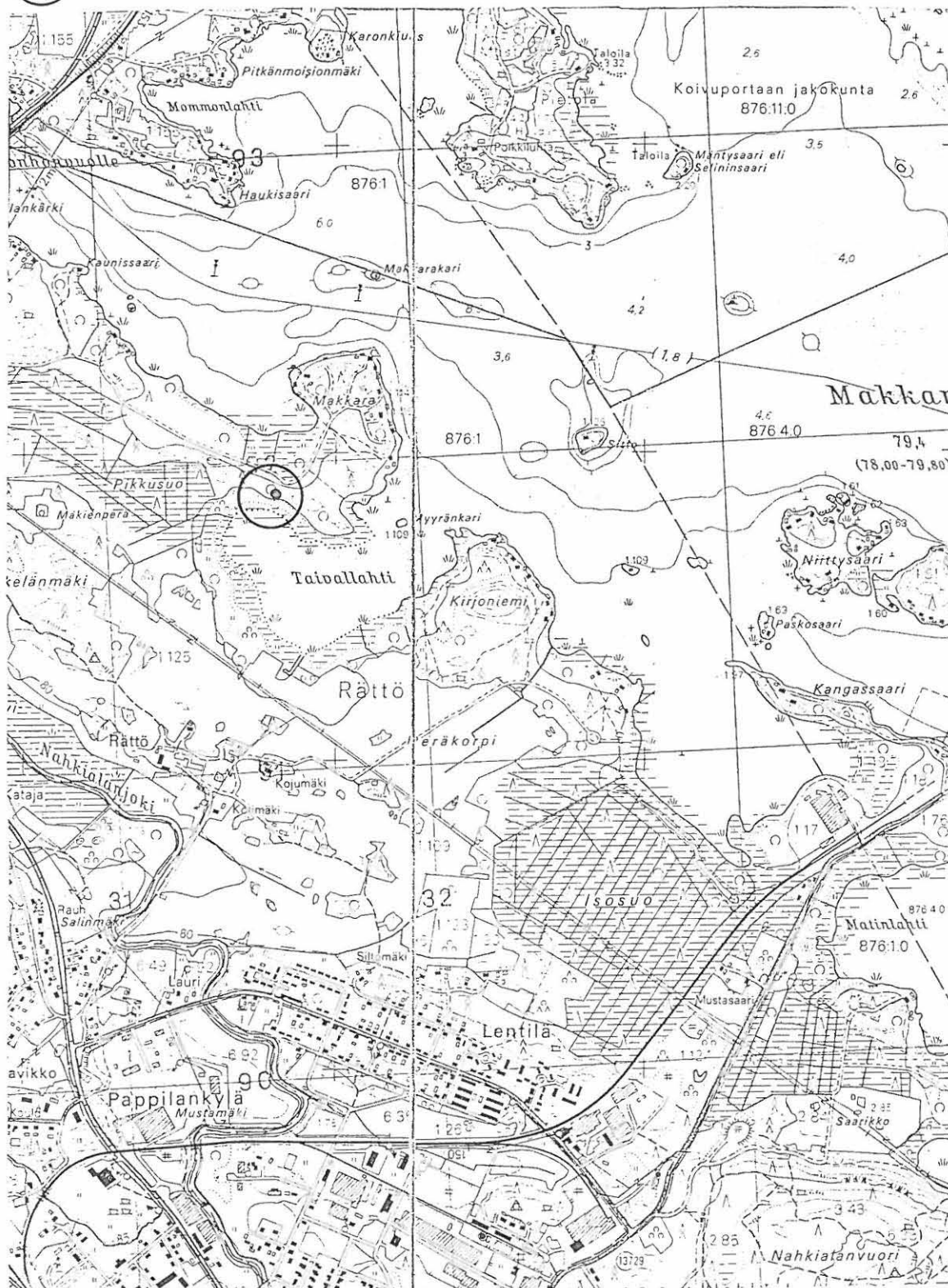
Toijala, Rättö, Taivallahti, varhaismetallikautinen (?) asuinpaikka [11]

x = 6787 86, y = 2492 80, z = 82-84

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

asuinpaikka

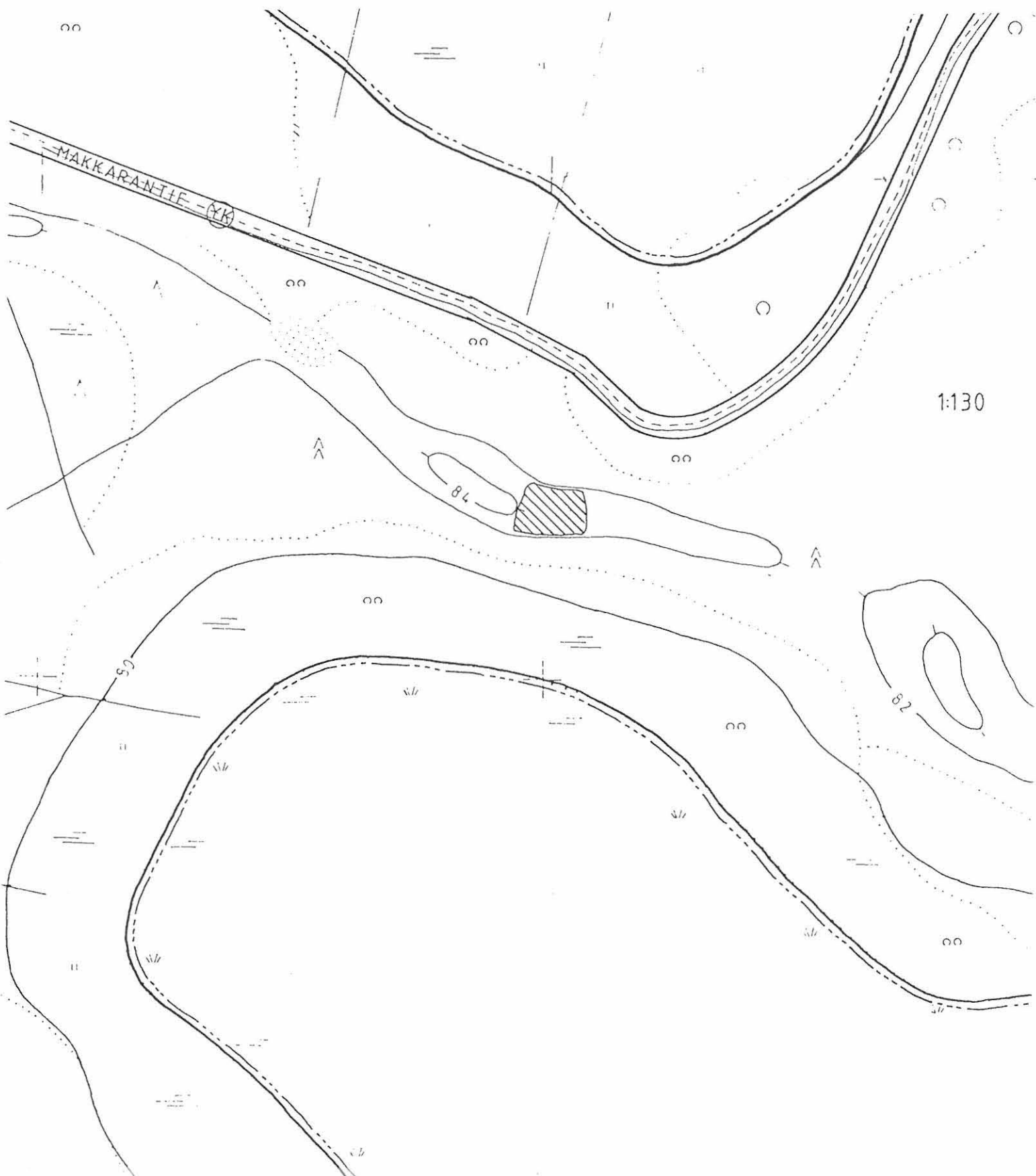

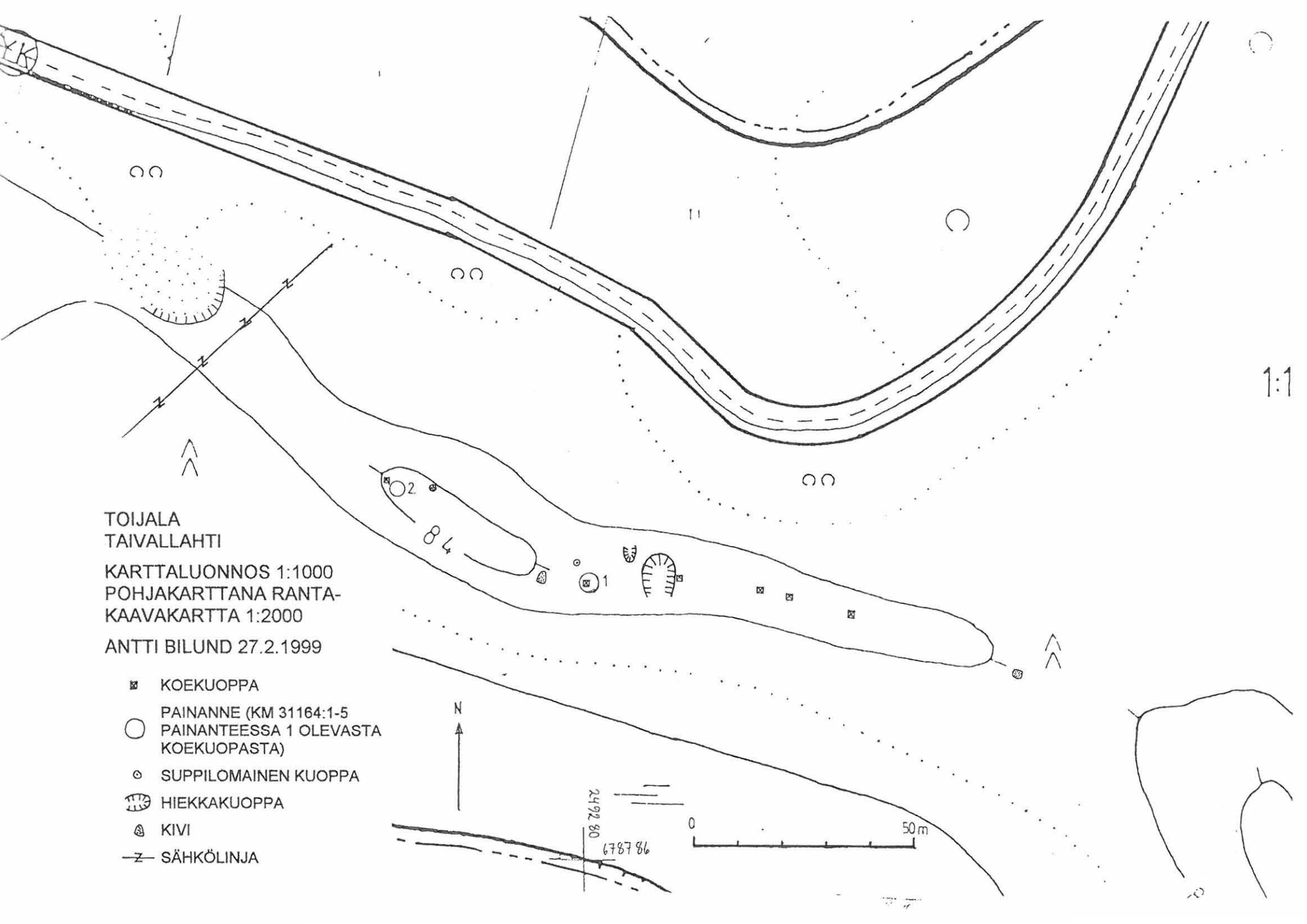
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Taivallahti, varhaismetallikautinen (?) asuinpaikka [11]

Ote rantakaavakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

 asuinpaikka (vähimmäislaajuus)

TOIJALA
TAIVALLAHTI

KARTTALUONNOS 1:1000
POHJAKARTTANA RANTA-
KAAVAKARTTA 1:2000

ANTTI BILUND 27.2.1999

- KOEKUOPPA
- PAINANNE (KM 31164:1-5
PAINANTEESSA 1 OLEVASTA
KOEKUOPASTA)
- ◉ SUPPILOMAINEN KUOPPA
- ⊖ HIEKKAKUOPPA
- ⊕ KIVI
- z- SÄHKÖLINJA

N

249280

678786

1:1

5.1.12. Pikkusuo, ajoittamattomia pyyntikuoppia [12]

Kunta: Toijala

Kylä: Rättö

Paikannimi: Pikkusuo

Kohteen laji: pyyntikuoppia, 11 kappaletta

Ajoitus: ajoittamaton

Luokka: 2

Tarkastus: Antti Bilund 10.10.1998 ja 21.10.1998, 10.10.1998 mukana koekuopituksessa oli myös Akaa-Toijala-seuran vapaaehtoistyöntekijöitä

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6788 05, y = 2492 20, z = 80-85

(länsipää x = 6788 09, y = 2492 11, itäpää x = 6787 99, y = 2492 36)

Akaan kirkosta 4,0 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: Muinaisjäännös sijaitsee ehjässä metsämaastossa. Pyyntikuopat ovat ehjiä, eivätkä kaipaa hoitoa. Muinaisjäännöstä ei ole merkitty maastoon eikä peruskartalle.

Tila- ja omistajatiedot:

Rättö 1:141 Rättö

Sahramaa Risto, Rätöntie 109 A, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-407-0001-0141

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: -

Kartat: peruskarttaote 1:20000, peruskarttasuurenos 1:5000

KMNegatiivit: -

KMDiat: 41656

Kohteen kuvaus:

Kuopat sijaitsevat harjulla, joka seurailee Vanajaveden Makkaranselän etelärantaa. Rätön Taivallahdesta länteen harju kulkee sisämaassa, Pikkusuolla. Harju nousee suosta esiin vain parin sadan metrin pituisina pätkinä, joiden välissä on enemmän tai vähemmän soistunutta tasamaata.

Kuoppia on 11 kappaletta. Kymmenen niistä on länsiluoteesta itäkaakkoon suuntautuvalla noin 200 m pitkällä harjanteella (länsipää x = 6788 09, y = 2492 11, itäpää x = 6788 01, y = 2492 28), yhdestoista näistä erillään, noin 70 m itäkaakkoon, seuraavalla harjanteen osalla (x = 6787 99, y = 2492 36). Kymmenen läntistä kuoppaa ovat jonossa pitkin harjua. Kuoppien keskimääräinen välimatka on noin 20 m. Lyhin väli 7 m ja pisin noin 35 m.

Kuopat ovat yleensä pyöreitä, muutamat itäiset kuopat soikeita. Kuoppien halkaisija on 2,5-5 m, useimmilla kuopilla 3-4 m. Poikkileikkaukseltaan kuopat ovat yleensä suppilomaisia, useat reunoilta loivasti ja keskeltä jyrkemmin laskevia. Useissa kuopissa, varsinkin soikeissa, mutta myös joissakin pyöreissä, pohjan syvin osa on harjun poikittaissuunnassa pitkänomainen, 1-1,5 m pituinen, mutta harjun pituussuunnassa kapean suppilomainen. Muutamissa matalammissa kuopissa pohjan poikkileikkaus on loivempi, mutta niissä on selvästi paksu kerros pohjalle kertyneitä risuja ja turvetta. Kuoppien syvyys vaihtelee, yleensä läpimitan mukaisesti, puolesta metristä yli metriin. Kuopilla on yleensä selvä, vaikka monissa tapauksissa hyvin matala reunavalli. Kuopilla 9 ja 10 reunavallia ei voi erottaa, mutta näiden alavalla maalla olevien kuoppien ympärillä on niin paksu turvekerros ja paljon mättäitä ja kantoja, että ne todennäköisesti peittävät reunavallin. Kuopat näyttävät päällisin puolin vanhoilta, selvästi vanhemmilta kuin harjualueella olevat eri-ikäiset

hiekkakuopat. Maan pinnan muodot kuoppien kohdalla ovat loivapiirteisiä, selvästi tasoittuneet, eikä kasvillisuudessa ole eroja kuoppien kohdalla ja niiden ympäristössä. Kuoppien 4, 5 ja 6 reunoille, reunavallin päälle, kaivettiin koekuopat. Niissä oli 10-15 cm paksuisen sammal- ja turvekerroksen alla ruskeaa, sekoittunutta ja lievästi likaista, vaihtelevan kivistä soransekaista hiekkaa noin 30 cm syvyyteen ja sen alla samanlaista puhdasta ja kovempaa maata. Koekuoppia kaivettiin myös kuoppien välisille alueille, osittain vertailun vuoksi, osittain asuinpaikkojen etsimiseksi. Näissä kuopissa turpeen alla oleva humuspitoinen maa, pehmeä hiekka tai sora ulottui vain noin 15 cm syvyyteen. (Missään ei ollut podsolimaannosta. Sen sijaan paikoilla joissa maaperä oli hienoa hiekkaa, turpeen alla oleva humuspitoinen maa oli selvästi multaista ja siinä oli jopa kastematoja.)

Likaisen, sekoittuneen maakerroksen paksuus kuoppien reunalla osoittaa, että niissä tosiaan on kuopista kaivetusta maasta muodostuva reunavalli. Se, ettei alkuperäinen maan pinnalla ollut turvekerros erottunut reunavallin alla, viittaa siihen, että se on poistettu kuoppaa kaivettaessa (ja ehkä käytetty pyyntikuopan naamiointiin), tai ainakin kuoppien korkeaan ikään. Koekuopissa ei havaittu merkkejä tulenpidosta, joten kuopat eivät ole terva- tai hiilihautoja.

Kuoppien koon, muodon ja sijainnin sekä koekuoppahavaintojen perusteella näyttää todennäköiseltä, että kuopat ovat pyyntikuoppia. Suolla oleva kapea harju on todennäköisesti eläinten suosima kulkureitti ja siten sopiva paikka passiivisille pyyntikuopille. Tässä tapauksessa kuoppien suuri lukumäärä ja kohtalaisen säännöllinen sijoittelu saattavat kuitenkin viitata laajemman ja ehkä aktiivisessa ajopyynnissä käytetyn pyyntilaitteen (hankaan) olemassaoloon.

Ympäristö: Harju, jolla kuopat sijaitsevat, on 15-20 m levyinen. Harjun korkeus vaihtelee alle yhdestä noin kolmeen metriin. Länsiosa kuoppaan 5 asti on korkeaa (2-3 m) ja itäosa matalampaa (1-2 m). Korkeammilla alueilla harjun lakitasanne on kapea, noin 5 m leveä, ja rinteet jyrkät. Matalammilla alueilla laki on leveämpi, sen reunat epäselvät, ja rinteet loivat. Harjussa on kaksi katkosta, joiden kohdalla se ei kohoa juuri ympäristöään korkeammalle, ensimmäinen, noin 10 m pituinen, on kuoppien 5 ja 6 välissä, ja toinen kuopista 9 ja 10 noin 35 m matkalla itään. Maaperä harjulla on vaihtelevasti soransekaista hiekkaa. Harjun sillä osuudella, jolla kuopat ovat, ei ole suurempia kiviä. Sen sijaan noin 30 m kuopasta 11 itään alkava korkeampi harjun osa on hyvin kivinen. Isoja kiviä on runsaasti siellä olevissa hiekkakuopissa ja kivikkoina maan pinnalla harjun ehjänä säilyneillä osilla. Se osa harjua, jolla kuopat ovat, on ehjää. Harjulla kasvaa kuusivaltaista havumetsää. Harjun ympärillä on paksuturpeista ojitettua suota, jolla kasvaa harvaa mäntymetsää. Itäisempien kuoppien pohjoispuolella suo on ohutturpeisempaa, ja sillä kasvaa koivua. Pohjoisessa harjun suuntaisena ja noin sadan metrin päässä siitä kulkee Makkaranniemeen menevä tie.

Ranta on nykyisin lähimmillään noin 250 m päässä koillisessa. Ennen viime vuosisadalla tapahtunutta Vanajaveden pinnan alentamista, järven pinnan taso näyttää olleen välillä 81-82 m mpy. Silloin ranta on ollut lähempänä, ehkä jopa aivan harjun rinteiden juurella. Veden pinnan taso on Vanajavedessä jatkuvasti noussut, joten aiemmin, ja varsinkin esihistoriallisella ajalla, vesi on ollut alempana. Toisaalta soistuminen on saattanut silloin olla vähäisempää ja maan pinta siten alempana nykyisten paksuturpeisten soiden kohdalla. Siten rannan sijaintia kuoppien teko aikaan on vaikea päätellä ilman lisätietoja ympärillä olevan suon turvekerroksen paksuudesta ja soistumisen etenemisestä.

Laajuus: Alue, jolla pyyntikuopat sijaitsevat on noin 300 m pitkä. Kuopat ovat harjulla, jonka leveys on noin 20 m.

Ehdotus suoja-alueeksi: Harju (leveys noin 20 m) länsikärjestä (noin 15 m läntisimmästä kuopasta länteen) itäisimmän kuopan itäpuolelle (noin 15 m päähän siitä), missä harju lähes häviää suohon.

Luokitusehdotus: Luokka 2.

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Kuoppien havaitsemisen kannalta hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Mäkienperä [8], kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka, n. 0,3 km W

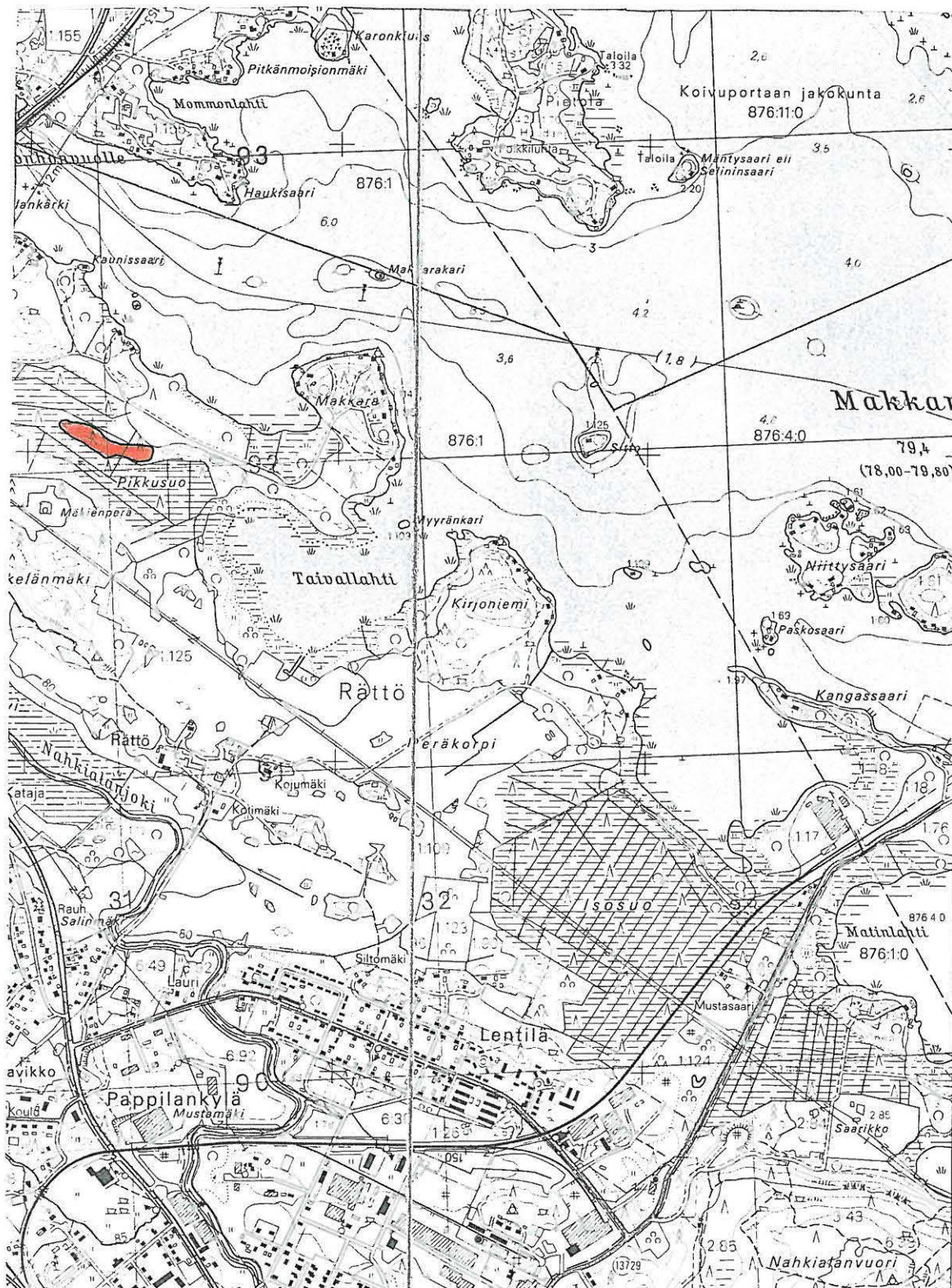
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Pikkusuo, ajoittamattomia pyyntikuoppia [12]

x = 6788 05, y = 2492 20, z = 80-85 (länsipää x = 6788 09, y = 2492 11, itäpää x = 6787 99, y = 2492 36)

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

 pyyntikuoppa-alue

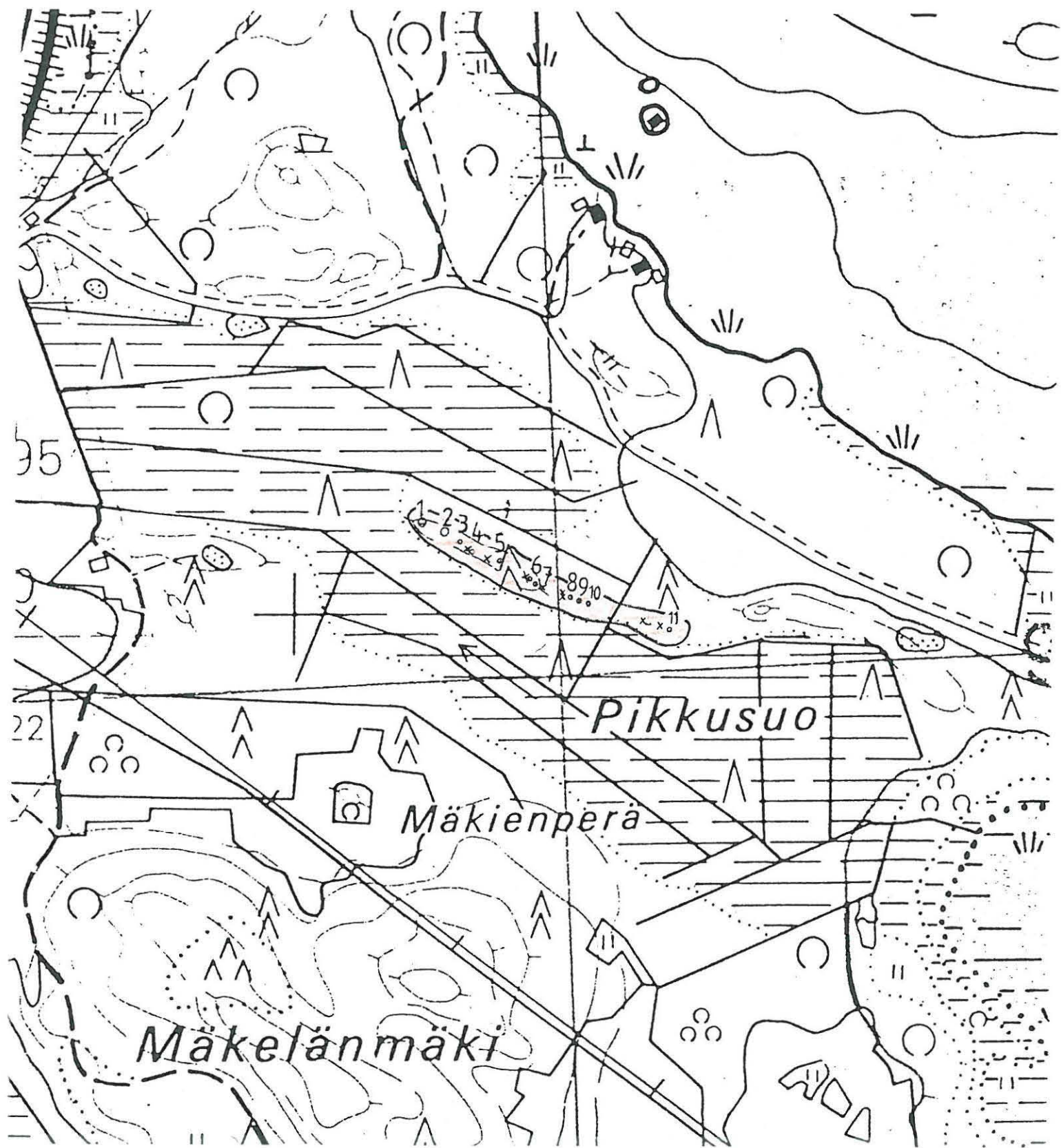

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Pikkusuo, ajoittamattomia pyyntikuoppia [12]

Suurennos peruskartasta 1:5000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

- pyyntikuoppa-alue
- 1 pyyntikuoppa ja sen numero
- koekuoppa

5.2. Irtolöytöpaikat

5.2.1. Karjaisennenä, kivikautinen irtolöytöpaikka [13]

Kunta: Toijala

Kylä: Terinen

Paikannimi: Karjaisennenä

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 4.11.1998, mukana Pekka Pennanen Akaa-Toijala-seurasta

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 04, y = 2495 11, z = 81-83

Akaan kirkosta 2,9 km koilliseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Terinen 1:52

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-408-0001-0052

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: KM 31160 saviastianpala

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote pohjakartasta 1:2000, karttaluonnos 1:200

KMNegatiivit: 113285-113286

KMDiat: 41668

Kohteen kuvaus: Löytöpaikka sijaitsee pienellä kumpareella Terisjärven lounaisrannalla, Karjaisennenä-nimisessä niemessä. Rannalla kumpareen luoteispuolella on kesähuvila, jonka luo tulee tie etelästä. Kumpare on itä-länsi-suunnassa noin 30 m pitkä ja 20 m leveä. Sen laki on melko tasainen ja ilmeisesti noin tasolla 83 m mpy. (Vuoden 1992 peruskartassa kumpareta ei näy, sillä ylin käyrä on 80 m mpy. Esimerkiksi vuoden 1959 peruskartassa sitä ympäröi 82,5 m mpy käyrä.) Kumpareen rinteet ovat loivat, paitsi pohjoisessa ja koillisessa. Näillä suunnilla on noin puolentoista metrin korkuinen vanha rantatörmä. Törmän juuri on noin tasolla 81 m mpy. Ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla ranta on ollut törmän juurella.

Kumpareen koillisosaan, pääasiassa törmän reunalle kaivettiin viisi koekuoppaa noin 15 m x 10 m kokoiselle alueelle. Kolme kuopista tehtiin huvilatontille, lähelle sen kaakkoiskulmaa, ja kaksi tontin rajan itäpuolelle aivan kumpareen itälaidalle. Maaperä huvilatontin puolella oli soransekaisista hiekkaa, joka itään mentäessä muuttui hienojakoisemmaksi niin, että kaakkoisimmassa kuopassa maalaji oli jo lähes savea. Pohjoisemmasta tontin rajan itäpuolelle kaivetusta koekuopasta löytyi yksi saviastianpala (KM 31160). Muista kuopista ei saatu esihistoriallisia löytöjä. Maa oli varsinkin huvilatontin puolella olevissa kuopissa likaista ja sisälsi yhdessä kuopassa hyvin runsaasti hiilen paloja. Tämä voi kuitenkin johtua huvila-asutuksesta. Kumpareen huvilatontilla oleva osa näyttää siltä kuin se olisi ollut suurelta osin kasvimaana melko äskettäin. Varsinkin kumpareen laella maan pinnalla on kuitenkin jonkin verran kiviä, joten koko kumpare ei ole ollut viljelyksessä. Pala on hyvin karkeasekoitteista keramiikkaa. Se on reunapala, mutta koristelematon ja reunan muodoltaan yksinkertainen. Pala on selvästi esihistoriallista ja todennäköisesti kivikautista tai varhaismetallikautista keramiikkaa. Kovin tarkasti sitä ei kuitenkaan voi ajoittaa.

Ympäristö: Löytöpaikka on Terisjärven rannalla. Terisjärvi on matalien, kapeiden salmien kautta yhteydessä Vanajaveteen. Veden pinnan ollessa korkeammalla ennen veden pinnan alentamista viime vuosisadalla Terisjärvi on ollut selvästi osa Vanajavettä. Löytöpaikka sijaitsee Terisjärven lounaisosassa olevan niemen pohjoisrannalla. Niemen kärjessä on noin 150 m läpimittainen kovan maan saareke, jonka suo erottaa mantereesta. Saareke on alavaa savimaata, mutta sen pohjoisreunalla, aivan järven rannalla, on noin 30 m x 20 m kokoinen ja 1-2 m savista aluetta korkeampi moreenikumpare. Löytöpaikka sijaitsee moreenikumpareen jyrkkärinteisellä pohjoisreunalla. Veden pinnan ollessa korkeimmillaan kovan maan saareke on selvästi ollut saari. Kumpareen eteläosassa ja savikolla ei näy selviä rantamuodostumia, joten on vaikeaa päätellä minkä kokoinen saari on pienimmillään ollut. On mahdollista, että siihen on kuulunut vain moreenikumpare. Esihistoriallisella ajalla veden pinta on kuitenkin ollut alempana ja saari on ollut suurempi tai jopa yhteydessä mantereeseen.

Nykyisin kumpareen länsipuolella rannalla on kesähuvila. Huvilan kaakkoiskulma on 27 m länsiluoteeseen lounaisimmasta koekuopasta ja vajaan 40 m päässä löytöpaikalta. Huvilan varsinainen piha ei ulotu kumpareelle. Tontin kumpareella oleva osa on harvapuustoista, ruohoa kasvavaa hakamaata. Kumpareen pohjoisimmassa kärjessä on kuitenkin vanhaan rantatörmään kaivettu kellari. Sen itäpuolella törmän reunalla on ehkä ollut kasvimaata, sillä maa vaikuttaa sekoittuneelta ja kasvillisuuskin on vielä niukkaa. Törmän alla vesijätöllä kasvaa metsää. Rannassa on sauna. Huvilatontin itäpuolella, kumpareen itäpäässä kasvaa tiheää kuusikkoa. Kumpareen ulkopuolella savikolla on nuorta, ilmeisesti entiselle pellolle istutettua kuusikkoa. Huvilalle tulee etelästä tie, joka päättyy kumpareen länsipään luo.

Laajuus: Ainoa löytö saatiin koekuopasta, joka kaivettiin vanhan rantatörmän reunalle.

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: irtolöytöpaikka

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta alueella on lähes kokonaan kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Matinlahti [6], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,4 km NW

Koekuopat

Koekuoppien läpimitta noin 30 cm.

KK 1. Suunta mökkitontin kaakkoiskulmassa olevasta rajapyykistä 373 gon, etäisyys 15,2 m. Pinnalla on heinää, ruohoturve noin 10 cm. 20 cm syvyyteen hiekkamultaa, hiukan soraa. Alla on kellanruskeaa, puhdasta hietamaata. Kaivettiin noin 30 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 2. Suunta mökkitontin kaakkoiskulmassa olevasta rajapyykistä 24 gon, etäisyys 9,7 m. Pinnalla on havukariketta. 15 cm syvyyteen humuksen sekaista tummanharmaata hiesusavea, hiukan soraa. Alla on puhtaampaa vaalean harmaata hiesusavea noin 30 cm syvyyteen. Sen alla puhdasta vaalean harmaata hiesusavea. Kaivettiin 30-35 cm syvyyteen. Noin 30 cm syvyydestä vaaleammasta hiesusavesta löytyi esihistoriallinen saviastianpala.

KK 3. Suunta mökkitontin kaakkoiskulmassa olevasta rajapyykistä 52 gon, etäisyys 5,3 m. Pinnalla on havukariketta. 20 cm syvyyteen humuksen sekaista tummahkonharmaata hiesusavea. Alla on puhdasta ja kovaa vaalean harmaata hiesusavea (tai lähes puhdasta savea). Kaivettiin 20 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 4. Suunta mökkitontin kaakkoiskulmassa olevasta rajapyykistä 338 gon, etäisyys 10,8 m. Pinnalla on vahva ruohoturve. 15 cm syvyyteen hiekkamultaa, jossa on paljon juuria. Alla on puhtaampaa keltaista hiekkamaata. Maa on vahvasti soransekaista. Kaivettiin 30 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 5. Suunta mökkitontin kaakkoiskulmassa olevasta rajapyykistä 382 gon, etäisyys 10,1 m. Pinnalla on lehtikariketta ja osittain paljasta maata. (Kuopan ympäristö on ilmeisesti ollut äskettäin kasvimaana.) 20 cm syvyyteen multaista hiekansekaista savea tai hiesusavea, jossa on vähän soraa ja paljon puuhiilen paloja. Hiili on melko tuoreen näköistä, vain osittain palanutta. Alla on puhtaampaa kellanruskeaa hiesusavea. Kaivettiin 30 cm syvyyteen. Ei esihistoriallisia löytöjä.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Terinen, Karjaisennenä, kivikautinen irtolöytöpaikka [13]

x = 6786 04, y = 2495 11, z = 81-83

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

löytöpaikka

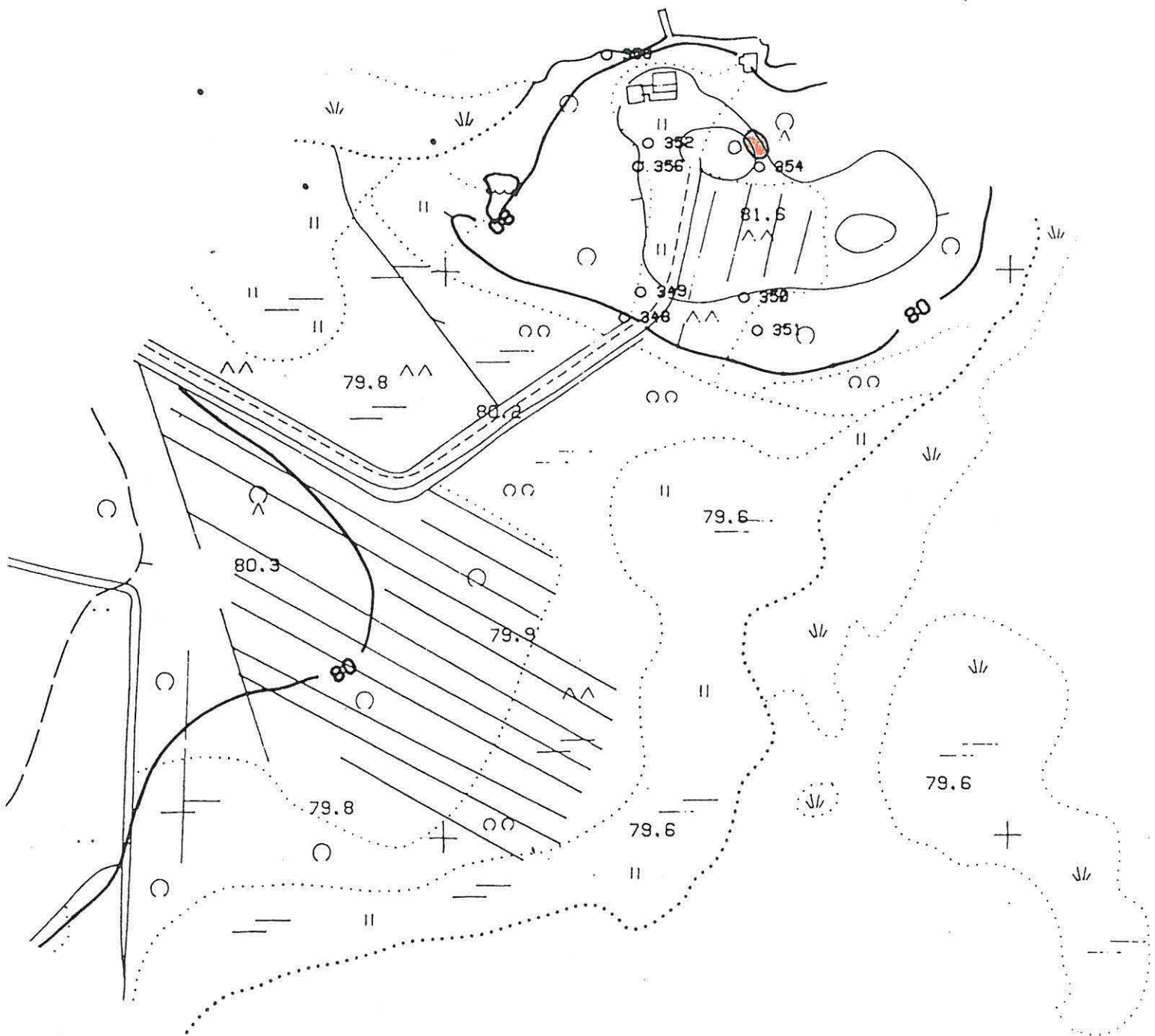
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Terinen, Karjaisennä, kivikautinen irtolöytöpaikka [13]

x = 6786 04, y = 2495 11, z = 81-83

Ote pohjakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

 koekuopitettu alue

5.2.2. Äykkö, rautakautinen irtolöytöpaikka [14]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkiala

Paikannimi: Äykkö

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 11.10.1998, mukana koekuopituksessa oli myös Akaa-Toijala -seuran vapaaehtoistyöntekijöitä

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 89, y = 2493 70, z = 92

Akaan kirkosta 1,1 km koilliseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 3:44 Äykkölä

Marttila Sirkka, Nahkialantie 14, 37800 Toijala

Nahkiala 3:18 Riihimäki

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0003-0044

864-404-0003-0018

Aiemmat tiedot:

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä

muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 12 (Torkonmäki))

Koekaivaus 1986 S. Vanhatalo (Toijala Nahkiala Pennolanmäki - koekaivaus 1986 (raportti 1987))

Aiemmat löydöt:

tietoja useista eri yhteyksissä löytyneistä mahdollisesti rautakautisista, mutta kateissa olevista esineistä

Inventointilöydöt 1998: KM 31166:1-3 saviastianpala, palanutta savea, 1 kpl, kvartssia, 1 kpl

Kartat: peruskarttaote 1:20000, löytöpaikka sijoitettuna maanmittari Petter Häggströmin kartalle

Nahkialasta vuodelta 1769, ote pohjakartasta 1:1000, ote kaavakartasta 1:2000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Nisula mainitsee vuoden 1943 inventointikertomuksessa, että talollinen Hannes Äykkö oli vuonna 1937 löytänyt pihamaastaan lipputankoa pystyttäessään rautaisen keihäänkärjen. Esinettä ei löydetty inventoinnin aikana, mutta löytäjän mukaan se oli kyllä jossain tallella, ja hän lupasi lähettää sen Kansallismuseoon, kun se löytyisi. Esine ei ole tullut museoon. Nisulan muistiin merkitsemän sanallisen kuvauksen perusteella keihäänkärki voi olla rautakautinen. Vuonna 1986 ylempänä Nahkialan kylämäen rinteessä suoritettiin koekuopitusta alueella, johon suunniteltiin rakennettavaksi kaksi rivitaloa. Tutkimuksissa ei löytynyt mitään esihistoriallisiin muinaisjäännöksiin viittaavaa. Museovirasto vaati tutkimuksia, koska alue oli esihistorialliseksi asuinpaikaksi tai kalmistoksi sopivaa, ja lähistöltä oli löytynyt kaksi rautakaudelle ajoittuvaa löytöä. Kaivauskertomuksen mukaan toinen näistä löydöistä on edellä mainittu keihäänkärki ja toinen rautakirves, joka sanotaan löydetyn Marttilantien varrelta. Kirvestäkään ei ole saatu museoon, eikä kaivauskertomuksesta ilmene, mistä sitä koskevat tiedot ovat peräisin.

Inventoinnissa 1998 Nahkialan kylämäen aluetta yleisesti tarkastettaessa todettiin, että mäen etelärinteeseen yläosa, jossa 1986 tehtiin tutkimuksia, on samassa tilassa, kuin tutkimusten aikaan. Rivitaloja ei ole rakennettu. Koekuopituksella tutkittu alue on jonkin verran syrjässä mahdollisten

rautakautisten esineiden löytöpaikoista, maastoltaan melko kivikkoista ja ainakin asuinpaikaksi vähemmän sopivaa. Siksi inventoinnissa pyrittiin tutkimaan löytöpaikkojen ympäristöä varsinaisella Nahkialan kylätontilla.

Vanhatalo ilmoittaa kaivauskertomuksessa keihäänkärjen löytöpaikan koordinaateiksi $x = 6784\ 89$, $y = 2493\ 68$. Tämä paikka on Äykön nyt puretun päärakennuksen kivijalan länsipuolella. Paikalliset asukkaat kertoivat, että Äykön talon lipputanko on ollut talon itäpuolella ainakin sotien jälkeisenä aikana. Asiaa selvitettiin myös etsimällä nykyisin naapurissa asuvan, mutta Äykön talosta syntyisin olevan Sirkka Marttilan valokuva-albumista kuvia Äykön talon pihapiiristä. (Sirkka Marttila itse ei tiennyt keihäänkärkilöydöstä, minkä hän arveli johtuvan siitä, että hän oli 1930-luvun lopulla ollut useita vuosia poissa paikkakunnalta.) Yhdessä kuvassa näkyi lipputanko talon itäpuolisen pihan yläosassa. Kuva on siinä olevasta repulla ja kypärällä varustetusta sotilaasta päätellen otettu sota-aikana, ja siinä näkyvä lipputanko on siis hyvin todennäköisesti vuonna 1937 pystytetty lipputanko. Myös Nisulan inventointikertomuksessa olevien valokuvien mukaan löytöpaikka näyttäisi olevan talon itäpuolella, vaikka vuoden 1998 inventoinnissa käytettävissä olleet kuvien valokopiot olivatkin niin huonolaatuisia, että pelkästään niiden perusteella on vaikea tehdä varmoja johtopäätöksiä.

Entiselle Äykön tontille kaivettiin 12 koekuoppaa. Neljä niistä kaivettiin muutaman metrin säteelle Vanhatalon ilmoittaman keihäänkärjen löytöpaikan ympärille, neljä edellä mainitulla tavalla paikallistetun lipputangon paikan ympärille ja neljä kauemmas siitä etelään ja itään. Vanhatalon ilmoittamalla paikalla, joka on Äykön entistä puutarhaa, kasvaa marjapensaita ja omenapuita. Koekuopissa maaperä oli savea, jonka yläosassa oli noin 25 cm paksuinen humuspitoinen, osittain multainen kerros. Tässä kerroksessa oli vähän (ilmeisesti muualta tuotua) soraa ja pikkukiviä ja tiilen paloja. Alempana oli puhdasta, kovaa savea. Esihistoriallisia löytöjä ei saatu, ja uudemmankin asutuksen merkit olivat yllättävän vähäisiä. Äykön talon kivijalan itäpuolella, lipputangon paikan ympärillä maaperä oli soransekaisista hiekkamoreenia. Pinnalla oli yleensä noin 15 cm paksuinen multainen ruohoturve. Alempana maa oli puhtaampaa, joskaan ei välttämättä täysin puhdasta. Pohjoisimmassa kuopassa, joka osui ilmeisesti entiseen kukkapenkkiin, oli hyvin paksu multakerros (ei kaivettu multakerroksen pohjaan asti). Kuopissa oli jonkin verran modernia tai ajoittamatonta asumisjätettä (lasitettua keramiikkaa, tiiltä, palanutta savea). Eteläisimmästä kuopasta löytyi yksi pala rautakautiselta vaikuttavaa keramiikkaa. Löytökohta on korkeintaan muutaman metrin päässä vuoden 1937 keihäänkärjen löytöpaikasta. Kauempana etelässä, pihan alaosassa kahdessa koekuopassa oli paksu kerros koostumukseltaan sekalaista täytemaata. Idässä, kyläraitin takana, pohjoisemmassa kuopassa oli myös yli puolen metrin paksuinen täytemaakerros. Sen alta näytti paljastuvan alkuperäistä soraa, mutta kuoppaa ei kaivettu syvemmäksi. Eteläisemmässä kuopassa tuli esiin suuri kivi noin 15 cm syvyydessä.

Koekuoppien kaivamisen lisäksi tarkastettiin Nahkialan kylämäen kaakkoiskärjessä, aivan Nahkialanjärven entisellä rannalla, Hasian talon tontilla oleva perunamaa ($x = 6784\ 74-79$, $y = 2493\ 76-79$, $z = 84-87$). Se oli kynnettyä, joten olosuhteet olivat pintapoiminnan kannalta hyvät. Maaperä oli savea. Pellostaa ei löytynyt mitään esihistoriallista, mutta uudempaa asuinpaikkajätettä oli runsaasti.

Vanhatalon kaivauskertomuksessa mainittuun kirveslöytöön liittyen saatiin jonkin verran ristiriitaisia tietoja. Vanhatalo kertoo kirveen löytöpaikan koordinaateiksi $x = 6784\ 94-96$, $y = 2493\ 66-68$. Tämän mukaan löytöpaikka olisi Marttilantien länsipuolella, kylämäeltä koilliseen laskevassa rinteessä. Inventoinnin aikana Nahkialantien ja Marttilantien risteyksen lounaispuolella

olevassa talossa asuva nainen (nimi jäi epäselväksi) kertoi, että kirves löytyi saman risteuksen luoteispuolelta, aivan tien vierestä sähköpylvään alta ($x = 6784\ 91$, $y = 2493\ 66$) kunnan miesten rakentaessa vesijohtoa. Pennolan talon isäntä Esko Erkkilä taas kertoi, että vesijohtoa rakennettaessa löytyi useita (kolme tai neljä) kirvestä päällekkäin asetettuna kiven alta. Erkkilän mukaan joku kunnan työmies vei kirveet mukanaan. Erkkilä ei tiennyt löytöpaikkaa tarkkaan, mutta arveli sen olevan Marttilantien länsireunalla, Vanhatalon ilmoittamalla kohdalla tai jonkin verran (parikymmentä metriä) siitä etelään. On jonkin verran epäselvää onko Vanhatalon mainitsema kirveslöytö sama kuin kyläläisten tarkoittama. Vesijohdon rakentamisesta ei kyläläisten mukaan ole kulunut ainakaan yli kymmentä vuotta, joten se näyttäisi tapahtuneen vasta vuoden 1986 koekaivauksen jälkeen. Marttilantien varrelle ei kaivettu koekuoppia

Äykön tonttia tarkastettaessa sen eteläpuolella olevassa talossa asuva Antti Marttila kertoi, että myös Marttilan talon perunamaasta oli löytynyt rautainen keihäänkärki. Löytöpaikka on Marttilantien itäpuolella olevan omakotitalon tontin itäreunan tienoilla, Nahkialan tien pohjoispuolella. Etäisyys Äykön keihäänkärjen ja inventoinnissa löydetyn saviastianpalan löytöpaikasta on noin 20 m. Esine on ilmeisesti löytynyt muutamia kymmeniä vuosia sitten eikä ole enää tallessa.

Nahkialan kylämäeltä löydettyjen tai löydetyiksi väitettyjen rautakautisten esineiden löytöpaikat näyttävät keskittyvän mäen luoteispäässä olevan korkeamman osan kaakkoispuolelle, kaakkoon loivasti laskevan harjanteen laen tienoille. Harjanteen laki näyttää olevan moreenimaata, mutta siitä loivasti etelään laskeva rinne ainakin enimmäkseen savikkoa. Tämä alue on kokonaan Nahkialan kylän vanhaa, ilmeisesti keskiajalta ja todennäköisesti jo rautakaudelta periytyvää kylätonttia. Eri aikoina tapahtunut rakentaminen ja muu maankäyttö on varmasti monin paikoin vahingoittanut tai jopa tuhonnut paikalla todennäköisesti olleita rautakautisia muinaisjäännöksiä. Tähän astisten tietojen perusteella näyttäisi siltä, että niistä saattaisi olla jotain jäljellä vanhan kyläraitin mutkan sisällä Äykön tontin ylälaidassa ja sitä vastapäätä olevalla alueella kyläraitin koillispuolella. Äykön tontin pohjoisosa on hiekaista moreenimaata, eikä koekuoppien perusteella näytä kovin perusteellisesti kaivellulta. Kyläraitin koillispuolelle ei tehty koekuoppia, mutta maan pinta näyttää siellä samanlaiselta, eikä alueella tiettävästi ole ollut aittojen lisäksi muita rakennuksia. Jos Äykön tontin pohjoisosaan tai kyläraitin mutkan koillispuolelle suunnitellaan mahdollisia muinaisjäännöksiä vahingoittavaa maan käyttöä, alueelle olisi syytä kaivaa koekuoppia.

Ympäristö: Kohde sijaitsee Nahkialanjärven pohjoispuolella olevalla 400 m pitkällä ja enimmillään 200 m leveällä mäellä. Mäen korkein ja jyrkkärinteisin osa on luoteispäässä. Sieltä mäen harja laskee loivasti kaakkoon. Mäen koillisrinne on jyrkkä ja kivinen. Se alla on 150-200 m leveä notko, joka erottaa mäen koillisessa olevasta laajasta metsäalueesta. Mäen lounaisrinne on loiva ja melko ylös asti savikkoa. Sen alaosassa on kuitenkin 3-4 m korkea jyrkkä törmä, joka ylittää myös jonkin matkaa pohjoiseen mäen kaakkoispään ympäri. Kyseessä on vanha rantatörmä, jonka juurelle vesi on ulottunut ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla. Tällöin Nahkialanjärvi on ollut pitkän ja kapean Vanajaveden lahden perällä oleva laajentuma.

Nahkialan kylä on vanhastaan sijainnut mäen kaakkoisosassa. Vuonna 1769 piirretyissä Nahkialan kylän kartassa (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 200) kylätontilla on yhdeksän taloa. Lännessä tuleva, Äykön tontin ympäri etelään, ja edelleen Hasian pohjoispuolitse itään kääntyvä kylän raitti on selvästi samalla paikalla kuin nykyisinkin. Myös nykyisen Marttilantien paikalla on pohjoiseen menevä tie. Äykön talo on ollut hieman etelämpänä kuin nykyisin tontilla oleva viimeisen päärakennuksen kivijalka. Äykköä vastapäätä kylän raitin itäpuolella on ollut Iso-Rekola.

Se on siirretty pois kylätontilta vasta tällä vuosisadalla, samoin kuin Äykön ja Hasian välissä pienillä tonteilla olleet viisi taloa. Äykön tontin pohjoisosassa raitin lounaispuolella ja sitä vastapäätä oleva muutaman kymmenen metrin levyinen kaistale raitin koillispuolella ovat kartan mukaan ainoa alue kylätontilla, joka ei ole tonttia, peltoa eikä niittyä. Keihäänkärjen ja saviastianpalan löytöpaikka on tällä alueella, samoin ehkä Marttilan perunamaasta löytyneen keihäänkärjen löytöpaikka.

Nykyisin Äykön tontilla ja siitä itään ja pohjoiseen raitin toisella puolella ei ole rakennuksia. Viimeisen päärakennuksen kivijalka on tontin pohjoisosassa pohjois-etelä-suunnassa. Tontin etelälaidalla on aiemmin ollut navetta ja viimeksi muita ulkorakennuksia. Raitin itäpuolella (entisellä Iso-Rekolan tontilla) on ollut viimeksi Äykön navetta. Naapuritontit etelässä ja lännessä ovat tiheään rakennettuja.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta on kokonaan kasvillisuuden peitossa. Alue on entistä kylän tonttialuetta, jolla ei ole luonnontilaista maan pintaa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Löytöpaikan pohjoispuolitse kulkeva vanha kyläraitti on kaavassa linjattu kulkemaan 35-40 m etelämpää, entisen Äykön pihan eteläpuolitse. Koko Äykön tontti vanhan kyläraitin molemmin puolin on kaavakartassa merkitty kortteliksi 63.

Lähilöytöjä: Mainiemi [2], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,4 km SW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

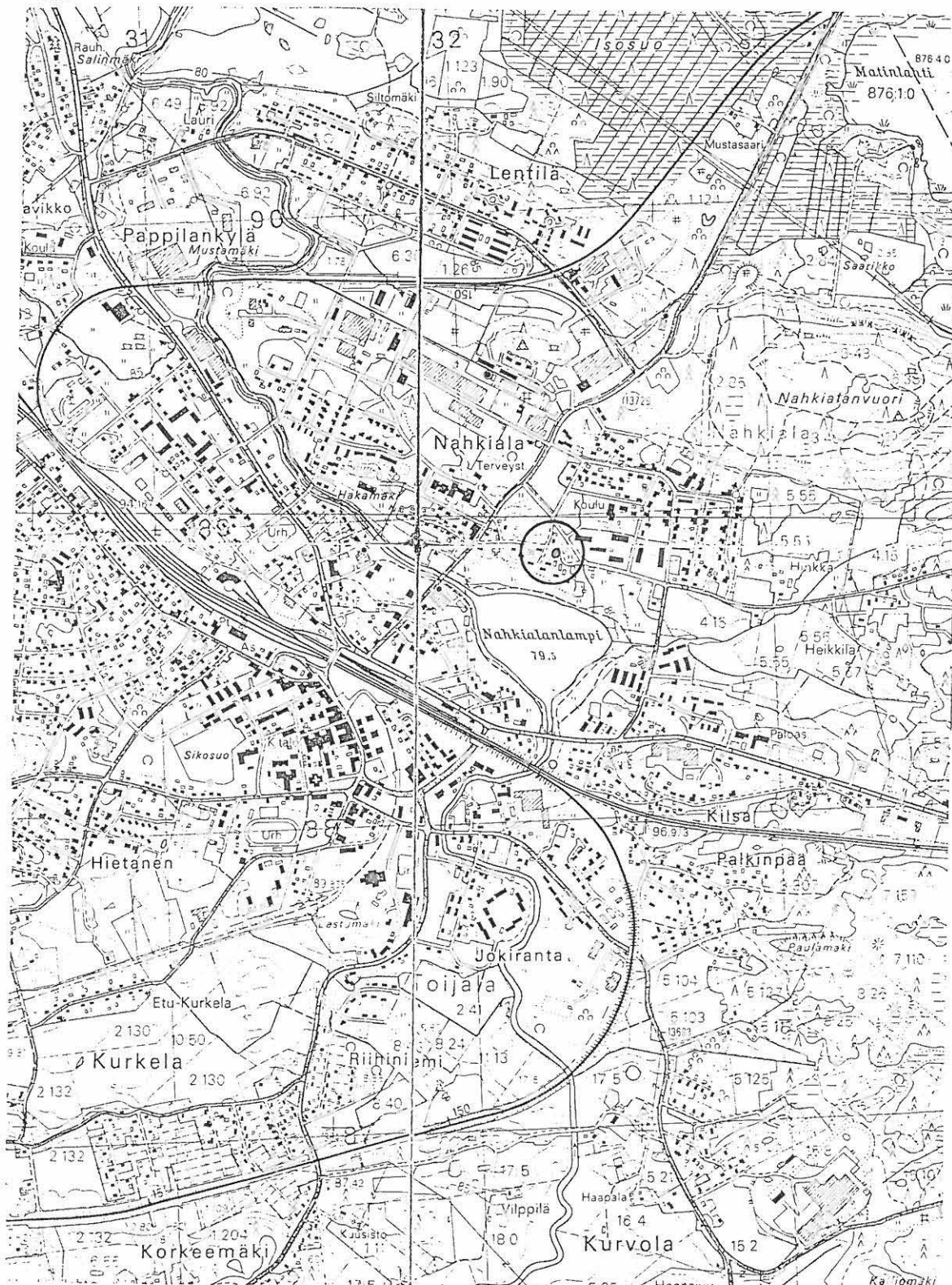
Toijala, Nahkiälä, Äykkö, rautakautinen irtolöytöpaikka [14]

x = 6784 89, y = 2493 70, z = 92

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

rautakautisen saviastianpalan KM 31166 (ja mahdollisesti keihäänkärjen) löytöpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Äykkö, rautakautinen irtolöytöpaikka [14]

Ote pohjakartasta 1:1000, Toijalan kaupunki

- rautakautisen saviastianpalan KM 31166 (ja mahdollisesti keihäänkärjen) löytöpaikka
- alue, jolla kiinteät muinaisjännökset todennäköisimmin ovat säilyneet

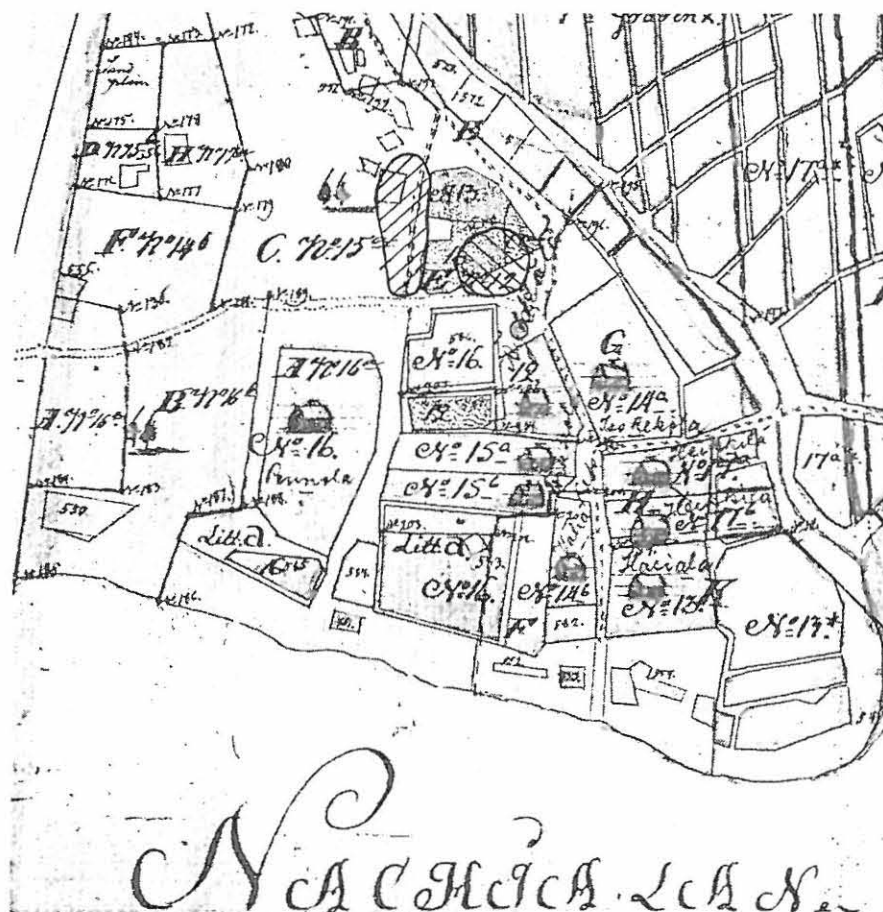

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Äykkö, rautakautinen irtolöytöpaikka [14]

Löytöpaikka sijoitettuna maanmittari Petter Häggströmin kartalle Nahkialasta vuodelta 1769, MHA (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 200)

- rautakautisen saviastianpalan KM 31166 (ja mahdollisesti keihäänkärjen) löytöpaikka (Äykön talon lipputangon kohdalla)
- ▨ mahdollinen toisen keihäänkärjen löytöalue (Marttilan perunamaa)
- ▨ kirveen tai kirveiden löytöalue eri tietojen mukaan

Maanmittari Petter Häggströmin kartta Nahkialasta v:ltä 1769. MHA

5.2.3. Loukonmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [15]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkiala

Paikannimi: Loukonmäki

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 4.11.1998, mukana Pekka Pennanen Akaa-Toijala-seurasta

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 12, y = 2493 73, z = 89-94

(tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, ilmoitetun koordinaattipisteen tarkkuus on noin 20 m)

Akaan kirkosta 1,3 km koilliseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 2:26 Loukonmäki

Ahola Paula ja Mikko, Loukontie 7, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0002-0026

Aiemmat tiedot:

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 12)

Aiemmat löydöt:

KM 6610:2-5 keihäänkärki, nuolen- tai keihäänkärki, rautaveitsi, rautaesineen katkelma

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote kaavakartasta 1:2000

KMNegatiivit: 113283-113284

KMDiat: 41666-41667

Kohteen kuvaus: Rautakautiset esineet KM 6610:2-5 on löydetty Nahkialan kylästä. Ne ovat ensin olleet Hämeenlinnan museon kokoelmissa numeroilla 1324-1327, mutta ne on lunastettu vuonna 1914 Kansallismuseoon. Vanhemmissa tiedoissa kerrotaan, että esineet on löydetty Lauhanmäestä, mutta Nisula on vuoden 1943 inventoinnissa selvittänyt, että löytöpaikka on Loukonmäessä tontilla, jonka on siihen aikaan omistanut Hilma Mäkinen. Kyseessä saattaa olla esimerkiksi kirjoitusvirhe vanhoissa tiedoissa, sillä Nisulan tiedot tässä yhteydessä näyttävät luotettavilta, eikä Lauhanmäkeä tunneta paikkakunnalla.

Vuonna 1998 Arvo Mäkinen (osoite:Tehtaantie 14 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5421197), joka on Loukonmäen vanhimpia nykyisiä asukkaita (ei sukua Hilma Mäkiselle), osoitti entisen Hilma Mäkisen tontin. Paikka näyttää olevan sama kuin Nisulan inventointikertomuksessa olevassa valokuvassa. Tontin osoite on nykyisin Loukontie 7. Asukkaat eivät olleet tavattavissa tarkastusaikana.

Tarkka löytöpaikka tontilla ei ole nykyisin enää tiedossa, eikä Nisulakaan ilmeisesti ole saanut sitä selville. Ilmoitettu koordinaattipiste (x = 6786 12, y = 2493 73) on keskellä tonttia, etelärinteen päällä, talon eteläseinän vieressä. Esineet KM 6610:2-5 ovat löytötietojen mukaan löytyneet läheltä maan pintaa ison kiven vierestä. Kansallismuseon löytöluettelon mukaan kivi, jonka vierestä esineet löydettiin, hakattiin hautakiviksi. Nisula taas mainitsee, että tontilla oli tummaa, rosoista kiveä, jota sanottiin kalmistoksi, ja jota haettiin saunan kiukaisiin. Nykyisin tontti talon ympärillä on kokonaan pihaa ja puutarhaa, mutta alun perin se on selvästi ollut hyvin kivinen. Talon pohjoispuolella on piha, jolta kivet on raivattu ja ilmeisesti koottu kiviaineksi tontin luoteisrajalla. Talon etelä- ja

lounaispuolella, etelään laskevalla rinteellä on puutarhaa. Ainakin puutarhan alaosassa ja todennäköisesti monin paikoin ylempänäkin on paksu kerros muualta tuotua täytemaata. Täytemaakerroksen paksuus näkyy tontin reunalla, missä sitä reunustaa ympäröivästä maan pinnasta lähes metrin korkeuteen ulottuva ladottu kivipenger. Ei ole todennäköistä, että tontilla olisi enää jäljellä kiinteitä muinaisjäännöksiä ainakaan muualla kuin täytemaan alla tontin eteläosassa. Myös naapuritontit pohjoisessa ja Loukontien toisella puolella idässä ovat kokonaan rakennettua aluetta, jolla alkuperäistä maan pintaa ei ilmeisesti ole jäljellä. Ainoa ehjän näköinen alue löytöpaikan ympäristössä on entisen Hilma Mäkisen tontin luoteisrajan ja Loukonmäen länsipuolella olevan pellon reunan välissä oleva 10-20 m levyinen kaistale. Se on kivistä, lounaaseen laskevaa rinnettä, jossa kasvaa kuusimetsää.

Löytötietojen ja esinekombinaation perusteella on hyvin todennäköistä, että paikalla on ollut ainakin yksi miehen hauta, joka ajoittuu viikinkiajalle. Mikäli paikalla on ollut laajempi kalmisto, se on todennäköisesti tuhoutunut ainakin osittain rakennustöiden seurauksena. Nykyisin ainoa alue, jolla kalmistoa voisi olla jäljellä, on tontin länsipuolinen, luonnontilainen rinne. Tämä rinne ja tontti sen päällä ovat myös maaston kannalta hyvin sopivia kalmiston paikaksi. Ne sijaitsevat Loukonmäen lounaiskärjessä, 150 m leveän notkon reunalla, vastapäätä Nahkialan kylämäkeä.

Jos tontin länsipuolisella rinteellä on säilynyt osia muinaisjäännöksestä, rakentaminen voi uhata niitä tulevaisuudessa. Jos rinteelle suunnitellaan mahdollisia muinaisjäännöksiä vahingoittavaa maan käyttöä, alueelle olisi syytä kaivaa koekuoppia.

Loukonmäen tarkastuksen yhteydessä käytiin myös niin sanotulla Marssin tontilla, jolta Nahkialan kylän Pennolan talon isäntä Esko Erkkilä arveli joskus löytyneen jotain mahdollisesti esihistoriallista. Löytäjä, löydön laatu ja tarkka löytöpaikka eivät ole tiedossa. Arvo Mäkinen näytti myös Marssin tontin paikan. Tontti on sijainnut noin 100-150 m Loukonmäestä pohjoiseen, Tehtaantien varrella, Loukonmäen pohjoispuolella seuraavana olevan harjanteen länsikärjen tienoilla ($x = 6785\ 25$, $y = 2493\ 77$). Paikalla aiemmin tällä vuosisadalla olleesta asutuksesta on jäännöksinä rakennuksen pohjia, kellarikuoppia, kiviaitoja ja omenapuita. Nyt tontin alaosassa on uusia rivitaloja. Taloja rakennettaessa on tehty suuria maaleikkauksia ja rinteeltä on otettu maata runsaasti ja useista kohdista jo aiemmin.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee laajalta mäkiseltä metsäalueelta länteen työntyvän harjanteen kärjessä, lounaaseen laskevalla rinteellä. Harjanne on noin sata metriä leveä ja vajaan kymmenen metrin korkuinen. Maaperä on moreenia ja maasto erittäin kivistä. Etelässä ja pohjoisessa noin sadan metrin päässä on samanlaiset, mutta vähäisemmät harjanteet. Löytöpaikan etelä- ja länsipuolella on 150-200 m leveä notko, jossa maaperä on savea. Etelässä, notkon takana mäellä on Nahkialan kylä, ja sen takana noin 400 m päässä Nahkialanjärvi.

Loukonmäki ja metsäalue siitä itään ja pohjoiseen on nykyisin kokonaan jaettuna tonteiksi, joilla on omakotitaloja. Mäen yli etelästä pohjoiseen aivan löytöpaikan itäpuolitse kulkee Loukontie. Nahkialan kylämäen ja Loukonmäen välissä oleva notko on varmasti vanhaa peltoa tai niittyä. Nykyisin vain Loukonmäen kärjen edustalla oleva alue on peltona. Luoteessa, Tehtaantien pohjoispuolella on uusia rivitaloja. Loukontiestä itään notkossa on puistoa.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikan ympäristö osittain täytemaalle rakennettua pihaa ja puutarhaa. Paljasta maan pintaa ei tarkastusaikana ollut.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Toijalan kaupungin kaavakartassa Loukonmäen länsipuoliselle pellolle on merkitty uusi katu, Rukkaniityntie. Sen ja Loukontien välissä on rivi pientalotontteja. Kaavan mukainen tonttijako poikkeaa Loukontie 7 tontin kohdalla maarekisterin mukaisesta tilajaosta niin, että myös ehjänä säilynyt metsärinne pihapiirin länsipuolella tulisi kuulumaan tonttiin.

Lähilöytöjä: Mainiemi [2], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,6 km SW

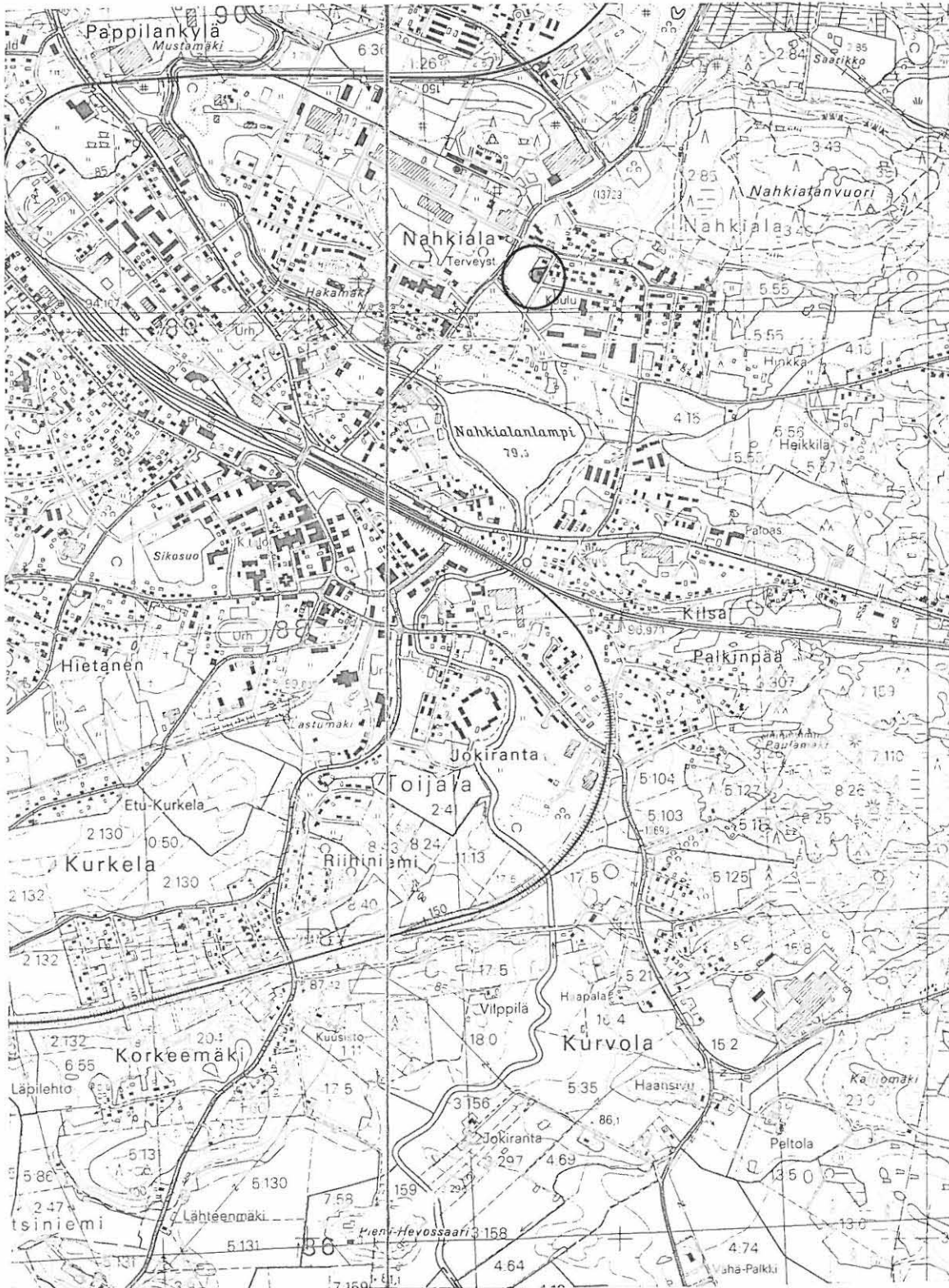
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Loukonmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [15]

x = 6786 12, y = 2493 73, z = 89-94 (tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, ilmoitetun koordinaattipisteen tarkkuus on noin 20 m). Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

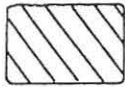
rautakautisten esineiden KM 6610:2-5 todennäköinen löytöalue

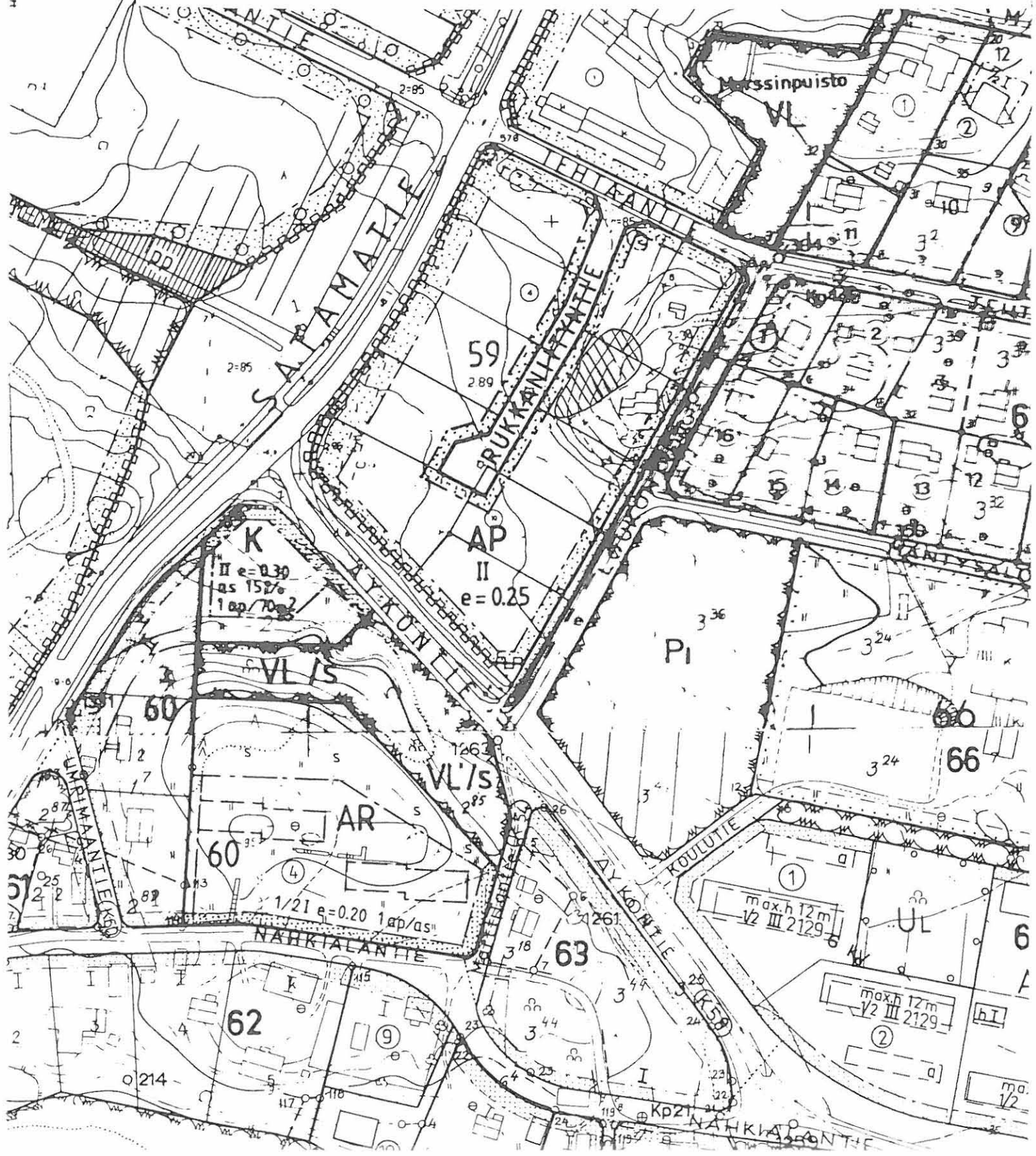
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Loukonmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [15]

Ote kaavakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

alue, jolla mahdollista kiinteää muinaisjäännöstä olisi saattanut säilyä

5.2.4. Kasakkamäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [16]

Kunta: Toijala

Kylä: Haudanniemi

Paikannimi: Kasakkamäki

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 29.9.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 98, y = 2491 11, z = 92-94

Akaan kirkosta noin 3,4 km luoteeseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Haudanniemi 8:17 Kemppi

Laaki Pertti, Kurjenkalliontie 53, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-401-0008-0017

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

KM 13959 keihäänkärki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, ote pohjakartasta 1:2000

KMNegatiivit: 113261-113262

KMDiat: 41644-41645

Kohteen kuvaus: Rautaisen, viikinkiaikaisen, Petersenin E-tyyppiä vastaavan ruodollisen keihäänkärjen KM 13959 on löytänyt maanviljelijä Vilho Kemppi Haudanniemen kylän Kasakkamäestä. Sen on toimittanut Kansallismuseoon Leo Vikari 21.9.1956. Löytötietojen mukaan esine on löytynyt 16.8.1956 täytemaan ajossa sorakummusta, 20 cm syvyydestä. Löytöpaikka on ollut Kemppilän talosta 11 m eteläkaakkoon.

Vilho Kemppi on kuollut, eikä hänen sukulaisiaankaan enää asu paikalla. Nykyisin talon omistaa ja siinä asuu Pertti Laaki. Löytöpaikkaa tarkastettaessa oppaana toimi Haudanniemen Katajan talon isäntä Eero Similä. Kempin tila on Katajan talosta erotettu pika-asutustila. Eero Similä muisti kuullessaan Vilho Kempiltä keihäänkärjen löytymisestä niihin aikoihin, kun löytö tehtiin. Hän ei tiennyt tarkkaa löytökohtaa, mutta arveli, että niihin aikoihin oli rakennettu päärakennuksen itäpuolisessa moreenikumpareessa yhä olevaa maakellaria, ja että keihäänkärki oli löytynyt rakennustyön yhteydessä.

Museovirastossa olevat ja Eero Similän antamat tiedot löytöpaikasta sopivat yhteen melko hyvin, mutta aivan metrin tarkkuudella löytöpaikkaa ei voi niiden perusteella paikallistaa. Tarkin paikanmäärittäminen on "talosta 11 m eteläkaakkoon", ja sen mukaan esine olisi löytynyt nykyisen pihan kaakkoiskulman tienoilta. Taloa on ehkä kuitenkin laajennettu johonkin suuntaan vuoden 1956 jälkeen. Ei siis ole tiedossa, mistä kohdasta nykyisen rakennuksen paikalta 11 m on mitattu. Nykyisin ainoa tontilla oleva sorakumpu on se kumpare, jossa maakellari on. Se on kuitenkin talon itäpuolella. Jos talo ei ole vuonna 1956 ulottunut niin kauas etelään kuin nyt, kumpare on voinut olla talon kaakkoispuolella, mutta tuskin kuitenkaan talosta eteläkaakkoon. Voisi ajatella, että löytöpaikka on ollut kellarikumpareen etelälaidalla tai sen eteläpuolella, pihan kaakkoiskulmasta itään, naapuritontin laitaan ulottuvan tasoitetun kaistaleen kohdalla. Kellarikumpareen rinteiltä on selvästi otettu maata, jäljelle jääneistä kivistä päätellen muutaman kymmenen senttimetrin

paksuinen kerros. Myös tasoitetulta alueelta, sekä pihalta, että kellarikuopan eteläpuolelta, on todennäköisesti otettu maata. Koko piha on Eero Similän mukaan muotoiltu rinteeseen siirtämällä maata ylärinteen puolelta etelästä pihan alaosaan pohjoiseen. Pihan etelälaidassa näkyikin paikoin yhä vaihtelevan korkuinen, mutta enimmäkseen muutaman kymmenen senttimetrin korkuinen maaleikkaus. Maata on ehkä otettu enemmänkin, sillä luonnontilainen rinne pihan yläpuolella on louhikkoisen, eikä maan pinnalla ollen kivikon poistamisesta ole välttämättä jäänyt selvästi erottuvaa säännöllistä leikkausta. Pihan eteläpuolinen louhikkoisen rinne näyttää niin luonnontilaiselta, ettei siitä ilmeisesti ole otettu täytemaata, eikä se siis voi olla löytöpaikka. Rinteessä, riittävän lähellä taloa, ei myöskään ole mitään sorakumpareita. Esine ei siis todennäköisesti ole peräisin pihan yläpuoliselta rinteeltä

Kellarikumpareella ja piha-alueella ei nykyisin näytä olevan jäljellä ehjää, alkuperäistä maan pintaa. Jos keihäänkärki on löytynyt tältä alueelta, (mikä on todennäköistä,) ei löytöpaikasta ole enää mitään jäljellä. Jos esineen löytökohdalla on ollut jokin kiinteä muinaisjäännös, se on todennäköisesti tuhoutunut. Ehjää maastoa on kyllä lähellä, vajaan kymmenen metrin päässä oletetusta löytöpaikasta, varsinkin eteläpuolisella rinteellä, mutta ehkä pieni alue myös kellarikumpareen itäpuolella sen juurella ja alarinteellä. Näitä alueita ei tutkittu tarkemmin.

Ympäristö: Löytöpaikan ympäristö on melko loivasti pohjoiseen laskeutuvaa rinnettä. Maaperä löytöpaikan yläpuolella ja myös jonkin matkaa siitä alaspäin on kivikkoista moreenia. Löytöpaikalta ylöspäin maasto on louhikkoista. Rinteellä kasvaa kuusimetsää. Kauempana rinteiden alaosassa (viimeistään noin 40 m päässä löytöpaikalta) maaperä muuttuu saveksi. Noin 150 m päässä pohjoisessa, notkon pohjalla virtaa pieni oja itään. Oja laskee Rätönjärveen eli Toivaslampeen (Vanajaveden lahti) 500 m päässä itäkoillisessa. Savikkoalue notkon pohjalla on peltoa. Notkon takana, noin 400 m pohjoiseen löytöpaikalta on Toivettulan kylä. Haudanniemen kylä, johon kuuluvalla maalla löytöpaikka on, sijaitsee paikalta noin 800 m itään. Välissä on korkea kallioinen mäki, Kurjenkallio. Löytöpaikan ympäristöön on muodostettu useita asutustiloja 1940-luvun lopulla. Talot sijaitsevat idästä, Kurjenkallion eteläpuolitse tulevan tien varrella. Löytöpaikka on tien eteläpuolella olevalla tontilla, jonka alueella maan pinta on lähes kokonaan muotoiltu maata siirtämällä. Naapuritonteilla idässä ja lännessä on talot noin 50 m päässä. Lännen puoleisella tontilla maasto on samanlaista kuin löytöpaikalla. Idän puoleisella tontilla, heti tontin rajan takana on matala notkelma, joka on ollut peltona, mutta ei ole nyt viljelyksessä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikan ympäristö on enimmäkseen rakennettua piha-alueita. Luonnontilainen alue on kasvillisuuden peittämää ja louhikkoista.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Toivettula [7], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,6 km NE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

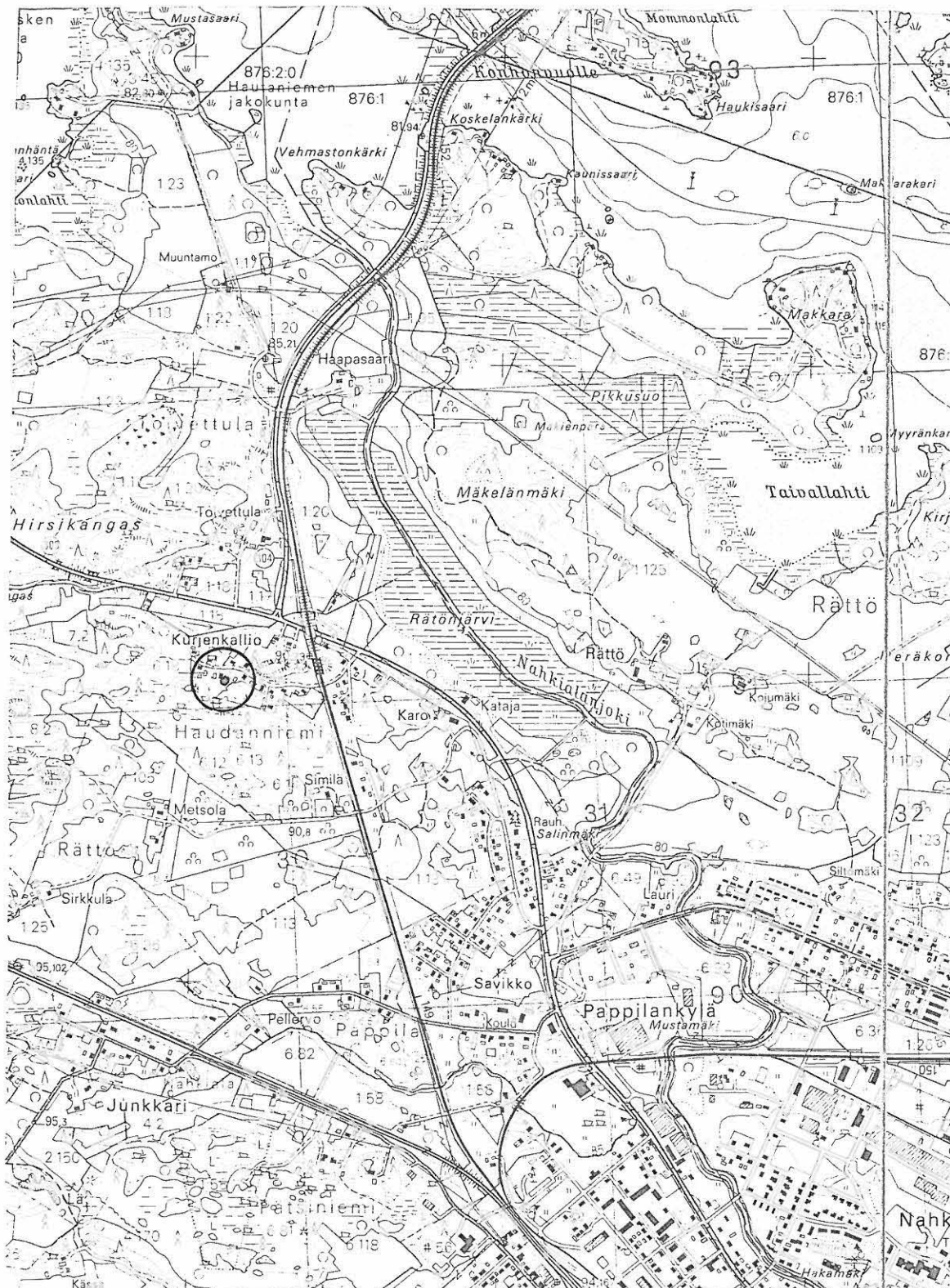
Toijala, Haudanniemi, Kasakkamäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [16]

x = 6786 98, y = 2491 11, z = 92-94

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

rautakautisen keihäänkärjen KM 13959 löytöpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Haudanniemi, Kasakkamäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [16]

Ote pohjakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

 rautakautisen keihäänkärjen KM 13959 löytöalue

5.2.5. Haittilanmäki, rautakautinen kätkölöytöpaikka ja irtolöytöpaikka [17]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkiala

Paikannimi: Haittilanmäki

Kohteen laji: kätkölöytöpaikka ja irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 75, y = 2493 05, z = 91-92

(kätkölöytöpaikka, irtolöydöt on löydetty samalta tontilta, korkeintaan 50 m päästä)

Akaan kirkosta 0,6 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 2:53 Juhala

Laaki Antero, Lehtosalontie 3, 37800 Toijala

Nahkiala 2:81 Tapettitehdas

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Pätsiniemi 6:51 Mäenrinne

Laaki Antero ja Sirkka, Lehtosalontie 3, 37800 Toijala

Pätsiniemi 6:118 Naskala

Ahonen Martti kuolinpesä, Ahonen Juha, Ahosentie 1, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0002-0053

864-404-0002-0081

864-406-0006-0051

864-406-0006-0118

Aiemmat tiedot:

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 11-12)

koekaivaus 1986 S. Vanhatalo (kaivauskertomus 1987)

Aiemmat löydöt:

KM 3131:10-19 kätkölöytö: hopeisia brakteatteja, 3 kpl, hopeasormuksia, 5 kpl, pronssinen neulakotelo, tiukumainen pronssinen riipus, pronssispiraaleja, pronssinen vaa'an kuppi, helmiä, 6 kpl

KM 3131:20-21 rautainen keihäänkärki, rautainen avain

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Esineet KM 3131:10-21 on löydetty junanlämmittäjä Salosen tontilta (nykyinen osoite Lehtosalontie 3) Haittilanmäestä ja toimitettu Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1895. Esineet KM 3131:10-19 on löydetty kaikki yhdestä paikasta, tuvan alta, uunin perustusta kaivettaessa. Esineiden KM 3131:10-19 löytyminen samasta paikasta, esinekokonaisuuden koostumus ja esineiden ajoittuminen suunnilleen saman aikaisiksi viittaavat siihen, että kyseessä on kätkölöytö (aarrelöytö). Esineet KM 3131:20-21 on löydetty tuvan ulkopuolelta. Avaimesta KM 3131:21 mainitaan erityisesti, että se on löytynyt Salosen perunamaasta läheltä tupaa. Löytötietojen perusteella ei ole syytä olettaa, että nämä esineet liittyisivät suoranaisesti kätkölöytöön. Ne ovat ilmeisesti myös kätkölöydön esineitä selvästi vanhempia. Irrallisina

löytyneet esineet saattavat sen sijaan olla peräisin tontilla olleista muista muinaisjäännöksistä, esimerkiksi tuhoutuneista haudoista.

Annikki Nisula toteaa vuoden 1943 inventointiraportissa, ettei paikalta, josta Nisula käyttää nimeä Haittilanmäki eli Haistilanmäki, ollut löytynyt mitään uutta. Mäki oli Nisulan sitä tarkastaessa tiheään asuttu.

Museovirasto suoritti Haittilanmäessä löytöpaikan ympäristössä koekaivauksia vuonna 1986 Simo Vanhatalon johdolla. Kätkölöytöpaikan etelä- ja vähäisemmässä määrin itäpuolelle kaivettiin 18 neliömetrin kokoista koekuoppaa noin 150 m x 70 m kokoiselle alueelle. Viisi kuopista oli mäen laella, entisen Salosen tontin alueella, 20-50 m päässä kätkölöytöpaikasta etelään, kaksi siitä itään mäen rinteellä ja loput etelämpänä ns. Brygginmäen rinteellä. Brygginmäki on noin sata metriä kätkölöytöpaikasta etelään oleva kumpare, jolla on ollut olutpanimo. Kaivauksissa ei löytynyt mitään esihistoriallista.

Tarkastuksessa vuonna 1998 todettiin, että löytöpaikan ympäristö on pääasiassa vuoden 1986 koekaivausten yleiskartan mukaisessa kunnossa. Lehtosalontie 3:n tontilla on samat rakennukset kuin kartassa, ja talo on asuttu. Muutamilta lähialueella olevilta tonteilta vanhat rakennukset on äskettäin purettu. Brygginmäellä ei ole rakennuksia. Mäen laki on kuitenkin kokonaan entistä oluttehtaan rakennuksen pohjaa, mikä ei selvästi näy vuoden 1986 yleiskartasta. Maasto alueella on aiemmasta tiheästä asutuksesta johtuen suurimmalta osin jollakin tavoin muokattua. Asutusjälkien melko suuresta iästä ja rehevästä kasvillisuudesta johtuen on usein vaikea sanoa kuinka luonnontilainen jokin tietty kohta on. Yleisvaikutelmaksi tarkastuksesta jäi, että mahdollisuudet muinaisjäännösten, tosin vain pienialaisten, säilymiseen olisivat parhaat kätkölöytöpaikan lähiympäristössä, kumpareen länsi-, pohjois- ja itärinteillä (osittain naapuritonteilla). Etelämpänä Brygginmäen alueella maasto näyttää rakentamattomillakin kohdilla perusteellisemmin raivatulta. Alueelle ei kuitenkaan tehty koekuoppia, eikä mitään esihistoriallisiin muinaisjäännöksiin viittaavaa muutenkaan havaittu.

Ympäristö: Kätkölöytöpaikka sijaitsee mäenharjanteen laella, sen pohjoispäässä. Harjanne nousee noin 5 m lännessä ja pohjoisessa olevaa tasamaata korkeammalle. Idässä rinne laskee suoraan noin 200 m päässä ja yli 10 m alempana olevan Lontilanjoen rantaan. Kätkölöytöpaikka on harjanteen pohjoispäässä olevalla noin 50 m pituisella kumpareella. Etelässä pienen notkon takana on samanlainen kumpare, Brygginmäki, ja siitä itään muita kumpareita. Maaperä harjanteella on kivistä moreenia. Tasamaa harjanteen ympärillä ja joen rantaan laskeva rinne ovat savikkoja.

Ympäristö on kokonaan pieniksi tonteiksi jaettua vanhaa asutusaluetta. Osa tonteista on käytössä, osa käyttämättöminä. Tyhjilläkin tonteilla on kuitenkin ollut rakennuksia, muita rakenteita ja kasvimaita. Alkuperäistä, luonnontilaista aluetta tuskin on paljon jäljellä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Alue on osittain rakennettua ympäristöä, ja luonnontilaisemmat alueet ovat rehevän kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Toijalan kaupungilta saadun kaavakartan mukaan kätkölöytöpaikan ympäristöön on kaavoitettu kerrostaloja. Kaava on ilmeisesti peräisin 1980-luvulta, eikä rakentaminen liene tällä hetkellä ajankohtaista. Toijalan kaupunki suunnittelee Satamatien siirtämistä kulkemaan Brygginmäen yli suoraan rautatien ylikulkusillalle, joka samalla rakennettaisiin uudelleen. Rakennusaikataulu ei ole vielä selvillä, ja suunnittelukin on vasta alkuvaiheessa.

Lähilöytöjä: Hallämäki [1], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,2 km N; Mainiemi [2], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,3 km ESE

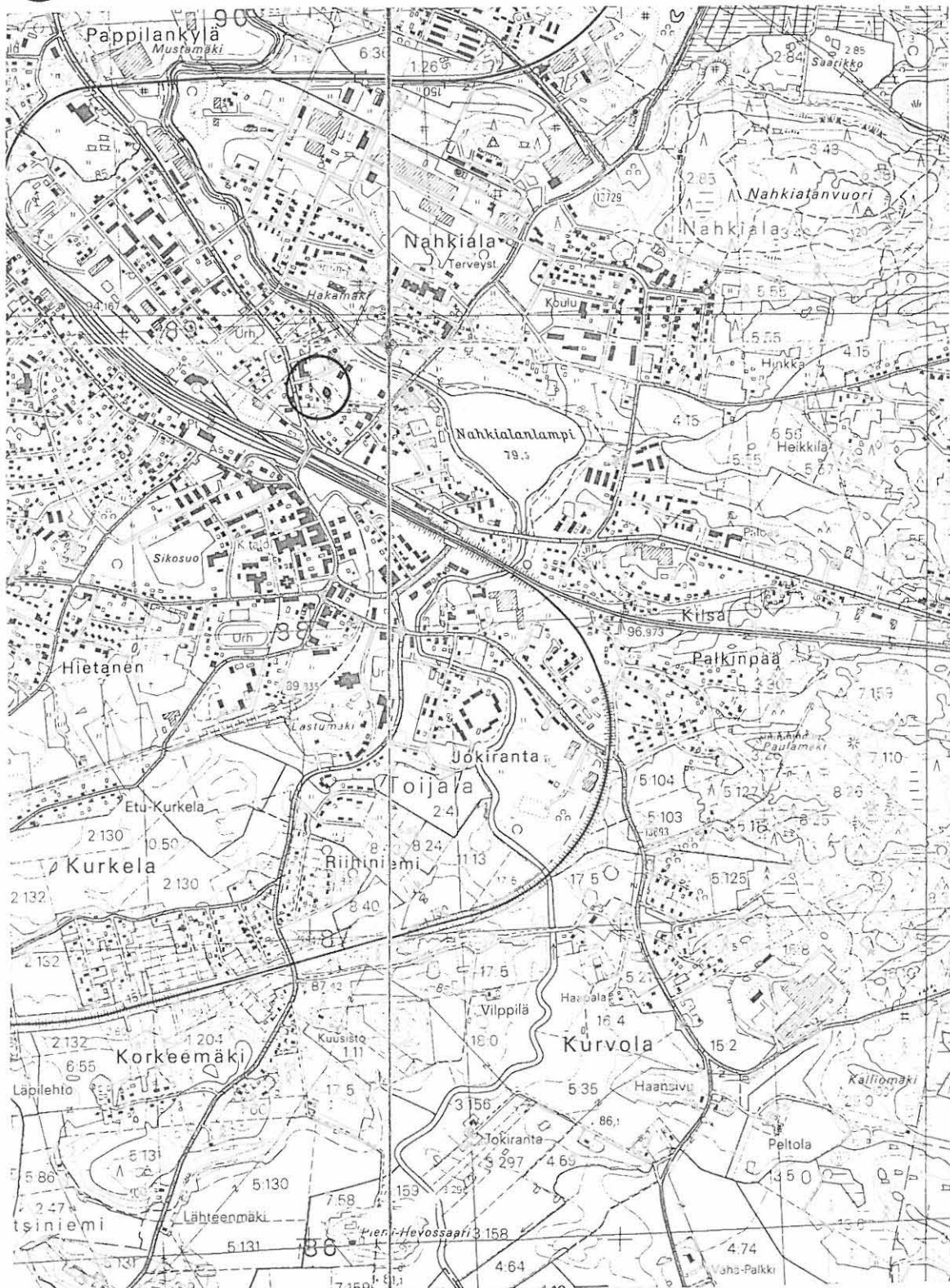
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Nahkiala, Haittilanmäki, rautakautinen kätkö löytöpaikka ja irtolöytöpaikka [17]

x = 6784 75, y = 2493 05, z = 91-92

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

○ kätkö löytöpaikka (KM 3131:10-19), jonka läheltä on löydetty myös irtolöydöt KM 3131:20-21

5.2.6. Hämeentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [18]

Kunta: Toijala

Kylä: Toijala

Paikannimi: Hämeentie

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 58, y = 2493 00

Akaan kirkosta noin 450 m pohjoiseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Kiinteistötunnukset:

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

KM 23912 keihäänkärki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Rautaisen keihäänkärjen KM 23912 on löytänyt Jonni Helpiö (Kansallismuseon löytöluettelossa virheellisesti Jouni Helpiö) 1930-luvulla tietä rakennettaessa. Sen on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1987 Kyllikki Helpiö, joka on edesmenneen löytäjän vaimo.

Löytöluettelossa löytöpaikan likimääräisiksi koordinaateiksi ilmoitetaan x = 6784 58 ja y = 2493 00. Paikka on rautatien ylikulkusillan koillispään kohdalla, sillalle nousevan penkereen alla. Löytöajankohdan perusteella on hyvinkin mahdollista, että esine on löytynyt ylikulkusiltaa rakennettaessa. Silta on rakennettu noin vuonna 1937. Nykyisin ilmoitetun löytöpaikan ympäristö on kokonaan tuhoutunut. Noin 20 m säteellä koordinaattipisteestä ympäristö on tiealuetta, ylikulkusillan pengertä ja Hämeentietä. Kauempana lounaassa on ratapiha. Hämeentien koillispuolella on niin sanottu Brygginmäki, jolla on vuosisadan alkupuolella ollut oluttehdas. Varsinkin Hämeentien varressa on ollut myös asuinrakennuksia, joista osa on nykyisin purettu. Suuri osa Hämeentien koillispuolisesta mäkialueesta on jollakin tavalla muokattua, mutta pieniä ehjiä alueitakin saattaa olla jäljellä. Niin sanottu Salosen torpan kätkölöytöpaikka (Haittilanmäki, kohde 17, KM 3131:10-19) on mäkialueella, noin 170 m ilmoitetusta löytöpaikasta pohjoiseen. Lähistöltä on löydetty myös muutamia erillisiä rautakautisia esineitä. Kiinteitä muinaisjäännöksiä ei kuitenkaan ole todettu, vaikka museovirasto suoritti vuonna 1986 koekuopitusta Brygginmäen ja kätkölöytöpaikan välisellä alueella. Koekuopitus ulottui lähimmillään noin 30 m päähän löytöpaikalta.

Ympäristö: Löytöpaikka on muutaman sadan metrin läpimittaisen, useista kumpareista muodostuvan mäkialueen lounaisreunalla. Lounaispuolella on ollut ilmeisesti 100-200 m levyinen loivasti itään laskeva notko, jossa maaperä on savikkoa, ja sen takana loivasti nouseva moreenirinne. Lähin vesistö on Lontilanjoki, joka on noin 300 m päässä koillisessa. Itse löytöpaikan

alkuperäisestä maastosta on nykyisin vaikea sanoa mitään varmaa, koska ympäristö on täysin rakennettua.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Toijalan kaupunki suunnittelee Satamatien siirtämistä kulkemaan Brygginmäen yli suoraan rautatien ylikulkusillalle, joka samalla rakennettaisiin uudelleen. Rakennusaikataulu ei ole vielä selvillä, ja suunnittelukin on vasta alkuvaiheessa.

Lähilöytöjä: Mainiemi [2], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,3 km ENE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

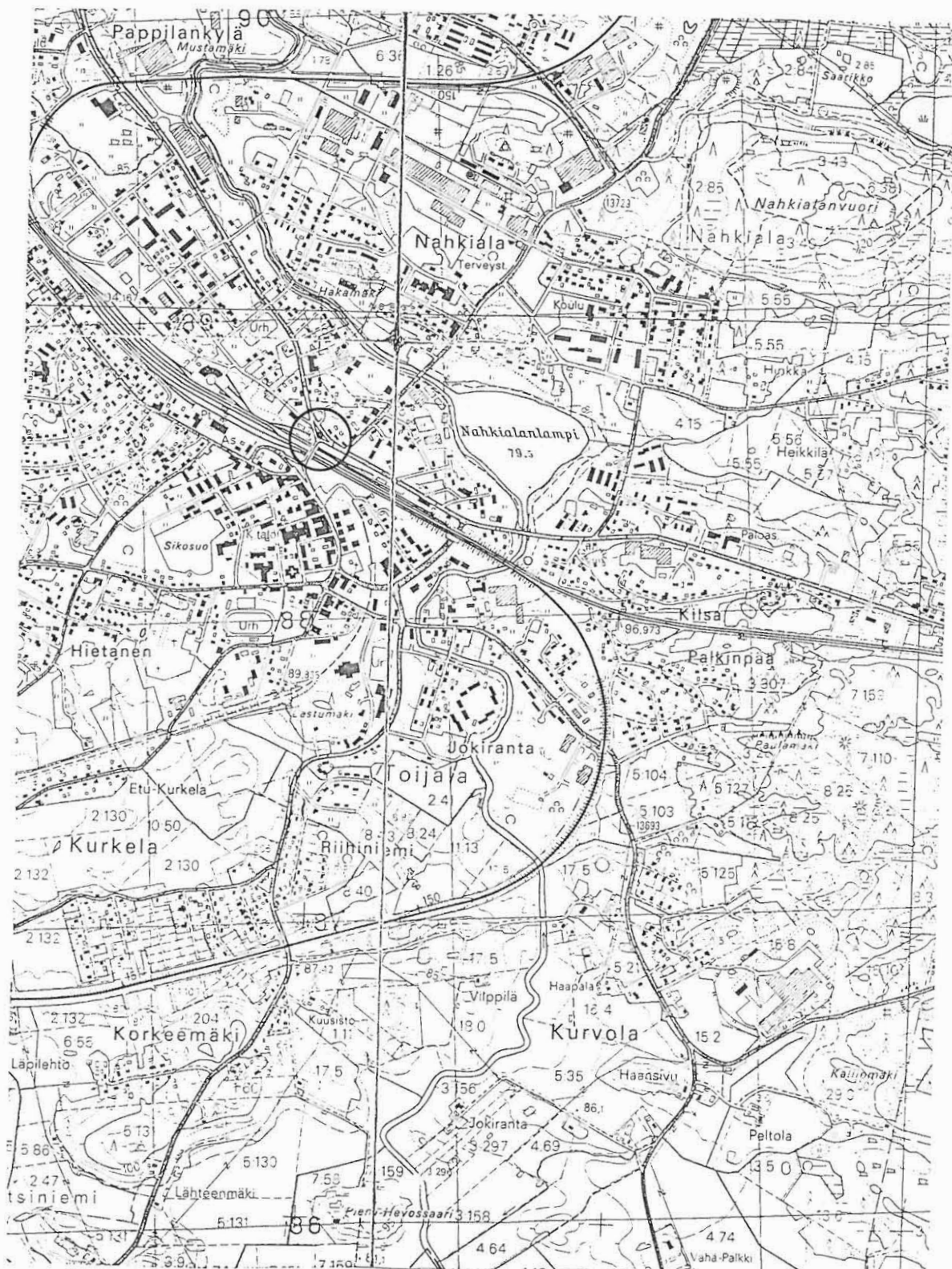
Toijala, Toijala, Hämeentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [18]

x = 6784 58, y = 2493 00, z = 85-90

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

rautakautisen keihäänkärjen KM 23912 löytöpaikka

5.2.7. Hallamäentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [19]

Kunta: Toijala

Kylä: Nahkiala

Paikannimi: Hallamäentie

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 27.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 80, y = 2493 06, z = 85-90

Akaan kirkosta 0,7 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Nahkiala 2:81 Tapettitehdas

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-404-0002-0081

Aiemmat tiedot:

tarkastus 1983 J.-P. Taavitsainen, A.-L. Hirviluoto, L. Söyrinki-Harmo

Aiemmat löydöt:

KM 21880 pyöreä kupurasolki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: 113280

KMDiat: 41663

Kohteen kuvaus: Pyöreän kupurasoljen KM 21880 on löytänyt Rauli Hakonen toukokuussa 1983 savikkopelloilta Hallamäentien varrelta, sen kaakkoispuolelta. J.-P. Taavitsainen, A.-L. Hirviluoto ja L. Söyrinki-Harmo ovat tarkastaneet löytöpaikan 29.6.1983. Tarkastuskertomuksesta ei ilmene, että tällöin olisi havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Tarkastuksessa vuonna 1998 todettiin, että löytöpaikka on nykyisin viljelemätöntä joutomaata. Maaperä paikalla on puhdasta savikkoa, ja maan pinta laskee hyvin loivasti luoteeseen. Parin kymmenen metrin päässä kaakossa maaperä muuttuu moreeniksi. Löytöpaikka ei maastosijaintinsa perusteella näytä erityisen sopivalta ainakaan kalmistoksi. Joka tapauksessa paikka on entistä peltoa, joten maan muokkaus on ainakin osittain tuhonnut paikalla mahdollisesti olleet muinaisjäännökset. Löytöpaikalle ei tehty koekuoppia.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee pohjoisessa noin sadan metrin päässä olevan Hallamäen ja lähempänä etelässä olevan Haittilanmäen välisessä, itään, Lontilanjoen rantaan laskevassa notkossa. Notkossa maaperä on savea ja mäillä kivistä moreenia.

Paikka on entistä ja keskeisen sijaintinsa vuoksi todennäköisesti vanhaa peltoa. Nykyisin ympäristö on suurelta osin rakennettua. Aivan löytöpaikan luoteispuolitse kulkee Hallamäentie. Sen takana jo 1930-luvulla rakennettu tapettitehdas. Parin kymmenen metrin päässä idässä on kerrostalo, joka on ilmeisesti rakennettu 1980-luvulla. Etelässä on Haittilanmäki, joka on jaettu kokonaan pieniksi tonteiksi. Mäki on ollut aiemmin tiheään asuttu, mutta nyt vanhat rakennukset on purettu monilta tonteilta. Löytöpaikan lähimmässä ympäristössä on 70 m x 40 m kokoinen rakentamaton alue, joka on kokonaan entistä peltoa.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikalla maan pinta oli kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa. Toijalan kaupungilta saadun kaavakartan mukaan löytöpaikan ympäristöön on kaavoitettu kerrostaloja. Kaava on ilmeisesti peräisin 1980-luvulta, eikä rakentaminen liene tällä hetkellä ajankohtaista.

Lähilöytöjä: Hallamäki [1], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,15 km N

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

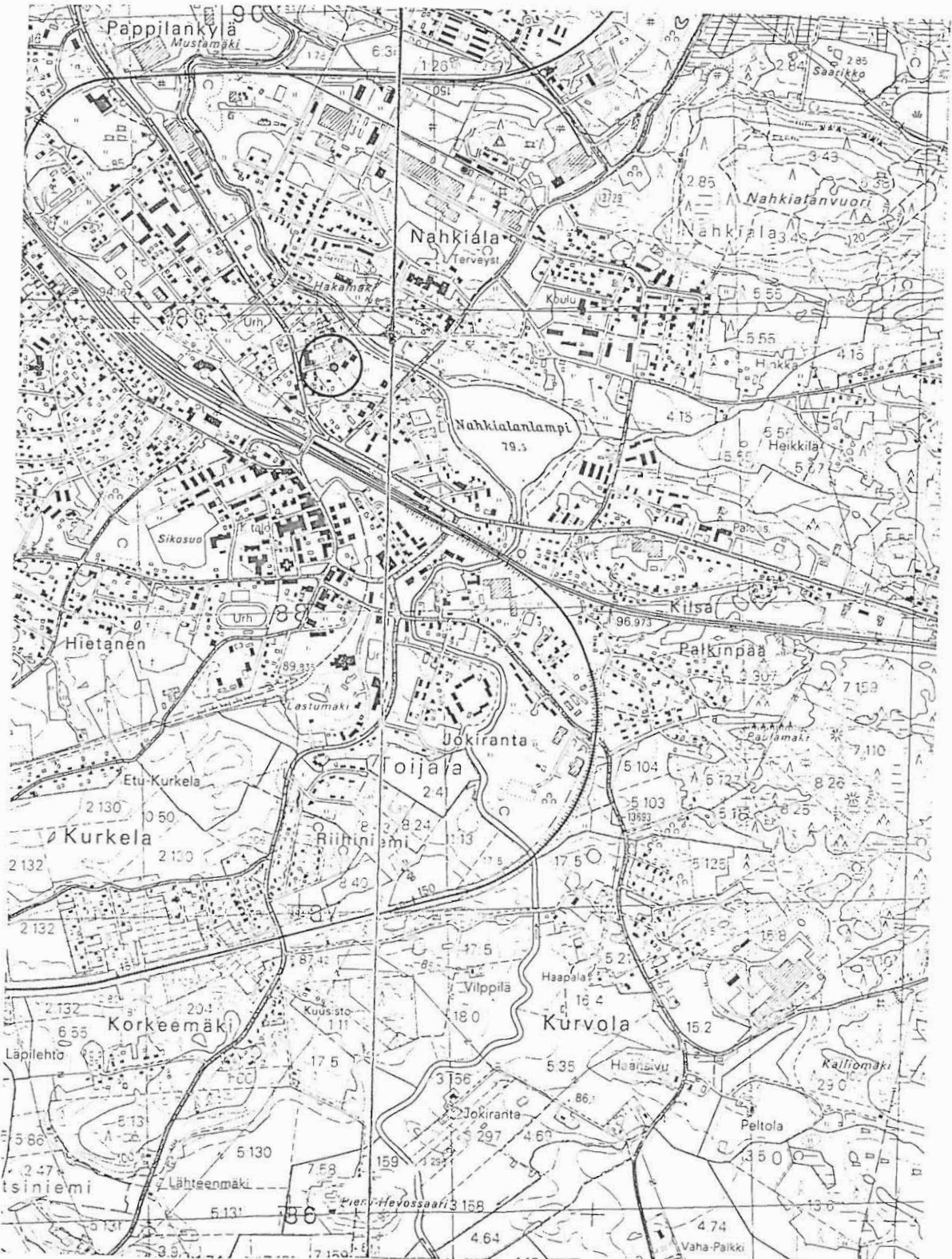
Toijala, Nahkiala, Hallamäentie, rautakautinen irtolöytöpaikka [19]

x = 6784 80, y = 2493 06, z = 85-90

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

pyöreän kupurasoljen KM 21880 löytöpaikka

5.2.8. Alhonranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [20]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Toivettula**Paikannimi:** Alhonranta**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 15.9.1998 ja 5.10.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6788 30, y = 2490 52, z = 80-82,5

Akaan kirkosta noin 4,8 km luoteeseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Tarkastus 1995 T. Heikkurinen-Montell

Aiemmat löydöt:

KM 28831 oikokirves

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** 113245**KMDiat:** 41629

Kohteen kuvaus: Oikokirveen KM 28831 on löytänyt Yrjö Rantanen (osoite: Luhtaniitty 13 B, 37800 TOIJALA) 1980-luvulla. Heikkurinen-Montell tarkasti löytöpaikan vuonna 1995 Tuomas Toivettulan ilmoituksen perusteella. Löytöpaikka sijaitsee Alhonrannan pellolla noin 150 m päässä Vanajaveden Alhonlahden rannasta, 20 m pellon pohjoisreunasta ja 50 m pellolla olevasta pienestä saarekkeesta pohjoiseen. Pelto on tasaista savimaata.

Inventoinnissa tarkastettiin löytöpaikka ja sitä ympäröivää peltoa, erityisesti pellon reunoja, jotka nousevat hieman pellon keskiosaa ylemmäs. Pelto oli kynnettyä, mutta kynnös oli tuore, eivätkä havainto-olosuhteet olleet kovin hyvät. Pellolta ei löytynyt mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Lisäksi tarkastettiin peltoa ympäröiviä metsäalueita. Pellon eteläpuolisissa metsäsaarekkeissa maasto on kivistä ja rinteet laskevat melko jyrkästi pellon reunaan. Maasto ei näytä asuinpaikaksi sopivalta. Järvi ei ilmeisesti ole ulottunut näiden saarekkeiden luo, edes veden pinnan ollessa korkeimmillaan 1800-luvulla. Myös pellon pohjoisreunan ja rannan välissä oleva, osittain erillisistä kumpareista muodostuva harjanne tarkastettiin. Viime vuosisadan rantatörmä erottuu selvästi kumpareiden kohdalla, mutta on epäselvempi löytöpaikan kohdalla olevassa notkelmassa. Näyttää kuitenkin siltä, että oikokirveen löytöpaikka on viime vuosisadan ylimmän rannan yläpuolella, ja siten kuivalla maalla myös kivikaudella. Pellon pohjoispuolisilla kumpareilla maasto näyttää olevan asuinpaikaksi sopivaa monin paikoin. Alueelle kaivettiin 11 koekuoppaa, joista kuusi löytöpaikan koillispuolisille kumpareille (alueen luoteispää: x = 6788 38, y = 2490 53, alueen kaakkoispää: x = 6788 33, y = 2490 63) ja viisi läntisille kumpareille (alueen itäpää: x = 6788 31, y = 2490 31, alueen länsipää: x = 6788 30, y = 2490 21). Maaperä oli kumpareilla vaihtelevan kivistä hiekkamoreenia ja kumpareiden välissä savea. Erittäin hyvin asuinpaikaksi sopivalta näytti pieni kumpare (x = 6788 36, y = 2490 55), jossa maaperä oli lähes puhdasta hiekkaa. Koko alueelta ei kuitenkaan löytynyt mitään asuinpaikkaan viittaavaa.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee lähes tasaisella savikolla, noin sata metriä leveässä itä-länsi -suuntaisessa notkelmassa, joka nyt on peltona. Eteläpuolella on metsäisiä, osin kallioisia moreenimäkiä. Pohjoisessa peltoa rajaa vajaan sadan metrin levyinen itä-länsi -suuntainen harjanne, joka muodostuu noin 5 m korkuisista moreenikumpareista. Juuri löytöpaikan kohdalla harjanteessa on katko. Pohjoisesta pistää alava, kosteapohjainen notkelma lähelle pellon reunaa. Vanajaveden ranta on noin 150 m päässä pohjoisessa. Rannalla on 50-150 m leveä alava vesijättö (enimmäkseen lepikkoa), jonka reunalla erottuu yleensä selvästi viime vuosisadan järven laskua edeltävän rannan rantatörmä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Pellolla löytöpaikan ympäristössä melko hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Hirsikangas [4], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,7 km SE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

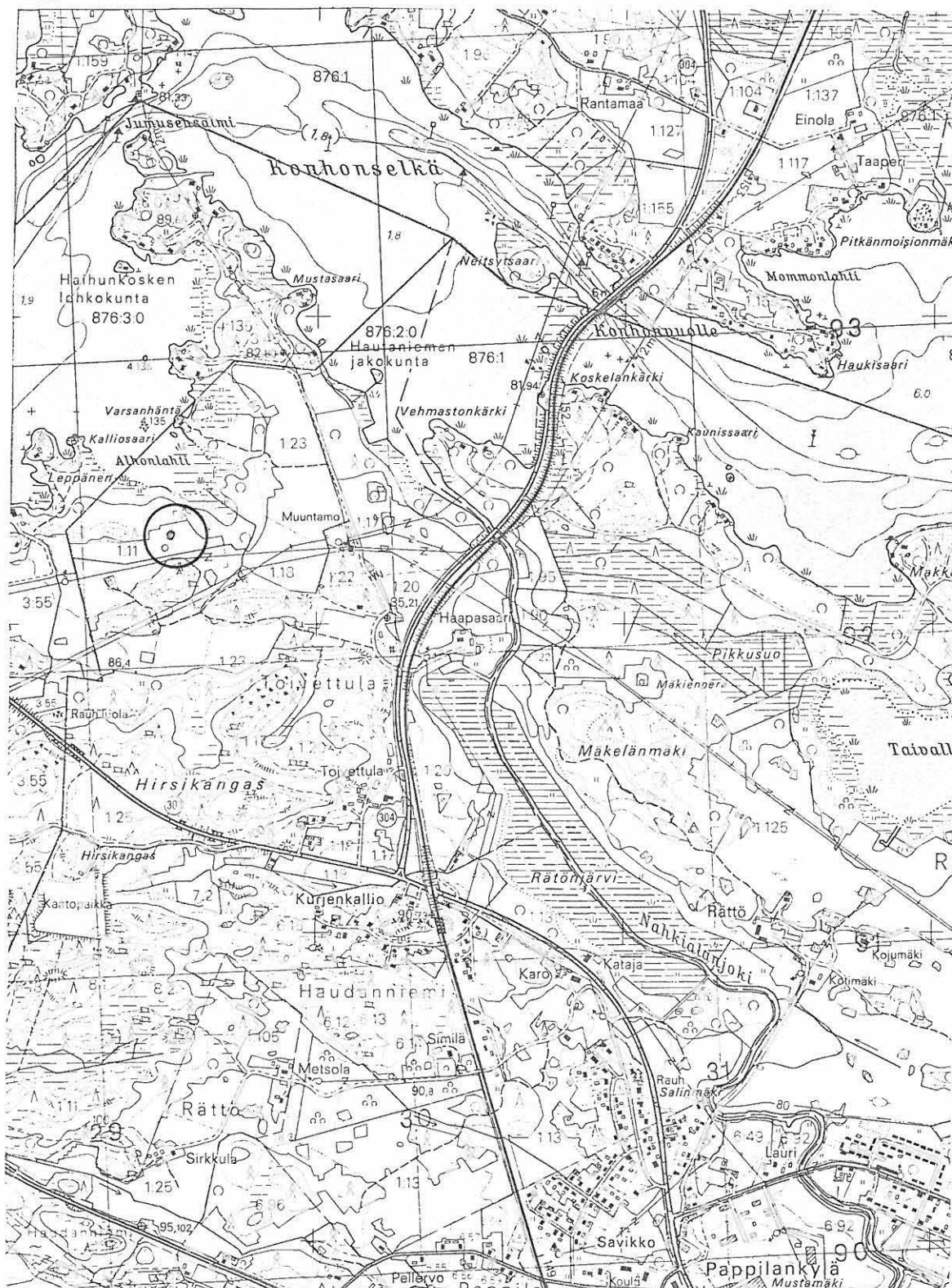
Toijala, Toivettula, Alhonranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [20]

x = 6788 30, y = 2490 52, z = 80-82,5

Ote peruskartasta 1:20000, 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

oikokirveen KM 28831 löytöpaikka

5.2.9. Kurvola, kivikautinen irtolöytöpaikka [21]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Toijala**Paikannimi:** Kurvola**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 14.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6783 05, y = 2493 80, z = 80-85

Akaan kirkosta noin 1,4 km kaakkoon

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:** -**Aiemmat löydöt:**

KM 17854 liuskekeihäänkärki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Mesoliittisen liuskekeihäänkärjen KM 17854 löysi maanviljelijä Martti Räikkönen 14.5.1969. Löytöpaikka on noin 100 m Kurvolan talosta länteen, Lontilanjoen itäpuolella, 25 m päässä rannalta ja 40 m joen ylittävästä sillasta pohjoiseen. Esine löytyi joen pohjasta ruopatusta savesta, kun siitä kerättiin pikkukiviä. Löytäjän mukaan alue, jolla esine oli mahdollisesti ollut joen pohjassa, ulottuu etelässä siltaan ja pohjoisessa jonkin matkaa (verifikaatin piirroksen mukaan 15-20 m) löytökohdasta pohjoiseen.

Koska esine on löydetty joen pohjasta ruopatusta savesta, se ei todennäköisesti ole peräisin kiinteästä muinaisjäänöksestä. Löytöpaikan luona oleva kapeikko, jossa harjun päät ulottuvat joen rantaan, tuntuu kuitenkin paremmin asuinpaikaksi sopivalta kuin alava ja luonnontilassa todennäköisesti kostea joen ranta löytöpaikalta ylä- tai alavirtaan. Inventoinnissa tarkastettiin jonkin verran löytöpaikan ympäristöä. Pellot olivat kuitenkin vielä tarkastusaikana kyntämättä, joten havaintomahdollisuudet olivat huonot. Peltojen ollessa kynnettynä paikalla ei enää ehditty käydä. Varsinkin lännestä aivan joen rantaan ulottuva harjun kärki näyttää asuinpaikaksi sopivalta. Aivan harjun kärjessä on kuitenkin vanha, maahan kaivettu AIV-säiliön pohja ja sen ympäristössä muitakin kaivelujälkiä. Ilmeisesti myös nykyisin harjun juurella sen pohjoispuolella kulkeva tie on aiemmin ollut harjulla. Kauempana, muutaman kymmenen metrin päässä joen rannasta, harjun laella on kuitenkin ehjää maastoa. Alueelle ei kaivettu koekuoppia.

Ympäristö: Lontilanjoen varret ovat yleensä tasaista savikkoa, jonka keskellä on eri kokoisia moreenikumpareita ja mäkiä. Löytöpaikan eteläpuolella olevan sillan kohdalla joki kulkee kapean harjun poikki. Varsinkin länsipuolella harjun pää ulottuu aivan joen rantaan. Itäpuolella harjanteella ovat Kurvolan talon rakennukset. Lännessä harjulla on vanhoja, pieniä, metsittyneitä hiekkakuoppia ja sitä pitkin kulkee tie. Harjun kärkiosa noin 100 m matkalla joesta länteen on melko ehjää maastoa. Aivan kärjessä on kuitenkin AIV-säiliön pohja. Harjua ja joen itäpuolella olevia tontteja lukuun ottamatta alue on peltoa. Tasainen savikko on harjun kärjen kohdalla noin 50 m levyinen.

Etelämpänä on pohjoisempana sen leveys on 100-200 m. Myös tasamaan reunasta nousevat rinteet ovat (harjaa lukuun ottamatta) savimaata. Jokea on tällä vuosisadalla perattu. Ennen sitä tasamaa on ilmeisesti ollut melko kostea niittyä ja ainakin keväisin säännöllisesti tulvan peittämä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikan ympäristö on pääasiassa peltoa, joka tarkastusaikana ei ollut kynnettynä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Metsikkö [5], kivistinen asuinpaikka, n. 1,7 km SSE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

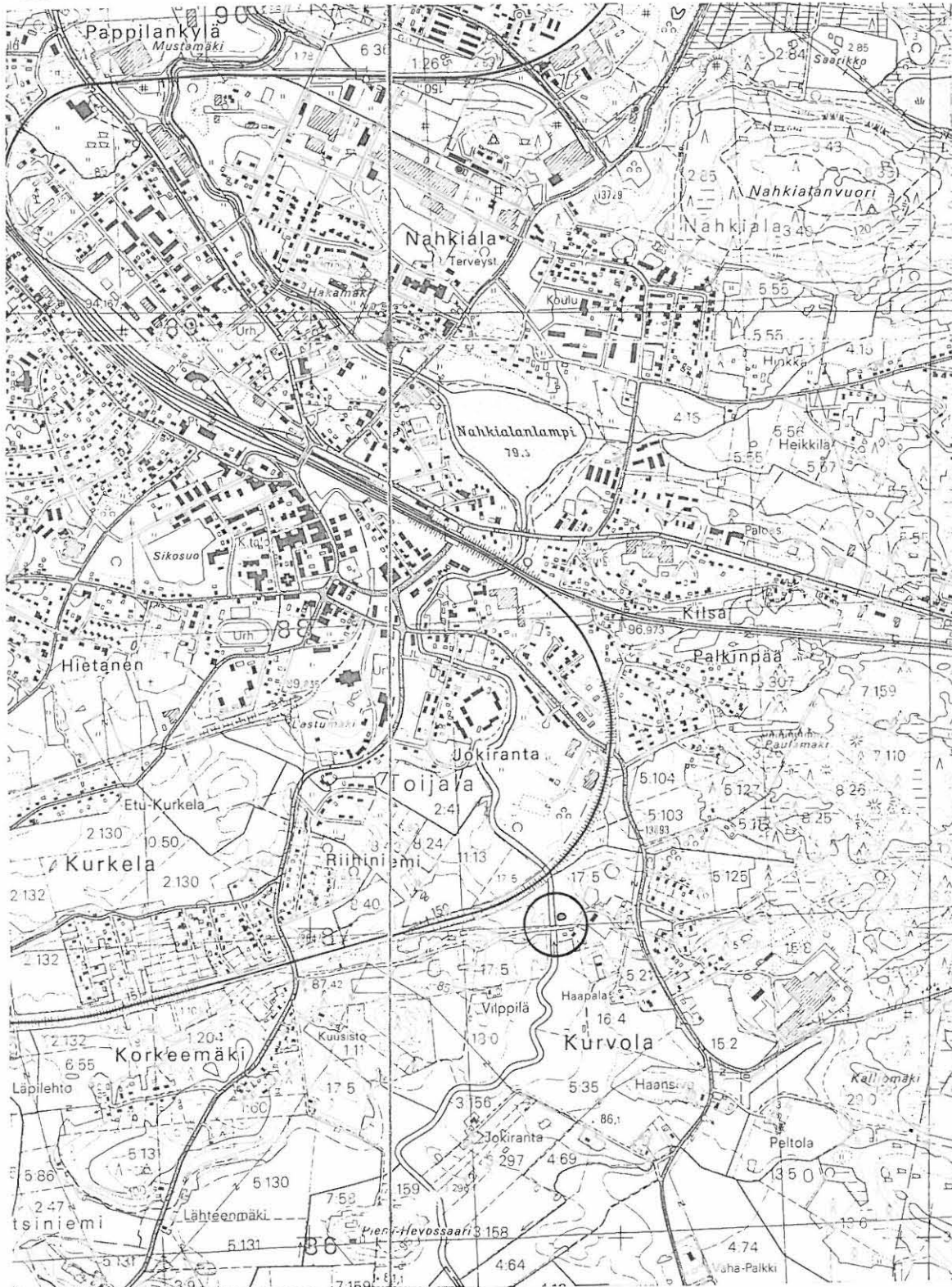
Toijala, Toijala, Kurvola, kivikautinen irtolöytöpaikka [21]

x = 6783 05, y = 2493 80, z = 80-85

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

liuskekeihäänkärjen KM 17854 löytöpaikka

5.2.10. Kakkalinmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [22]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Toijala**Paikannimi:** Kakkalinmäki**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** rautakausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 21.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6783 99, y = 2493 24, z = 88

(koordinaattipisteen tarkkuus on noin 20 m)

Akaan kirkosta noin 350 m itään

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 13)

Aiemmat löydöt:

KM 11380 luinen purasin

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Luisen purasimen KM 11380 toimitti Kansallismuseoon Annikki Nisula vuoden 1943 inventoinnin yhteydessä. Sen oli lahjoittanut rehtori I. Suvanto, jonka pihan lounaisnurkasta esine oli löytynyt. Sen oli löytänyt sähkötyömies Laine sähkötolppaa pystytettäessä useita vuosia aikaisemmin. Ilmoitettu koordinaattipiste on mitattu kaavakartalta olettaen, että pihan lounaisnurkka on nykyinen tontin lounaiskulma. Paikka on noin sadan metrin päässä kivistä, kun Nisula ilmoittaa etäisyydeksi "ehkä n. 60-80 m". Tämä piste osuisi tontin etelälaidan keski- tai itäosaan. Joka tapauksessa ilmoitettu koordinaattipiste on todennäköisesti oikea noin 20 m tarkkuudella. Löytöpaikka on Toijalan kylän vanhaa tonttialuetta. Se oli Kakkalin talon tonttia 1700-luvulla. Kakkali ja naapuritalo Kyöväri syntyivät vuonna 1574, ilmeisesti samalla paikalla olleen talon jakautuessa (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 49, 256). Näin ollen paikalla on mitä ilmeisimmin asuttu keskiajalla ja mahdollisesti jo rautakaudella.

Vaikka paikalla onkin todennäköisesti asuttu kauan, ehkä jo esihistoriallisella ajalla, on jatkuva asutus todennäköisesti tuhonnut aikaisempia asutusjäänteitä. Esineen KM 11380 löytötietojen perusteella ei voida päätellä, että se liittyisi johonkin näihin aikoihin asti säilyneeseen muinaisjäännökseen.

Ympäristö: Löytöpaikka on loivasti itään, Lontilanjoen rantaan laskevaa rinnettä. Joen rantaan on matkaa noin sata metriä. Maaperä on ilmeisesti savea, vaikka nykyisin sitä on vaikea todeta. Paikka on Toijalan kylän vanhaa tonttialuetta. Löytöpaikan eteläpuolitse, sitä sivuten, on vanhastaan (karttojen mukaan ainakin 1700-luvun alusta, mutta todennäköisesti jo paljon aiemmin) kulkenut tie Lontilajoen sillalta länteen, Kylmäkoskelle ja lopulta Turkuun. Löytöpaikan koillispuolitse,

muutaman kymmenen metrin päästä, on kulkenut tie sillalta luoteeseen kohti Tamperetta. Näiden teiden välisessä kiilassa on ollut Kakkalin talon tontti. Ennen Toijalan kylän paloa 1800-luvun lopulla, päärakennus on ollut tontin etelälaidalla, tien vieressä, ilmeisesti juuri löytökohdalla. Nykyisin tontilla oleva talo on tontin itälaidalla, pohjois-etelä-suunnassa. Siitä luoteeseen on ulkorakennus.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikan ympäristö on kokonaan rakennettua aluetta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Kirkkomäki [3], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,15 km WNW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

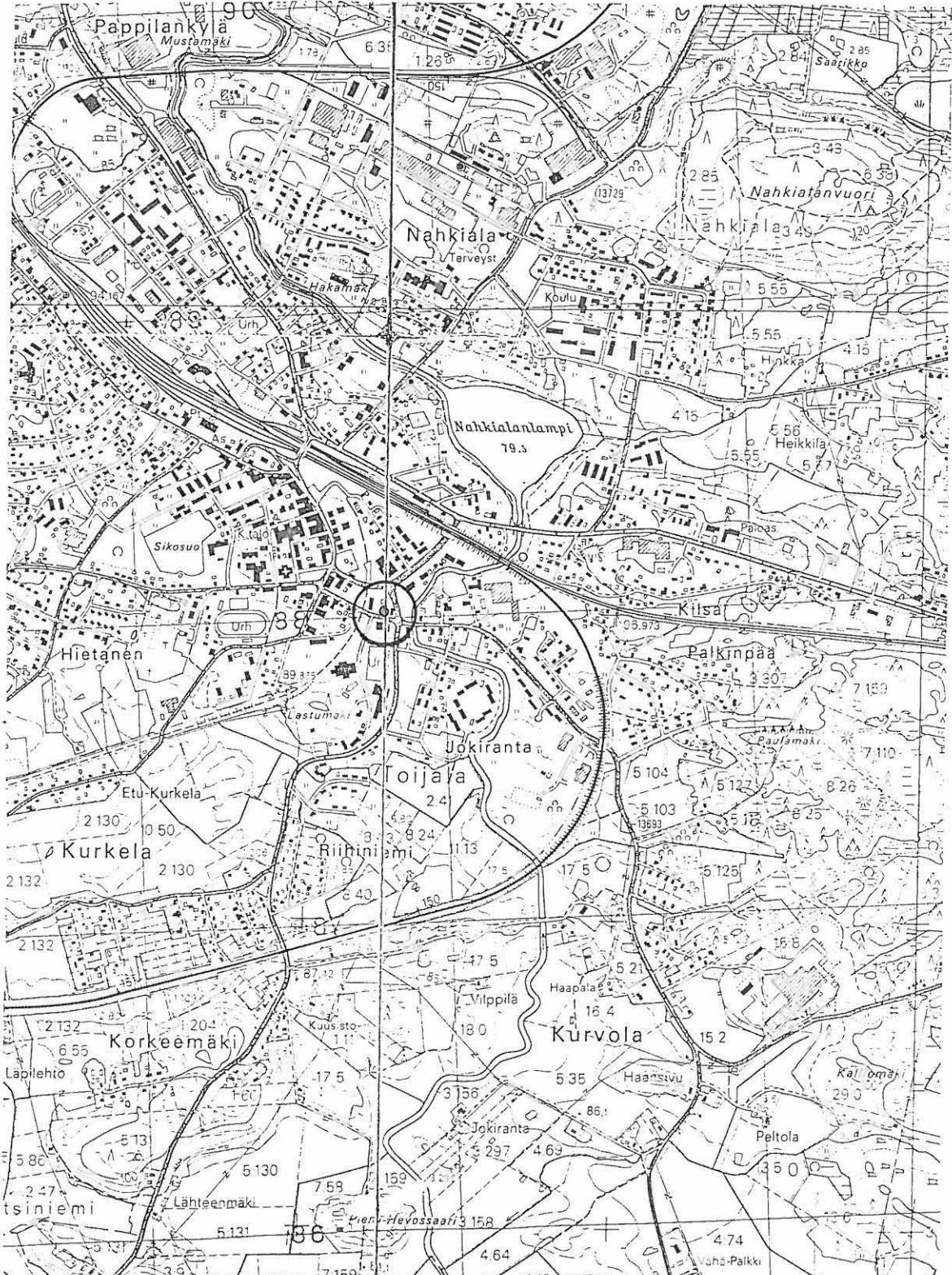
Toijala, Toijala, Kakkalinmäki, rautakautinen irtolöytöpaikka [22]

x = 6783 99, y = 2493 24, z = 88 (koordinaattipisteen tarkkuus on noin 20 m)

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

luisen purasimen KM 11380 löytöpaikka

5.2.11. Palkinpää, rautakautinen irtolöytöpaikka [23]

Kunta: Toijala

Kylä: Toijala

Paikannimi: Palkinpää

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: rautakausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 21.9.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 00, y = 2494 00, z =

(löytöpaikka sijaitsee todennäköisesti 500 m säteisessä ympyrässä, jonka keskipisteenä on ilmoitettu koordinaattipiste)

Akaan kirkosta noin 1 km itään

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot: -

Kiinteistötunnukset: -

Aiemmat tiedot:

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 13)

Aiemmat löydöt:

KM 2895:8 pronssinen avain

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Pronssisen avaimen KM 2895:8 on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 1895 Salomon Wilskman. Sen on löytöluettelon tietojen mukaan löytänyt Iisakki Myllymäki Toijalan kylästä kiven alta kyynärän syvyydestä mäkipeltoa tehtäessä. Nisula mainitsee vuoden 1943 inventointiraportissa esineen vanhana rautakautisena irtolöytönä ja kertoo, lähdeittä mainitsematta, että löytöpaikka on Palkinpää.

Nimi Palkinpää on alunperin tarkoittanut Toijalan kylän osaa, joka on Lontilanjoen itärannalla (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 204). Nimi johtuu Iso- ja Vähä-Palkin taloista, joiden tontit olivat viimeisinä kylän itäpäässä. Nykyisin Palkinpäällä tarkoitetaan pienitalovaltaista asuinalueita entisen Toijalan kylän itäpuolella, Helsingin ja Turun ratojen välissä. Nimi on siirtynyt tarkoittamaan kylätonttien osaa laajempaa aluetta todennäköisesti viimeistään silloin, kun alueelle on alkanut syntyä asutusta, ilmeisesti rautatien valmistumisen jälkeen 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa. Löytöpaikkana mainittu Palkinpää saattaa siis tarkoittaa entisen kylätontin itäosaa (ehkä ei kuitenkaan aivan joen rantaa, jolle ehkä olisi ollut paremmin kuvaavia nimityksiäkin) tai laajaa aluetta sen itäpuolella. Todennäköisesti löytöpaikka kuitenkin on 500 m säteisessä ympyrässä, jonka keskipisteenä on ilmoitettu koordinaattipiste.

Aluetta tarkastettiin laajalti, mutta pintapuolisesti inventoinnin aikana. Kiinteitä muinaisjäännöksiä ei havaittu.

Ympäristö: Maasto on enimmäkseen loivasti kumpuilevaa savikkoa. Alueen itäosassa on moreenimäkiä ja pieniä kallioita. Alueen länsilaita on Toijalan kylän vanhaa kylätonttia. Sen lähellä on ollut peltoa. Vielä vuonna 1700 piirrettyssä kartassa pelot yltyivät kuitenkin vain kylätontin

itäpään tasalle. Siitä itään on ollut metsää (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 204). Nykyisin lähes koko alue on tiheään rakennettua ja sitä halkovat Helsingin ja Turun radat.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Kirkkomäki [3], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,9 km WNW

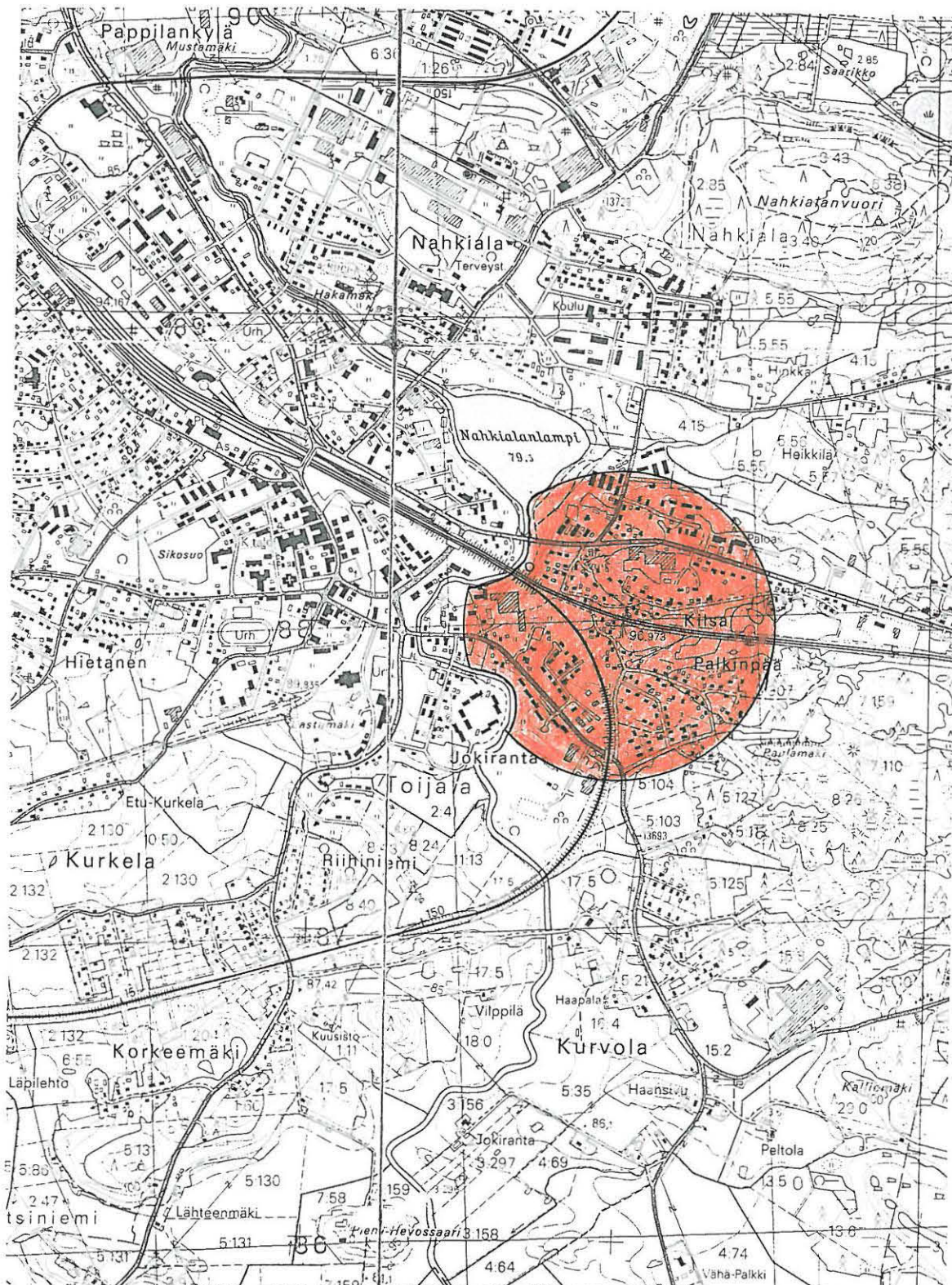
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Palkinpää, rautakautinen irtolöytöpaikka [23]

x = 6784 00, y = 2494 00 (löytöpaikka sijaitsee todennäköisesti 500 m säteisessä ympyrässä, jonka keskipisteenä on ilmoitettu koordinaattipiste). Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

pronssisen avaimen KM 2895:8 todennäköinen löytöalue

5.2.12. Rajala, kivikautinen irtolöytöpaikka [24]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Pappila**Paikannimi:** Rajala**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 29.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 34, y = 2492 07, z = 90

(Rajalan torpan paikka, löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa.)

Akaan kirkosta 2,4 km pohjoisluoteeseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 3)

Aiemmat löydöt:

KM 2580:425 tasataltta

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Tasataltan KM 2580:425 on löytänyt Pappilan torppari Kustaa Rajala, ja sen on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskman vuonna 1888. Esine on löytynyt "mäestä", mutta löytöpaikkaa ei määritellä tarkemmin. On tietysti hyvin mahdollista, että se on löytynyt Rajalan torpan alueelta. Nisulan inventointikertomuksessa on valokuva torpasta, mutta ainakaan inventoinnissa käytössä olleesta huonolaatuisen valokopion perusteella sitä ei ole mahdollista varmasti tunnistaa. Pappilan alueella koko ikänsä asuneen Aimo Niemisen (osoite: Rätöntie 5, 37800 TOIJALA) mukaan Rajalan torppa on ollut, ja on itse asiassa edelleen, Pappilan ja Haudanniemen kylän rajalla, vanhan maantien (nykyisin Salinmäentie) itäpuolella. Tontilla oleva asuinrakennus on Niemisen mukaan entinen Rajalan torppa. Paikan ympäristö on nykyisin tiheään rakennettua omakotialuetta, joten paikkaa ei tutkittu tarkemmin.

Ympäristö: Rajala torppa sijaitsee pohjois-etelä-suuntaisella soraharjanteella. Maasto on, siltä osin kuin sitä on vielä jokseenkin alkuperäisenä näkyvässä, harjanteella kivistä. Löytöpaikaksi mainittu mäki voisi tarkoittaa harjannetta.

Harjanteen kummallakin puolella on savikkoa. Lontilanjoki on noin 200 m päässä idässä. Ranta on ilmeisesti viime vuosisadalla, Vanajaveden pinnan ollessa korkeimmillaan, ollut lähimmillään koillisessa, noin 150 m päässä torpasta (82,5 m mpy korkeuskäyrän tienoilla). Kivikaudella lähin ranta on todennäköisesti ollut Lontilanjoen varrella, samassa paikassa kuin nykyisinkin. Harjanteella ei siten todennäköisesti ole ollut ainakaan tavallista rantasidonnaista asuinpaikkaa.

Nyt Rajalan torpan ympäristö on tiheään rakennettua. Harjanteen länsipuolella on Salinmäentie (vanha maantie) ja itäpuolella uusi maantie. Teiden varsilla ja välissä on omakotitaloja. Maasto tonteilla on enimmäkseen voimakkaasti muokattua.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Toivettula [7], kivistä asuinpaikka, n. 1,3 km NW; Karon Aittapelto [30], kivistä irtolöytöpaikka, n. 0,6 km NW.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

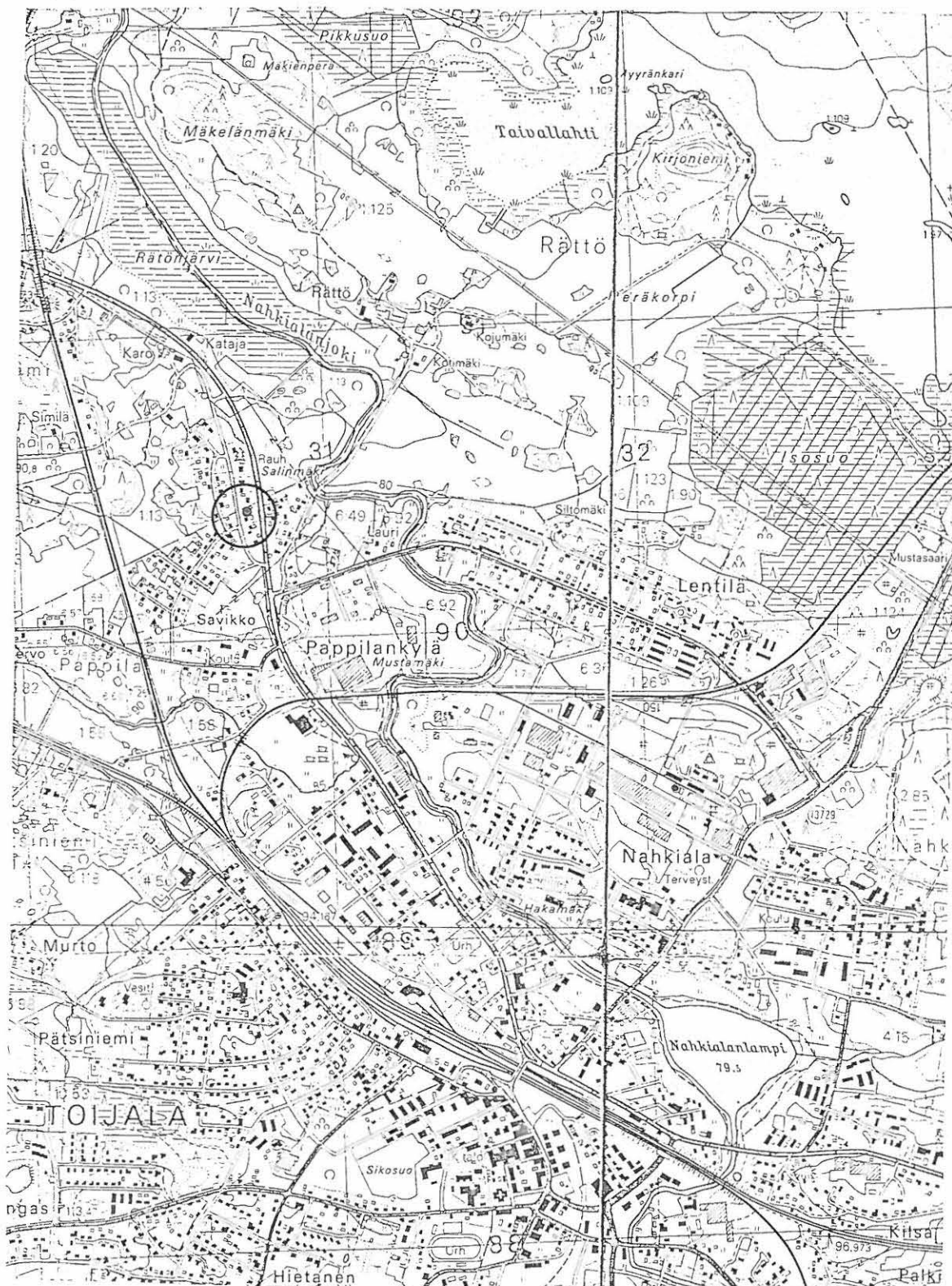
Toijala, Pappila, Rajala, kivikautinen irtolöytöpaikka [24]

x = 6786 34, y = 2492 07, z = 90

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

Rajalan torppa, jonka maalta tasatalta KM 2580:425 on mahdollisesti löydetty

5.2.13. Kivisilta, rautakautinen irtolöytöpaikka [25]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Toijala**Paikannimi:** Kivisilta**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** rautakausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 21.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6783 96, y = 2493 65,

Akaan kirkosta 0,5 km itään

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 13)

Aiemmat löydöt:

KM 2572:404 soikea kupurasolki

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Soikea kupurasolki KM 2572:404 on löydetty Toijalan kirkonkylän joesta, sillan luota, ja sen on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskman vuonna 1888. Nisula on vuoden 1943 inventointikertomuksessa sijoittanut löytöpaikan ns. kivisillan kohdalle, mikä varmaan onkin oikea tulkinta. Kivisilta on Lontilanjoen ylittävä vanhan maantien silta Toijalan kylän keskellä.

Koska kupurasolki on löydetty joesta, se ei liity ainakaan suoranaisesti mihinkään kiinteään muinaisjäännökseen.

Ympäristö: Toijalan kylän kylätontti on sijainnut tien varrella, joen kummallakin rannalla. Asutus on hyvin todennäköisesti alkanut jo rautakaudella, vaikka kylätontilla ei olekaan todettu kiinteitä muinaisjäännöksiä. Jatkuva myöhempi asutus on todennäköisesti tuhonnut aiempia asutusjäännöksiä.

Jokea on perattu useita kertoja tällä vuosisadalla. Se virtaa löytöpaikan kohdalla nykyisin kanavassa, jossa on kivetyt seinät. Veden pinta on ilmeisesti noin kaksi metriä alempana kuin viime vuosisadalla.

Laajuus: -**Ehdotus suoja-alueeksi:** -**Luokitusehdotus:** -**Suojelutoimenpiteet:** -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikan ympäristö on vanhastaan tiheään rakennettua taajama-aluetta, ja itse joki on muuttunut perkauksen vuoksi perusteellisesti tällä vuosisadalla.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.**Lähilöytöjä:** Kirkkomäki [3], rautakautinen polttokalmisto, n. 0,3 km WNW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

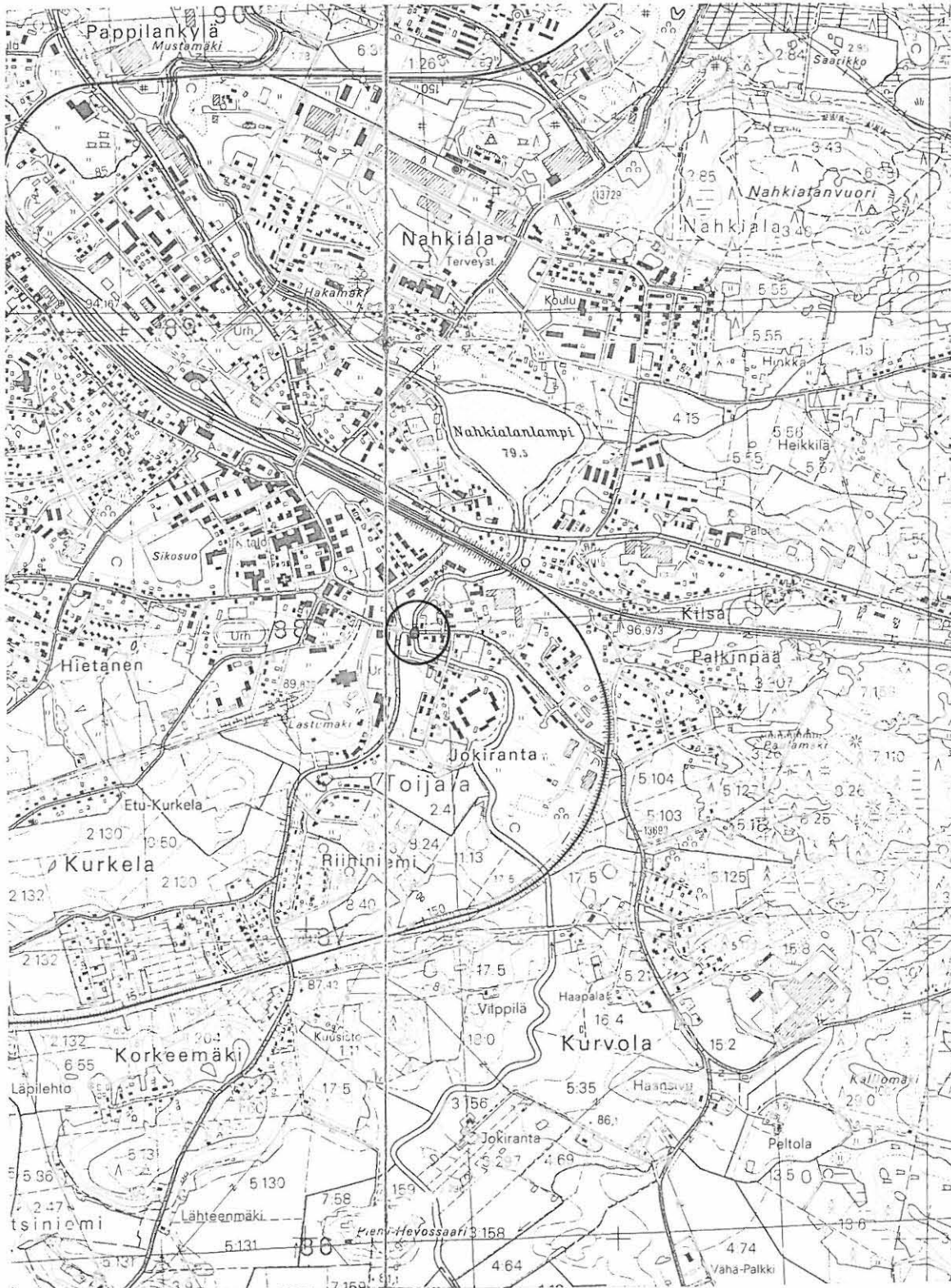
Toijala, Toijala, Kivisilta, rautakautinen irtolöytöpaikka [25]

x = 6783 96, y = 2493 65

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

soikean kupurasoljen KM 2572:404 löytöpaikka

5.2.14. Sikomäki, kivistinen irtolöytöpaikka [26]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Pappila**Paikannimi:** Sikomäki**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 29.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 05, y = 2492 25, z = 85-95

(Löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa, mutta se on todennäköisesti koordinaattipisteiden x = 6786 20, y = 2492 20 ja x = 6785 95, y = 2492 30 rajaamasta suorakulmiosta.)

Akaan kirkosta noin 2,0 km pohjoisluoteeseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 4)

Aiemmat löydöt:

KM 2176:595 kirves

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Kirves KM 2176:595 on löydetty santakuopasta kyynärän syvyydestä Pappilan maalta Akaan pitäjältä ja sen on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskman vuonna 1882. Nisulan inventointikertomuksessa on paikasta valokuva, mutta inventointia varten käytettävissä oleva valokopio siitä oli niin huono, ettei paikkaa voi siitä tunnistaa. Inventointikertomukseen on kuitenkin mainittu paikan nimi, Sikomäki. Pappilan alueella koko ikänsä asuneen Aimo Niemisen (osoite: Rätöntie 5, 37800 TOIJALA) mukaan Sikomäki tarkoittaa entisen Pappilan länsipuolella olevan harjanteen pohjoisosaa. Sitä rajoittaa etelässä notko, jossa ennen on kulkenut Pappilaan menevä tie (x = 6785 95, y = 2492 30). Pohjoisessa harjanne päättyy kohtaan, jossa Rätön tie eroaa vanhan maantien linjasta (x = 6786 20, y = 2492 20). Kirves on todennäköisesti löytynyt edellä mainittujen koordinaattipisteiden rajaamasta suorakulmiosta.

Harjanteen pohjoisosa Lentiläntien pohjoispuolella on jo kauan sitten kaivettu pois. Paikalla on nykyisin kaksi omakotitaloa. Lentiläntien eteläpuolelle on äskettäin tehty kevyelle liikenteelle tunneli päätien ali ja siinä yhteydessä suuri maaleikkaus. Suurin osa Sikomäen eteläosasta Lentiläntien eteläpuolella on kuitenkin melko ehjää maastoa. Tällä alueella on muutamia pieniä, umpeen kasvaneita hiekkakuoppia, sekä harjanteen päällä, että sen itärinteellä. Koska esineen tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa, eikä maastossa ole mitään, mikä viittaisi siihen, että löytö liittyy kiinteään muinaisjäännökseen, ei paikalla tehty tarkempia tutkimuksia.

Ympäristö: Sikomäki on 50-100 m leveä ja noin 10 m korkuinen soraharjanne. Harjanne jatkuu Sikomäestä etelään Mustamäkenä ja pohjoiseen Salinmäkenä. Maaperä on ilmeisesti

hiekkamoreenia (ei lajittunutta harjusoraa). Maa on monin paikoin kivistä. Hatjannetta ympäröivät savikot. Lontilan joki virtaa 400-600 m päässä idässä.

Mäen pohjoisosassa Lentiläntiehen asti maasto on täysin muuttunut hiekanoton ja rakentamisen takia. Mäen eteläosassa on vain joitakin pieniä vanhoja hiekkakuoppia. Alue kasvaa mäntymetsää. Mäen eteläpäässä, ennen pappilaan menneen tien varrella, on rakennusten jäännöksiä. Pappila on sijainnut mäestä noin 200 m itään. Nyt mäen itäpuolinen alue on teollisuuskäytössä. Länsipuolella on Tampereentie, ja sen ja mäen välissä kapea kaista metsittyntä peltoa.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Melko huonot. Maan pinta on kasvillisuuden peitossa tieleikkauksia lukuun ottamatta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Rajala [24], kivikautinen irtolöytöpaikka; Toivettula [7], kivikautinen asuinpaikka, n. 1,7 km NW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

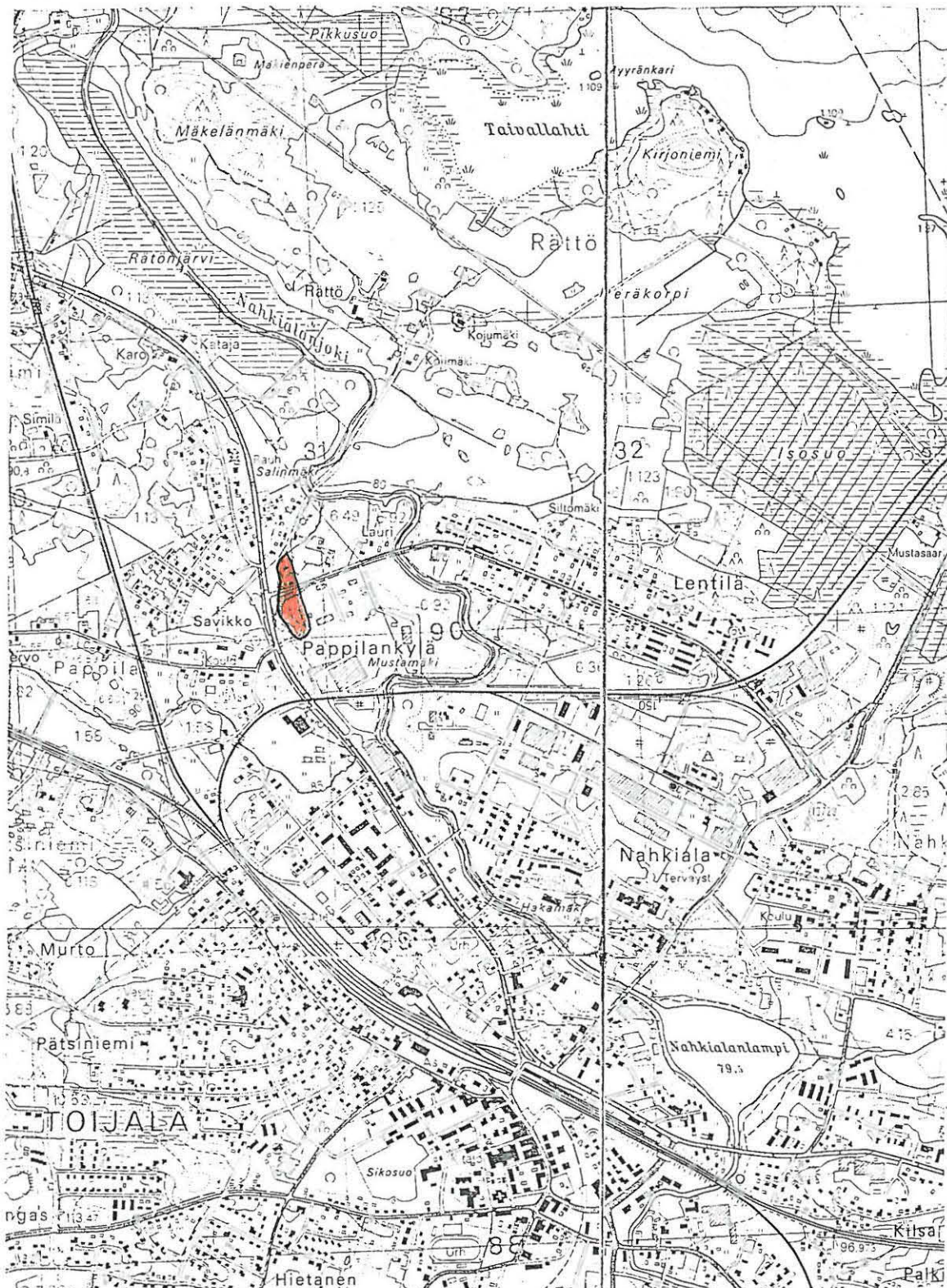
Toijala, Pappila, Sikomäki, kivikautainen irtolöytöpaikka [26]

x = 6786 05, y = 2492 25, z = 85-95 (löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kivikirveen KM 2176:595 todennäköinen löytöalue

5.2.15. Vanhala, kivikautinen irtolöytöpaikka [27]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Toijala**Paikannimi:** Vanhala**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 21.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 10, y = 2493 64, z = 80-90

(Löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa, mutta se sijaitsee todennäköisesti ympyrässä, jonka säde on 100 m ja keskipiste ilmoitettu koordinaattipiste.)

Akaan kirkosta noin 0,7 km itään

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 3)

Aiemmat löydöt:

KM 2102:238a oikoteräinen taltta

KM 2102:238b kourutaltan katkelma

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Kiviesineet KM 2102:238 a ja b on löydetty Toijalan kylästä, Vanhalan talon pellosta, ja ne on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskman vuonna 1882. Nisula on vuoden 1943 inventointikertomuksessa paikallistanut löytöpaikan rautatiesillasta lounaaseen, Lontilanjoen etelärannalle. Nisulan saamien tietojen mukaan pellosta ei ollut löytynyt uusia esineitä enää myöhemmin.

Löytöpaikka on Toijalan kylän keskeistä, vanhaa peltoaluetta. Vanhalan talon tontti on sijainnut pellon etelälaidalla, parin sadan metrin päässä joesta. Löytöpaikka sijaitsee todennäköisesti ympyrässä, jonka säde on 100 m ja keskipiste ilmoitettu koordinaattipiste. Nyt entinen pelto on teollisuusaluetta, osin joutomaata, osin jäänyt rakennusten alle. Myös uusi Turun rata sivuaa paikkaa koillisessa. Paikalla mahdollisesti olleista muinaisjäännöksistä ei voi enää saada mitään selvyyttä.

Ympäristö: Oletettu löytöalue on loivasti pohjoiseen tai luoteeseen, kohti Lontilanjokea laskevaa rinnettä. Maaperä on ilmeisesti savea. Alue on vanhaa peltoa. Nyt se on teollisuusaluetta ja jäänyt enimmäkseen rakennusten alle. Ennen viime vuosisadalla tapahtunutta Vanajaveden pinnan laskemista Vanajavedestä on ulottunut pitkä, kapea lahti Nahkialanjärveen asti. Löytöpaikka on ollut tämän lahden perukassa. Lontilanjoen laskukohta on ollut nykyisin rautatiesillan kohdalla tai ylempänä maantiesillan kohdalla. Kivikaudella Vanajaveden pinta on ollut alempana ja vesistöjen osalta tilanne on ehkä muistuttanut enemmän tilannetta tämän vuosisadan alussa. Silloin

rautatiesillan alla oli koski ja maantiesillan alla toinen. Nämä kosket ovat hävinneet Lontilanjokea perattaessa. Vesireitti Nahkialanjärvestä Vanajaveteen on ehkä kuitenkin ollut kulkukelpoinen, joten löytöpaikka on ollut liikkumisen kannalta edullinen.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Entinen peltoalue on nykyisin peitteistä joutomaata ja osittain jäänyt tehdasrakennusten alle.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Kurvola [21], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 1 km SSE; Matinlahti [6], kivikautinen asuinpaikka, n. 2,5 km NE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Toijala, Vanhala, kiviakautinen irtolöytöpaikka [27]

x = 6784 10, y = 2493 64, z = 80-90 (löytöpaikka sijaitsee todennäköisesti ympyrässä, jonka säde on 100 m ja keskipiste ilmoitettu koordinaatipiste). Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kiviesineiden KM 2102:238 a ja b todennäköinen löytöalue

5.2.16. Niittymäki, kivistä irtolöytöpaikka [28]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Lontila**Paikannimi:** Niittymäki**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 6.10.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6780 44, y = 2495 07, z =

(Koordinaattipiste ilmoittaa Niittymäen talon sijainnin. Löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa. Se saattaa olla jossain noin puolen kilometrin säteellä ilmoitetusta koordinaattipisteestä.)

Akaan kirkosta noin 4 km eteläkaakkoon

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:**

Inventointi 1943 A. Nisula (Kertomus Akaan, Kylmäkosken ja Viialan kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista muinaismuistoista, s. 3)

Aiemmat löydöt:

KM 2066:161 kourutaltoa

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Kourutaltoa KM 2066:161 on löydetty Niittumäestä Akaasta, ja sen on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin Salomon Wilskman vuonna 1881. Vuoden 1943 inventointikertomuksessa Nisula mainitsee esineen kivistä irtolöytönä ja arvelee sen olevan peräisin Lontilan kylästä. Pekka Pennanen ja Raimo Kari Akaa-Toijala -seurasta, arvelivat Niittumäen tarkoittavan Lontilan suunnalla olevaa Niittymäen taloa (ilmoitettu koordinaattipiste). He arvelivat kuitenkin, että myös Niittymäen pohjoispuolella olevaa, peruskartassa Koivistoksi nimettyä taloa (x = 6780 70, y = 2495 13), ja etelämpänä olevaa, peruskartalla nimetöntä, mutta paikkakunnalla Peltomäeksi kutsuttua taloa (x = 6780 04, y = 2495 05), on aiemmin sanottu Niittymäeksi.

Epävarmuutta lisää se, että kyseiset talot ovat vanhastaan kuuluneet Sääksmäkeen (Mulkuen ja Tyrisevän kyliin) eikä Akaaseen. Vielä vuoden 1959 peruskartassa ne ovat Sääksmäkeä, tosin aivan kunnan rajan vieressä. On tietysti mahdollista, että tällaisessa rajatapauksessa pitäjä on merkitty väärin löytötietoihin.

Jos esine on löydetty edellä mainittujen talojen maalta, mahdolliseksi löytöalueeksi jää vielä pohjois-etelä-suunnassa noin kilometrin pituinen ja puolen kilometrin levyinen alue. Asuinpaikkamaastoksi sopivaa tästä on oikeastaan vain eteläosa Peltomäen talon ympärillä ja Niittumäen lounaispuolella. Vain siellä alue ylittää Lontilanjoen varteen. Alueen pohjoisosa on sen verran ylempänä, ettei edes Lontilanjoen laaksoon keväisin muodostunut tulvajärvi ole sinne ulottunut.

Oletettua löytöaluetta ei erityisesti tarkastettu. Lontilanjoen varressa tarkastettiin joitakin pieniä maastollisesti asuinpaikoiksi sopivia alueita, joista lähin oli Peltomäen talosta noin 300 m länteen. Tarkastusaikana pellot olivat vasta osittain kynnettyjä, ja kynnettyilläkin alueilla havaintomahdollisuudet olivat kynnösten tuoreuden ja kuivumisen vuoksi huonot. Oletetun löytöpaikan lähialueilta ei löytynyt mitään esihistoriallisiin muinaisjäännöksiin viittaavaa.

Ympäristö: Alue on enimmäkseen loivasti kumpuilevaa savikkoa, joka on nyt raivattu pelloksi. Alueen itäosassa on metsää kasvavia moreenimäkiä. Yksi sellainen, Raiskionmäki, on myös Niittymäen talon länsipuolella. Lontilanjoki virtaa pohjoiseen alueen länsipuolella. Joen rannalla on paikoin useiden satojen metrien levyinen tasanko, joka on keväisin jäänyt tulvan alle vielä tällä vuosisadalla, ennen joen purkausta.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Metsikkö [5], kivikautinen asuinpaikka, n. 1,4 km NW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Lontila, Niittymäki, kivikautinen irtolöytöpaikka [28]

x = 6780 44, y = 2495 07 (Niittymäen talon koordinaatit; löytöpaikka ei ole varmasti tiedossa)

Ote peruskartoista 1:20000, PK 2114 10 LONTILA (Hki 1992) ja PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

 talot (Niittymäki ja kaksi muuta), joiden maalta kourutalalta KM 2066:161 on mahdollisesti löytynyt

5.2.17. Isosuo, kivikautinen irtolöytöpaikka [29]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Rättö**Paikannimi:** Isosuo**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 27.10.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 40, y = 2493 40, z = 80-85

(Löytöpaikka on todennäköisesti ympyrässä, jonka keskipiste on ilmoitettu koordinaattipiste ja säde 250 m.)

Akaan kirkosta noin 2,3 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:** -**Aiemmat löydöt:**

Hämeen museo 2000 kourutaltoa

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -**Kohteen kuvaus:** Sädekiviliuskeesta valmistetun ns. pohjalaisen kourutaltan HM 2000 on löytänyt Antti Lehtonen syksyllä 1953 kotitalonsa pihalta, läheltä Vanajaveden rantaa. Se on tullut lehtori J. Pajulan kautta Tampereen Yhteiskoulun kokoelmiin, ja sieltä edelleen Hämeen Museoon 4.5.1954.

Vuonna 1998 Antti Lehtonen (osoite: Lastonkuja 2, 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5422262) kertoi löytäneensä esineen kotitalonsa pihalla olleen kiven päälle asetettuna. Hän oli ensin luullut, että se oli kovasin, mutta huomannut sitten, että siinä oli hiottu terä. Hän oli vienyt esineen Tampereen Yhteiskouluun, jossa siihen aikaan opiskeli. Lehtonen ei tiennyt, miten taltta oli joutunut kivelle, mutta hän piti varmana, että joku talon väestä, todennäköisimmin hänen isänsä, mutta ehkä jopa hän itse, oli löytänyt sen pellolta tai pihapiiristä ja pannut kiven päälle. Kiven päälle oli koottu muutakin ympäristöstä löytynyttä ja käyttökelpoiselta vaikuttavaa. Lehtonen arveli, että löytäjäkin oli luullut talttaa hiomakiveksi ja ottanut sen siksi talteen. Vaikka tarkka alkuperäinen löytöpaikka ei ole tiedossa, on lähes varmaa, että taltta on löytynyt Lehtosen tilan maalta. Silloin löytöpaikka on ympyrässä, jonka keskipiste on ilmoitettu koordinaattipiste (x = 6786 40, y = 2493 40) ja säde 250 m. Lehtosen mukaan on todennäköistä, että löytöpaikka on tilan pohjoisosassa olevalla pellolla. On kuitenkin olemassa pieni mahdollisuus, että esine olisi löytynyt pihapiiristä tai sen eteläpuoliselta, noin hehtaarin laajuiselta metsäalueelta.

Lehtosen ovat tulleet paikalle vuonna 1946, jolloin tila on erotettu Rätön maista. Pihapiiri ja etelästä tuleva tie on silloin raivattu metsään, kivikkoiselle moreenikumpareelle. Lehtosen mukaan tällöin ei ollut löytynyt mitään esihistorialliseen asutukseen viittaavaa. Tilan pohjoisosassa oleva pelto oli raivattu jo Lehtosten tullessa paikalle. Pellostakaan ei Lehtonen tiennyt löytyneen muuta kuin mahdollisesti taltan HM 2000.

Talon pihapiiri on nykyään kivettömäksi raivattua nurmikkoa. Pelto on metsitetty. Huonojen havaintomahdollisuuksien ja alueen laajuuden vuoksi tarkempia tutkimuksia ei tehty. Näyttää kuitenkin epätodennäköiseltä, että taltta olisi peräisin asuinpaikalta. Pelto, joka on Lehtosen tilan alavin alue, ei ilmeisesti ole ollut rannalla kivikaudella.

Ympäristö: Lehtosen tilan pohjoisosassa oleva pelto, jolta taltta on todennäköisimmin löydetty, on lähes tasaista, alavaa ja jossain määrin suoperäistä maata. Pohjamaa on savikkoa. Sen eteläpuolella oleva muutaman metrin korkuinen harjanne, jolla talo on, on kivikkoista moreenia. Harjanteella kasvaa, pihapiiriä lukuun ottamatta, kuusimetsää. Pellolle on istutettu koivua.

Vanajaveden ranta on koillisessa 600-900 m päässä. Pellon eteläosan poikki, idästä länteen, kulkee kuitenkin muutenkin alavaa aluetta vielä hieman matalampi notkelma, joka monien paikkakuntalaisten kertoman mukaan on ollut aiemmin veden peitossa ja ulottunut Lontilan joesta lännestä Isosuolle ja Vanajaveteen idässä. Veden tulviminen notkossa on mm. häirinnyt liikennettä Rätön kylästä Toijalaan. Rätön vanha tie on ylittänyt notkon noin 300 m Lehtosen talosta länteen (Siltomäki peruskartalla). Tiedot notkon peittävästä vedestä ovat todennäköisesti peräisin viime vuosisadalta, ajalta ennen Vanajaveden pinnan alentamista. Keskimääräinen vedenpinta on ilmeisesti silloin ollut tasolla 81-82 m mpy. Notkon pohja on nyt peruskartan mukaan korkeusvälillä 80-82,5 m mpy, joten se on ollut ainakin hyvin lähellä järven pinnan tasoa normaalioloissakin, ja voinut hyvin jäädä veden alle tulvien aikana. Esihistoriallisella ajalla Vanajaveden pinta on kuitenkin ollut alempana. Nykyinen veden pinnan taso, 79,4 m mpy, vastaa ilmeisesti veden pintaa varhaismetallikauden alussa tai kivikauden loppuvaiheissa. Aiemmin kivikaudella Vanajaveden pinta on ollut vielä nykyistäkin alempana. Silloin taltan löytöpaikka ei todennäköisesti ole ollut rannalla. Jonkin verran epävarmaksi tämän päätelmän tekee se, että Lehtosen pellon ja Vanajaveden rannan välissä oleva Isosuo on ilmeisesti melko paksuturpeinen. Jos mineraalimaan pinta on suon alla useiden metrien syvyydessä ja soistuminen on tapahtunut vasta kivikauden jälkeen, on suon paikalla voinut olla avovettä. Silloin ranta on saattanut olla lähempänä Lehtosen peltoa. Itse pelto on kuitenkin siinäkin tapauksessa ollut kuivaa maata.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta on kasvillisuuden peitossa koko alueella.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Kirjoniemi [10], kivikautinen asuinpaikka, n. 1,1 km NE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Rättö, Isosuo, kivistä kivikautinen irtolöytöpaikka [29]

x = 6786 40, y = 2493 40, z = 80-85 (löytöpaikka on todennäköisesti ympyrässä, jonka keskipiste on ilmoitettu koordinaattipiste ja säde 250 m.) Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kourutaltan HM 2000 todennäköinen löytöalue

5.2.18. Karon Aittapelto, kivikautinen irtolöytöpaikka [30]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Haudanniemi**Paikannimi:** Karon Aittapelto**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 29.9.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 76, y = 2491 80, z = 85-87,5

(Löytöpaikka on todennäköisesti ympyrässä, jonka keskipiste on ilmoitettu koordinaattipiste ja säde 100 m.)

Akaan kirkosta 2,9 km pohjoisluoteeseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:** -**Aiemmat löydöt:**

Hämeenlinnan museo 5013:1-3 primitiivinen kirves, nelisivuinen tasataltta, ns. eteläsuomalainen tasataltta

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Hämeenlinnan museon kokoelmiin kuuluu kolme kiviesinettä (Hämeenlinnan museo 5013:1-3), joiden löytöpaikaksi ilmoitetaan Jooseppi Karon tilan Aittapelto Hautaniemen kylässä. Esineet on löytänyt Aukusti Edvard Heiniö. Esineet ovat ilmeisesti löytyneet ennen vuosisadan vaihdetta, sillä Joosef Joosefinpoika on ollut Karon talon isäntänä 1867-99 ja perikunta vuonna 1900. Vuodesta 1901 lähtien isännät ovat olleet muun nimisiä (Seppo Suvanto, Akaan historia I, s. 437).

Inventoinnin yhteydessä ei saatu varmasti selville, missä Karon talon Aittapelto on sijainnut. Karon talon nykyinen isäntä Juha Ahonen ja naapuritalon Katajan vanha isäntä Eero Similä eivät tunteneet nimeä. Molemmat kuitenkin arvelivat, että se on tarkoittanut peltoa, joka on sijainnut talon aittojen (x = 6786 76, y = 2491 86) vieressä. Karon maata on vain aittojen länsipuolella. Itäpuoli on isosta jaosta lähtien ollut Katajan talon maata. Kyseeseen tuleva peltoalue on noin hehtaarin laajuinen. Pelto on kokonaan 85 m mpy korkeuskäyrän yläpuolella, ja 82,5 m mpy käyrä, joka vastaa rantaa veden ollessa korkeimmillaan Vanajavedessä viime vuosisadalla, on lähimmillään noin sadan metrin päässä. Esihistoriallisella ajalla veden pinta on ollut alempana, ja ranta kauempana. Pellolla ei siis ole voinut olla ainakaan tyypillistä, rantasidonnaista pyyntiasuinpaikkaa. Pelto oli löytöpaikkaa tarkastettaessa kyntämättä, joten havaintoja mahdollisesta muinaisjäännöksestä ei saatu.

Ympäristö: Oletetun löytöpaikan ympäristö on melko tasaista savimaata noin 100 m säteellä, lukuun ottamatta pientä kumpareita, jolla aitat ovat olleet. Etelässä, lännessä ja pohjoisessa on 100-200 m päässä matalia moreenikumpareita. Koillisessa 300 m päässä on Nahkialanjärvestä Vanajaveden laskeva joki. Sen paikalla, lähimmillään 150 m päässä, on Vanajaveden pinnan

ollessa korkeammalla ollut Vanajaveden lahti. Paikalta 100 m kaakkoon on matala notkelma, jota pitkin jokeen laskee vähäinen oja. Haudanniemen kylätontti on satoja vuosia sijainnut oletetusta löytöpaikasta 100-200 m pohjoiseen olevalla kumpareella. Löytöpaikan ympäristössä oleva savikko on kylän vanhaa peltoa. Eteläpuolisella kumpareella, noin 100 m päässä, on uusi asuinrakennus ja vanhoja talousrakennuksia. Aittakumpareen vieritse, ja edelleen eteläpuolella kumpareella olevan talon ohi, kulkee kylätie lounaaseen. Koillisessa ja pohjoisessa, 100-200 m päässä, entistä rantatörmää myötäillen kulkevat vanha ja uusi maantie.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maanpinta oletetulla löytöpaikalla oli kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Toivettula [7], kivikautinen asuinpaikka, n. 0,7 km NW

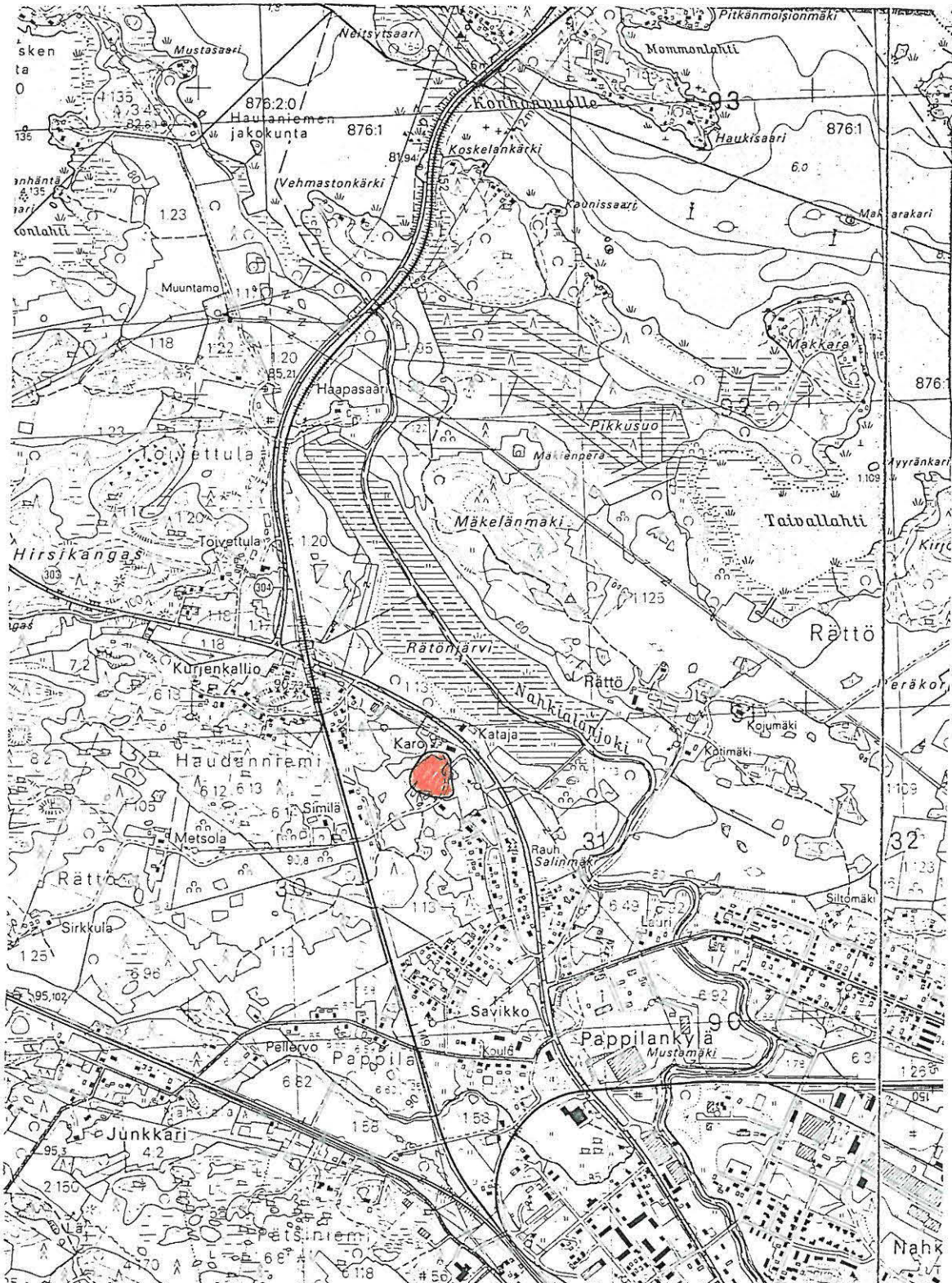
Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Haudanniemi, Karon Aittapelto, kivikautinen irtolöytöpaikka [30]

x = 6786 76, y = 2491 80, z = 85-87,5 (löytöpaikka on todennäköisesti ympyrässä, jonka keskipiste on ilmoitettu koordinaattipiste ja säde 100 m.) Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kiviesineiden Hämeenlinnan museo 5013:1-3 todennäköinen löytöalue

5.2.19. Pasi, kivikautinen irtolöytöpaikka [31]

Kunta: Toijala

Kylä: Mulkue

Paikannimi: Pasi

Kohteen laji: irtolöytöpaikka

Ajoitus: kivikausi

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund .1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6785 80, y = 2496 20, z = 79-80

(tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, mahdollisen alueen rajat: x = 6785 52 - 6786 05, y = 2496 84 - 2497 28). Akaan kirkosta noin 4,5 km itäkoilliseen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot: -

Kiinteistötunnukset: -

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

Toijalan yhteiskoulun kokoelmat ns. eteläsuomalainen tasatalta

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Toijalan yhteiskoulun kokoelmissa olevan tasataltan on löytänyt hammaslääkäri Liisa Hartio elokuun lopulla 1953 Pasin talon maalta, Vanajaveden rannalta, vesirajasta laattakiviä etsiessään. Esine oli ollut erään pienen kivikkoisen niemen kärjessä kivien välissä vedessä.

Löytäjä itse on kuollut, eikä inventoinnin aikana tavattu henkilöitä, joilla olisi ollut tarkempia tietoja löytöpaikasta. Koska esine on löytynyt rannalta Pasin talon maalta, on löytöpaikka kuitenkin mahdollista määrittää varmasti tietylle alueelle. Mahdollinen löytöalueen äärimmäisten pisteiden etäisyys on noin 600 m.

Mahdollisen löytöalueen rannat tarkastettiin inventoinnissa. Suuri osa rannoista on savikkoa, ja niemissä olevat moreenimaat ovat enimmäkseen erittäin kivisiä, joten maasto ei vaikuta asuinpaikaksi kovin sopivalta. Joillakin paikoilla, esimerkiksi Peurausniemen kärjessä on pienialaisia asuinpaikaksi sopivia kohtia, mutta näistäkään ei löydetty merkkejä esihistoriallisesta asutuksesta. Jos talta on peräisin asuinpaikalta on hyvin todennäköistä, että paikka on tuhoutunut luontaisen veden pinnan nousun vuoksi. Alueella on monin paikoin, varsinkin vähemmän kivikkoisilla kohdilla, nähtävissä selvä ja korkea rantatörmä, jonka juurella vesi on ollut ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla. Pasin talon maiden kohdalla on laaja järvenselkä, joten nousevan veden aiheuttama rannan eroosio on ollut voimakasta.

Ympäristö: Alueella on kaksi rantaan ulottuvaa kivikkoista moreenimäkeä (Peurausniemi ja Hakamäki). Muuten maasto on savikkoa. Savikko viime vuosisadan ylintä rantaa vastaavan rantatörmän päällä on peltona. Moreenimäillä kasvaa metsää. Rantavyöhykkeellä on runsaasti kesämökkejä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

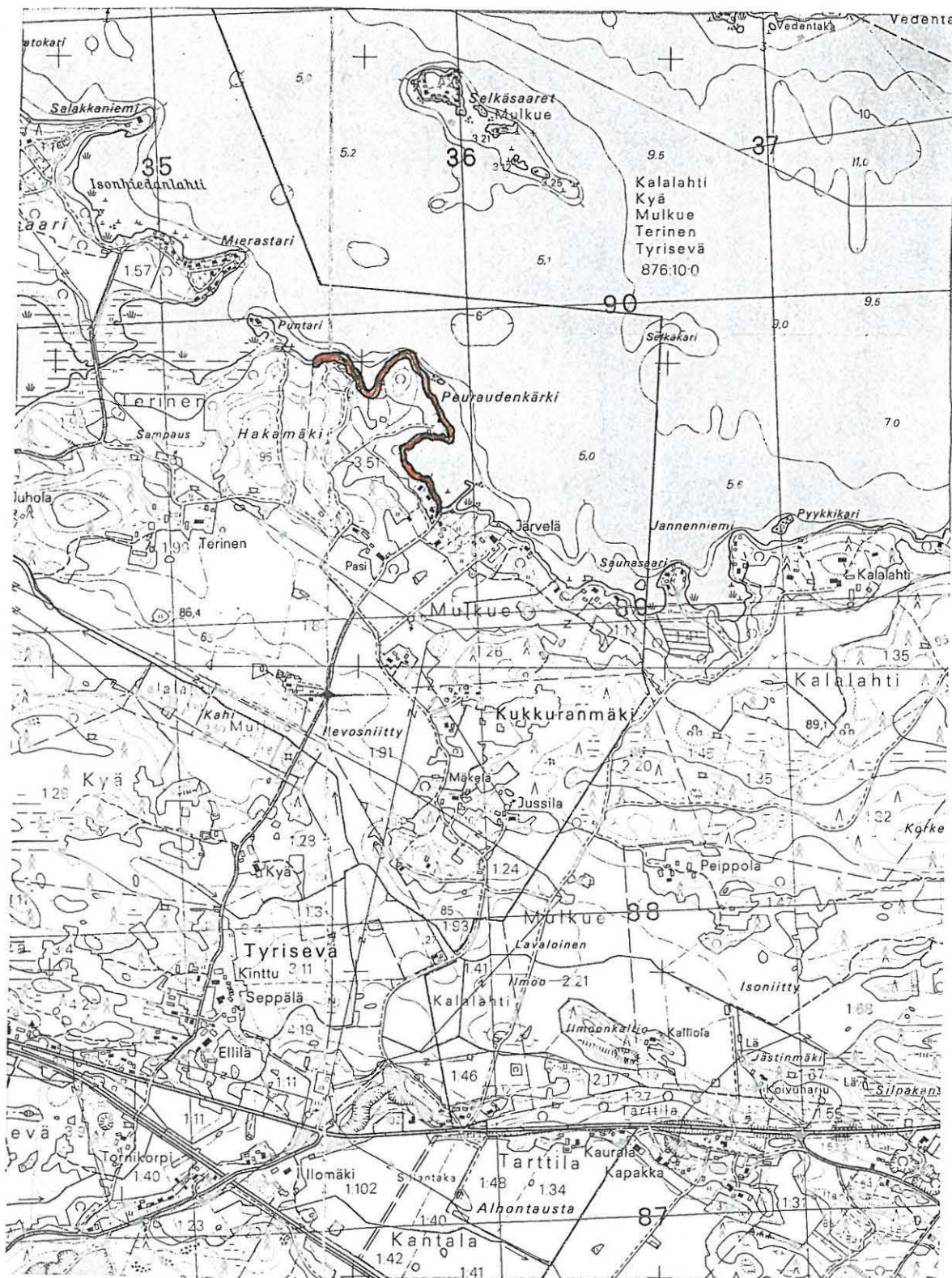
Lähilöytöjä: Karjaisennä [13], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 2,2 km WNW.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Mulkue, Pasi, kivikautinen irtolöytöpaikka [31]

x = 6785 80, y = 2496 20, z = 79-80 (tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, mahdollisen alueen rajat: x = 6785 52 - 6786 05, y = 2496 84 - 2497 28). Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

 tasataltan (Toijalan yhteiskoulun kokoelmat) löytöalue (Pasin talon maahan kuuluva ranta)

5.2.20. Junkkari, ajoittamaton irtolöytöpaikka [32]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Pappila tai Pätsiniemi**Paikannimi:** Junkkari**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** ajoittamaton**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 17.9.1998 ja 5.10.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6785 36, y = 2490 44, z = 100-110

Akaan kirkosta 2,8 km länsiluoteeseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:****Kiinteistötunnukset:****Aiemmat tiedot:** -**Aiemmat löydöt:**

Toijalan kotiseutumuseo reikäkivi (ns. värttinän kehrä)

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Toijalan kotiseutumuseon kokoelmissa on pieni reikäkivi, ns. värttinän kehrä, joka on löytynyt kauppalan sorakuopasta Junkkarista. Löytäjän leski, Enni Valtanen (osoite: Vahvialantie 11, 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5421901) ilmoittautui inventoijalle luettuaan Toijalan inventointia koskevan uutisen sanomalehdistä. Seuraavat löytöä koskevat tiedot on saatu Enni Valtaselta. Hän myös osoitti löytöpaikan maastossa.

Esineen löysi Tapio Valtanen ollessaan ajamassa hiekkaa Junkkarista Jokiniementielle, Lontilanjoen ja Lentilän välille, joskus vuosina 1963-65. Esine oli ollut Valtasilla kotona useita vuosia, kunnes heidän tyttärensä oli vienyt sen kouluun. Sitä tietä se on joutunut Toijalan kotiseutumuseon kokoelmiin.

Esine oli löytynyt pehmeästä hiekasta, melko syvältä, ehkä puolen metrin tai metrin syvyydestä. Tarkka löytösyvyys ei ole tiedossa, mutta joka tapauksessa hiekanottoalueelta oli ensin poistettu muutaman kymmenen senttimetrin paksuinen humusta, juuria ja karkeampaa kiviainesta sisältänyt pintakerros, ja vasta sen alla olevaa puhdasta hiekkaa oli kaivettu pois ajettavaksi. Ei ole tiedossa, onko paikalta löytynyt muita esineitä tai muuta arkeologisesti merkittävää.

Löytöpaikka on ollut koillisesta Junkkarin hiekkakuopille tulevan Soratien päässä olevan risteuksen eteläpuolella, missä nyt on paikalta kaakkoon jatkuvaan sorakuoppaan menevä tie. Löytökohta on ehkä noin 30 m risteyksestä etelään. Sitä on tosin mahdotonta enää tarkasti paikallistaa, sillä ympäristö on kaivettu kokonaan sorakuopiksi. Tarkkuus lienee muutamia kymmeniä metrejä. Ilmoitettu löytöpaikka näyttää sopivalta ainakin siinä mielessä, että vuoden 1959 peruskartassa se on vielä ehjää aluetta, vaikka hiekkakuoppia on muutaman kymmenen metrin päässä idässä, etelässä ja lännessä.

Ilmoitettu löytösyvyys viittaa siihen, että esine on haudattu tarkoituksellisesti. On epäselvää, miksi näin olisi tehty ja minkä tyyppiseen muinaisjäännökseen löytö voisi liittyä. Paikka on hyvin syrjäinen sekä rantasidonnaista pyyntiasutusta että rautakautista maanviljelysasutusta ajatellen. Alueella ei tiettävästi ole ollut asutusta historiallisella ajallakaan. Paikan ainoa mainittava erikoispiirre on se, että se on harjulla. Harju tulee idästä Toijalan kylästä ja jatkuu joitakin kilometrejä länteen, nykyisen Viialan puolelle. Harjulla on voinut olla paikallista, mutta tuskin laajempaa merkitystä kulkureittinä.

Ympäristö: Löytöpaikka on itäkaakosta länsiluoteeseen suuntautuvalla harjumuodostumalla. Paikka ja sen ympäristö, pohjois-eteläsuunnassa noin 150 m leveydeltä ja itä-länsi-suunnassa useiden satojen metrien pituudelta, on loppuun käytettyä, osin jo metsittynyttä hiekkakuoppa-alueita. Alkuperäistä maanpintaa ei juurikaan ole jäljellä. Alun perin löytökohta on ollut noin 10 m korkean harjanteen pohjoiseen laskevalla rinteellä.

Harjun ympäristössä on moreenimäkiä, joilla kasvaa metsää, ja savipohjaisia notkoja, joissa on usein peltoa. Lähimmät mainittavat vesistöt ovat Lontilanjoki noin kahden kilometrin päässä koillisessa ja Jalanti yhtä kaukana lounaassa. Vanajaveden rantaan on lähes kolme kilometriä. Paikka on niin ylhäällä, ettei se ole ollut nykyistä lähempänä rantaa sinä aikana, jonka Vanajavesi on ollut kuroutuneena erilliseksi järveksi.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Löytöpaikka ja sen ympäristö ovat tuhoutuneet hiekanotossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Toivettula [7], kivikautinen asuinpaikka, n. 2,3 km NE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

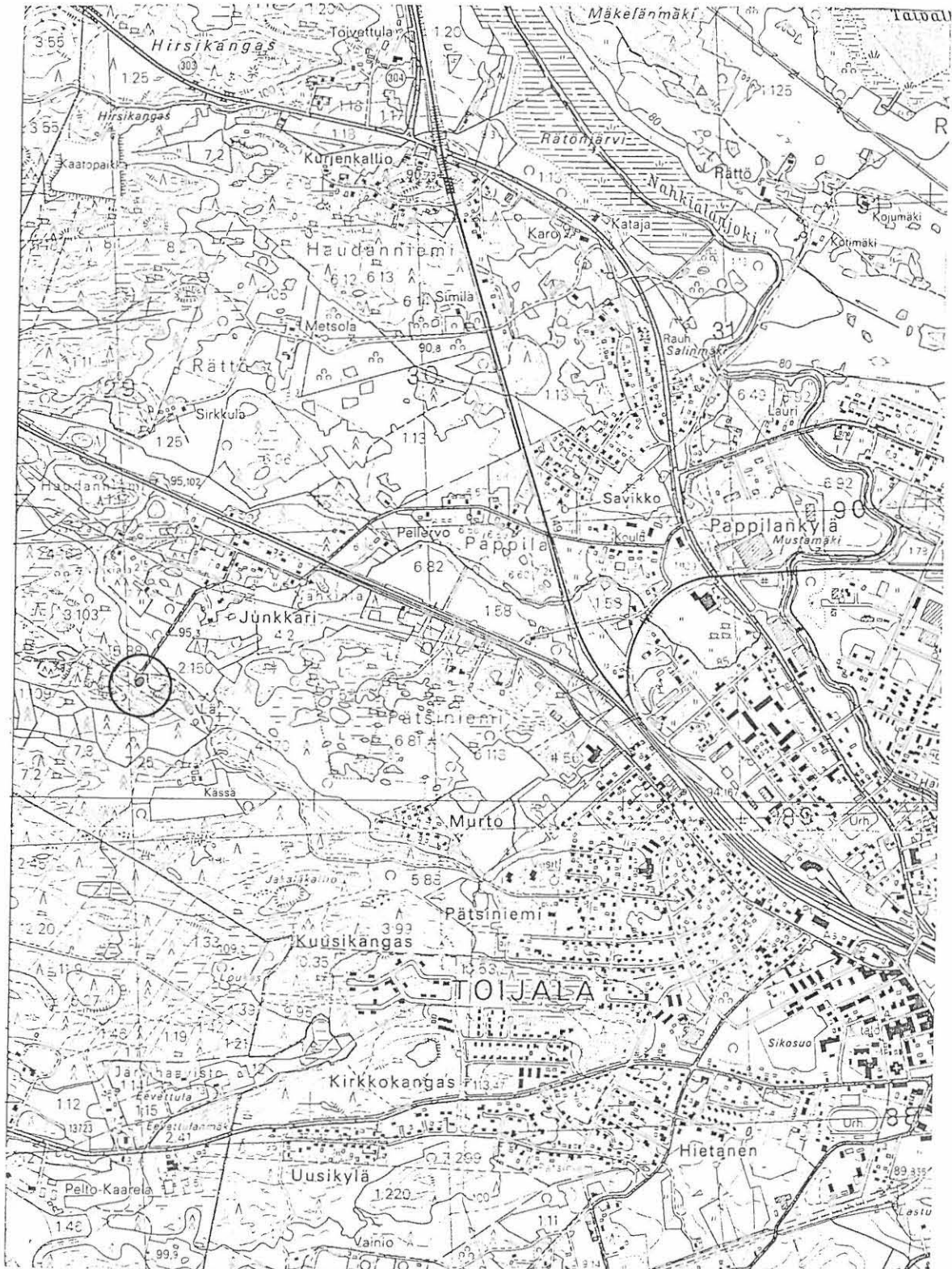
Toijala, Pappila tai Pätsiniemi, Junkkari, ajoittamaton irtolöytöpaikka [32]

x = 6785 36, y = 2490 44, z = 100-110

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

reikäkiven (ns. väärtinänkehrän) (Toijalan kotiseutumuseo) löytöpaikka

5.2.21. Kekkä, kivikautinen irtolöytöpaikka [33]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Terinen**Paikannimi:** Kekkä**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 21.9.1998, mukana maastossa Tapani Koiranen**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6787 65, y = 2495 72, z = 79-80

Akaan kirkosta 4,5 km koilliseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:**

Terinen 1:80 Kekkä

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-408-0001-0080

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt:** -**Inventointilöydöt 1998:** KM 31167**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Inventoinnissa vuonna 1998 Kekän saaren länsirannalla olevasta lahdenpoukamasta löydettiin muutamia iskosmaisista kvartseja (KM 31167). Kvartsit olivat rantavedessä, soraisella hiekkapohjalla. Erityisesti löytöpaikan pohjoispuolella, 15-20 m päässä rannalta oleva alue näyttää maastoltaan asuinpaikaksi sopivalta, joten sinne tehtiin neljä koekuoppaa. Niistä ei kuitenkaan saatu esihistorialliseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä.

Kvartsit löytyivät aivan poukaman perältä. Löytöpaikalla rantakivikkoa on raivattu muutaman metrin levyiseltä kaistalta ilmeisesti rantautumisen helpottamiseksi. Lännessä ja etelässä ranta on kivistä, paikoin jopa louhikkoista. On jopa mahdollista, että poukaman perälle on tuotu hiekkaa muualta. Nykyisen rannan yläpuolella on louhikkoinen vyöhyke, jolta hienojakoinen maa on huuhtoutunut, kun veden pinta on ollut nykyistä ylempänä ennen Vanajaveden pinnan alentamista viime vuosisadalla. Louhikon yläpuolella, noin tasolta 82 m mpy lähtien maan pinta on vähäkivistä. Poukaman perältä koilliseen piirretyn linjan itäpuolella maaperä on savista, mutta pohjoisessa on hiekkaisempaa maata, joka työntyy matalana niemekkeenä kaakkoon luoteessa olevan moreenikumpareen juurelta. Koekuopat kaivettiin tälle niemekkeelle 10-15 m itään niemekkeen länsilaidalla olevasta, ilmeisesti Toijalan kaupungin omistamasta huvilasta. Maan pintakerros oli selvästi likainen, noin 15 cm syvyyteen asti, mutta tämä voi johtua huvila-asutuksesta. Pohjoisemmat koekuopat ovat alueella, joka näyttää siltä, että se on joskus ollut kasvimaata tai muuten viljeltyä aluetta. Eteläisemmät kuopat ovat jo selvästi huvilan pihapiirissä. Lähempänä huvilaa oli tuoreita jälkiä maan kaivelusta. Niiden perusteella maa huvilan kohdalla näyttää jo olevan savista. Näissäkään jäljissä ei havaittu mitään jälkiä esihistoriallisesta asuinpaikasta. Koekuopista itään oleva alue on ilmeisesti entistä peltoa, ja maaperä on siellä savista. Poukaman perän kaakkoispuolella, noin 30 m päässä huvilasta, on jäännöksiä entisestä, mutta tuskin kuitenkaan kovin vanhasta asutuksesta. Poukaman rannasta nousevan törmän päällä on kiukaan tai uunin jäännös ja rakennukseen tai sen pihaan liittyviä kivilatomuksia.

Tarkastushavaintojen perusteella näyttää todennäköiseltä, että poukamassa on ollut kivikautinen asuinpaikka, jolta löytyneet kvartsi-iskokset ovat peräisin. On myös olemassa pieni mahdollisuus, että ne ovat joutuneet paikalle muualta tuodun hiekan mukana. Luontainen vedenpinnan nousu, joka on jatkunut viime vuosisadalle asti, on aiheuttanut rannan eroosiota. Tämä on tuhonnut kivikautisen ranta-alueen ja asuinpaikan sen mukana. Maaston ja maaperän perusteella asuinpaikka on todennäköisimmin sijainnut poukaman perän pohjoispuolella, ympäristöään hiekkaisemmalla niemekkeellä. Ehjänä säilyneellä alueella viime vuosisadan rannan yläpuolella ei kuitenkaan enää todettu merkkejä esihistoriallisesta asuinpaikasta.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee Vanajaveden Makkaranselän keskellä, noin 600 m päässä lähimmästä mannerrannasta olevassa Kekän saassa. Saari on noin 300 m pitkä ja 100-150 m leveä. Sen luoteis- ja kaakkoispäissä on 5-10 m järven pintaa korkeammalle kohoavat kumpareet, joiden välinen alue on alavaa tasamaata. Kumpareilla maasto on kivikkoista ja maaperä moreenia. Välialueella maaperä on savista. Saarella kasvaa pääasiassa havumetsää, kumpareilla mäntyä ja savikolla kuusta. Aiemmin saaren keskiosassa on ollut peltoa, josta vieläkin on jäljellä pieni aukio saaren keskellä. Pellot saattavat liittyä saaren länsirannalla olevaan asumuksen jäännökseen. Nykyisin saassa on kolme huvilaa. Niistä keskimäinen on saaren länsirannalla olevan poukaman perällä, sen pohjoispuolella. Kvartsien löytöpaikka sijaitsee sen eteläpuolella rannalla. Mahdollinen tuhoutunut asuinpaikka on todennäköisesti ollut sen ja löytöpaikan välissä, missä nyt on huuhtoutunutta louhikkoa.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Rantavedessä pienellä alueella lahden perällä hyvät, mutta muuten huonot pohjan kivikkoisuuden vuoksi. Maalla melko huonot, koska maan pinta on kasvillisuuden peitossa muutamia pieniä alueita lukuun ottamatta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Matinlahti [6], kivikautinen asuinpaikka, n. 1,7 km SW.

Koekuopat

Koekuoppien läpimitta noin 30 cm.

KK 1. Suunta mökin kaakkoiskulmaan on 237 gon, etäisyys 15 m. Noin 10 m päässä 1800-luvun rantatörmästä, isojen kivien takana, loivasti itään laskevalla maalla. Pinnalla on ohut sammalkerros. 15 cm syvyyteen hietamaata, hiukan soraa. Maa on likaista, nokista, seassa hiilen paloja. Alla on kellanruskeaa, puhdasta hietamaata. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 2. Suunta mökin kaakkoiskulmaan on 246 gon, etäisyys 12 m. Noin 10 m päässä 1800-luvun rantatörmästä, isojen kivien takana, loivasti itään laskevalla maalla. Maa on kuten koekuopassa 1. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 3. Suunta mökin kaakkoiskulmaan on 283 gon, etäisyys 12 m. 2-3 m päässä 1800-luvun rantatörmästä. Pinnalla on ohut ruohoturve. 15 cm syvyyteen hiekkaa, jonka joukossa on jonkin verran soraa. Maa on likaista, siinä on nokea ja hiilen muruja. Alla on puhdasta hiekkaa, jonka seassa on runsaasti soraa. Ei esihistoriallisia löytöjä.

KK 4. Suunta mökin kaakkoiskulmaan on 297 gon, etäisyys 11 m. 2-3 m päässä 1800-luvun rantatörmästä. Kuten koekuoppa 3. Likaisen kerroksen alla hiekka on kuitenkin vähemmän soraista ja väriltään hyvin punaista (ilmeisesti luontaisesti rautapitoista). Ei esihistoriallisia löytöjä.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Terinen, Kekkä, kivikautinen irtolöytöpaikka [33]

x = 6787 65, y = 2495 72, z = 79-80

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kvartsi-iskosten KM 31167 löytöpaikka

5.2.22. Terissaaren pohjoisranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [34]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Terinen**Paikannimi:** Terissaaren pohjoisranta**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 30.9.1998, mukana maastossa Ulla Tornainen**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 79, y = 2495 92, z = 79-80

Akaan kirkosta 4,0 km itäkoilliseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:**

Terinen 1:1 Suvanto

Vuorinen Minna, Terissaarentie 221, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-408-0001-0001

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt:** -**Inventointilöydöt 1998:** KM 31168, kvartsi-iskos**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Inventoinnissa vuonna 1998 Terissaaren pohjoisrannalla olevasta loivapiirteisestä lahdenpoukamasta löydettiin yksi iskosmainen kvartsi (KM 31168). Kvartsi oli hiekkapohjalla rantavedessä. Löytöpaikan eteläpuolella harjun rinteelle kaivettiin runsaasti koekuoppia. Neljä näistä koekuopista tehtiin tasanteelle, joka reunustaa löytöpaikan kohdalla olevaa poukamaa. Koekuopista ei kuitenkaan saatu esihistorialliseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä.

Kvartsi-iskos löytyi rannalla, erillään muista rakennuksista olevan saunan kohdalta. Paikalla on vähäkivistä, ilmeisesti raivattua rantahiettikkoa parin kymmenen metrin leveydeltä. Kauempana maan pinta rantavyöhykkeessä on noin nyrkin kokoisten kivien peitossa. Poukaman kohdalla maan pinta nousee loivasti rannalta noin tasoon 81 m mpy, mistä alkaa jyrkkä, noin kolme metriä korkea rantatörmä. Törmän päällä on muutaman metrin levyinen hiekkainen tasanne, jonka eteläreunalta kivisempi harjun rinne nousee melko jyrkkänä. Rantatörmä on syntynyt Vanajaveden pinnan ollessa nykyistä ylempänä ennen viime vuosisadalla tapahtunutta veden pinnan alentamista. Törmän alla oleva loivasti laskeva alue on viime vuosisadalla paljastunutta vesijättöä. Nykyisen rannan tuntumassa ainoa ehjä alue, jolla voisi olla jäljellä asuinpaikkaa, on törmän päällä oleva kapea tasanne, jolle koekuopat kaivettiin. Kaikissa kuopissa oli ohuen, osittain sammaleen, osittain ruohoturpeen alla hiekkamaata, jonka seassa oli harjusoraa. Pinnalta noin 15 cm syvyyteen hiekka oli humuspitoista, alempana puhdasta. Toiseksi itäisimmässä kuopassa oli pintakerroksessa sementin paloja. Mitään esihistorialliseen muinaisjäännykseen viittaavaa koekuopissa ei havaittu.

Tarkastushavaintojen perusteella näyttää todennäköiseltä, että poukamassa, harjun rinteiden juurella, on ollut kivikautinen asuinpaikka, jolta löytynyt kvartsi-iskos on peräisin. Luontainen vedenpinnan nousu, joka on jatkunut viime vuosisadalle asti, on aiheuttanut rannan eroosiota. Se on harjun juurella, vähäkivisellä hiekkamaalla ja suurehkon järvenselän rannalla ollut voimakasta, mistä osoituksena on sen seurauksena muodostunut korkea rantatörmä. Eroosio on tuhonnut kivikautisen

ranta-alueen ja asuinpaikan sen mukana. Viime vuosisadan rannan yläpuolella säilyneellä kapealla tasanteella harjun rinteessä ei todettu merkkejä esihistoriallisesta asuinpaikasta.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee Vanajaveden Makkaranselän etelärannalla olevassa Terissaaressa. Saari on noin 50 hehtaarin laajuinen. Eteläosa on savi- ja moreenimaata. Pohjoisrannalla on noin 700 m pituinen länsi-itä-suuntainen harju. Löytöpaikka on harjun keskivaiheilla, pohjoisrinteen juurella. Jyrkän rinte (vanhan rantatörmän) juuri on 20-30 m päässä rantaviivalta. Harju on löytöpaikan kohdalla vajaan kymmenen metrin korkuinen. Löytöpaikalla on rantasauna, jonka luo laskeutuu osittain harjun rinteeseen leikattu tie. Törmän reunassa on muitakin vanhoja kaivantvoja, mutta ne ovat pienialaisia. Harjun laella, noin 70 m löytöpaikalta etelään on talo. Lännessä noin 60 m päässä on kesämökki.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: Maanomistajalle kerrottiin, että paikalta löydettiin kvartsi-iskos, joka saattaa olla peräisin asuinpaikalta. Kerrottiin, ettei paikkaa tähän astisten löytöjen vähäisyyden vuoksi luokitella kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Kehotettiin ilmoittamaan mahdollisesti esiin tulevista uusista löydöistä.

Havaintomahdollisuudet: Rantavedessä hyvät parin kymmenen metrin levyisellä kivistä raivatulla kaistalla rantasaunan kohdalla, muualla melko huonot. Maalla melko huonot, sillä maan pinta on enimmäkseen kasvillisuuden peittämä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Isonhiedanlahti [35], kivistä(?) irtolöytöpaikka, n. 0,2 km SE; Matinlahti [6], kivistä asuinpaikka, n. 1,2 km SW.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Terinen, Terissaaren pohjoisranta, kivikautinen irtolöytöpaikka [34]

x = 6786 79, y = 2495 92, z = 79-80

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kvartsi-iskoksen KM 31168 löytöpaikka

5.2.23. Isonhiedanlahti, kivikautinen (?) irtolöytöpaikka [35]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Terinen**Paikannimi:** Isonhiedanlahti**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** kivikausi (?)**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 30.9.1998, mukana Ulla Tornainen**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 64, y = 2495 97, z = 82

Akaan kirkosta 4,0 km koilliseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:**

Terinen 1:1 Suvanto

Vuorinen Minna, Terissaarentie 221, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-408-0001-0001

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt:** -**Inventointilöydöt 1998:** palanutta luuta, kaksi pientä murua (ei luetteloitu)**Kartat:** peruskarttaote 1:20000**KMNegatiivit:** -**KMDiat:** -

Kohteen kuvaus: Inventoinnissa vuonna 1998 Terissaaren itärannalta, Isonhiedanlahdesta, löydettiin koekuopituksessa kaksi murua palanutta luuta (ei luetteloitu). Paikalle ennätettiin kaivaa vain yksi koekuoppa, eikä paikkaa ehditty tutkia enää tarkemmin inventoinnin aikana, joten ei ole varmaa onko kyseessä kiinteä muinaisjäänös.

Isonhiedanlahden alue näyttää kartasta katsottuna erittäin sopivalta pyyntiasuinpaikaksi. Lahden pohjoisrannalla on harju, ja sen eteläpuolella lahden perällä hiekkakangasta. Myös löytöpaikka on juuri sellaisella kohdalla, jossa esihistoriallista asuinpaikkaa olisi voinut säilyä. Se näyttää olevan juuri viime vuosisadan ylimmän rantaviivan yläpuolella. Toisaalta paikan eteläpuolella on pieni notkelma, jonka vuoksi löytökohta on ollut rannalla jo jonkin aikaa ennen kuin veden pinta on noussut ylimmilleen viime vuosisadalla. Hyvin säilynyttä ja asuinpaikaksi sopivaa aluetta on kuitenkin vain muutamia kymmeniä neliömetrejä. Lähempänä harjua, peruskartalle merkityn hiekkakuopan kohdalla ja siitä lounaaseen löytöpaikalle asti, luontainen veden pinnan kohoaminen on aiheuttanut voimakasta eroosiota niin, että ylimmän rannan yläpuolella on noin viisi metriä korkea jyrkkä törmä. Tällä alueella mahdolliset asuinpaikkajäänneet ovat todennäköisesti tuhoutuneet. Löytöpaikan eteläpuolella maasto taas on ylimmän rannan tasoon asti niin loivasti nousevaa, ettei se näytä asuinpaikaksi sopivalta. Maalajikin muuttuu ilmeisesti savisemmaksi.

Vaikka löytöpaikka näyttää pyyntiasuinpaikaksi sopivalta, ei ole varmaa ovatko löydetty luun sirut esihistoriallisia. Löytökohta näyttää luonnontilaiselta ja ehjältä, mutta jo muutaman metrin päässä on selviä merkkejä melko äskettäisestä maaperän kaivelusta. Noin kymmenen metrin päässä etelässä on hedelmäpuutarhan kulma, ja on mahdollista, että myös löytökohta on ollut joskus viljelyksessä.

Ympäristö: Maasto löytöpaikalla on loivasti kaakkoon laskevaa hiekkamaata. Koillisessa rinne on jyrkän törmämäinen. Törmän juuri on löytöpaikan tasalla tai muutamia kymmeniä senttimetrejä sitä

alempana. Myös luoteessa rinne jyrkkenee heti löytöpaikan yläpuolella. Etelässä on noin metrin syvyinen notkelma ja sen takana melko tasaista maata. Löytöpaikan tasalta pohjoiseen kasvaa mäntymetsää. Etelässä notkelmassa ja kaakossa alavalla vesijätöllä kasvillisuus on rehevämpää. Noin kymmenen metrin päässä etelässä on laajan puutarhan itäkulma. Noin 10 m päästä löytöpaikan itäpuolitse ja noin metrin sitä alempana on koilliseen, Salakkaniemeen, vievä tie.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Huonot. Maan pinta oli kokonaan kasvillisuuden peitossa.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Terissaaren pohjoisranta [34], kivistä irtolöytöpaikka, n. 0,2 km NW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

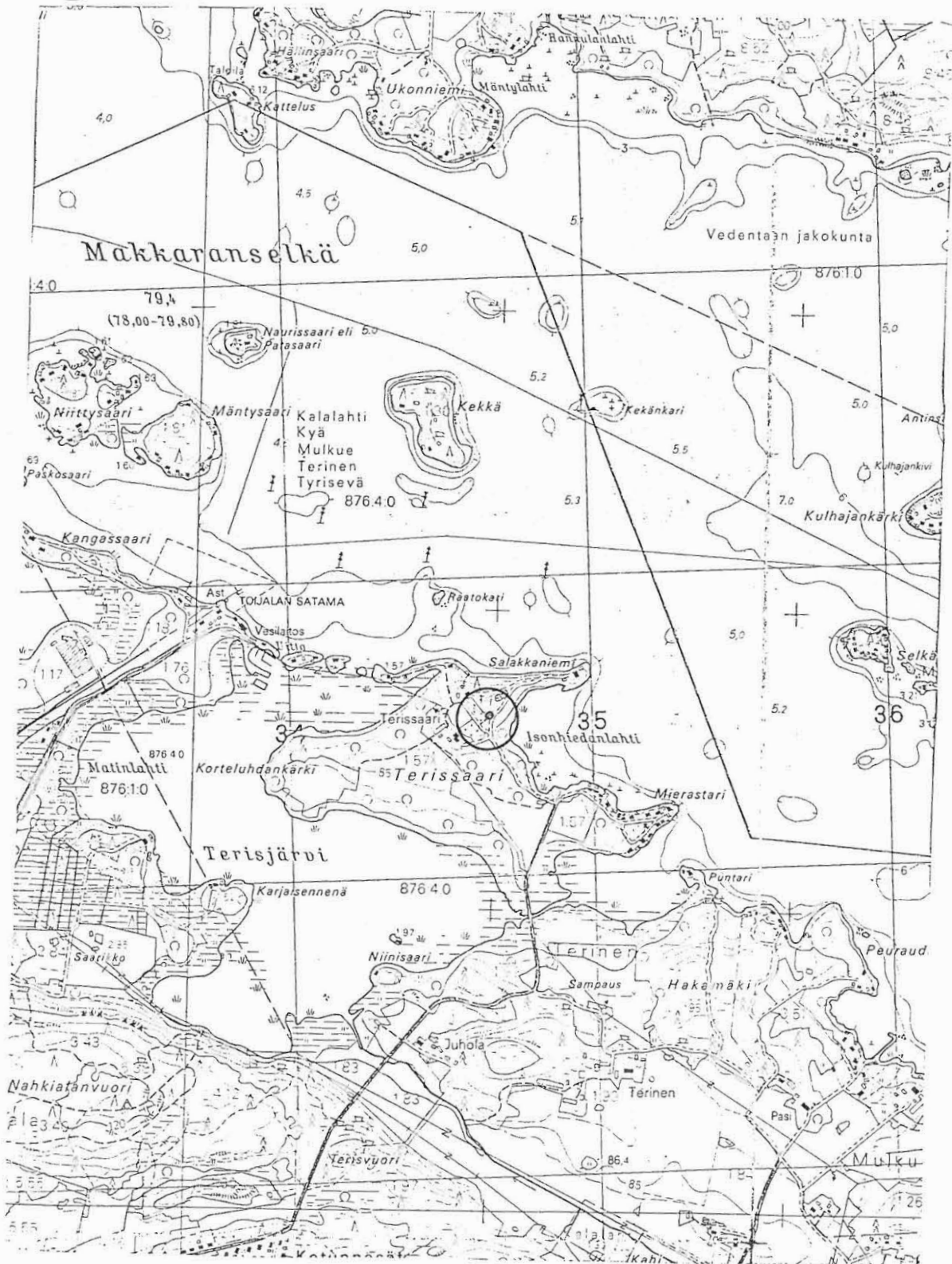
Toijala, Terinen, Isonhiedanlahti, kivikautinen (?) irtolöytöpaikka [35]

x = 6786 64, y = 2495 97, z = 82

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

palaneen luun (ei luetteloitu) löytöpaikka

5.2.24. Pappila, rautakautinen (?) irtolöytöpaikka [36]**Kunta:** Toijala**Kylä:** Pappila**Paikannimi:** Pappila**Kohteen laji:** irtolöytöpaikka**Ajoitus:** rautakausi (?)**Luokka:** -**Tarkastus:** Antti Bilund 29.9.1998 ja 27.10.1998**Sijainti:** PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 03, y = 2492 41, z = 86-87

Akaan kirkosta noin 2,0 km pohjoiseen

Hoito ja kunto: -**Tila- ja omistajatiedot:**

Kaup.osa 4 Kortteli 4051 Tontti 13

Rautalin Matti ja Eila, Uotilantie 12, 37800 Toijala

Kaup.osa 4 Kortteli 4051 Tontti 14

Nieminen Timo, Eskonpolku 3, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-004-4051-0013

864-004-4051-0014

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt:**

KM 31158 keihäänkärki tai teelmä

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.**Kartat:** peruskarttaote 1:20000, ote kaavakartasta 1:2000**KMNegatiivit:** 113275-113276**KMDiat:** 41658-41659

Kohteen kuvaus: Rautaisen keihäänkärjen KM 31158 on löytänyt Aimo Nieminen (osoite: Rätöntie 5, 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5422585) rakentaessaan pysäköintipaikkaa poikansa Timo Niemisen omistaman autokorjaamon tontille noin vuonna 1986. Löytöpaikka on Akaan entisen pappilan pihapiiriä. Pappilan rakennukset on purettu ja alue on nykyisin jaettu teollisuustonteiksi. Niemisen korjaamo on rakennettu joitakin vuosia ennen esineen löytymistä. Tontit oli jo ennen rakentamista tasoitettu kuorimalla pois pintamaata noin puolen metrin paksuinen kerros. Niemisen tontin ja sen naapurina luoteessa olevan tontin rajalle oli kuitenkin jätetty noin metrin levyinen vallimainen kaistale kuorimatonta aluetta. Kun Aimo Nieminen oli rakentamassa pysäköintipaikkaa tontin länsikulmaan, hän oli ottanut vallista maata pappilan entisen kellarikuopan täytteeksi pysäköintipaikan itälaidalle. Vallista ottamastaan maasta hän löysi keihäänkärkeä muistuttavan esineen. Maassa ja löytöpaikalla oli ollut tiilen paloja, lasia ja muuta ilmeisesti pappilasta peräisin olevaa jätettä, mutta ei mitään selvästi esihistorialliseen muinaisjäänökseen viittaavaa. Löytöpaikka on tiedossa parin metrin tarkkuudella vallin pituussuunnalla, ja se on vallin kaakkoislaidalla. Löytösyvyys ei ole tarkasti tiedossa, mutta se on kuitenkin alle puoli metriä, koska maa oli peräisin tasoitettun maan pinnan yläpuolelta ja valli on noin puolen metrin korkuinen.

Valli on edelleen paikallaan tonttien rajalla, ja Aimo Niemisen osoittama löytöpaikka on siinä kunnossa, johon se esineen löytymisen jälkeen jäi. Vallilla kasvaa löytökohtalla ja siitä itään jotakin koristepensasta ja lännempänäkin valli on enimmäkseen kasvillisuuden peitossa. Paikoin oli näkyvillä paljasta maata, joka oli hiekkaista, jonkin verran suurempia kiviäkin sisältävää moreenia. Maa oli sekoittunutta, osittain multaista. Siinä oli paljon tiilen paloja ja muuta asumisjätettä. Löytökohtaa ei tarkastuksen yhteydessä kaivettu. Valli on Niemisen tontin puolelta lähes puoli

metriä korkea ja naapuritontin puolelta korkeampi, koska sieltä on kuorittu vielä paksumpi kerros maata. Pysäköintipaikka ja koko korjaamon piha sen eteläpuolella on nyt asfaltoitu. Kellarista, joka on sijainnut noin 5 m löytökohdalta kaakkoon, ei ole juuri mitään nähtävissä. Se on jäänyt pysäköintipaikan alle. Sen itäpuolella on 2-3 m läpimittainen ja noin 2 m korkea kivi, ja sen takana korjaamoon kuuluva ulkorakennus. Itse korjaamorakennus on löytökohdalta noin 20 m kaakkoon. Niemisen tontin lounaispuolella, noin 10 m löytökohdalta, on Talttatie. Sen takana on teollisuustontteja. Talttatien toisella puolella on vielä jäljellä pappilan päärakennuksen länsipäässä olleet portaat ja uunien jäännöksiä.

Löytöpaikan ympäristö on tuhoutunut lähes täydellisesti viime vuosikymmenellä maansiirtotöissä. Maavalli, josta esine on löytynyt, on ehkä säilynyt niissä niin hyvin, että siinä olisi voinut säilyä osia paikalla mahdollisesti olleesta muinaisjäännöksestä. Tämäkään ei kuitenkaan ole varmaa, sillä ilman perusteellista koekaivausta vallista ei nykyisellään voi todeta, onko siinä olevaa maata liikuteltu äskettäin. Näin on voinut tapahtua ennen maan pinnan kuorimista pappilan purkutöiden yhteydessä tai aiemmin pappilan toimintaan liittyen.

Pappila on ollut paikalla tiettävästi vuodesta 1483 lähtien, ja vaikka vanhemmasta asutuksesta ei ole tietoa, on hyvinkin mahdollista, että sitä on ollut. Paikka on siten varsin vanha asuinpaikka, mutta uudempi asutus on tuhonnut vanhemman jälkiä.

Löytynyt kärki on ruodollinen ja muodoltaan lehtimäinen. Se on niin painava (91 g), että sitä tuskin voi pitää nuolenkärkenä. Esimerkiksi Markus Hiekkänen käyttää 40 g kärjen painon ylärajana Suomen rautakautisia nuolenkärkiä koskevassa tutkimuksessaan. Keihäänkärki on muodoltaan niin yksinkertainen, ettei sitä ilmeisesti pelkästään tyyppinsä perusteella voi ajoittaa varmasti rautakautiseksi, vaikka hyvin paljon sitä muistuttavia kärkiä on käytetty myös rautakaudella. (Muodoltaan samanlaisia vastineita on edellä mainitussa Hiekkasen tutkimuksessa, ja mitoiltaankin melko hyvä vastine on myös Kivikosken rautakauden kuvastossa (Ella Kivikoski, Suomen rautakauden kuvasto II, 1951, kuva 812).) Kärki on lisäksi niin hyväkuntoinen, että se vaikuttaa todennäköisemmin rautakautta nuoremmalta. Kärjen reunat ovat tylpät. Se vaikuttaa siten enemmän teelmältä kuin valmiilta kärjeltä.

Ympäristö: Löytöpaikka sijaitsee itään työntyvällä noin 5 m korkuisella, 500 m pituisella ja 100-200 m levyisellä harjanteella. Harjanteen laella löytöpaikan ympäristössä maaperä on ilmeisesti moreenia, harjanteen rinteillä ja kärkiosassa savea. Lontilanjoki virtaa 200-400 m päässä idässä etelästä pohjoiseen kiertäen harjanteen itäpään ympäri. Noin 200 m päässä lännessä on pohjois-etelä -suuntainen Mustamäen-Sikomäen -soraharjanne, jonka huiput ovat noin 10 m löytöpaikan yläpuolella. Löytöpaikalla on ollut Akaan pappila. Mustamäen-Sikomäen -harjanteen ja joen välinen alue on ollut pappilan peltona. Nyt pappila on purettu ja alue on jaettu teollisuustonteiksi. Löytöpaikka on Niemisen autokorjaamon tontilla, lähellä sen länsikulmaa. Korjaamorakennus on 20 m löytöpaikalta kaakkoon ja toinen rakennus noin 15 m itään. Vertaamalla peruskarttaa vuodelta 1959 nykyiseen kaavakarttaan, nähdään, että pappilan päärakennuksen itäpää on sijainnut aivan löytöpaikan pohjoispuolella. Toinen pappilaan kuulunut asuinrakennus, pappilan maiden vuokraajan asuinrakennus, on ollut pohjois-etelä -suunnassa päärakennuksen kaakkoispuolella, nykyisen korjaamorakennuksen kohdalla ja siitä vähän pohjoiseen. Päärakennus ja kellari näkyvät myös Toijalan kaupungin kaavakartan pohjakartassa.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Melko huonot. Löytöpaikan ympäristö on lähes kokonaan tuhoutunut maansiirtotöissä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Hallamäki [1], rautakautinen polttokalmisto, n. 1,2 km SE.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

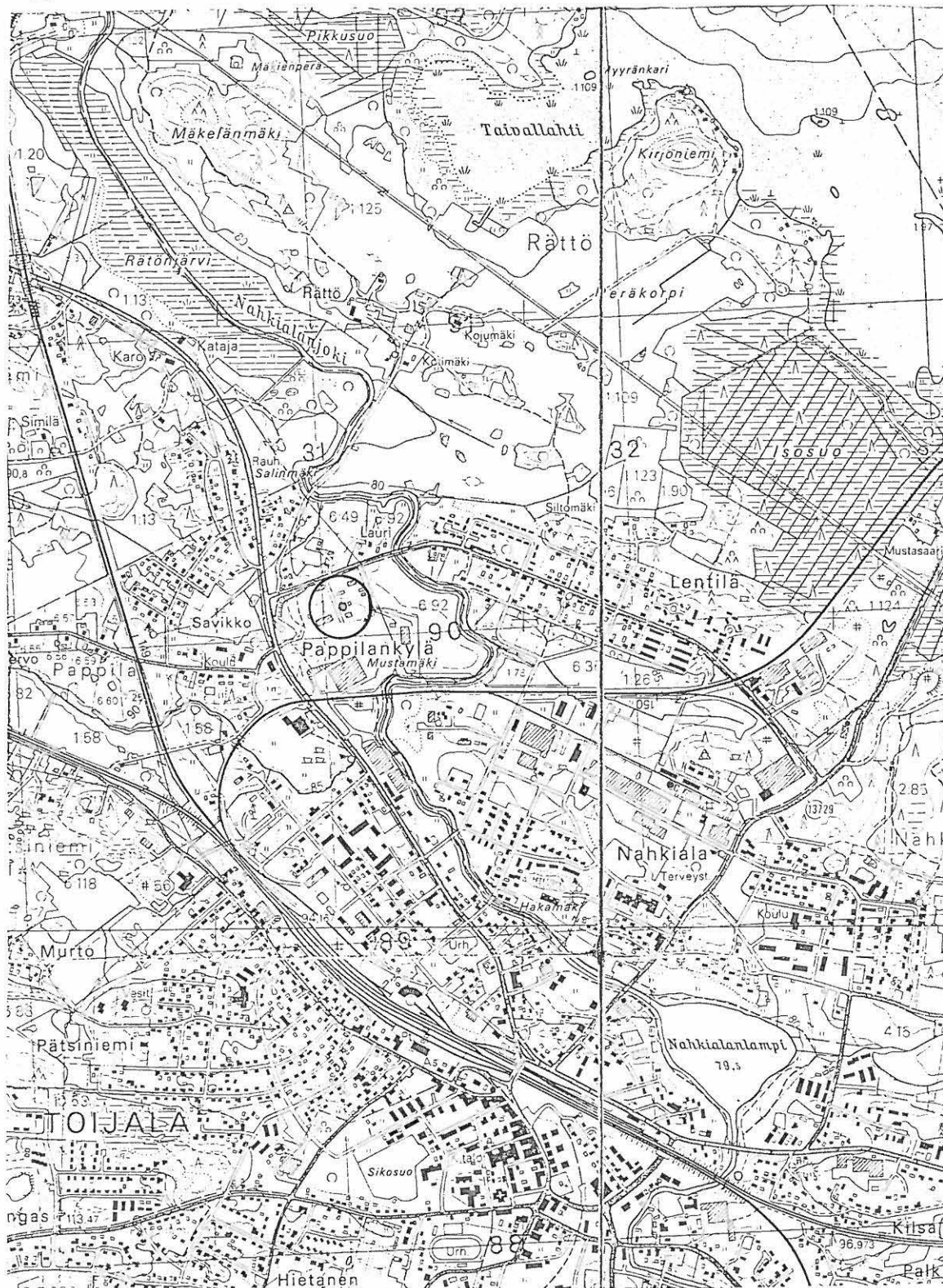
Toijala, Pappila, Pappila, rautakautinen (?) irtolöytöpaikka [36]

x = 6786 03, y = 2492 41, z = 86-87

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

mahdollisesti rautakautisen keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikka

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

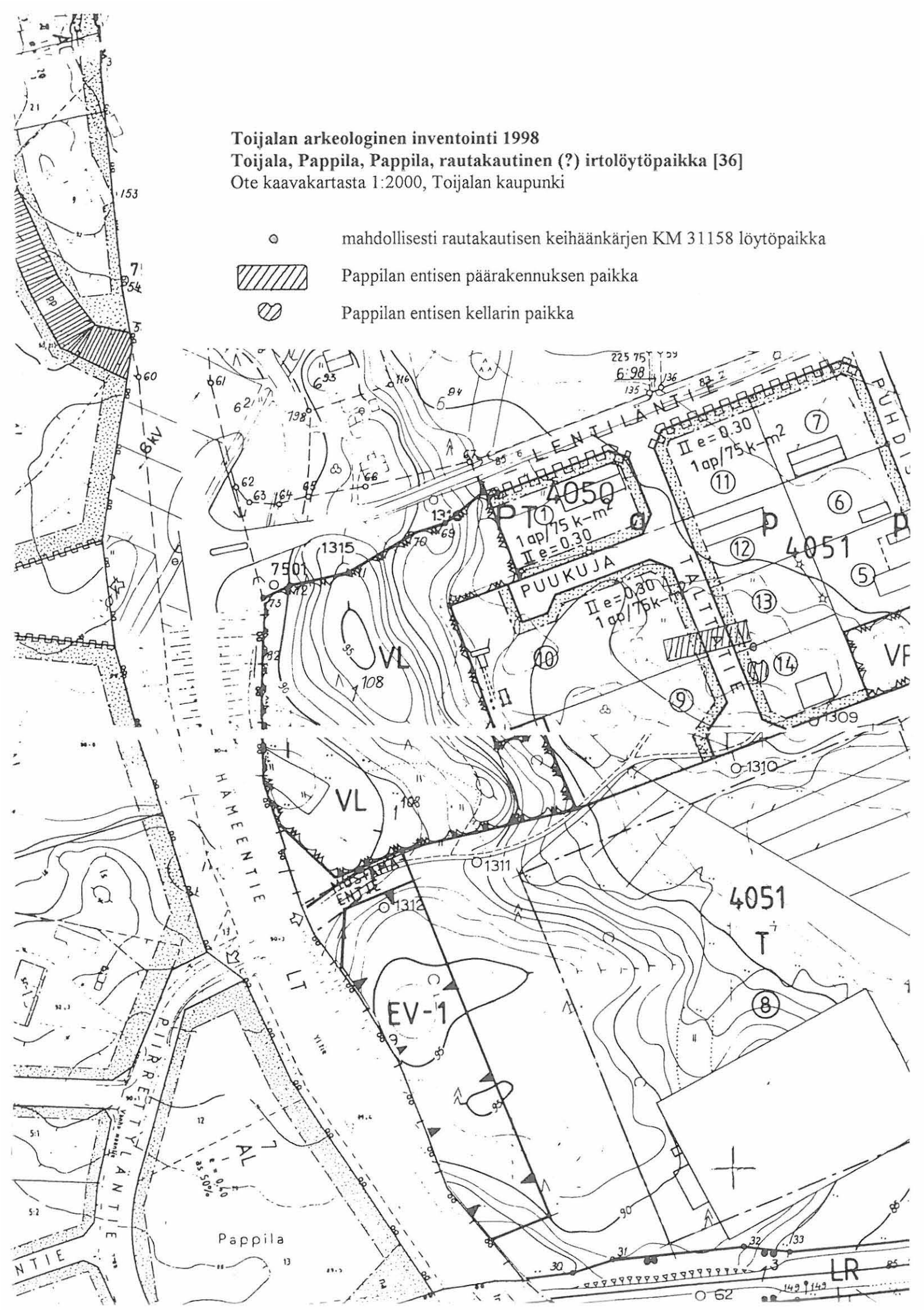
Toijala, Pappila, Pappila, rautakautinen (?) irtolöytöpaikka [36]

Ote kaavakartasta 1:2000, Toijalan kaupunki

○ mahdollisesti rautakautisen keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikka

▨ Pappilan entisen päärakennuksen paikka

⊗ Pappilan entisen kellarin paikka

5.3. Historiallisen ajan kohteita

5.3.1. Terissaari, historiallisen ajan kiven- ja maansekainen röykkiö [37]

Kunta: Toijala

Kylä: Terinen

Paikannimi: Terissaari

Kohteen laji: kiven- ja maansekainen röykkiö

Ajoitus: historiallinen aika

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 1.10.1998, mukana Aleksi Jaatinen

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6786 56, y = 2495 90, z = 85-87,5

Akaan kirkosta 3,8 km koilliseen

Hoito ja kunto: Röykkiö on suurelta osin ehjä. Sen pohjoislaidalta on joskus leikattu noin kolmasosa ilmeisesti tietä tehtäessä. Röykkiö ja sen ympäristö ovat melko luonnontilaista, mutta puistomaisena hoidettua piha-aluetta. Röykkiön päällä kasvaa muutamia puita, muun muassa yksi tuija.

Tila- ja omistajatiedot:

Terinen 1:57 Terissaari

Vuorinen Minna, Terissaarentie 221, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-408-0001-0057

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: palanutta luuta, palanutta savea, hiiltä (ei luetteloitu)

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: 113263-113265

KMDiat: 41646-41648

Kohteen kuvaus: Kohde tarkastettiin yleisöilmoitusten perusteella. Ensimmäisenä röykkiöstä kertoi inventoijalle Tuomas Toivettula Haapasaaren talosta Toivettulasta. Hän oli kuullut siitä veljeltään Antti Toivettulalta, joka on aiemmin asunut Terissaarella. Myös Terissaaren talon omistajat olivat tietoisia röykkiöstä ja osoittivat sen maastossa inventoijalle.

Röykkiö sijaitsee Terissaaren keskiosassa, Terissaaren talon päärakennuksen kaakkoiskulmasta noin 15 m itään. Röykkiö näyttää olleen alunperin jokseenkin pyöreä, halkaisijaltaan noin 4,2 m. Röykkiön pohjoislaidalta on kuitenkin leikattu noin kolmasosa niin, että pohjoissivu on nyt suora. Röykkiön suurin leveys pohjois-etelä-suunnassa on nyt noin 2,4 m. Röykkiö on profiililtaan säännöllisen kupera. Sen suurin korkeus on noin 0,4 m. Pinnalla, karikkeen tai ohuen turpeen peittämänä on jonkin verran pienehköjä (halkaisija alle 20 cm) kiviä. Varsinkin länsi- ja itäreunoilla on maan rajassa osittain näkyvissä joitakin suurehkoja, ilmeisesti noin 30-40 cm läpimittaisia kiviä. Itäpäässä, suurelta osin röykkiön ulkopuolella, aivan leikkauksen reunan vieressä on suurempi, vajaan metrin läpimittainen maakivi, jonka huippu ulottuu selvästi röykkiön pinnan yläpuolelle. Röykkiön päällä kasvaa muutamia pienehköjä puita, muun muassa yksi tuija.

Röykkiöön kaivettiin kaksi koekuoppaa. Röykkiön todettiin koostuvan pienehköistä kivistä ja hiekkamaasta. Kivistä osa on selvästi palaneita. Hiekka on vahvasti noen sekaista, lähes mustaa. Ensimmäisestä kuopasta löytyi pieni muru palanutta luuta ja kappale palanutta savea. Noensekainen maa näytti loppuvan ympäröivän maan pinnan tasoon. Toisessa kuopassa todettiin yhtenäinen hiilikerrok, joka näytti olevan jokseenkin ympäröivän maan pinnan tasossa.

Röykkiössä ei havaittu mitään esihistorialliseen muinaisjäännöksen viittaavaa. Tarkastuksen perusteella se näyttää todennäköisimmin tulisijan, ilmeisesti kiukaan jäännökseltä. Kiukaan

jäännökseksi röykkiö on läpimittansa verrattuna matala. Ulkoisen olemuksen perusteella se saattaa siten olla melko vanhakin, ehkä useiden satojen vuosien ikäinen. Röykkiöön tehdyistä koekuopista ei myöskään löytynyt mitään moderniin asutukseen viittaavaa jätettä. Pohjoisreunasta puuttuvaa leikattua osaa lukuun ottamatta röykkiö on ehjän näköinen.

Terissaareissa on 1500-luvulla ollut kaksi taloa. Ne liitettiin vuosisadan lopulla Terisen suurtilaan, josta sittemmin muodostui kartano. Tämän seurauksena asutus ilmeisesti hävisi saarelta (Eino Jutikkala, Sääksmäen pitäjän historia, 1934, s. 149, 263-264). Nykyinen Terissaaren talo lienee erotettu kartanosta melko myöhään, vasta tällä vuosisadalla. Ainakaan Annikki Nisulan vuoden 1943 inventointiraportin liitteenä olevissa pitäjänkartan tasoissa kartoissa ei Terissaareen ole merkitty mitään asutusta. Siten todennäköisyys, että röykkiö liittyy 1500-luvun asutukseen on huomattava. On tietysti myös mahdollista, että saarella on 1600-luvun alun ja 1800-luvun lopun välillä kartanon torppia tai muuta pienimuotoista asutusta, joka ei näy edellä mainituissa lähteissä.

Ympäristö: Röykkiö sijaitsee Terissaaren keskiosassa olevalla matalalla, mutta ympäristöään korkeammalla harjanteella. Se on harjanteen loivasti koilliseen laskevalla rinteellä. Maaperä on hiekkaista. Röykkiöstä lounaaseen, harjanteen laella, maasto on kivikkoista, ja maaperäkin lienee moreenia. Ilmeisesti juuri röykkiön kohdalla maaperä vaihtuu lajittuneeksi hiekaksi. Koillisessa, matalan notkon takana, noin 150 m päässä on Terissaaren pohjoisrantaa seuraava harju, joka on jonkin verran harjannetta korkeampi. Vanajaveden ranta on lähimmillään noin 200 m päässä idässä ja Terisjärven (Vanajaveden lahti) ranta yhtä kaukana luoteessa.

Terissaaren talon pihapiiri on välittömästi röykkiön luoteispuolella. Päärakennuksen lähimpään kulmaan on noin 15 m. Röykkiön pohjois- ja koillispuolella on pieni, vanha hiekkakuoppa, ja sen takana laaja hedelmäpuutarha. Hiekkakuopan reunaa pitkin kulkee vanha, käyttämätön tien pohja, ehkä aiempi Terissaaren taloon tullut tie. Sitä tehtäessä röykkiön laita on leikattu. Nykyinen taloon tuleva tie ohittaa röykkiön eteläpuolelta. Röykkiön eteläpuolella (taloon tulevan tien molemmilla puolilla) maasto näyttää melko luonnontilaiselta.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Röykkiö erottuu selvästi maastossa. Muuten havaintomahdollisuudet ovat huonot, sillä maan pinta on kokonaan kasvillisuuden peittämä.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan röykkiötä uhkaavia maankäyttösuunnitelmia ei ole.

Lähilöytöjä: Isonhiedanlahti [35], irtolöytöpaikka, n. 0,2 km NE

Koekuopat

Koekuoppien läpimitta noin 30 cm.

KK 1. Röykkiön pohjoisreunalla olevassa leikkauksessa, puoliksi röykkiössä, puoliksi leikatulla alueella, vähän leikkauksen keskikohdasta länteen (2,4 m päässä leikkauksen itäpäästä). Pinnalla oli ruohoa ja kariketta, ohut turvekerros. Maan pinnan tason yläpuolella oli pieniä (halkaisija 5-20 cm) kiviä, joiden välissä hiekkamaata. Osa kivistä oli selvästi palaneita. Hiekkamaa oli mustaa ja nokista. Maan pinnan tasosta (leikatun alueen pinnasta) alaspäin hiekkamaa oli vaaleampaa, kellertävää. Maassa oli kiviä. Suuri kivi esti kaivamisen 5-10 cm leikkauksen tason alapuolella. Kuopasta löytyi yksi pala palanutta savea ja yksi muru palanutta luuta.

KK 2. Lähellä röykkiön eteläreunaa, 2,1 m koekuopan l kohdalta kohtisuoraan leikkauksen reunasta mitattuna. Pinnalla oli kariketta, ohut turvekerros. Sen alla oli palaneita kiviä ja lähes mustaa nokista hiekkamaa. Pinnasta noin 25 cm syvyydessä (kuoppa on kaltevalla pinnalla, alareunasta noin 20 cm syvyydessä, yläreunassa noin 30 cm syvyydessä) oli yhtenäinen, vaakasuora kerros puuhiiltä. Hiilikerros näytti muodostuvan yhdensuuntaisista palaneista puista. Kerros oli useiden senttimetrien paksuinen. Kuoppaa ei kaivettu kerroksen läpi. Ei esinelöytöjä.

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Terinen, Terissaari, historiallisen ajan kiven- ja maansekainen röykkiö [37]

x = 6786 56, y = 2495 90, z = 85-87,5

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

historiallisen ajan kiven- ja maansekainen röykkiö

5.3.2. Järvelä, historiallisen ajan kiven- ja maansekaisia röykkiöitä [38]

Kunta: Toijala

Kylä: Mulkue

Paikannimi: Järvelä

Kohteen laji: kiven- ja maansekaisia röykkiöitä, 2 kpl

Ajoitus: historiallinen aika

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 9.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6785 31, y = 2497 10, z = 87,5-90

Akaan kirkosta 4,3 km itään

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Mulkue 1:26 Järvelä

Mattila Kari, Rantajärveläntie 39, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-417-0001-0026

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Hakamaalla, Pasin taloa vastapäätä kylätien toisella puolella, on kaksi kiven- ja maansekaista röykkiötä. Timo Jussila mainitsee röykkiöt Kylmäkosken inventoinnin (1996) yhteydessä. Hän toteaa, etteivät ne ole peltoraunioita, mutta voivat olla kiukaita. Toisaalta hän esittää, että kyseessä olisi rautakautinen röykkiökalmisto.

Tarkastuksessa todettiin, että röykkiöt sijaitsevat ilmoitetun koordinaattipisteen tienoilla, parin kymmenen metrin päässä toisistaan. Molemmat ovat pyöreähköjä ja kekomaisia. Röykkiöiden halkaisija on noin 4 m ja korkeus 1-1,5 m. Molemmat näyttävät myös rakenteeltaan ja koostumukseltaan samanlaisilta. Pääaineksena ovat kivet, joista suurin osa on 20-30 cm läpimittaisia, muut pienempiä. Osa kivistä on selvästi palaneita. Kivien välissä on runsaasti hienoa hiekkamaata, joka on melko tummaa ja osittain ehkä nokista. Lisäksi hiekkassa on paljon palanutta savea (ei kuitenkaan tiiltä) pieninä paloina. Röykkiöiden juurella, niiden ulkoreunalla näkyy paikoin vähän maan pinnan yläpuolelle ulottuva, ladotun näköinen kiveys, joka koostuu noin 30 cm läpimittaisista kivistä. Röykkiöt näyttävät sijaitsevan näiden kiveysten päällä. Näiden rakennepiirteiden perusteella röykkiöt näyttävät selvästi olevan suurehkojen kiuasuunien jäännöksiä. Röykkiöiden ympärille voi maan pinnan muotojen ja muutamien kulmakiviksi sopivien kivien perusteella hahmotella myös rakennukset, mutta selviä kivijalkoja paikalla ei ole. Läntisemmästä röykkiöstä noin 10 m etelään sen sijaan on kivrivejä, jotka mitä ilmeisimmin ovat rakennusten perustuksia.

Röykkiöt saattavat liittyä Mulkuen kylän entisiin taloihin. Vanhan kylätontin paikka olisi todennäköisesti selvitetävissä isojakokartoista. Kylän talot ovat sijainneet vanhoilla paikoillaan vielä isonjaon jälkeenkin, sillä niitä ei siirretty silloin. Osa taloista siirrettiin Lontilanjoen varrelle vasta 1890-luvulla (Eino Jutikkala, Sääksmäen pitäjän historia, 1934, s.334).

Koska rökkiöt näyttävät selviltä tulisijan jäännöksiltä, niihin ei tehty koekuoppia. Sen sijaan niiden koillispuolisella hakamaa-alueella oleville kumpareille kaivettiin seitsemän koekuoppaa. Niistä ei kuitenkaan löytynyt mitään esihistoriallisiin muinaisjäännöksiin viittaavaa.

Ympäristö: Maasto alueella on jokseenkin tasaista savikkoa, jonka keskellä on matalia moreenikumpareita. Maaperä niillä on hiekkamoreenia ja kivisyydeltään vaihtelevaa. Kumpareilla kasvaa katajia, lehtipuupensaita ja joitakin suurempiäkin puita. Varsinkin savikot ovat selvästi olleet peltona, vaikka nyt nekin ovat laitumena. Savikollakin on paikoin kivenlohkareita, joten savikerros on ilmeisesti ohut. Kiviä on raivattu kumpareille ja suurempien kivien luo. Lounaassa on laaja viljelysaukea, joka ulottuu noin kilometrin päähän Kyän ja Tyrisevän kyliin. Vanajaveden ranta on noin 300 m päässä koillisessa. Ennen järvenlaskua 1800-luvulla se on ollut melkein sata metriä lähempänä. Alueen länsipuolella on Pasiin talon ja koillispuolella Järvelän talon talouskeskukset. Järven rannan tuntumassa on kesämökkiasutusta.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: Maanomistajalle kerrottiin, että kyseessä ovat todennäköisesti korkeintaan muutaman sadan vuoden ikäiset rakennusjäännökset, joita ei yleensä pidetä muinaismuistolain tarkoittamina muinaisjäännöksinä, mutta joiden säilyttäminen on toivottavaa.

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Maanomistajan mukaan rökkiöiltä Järvelän talolle ulottuvaa hakamaa-aluetta käytetään laitumena EU:n ympäristötuen ehtojen mukaisesti, eikä alueelle ole suunnitteilla maankäyttöä, joka voisi uhata mahdollisia muinaisjäännöksiä.

Lähilöytöjä: Pasi [31], kivikautinen irtolöytöpaikka, n. 0,3 km NE

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

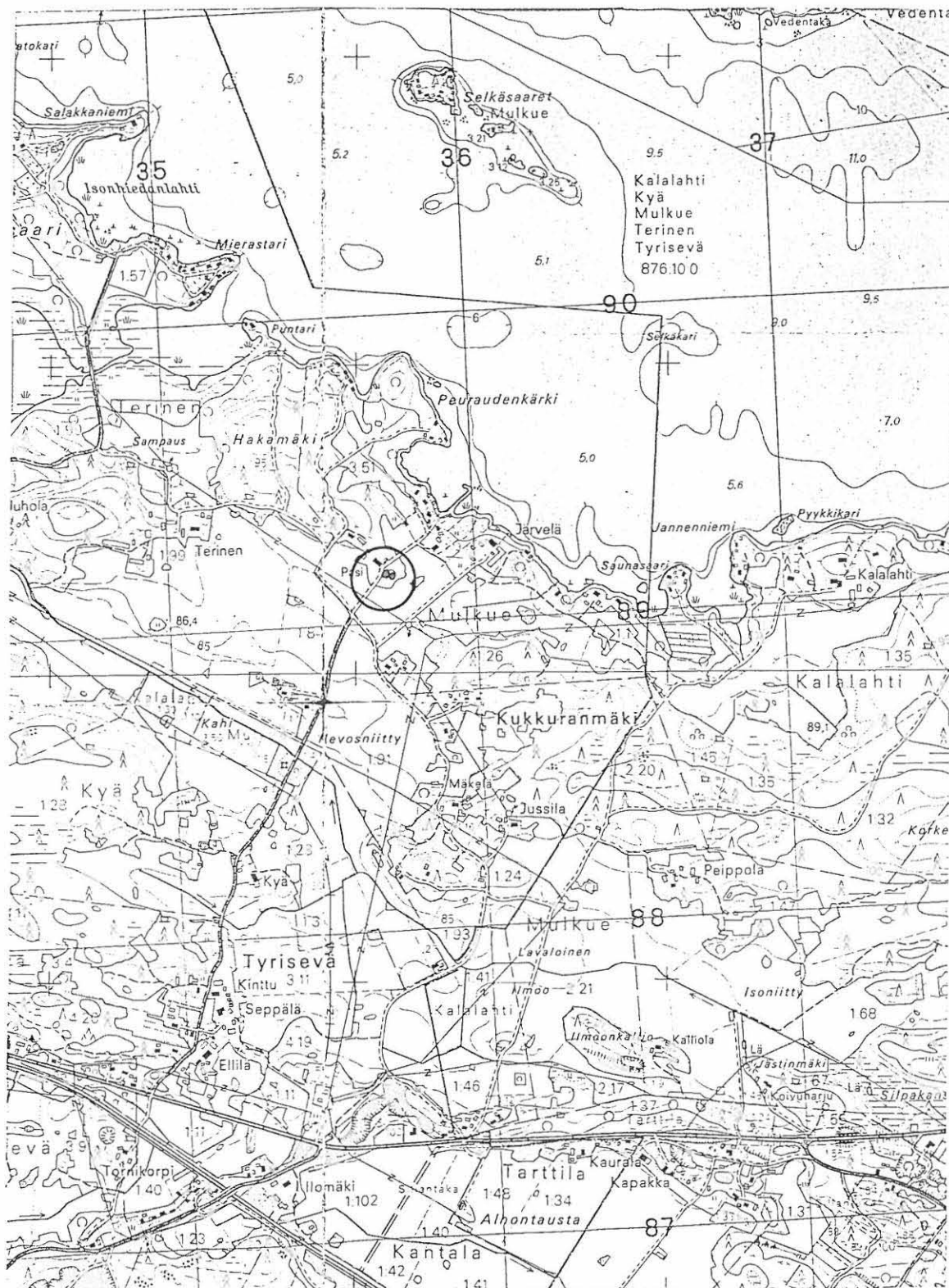
Toijala, Mulkue, Järvelä, historiallisen ajan kiven- ja maansekaisia röykkiöitä [38]

x = 6785 31, y = 2497 10, z = 87,5-90

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

kaksi historiallisen ajan kiven- ja maansekaista röykkiötä

5.3.3. Jäkäläkallio, historiallisen ajan asutus- ja viljelyjäännöksiä [39]

Kunta: Toijala

Kylä: Pätsiniemi

Paikannimi: Jäkäläkallio

Kohteen laji: asutus- ja viljelyjäännöksiä

Ajoitus: historiallinen aika

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 25.9.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6784 60, y = 2490 88, z = 90-100

(alueen rajat: x = 6784 54 -6784 66, y = 2490 72 - 2490 92)

Akaan kirkosta 2,1 km länteen

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Pätsiniemi 3:99 Ajula

Toijalan kaupunki, Myllytie 3, 37800 Toijala

Pätsiniemi 5:88 Kaunisto

Ahonen Martti kuolinpesä, Ahonen Juha, Ahosentie 1, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-406-0003-0099

864-406-0005-0088

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000, karttaluonnos 1:1000

KMNegatiivit: -

KMDiat: -

Kohteen kuvaus: Jäkäläkallion alue tarkastettiin inventoinnin yhteydessä Akaa-Toijala -seuran ilmoituksen perusteella. Myös Toijalan kaupungin luontokohdeselvityksessä vuosilta 1987 ja 1995 mainitaan paikalla olevan hautaröykkiöitä, jotka ovat muinaismuistolain alaisia kiinteitä muinaisjäännöksiä (Toijalan kaupungin luontokohteiden selvitys, Toijalan kaupungin ympäristönsuojelulautakunta, Anne Raunio, 1987, s. 10; Toijalan kaupungin luontokohteet, Toijalan kaupungin ympäristölautakunta, Heli Saarinen, 1995, s. 16). Anna-Liisa Hirviluoto on tietävästi tarkastanut kohteen. Oppaana mukana olleen toijalalaisen Leena Antilan mukaan käsityksen mukaan Hirviluoto oli pitänyt mahdollisena, että röykkiöt olisivat rautakautisia hautaröykkiöitä. Kohdetta ei kuitenkaan mainita muinaismuistolain perusteella suojeltuna kiinteänä muinaisjäännöksenä museoviraston muinaisjäännösrekisterissä, eikä tarkastuksesta ole mitään dokumenttia arkeologian osaston topografisessa arkistossa. Kohdetta tarkastettaessa olivat maastossa oppaina Pekka Pennanen (osoite: Ilvestie 4 B 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5421320) ja Raimo Kari Akaa-Toijala -seurasta.

Jäkäläkallion mäen etelä- ja lounaisrinteellä on runsaasti erilaisia ihmistoiminnan tuloksena syntyneitä muodostumia: kiviröykkiöitä, kuoppia ja ojia. Liitteenä on Pekka Pennasen vuonna 1988 piirtämä karttaluonnos näistä muodostumista. Tarkastuksen yhteydessä sen todettiin kuvaavan niitä varsin hyvin. Kivipyöryä (karttaluonnoksessa numero 11) ei tarkastuksessa löydetty, mutta se voi johtua kivien suuresta määrästä ja niiden sammaleisuudesta. Ojien 2 ja 3 välillä oli ainakin pari samanlaista rinnettä alas laskevaa ojaa, joita ei ole kartassa. Karttaan merkitty traktoritie on kasvanut umpeen ja muuttunut poluksi. Ylemmäs rinteelle on rakennettu uusi tie (ulkoilureitti), joka

tulee idästä, sivuaa mäen laella olevaa avokallioaluetta sen lounaisreunalla ja yhtyy luoteessa karttaan merkittyyn polkuun.

Tarkastuksessa todettiin, että kiviröykkiöt koostuvat pelkästään kivistä. Kivet ovat jonkin verran pyörityneitä moreenikiviä. Samanlaisia on ympäristön maaperässä runsaasti. Röykkiöt ovat melko epämääräisen muotoisia ja matalia, alle puolen metrin korkuisia. Ne vaikuttavat selvästi viljelysmaan raivauksessa syntyneeltä röykkiöiltä. Röykkiöiden yläpuolella rinteessä, jyrkemmän kalliorinteen juuressa on kolme kuoppaa. Kaksi läntisintä ovat pyöreähköjä (halkaisija noin 3 m, syvyys noin puolitoista metriä). Ne näyttävät säilytyskuopilta. Niiden itäpuolella on suurempi kuoppa, joka on muodoltaan pyöreähkö tai pyörityneen nelikulmainen. Kuopan halkaisija on noin 7 m, suurin syvyys lähes kaksi metriä. Kuopan reunoilla ja rinteissä on suurehkoja kiviä. Niiden alkuperäistä paikkaa on vaikea päätellä, sillä kuopan reunat vaikuttavat sortuneilta. Kuoppa saattaa olla korsumaisen, osittain maanalaisen rakennelman jäännös. Kokonaisuutena paikalla olevat röykkiöt ja kuopat näyttävät olevan jäännös vähäisistä viljelyksistä ja niihin ehkä liittyneestä tilapäisestä asumuksesta. Ojat ja muut pienemmät kaivannot saattavat ainakin osittain liittyä samaan asutukseen, mutta koska niitä on varsin laajalla alueella, osa saattaa olla aivan muuta, esimerkiksi hiekkaa etsittäessä tehtyjä koekuoppia.

Pekka Pennasen mukaan paikkaan liittyy perimätietoa, jonka mukaan paikalla on joskus asuttu. Perimätiedon mukaan asukas olisi ollut metsänvartija. Raimo Kari taas arveli, että paikalla olisi ollut Ison vihan aikaan jonkinlainen piilopirtti. Jäännösten laadun perusteella tämä on hyvin mahdollista. Tällaisista metsissä olleista suojapaikoista on Toijalassakin tietoa (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 150-152).

Eri lähteistä peräisin olevat tiedot tukevat siis käsitystä, että paikalla olevat muodostumat ovat jäännöksiä melko tuoreesta asutuksesta, vaikka asukkaat eivät olekaan tarkemmin tunnettuja. Tarkastuksessa ei myöskään tullut esiin mitään, mikä viittaisi siihen, että röykkiöt tai muut paikalla olevat muodostumat ovat esihistoriallisia.

Ympäristö: Jäkäläkallion laella pohjoisessa on avokallioita ja harvaa mäntyvaltaista metsää (osin hakattua). Kalliot jatkuvat maapeitteisinä aivan ylimpien kuoppamaisten jäännösten viereen. Kuopat, röykkiöt ja alimpana ojat ovat etelään ja lounaaseen laskevalla moreenirinteellä, joka on yläosastaan jyrkempi, alhaalta loiva. Rinteellä kasvaa vaihtelevan ikäistä metsää, röykkiöiden kohdalla vanhaa kuusikkoa, jossa on niukasti aluskasvillisuutta ja paksu sammalpeite. Rinteen alla oleva tasamaa on lievästi soistunutta korpimetsää, ilmeisesti savikkoa. Alueen pohjoispuolitse kallioiden yli kulkee tiemäinen ulkoilureitti.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Maan pinnalle näkyvien rakenteiden osalta hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä: Junkkari [32], ajoittamaton irtolöytöpaikka, n. 0,9 km NW

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

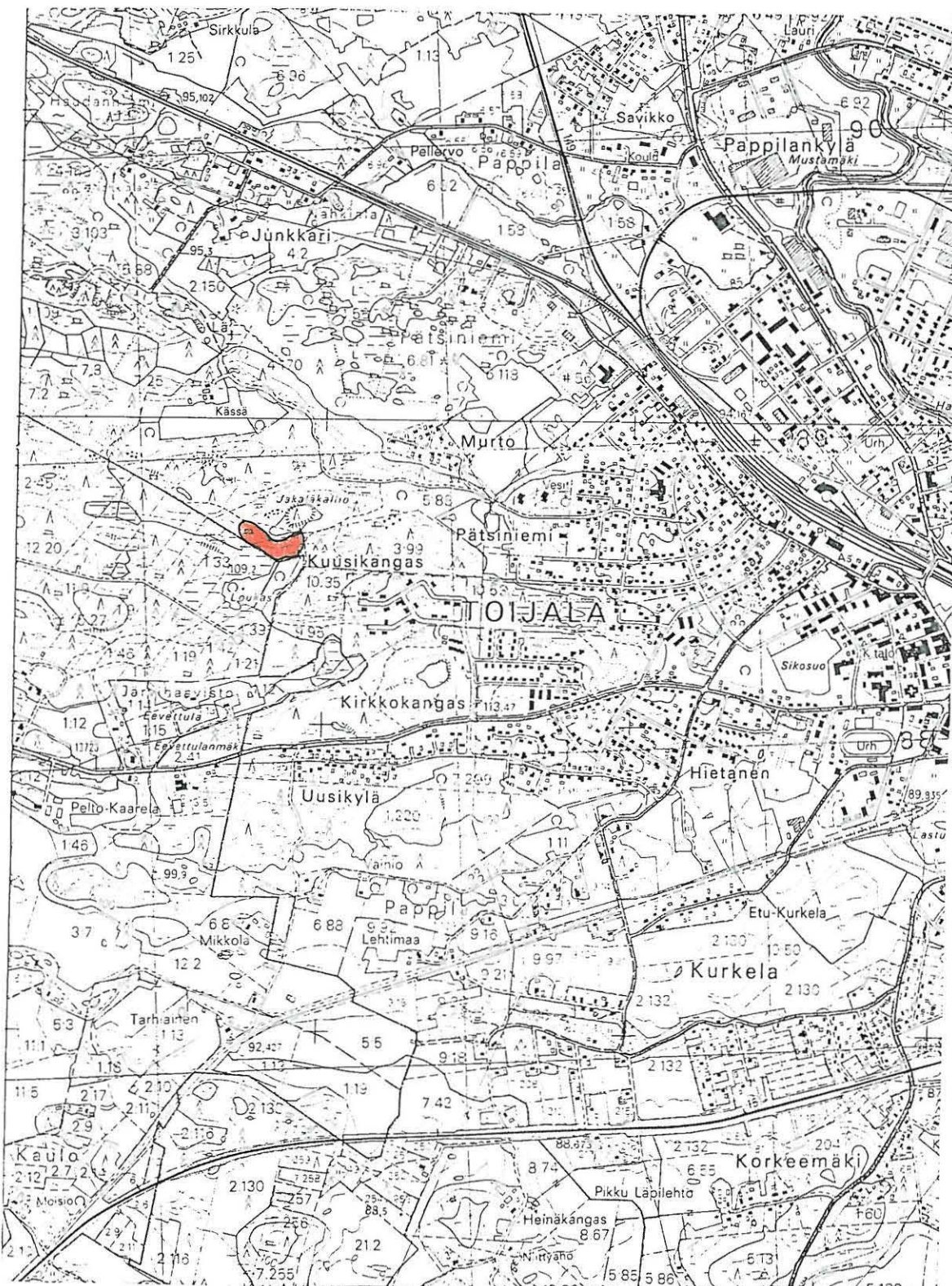
Toijala, Pätsiniemi, Jäkäläkallio, historiallisen ajan asutus- ja viljelyjäänöksiä [39]

x = 6784 60, y = 2490 88, z = 90-100 (alueen rajat: x = 6784 54 -6784 66, y = 2490 72 - 2490 92)

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

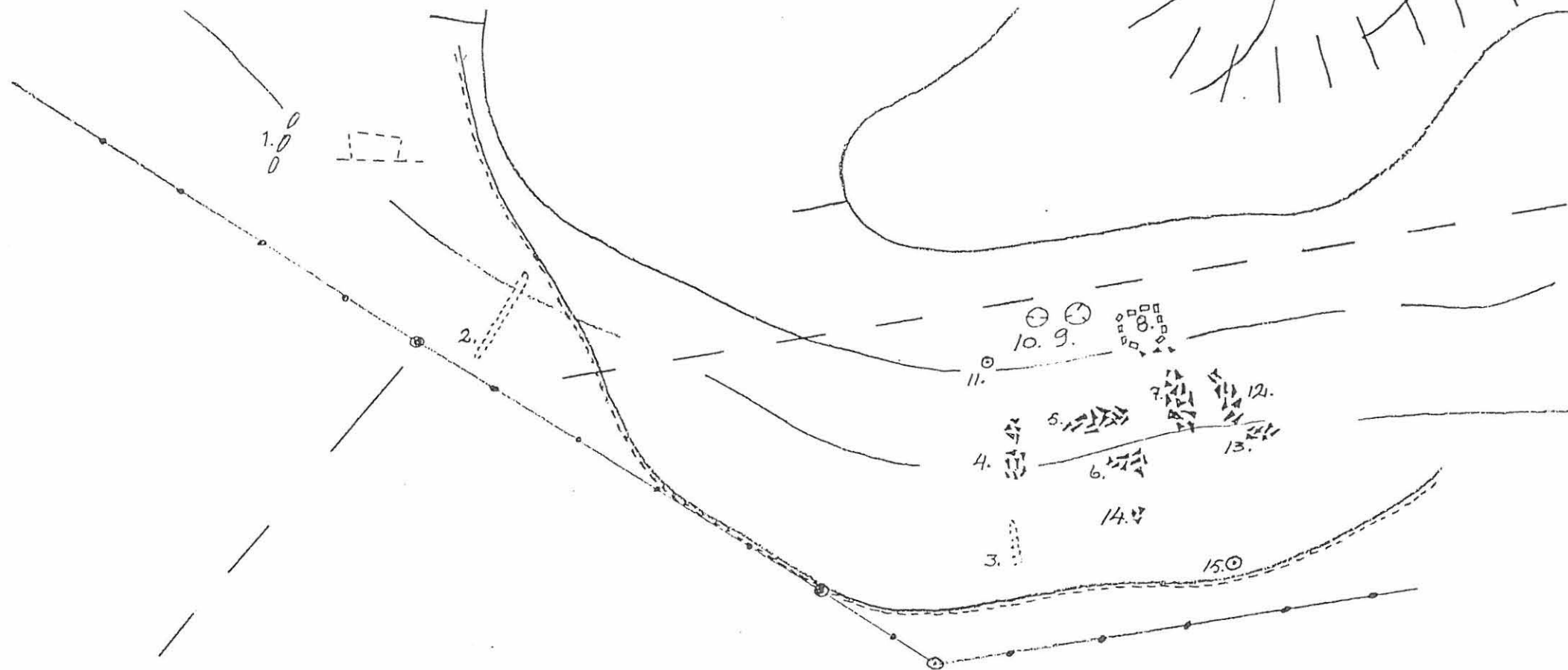
historiallisen ajan asutus- ja viljelyjäänöitä

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Pätsiniemi, Jäkäläkallio, historiallisen ajan asutus- ja viljelyjäännöksiä [39]

Karttaluonnos. Pekka Pennanen 28.8.1988

1. KAIVANTOJA
2. OJA
3. OJA
4. KIVIRAKKA

5. KIVIRAKKA
6. " "
7. " "
8. ASUNNON RAUNIO

9. KUOPPA
10. " "
11. KIVIPYKKI, JOSSA T MERKKI
12. KIVIRAKKA

13. KIVIRAKKA
14. " "
15. KAIVANTO
--- POLKU
==== TR. TIE

TOIJALA 28.8.88.
P. Pennanen

5.3.4. Nuljunkulma, historiallisen ajan hakkauksia kivessä [40]

Kunta: Toijala

Kylä: Mulkue

Paikannimi: Nuljunkulma

Kohteen laji: hakkauksia kivessä

Ajoitus: historiallinen aika

Luokka: -

Tarkastus: Antti Bilund 25.9.1998 ja 5.10.1998

Sijainti: PK 2114 11 TOIJALA, x = 6783 05, y = 2495 82, z = 102,5-105

Akaan kirkosta noin 3,1 km itään

Hoito ja kunto: -

Tila- ja omistajatiedot:

Mulkue 1:26 Järvelä

Mattila Kari, Rantajärveläntie 39, 37800 Toijala

Kiinteistötunnukset:

864-417-0001-0026

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Inventointilöydöt 1998: Ei ole.

Kartat: peruskarttaote 1:20000

KMNegatiivit: 113266-113267

KMDiat: 41649-41650

Kohteen kuvaus: Tyrisevän ja Kurvolan välisen Ilomäentien varrella on kivi, jossa on hakkauksia. Tie on osa vanhaa, Hämeenlinnasta Toijalaan tulevaa maantietä. Kivi on ollut paikkakunnalla ilmeisesti yleisesti tunnettu nähtävyys, sillä useat henkilöt mainitsivat sen oma-aloitteisesti inventoijalle. Nyt kivi on kaadettuna tien sivussa, mihin se on joutunut joitakin vuosia sitten tielaitoksen leventäessä tietä.

Pekka Pennanen (osoite: Ilvestie 4 B 37800 TOIJALA, puhelin: 03-5421320) ja Raimo Kari Akaa-Toijala -seurasta näyttivät kiven inventoijalle. Myös kiven lähellä asuvaa Esko Rantasta (osoite: Ilomäentie 119, 37800 TOIJALA) haastateltiin. Kivi on vaaleanharmaata, juovikasta, metamorfista kivilajia. Sen koko on 1,7 m x 1,3 m x 1,0 m. Yksi pinta (1,7 m x 1,3 m) on lähes tasainen. Kiven vastakkainen puoli on muodoltaan epämääräisen kupera. Kivi on oppaiden mukaan ollut tien varrella, sileä pinta tielle päin. Maan pinnan yläpuolella on ollut vain pieni kulma, jossa hakkaus on ollut sileässä pinnassa. Sileän pinnan maanpinnan yläpuolinen osa on ollut kolmiomainen. Sen leveys maan pinnassa on ollut noin 80 cm ja korkeus noin 40 cm. Tämän pinnan osan voi yhä erottaa, koska siinä kiven pinnalla on jäkälää, kun taas maan alla ollut osa on vielä pinnaltaan puhdas. Kivien kuperalla puolella jäkälää on jo myös kiven maan alla olleessa osassa, joten on vaikea tarkalleen päätellä, onko tasainen pinta ollut kallellaan vai pystysuorassa. Ainakin Pekka Pennasella on kuitenkin kivistä valokuvia, jotka on otettu sen ollessa alkuperäisellä paikallaan.

Tasaisen pinnan maan päällä olleessa kulmassa ovat kahdessa entisen maanpinnan (=jäkälän reunan) suuntaisessa rivissä hakkaukset. Ylärivissä on numerot "1763". Sen alla toisessa rivissä hakkaus "i:i:", mahdollisesti nimikirjaimet. Tutkija Jaakko Masonen tiemuseosta (puhelu 13.10.1998) arveli hakkausten perusteella, että kyseessä saattaa olla merkkikivi, joka on ollut eri talojen hoidettavaksi määrättyjen tieosuuksien rajalla. Yleisiä tieosuuksien jakoja on tehty Sääksmäen, Urjalan ja Akaan pitäjissä ainakin vuosina 1757 ja 1771 (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 396-401), mutta ei liene mahdotonta, että niihin liittyviä merkkejä olisi hakattu

muulloinkin. Masosen mukaan jaoista saattaa löytyä tietoja maakunta-arkistosta, nimismiehen arkiston jakoinstrumenteista. Jos nimismies on osallistunut jaon käytännön toteutukseen, hän on ehkä hakkauttanut nimikirjaimensa asettamiinsa rajamerkkeihin. Vuonna 1763 Akaan, Kalvolan ja Sääksmäen nimismiehenä oli Johan Immenius, johon nimikirjaimet i:i sopivat (Seppo Suvanto, Akaan historia I, 1954, s. 395). Masosen arvion mukaan kivi ei ole peninkulmapatsas (joissa on kuninkaan monogrammi ja etäisyysmerkintä) eikä rajapyykki (joissa on pyykin numero).

Nyt kivi on tien kaakkoispuolella, noin 5 m päässä tien reunasta. Kiven tasainen pinta on ylöspäin ja hakkaukset sen tien puoleisessa kulmassa. Kivi on nyt Ilomäen tietä mitaten noin 45 m lounaaseen Ilomäentieltä luoteeseen eroavan tilustien risteyksestä ja noin 137 m koilliseen Ilomäentieltä etelään, hiekkakuopille vievän tien risteyksestä. (Edellä mainitut etäisyydet on mitattu askelmitalla, mutta ne ovat melko tarkat. Peruskartalta mitattuna edellä mainittujen risteysten etäisyys on noin 185 m). Kivi on Esko Rantasen mukaan alunperin sijainnut nykyisellä kohdallaan tien laidassa. Pekka Pennanen muisteli kiven olleen jonkin matkaa (korkeintaan 10 m) siitä lounaaseen. Joka tapauksessa alkuperäinen paikka on jäänyt tien levennyksen alle.

Kivestä lounaaseen pitkin tien laitaa on ollut kapea (ehkä 10-20 m leveä), noin sadan metrin pituinen pelto tai niitty. Se näkyy vielä esim. vuoden 1959 peruskartassa. Pekka Pennanen ja Esko Rantasen mukaan tien varren maattomat mökkiläiset ovat vielä muutamia kymmeniä vuosia sitten viljelleet sitä, ja yleisen käsityksen mukaan se ei ole ollut kenenkään yksityisen omistamaa maata. Pekka Pennanen käsityksen mukaan se on ollut alunperin "taukoplaani", jonkinlainen tiellä kulkijoiden käyttöön varattu yhteismaa (tai kruununmaa). Alueen maanomistushistoriaa ei tässä yhteydessä selvitetty. Nykyisin maa-alue on peruskartan mukaan Mulkuen Järvelän talon maata tai ehkä tiealuetta, sillä sekin on osittain jäänyt tien levennyksen alle. Jäljellä oleva osa on metsittynyt.

Ympäristö: Maasto tien varrella on loivasti luoteeseen laskevaa kangasta. Maaperä näyttää olevan hiekkaista ja ainakin pinnalta paikoitellen melko kivistä. Pari sataa metriä tien kaakkoispuolella kulkee sen suuntaisena harju, joka nykyisin on suurelta osin kaivettu hiekkakuopaksi.

Tien varsilla kiven kohdalla ja ainakin sadan metrin matkalla kumpaankin suuntaan kasvaa nuorta metsää ja taimikkoa, joka on paikoin tiheää. Kiven länsipuolella tien etelälaidalla ollut pelto ei enää selvästi erotu ympäröivästä metsästä. Kaakossa harjulla on siemenpuumännikköä. Ilomäentieltä kääntyy sivutiet pohjoiseen noin 45 m kiven koillispuolella ja etelään noin 135 m kiven lounaispuolella. Tien varrella kiven tienoilla ei ole asutusta. Lähemmät talot ovat kummassakin suunnassa noin 300 m päässä. Vanhemmastakaan asutuksesta ei tarkastuksessa löydetty mitään jälkiä.

Laajuus: -

Ehdotus suoja-alueeksi: -

Luokitusehdotus: -

Suojelutoimenpiteet: -

Havaintomahdollisuudet: Hyvät.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat: Ei ole tiedossa.

Lähilöytöjä:

Toijalan arkeologinen inventointi 1998

Toijala, Mulkue, Nuljunkuima, historiallisen ajan hakkauksia kivessä [40]

x = 6783 05, y = 2495 82, z = 102,5-105

Ote peruskartasta 1:20000, PK 2114 11 TOIJALA (Hki 1992)

historiallisen ajan hakkauksia kivessä

LUETTELO MV-NEGATIIVEISTA (113245-113288)

Negatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin

Kuvaaja Antti Bilund

[x] = inventointikohteen numero

Neg. nro	Aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 1998
113245	Alhonranta [20]. Oikokirveen KM 28831 löytöpaikka kuvattuna noin 200 m päässä olevan ladon luota kumpareelta. Löytöpaikka pellolla sähköpylvään vasemmalla puolella ojan takana, tummana näkyvästä saarekkeesta vasemmalle.	WSW	15.9.
113246	Mäkienperä [8]. Keramiikan löytöpaikka hiekkakuopan reunassa. Kuvattu jätemaakasalta kuopan itäpään eteläpuolelta.	SSE	16.9.
113247	Mäkienperä [8]. Asuinpaikka kuvattuna hiekkakuopalle tulevan traktoriuran suunnasta. Kuopan länsipää on vasemmalla kaatuneen kuusenlatvan takana. Kuopan takana näkyy harjanteen profiili (kannot haittaavat).	WSW	16.9.
113248	Hirsikangas [4]. Yleiskuva maastosta, kuvattu itäisen harjanteen kärjestä kalliolta. Oikeassa laidassa kuusten alla hiekkakuopan SW-pää. Vasemmalla haavikossa kuorittua aluetta.	SE	17.9.
113249	Hirsikangas [4]. Etualalla hiekkakuopan SW-reuna. Reunan päällä kuorittua aluetta, jossa maavalleja.	E	17.9.
113250	Sitto [9]. Saaren SW-kärjessä oleva kumpare rannalta kuvattuna. Keskellä kellarikuoppa, jonka yläreunasta palanutta luuta. Röykkiö 1 on kuopan yläpuolella pinossa olevien puiden takana. Koekuoppa 2 on kellarikuopan reunan päällä, puupinon edessä. Saaren lounaiskärjessä oleva rantasauna jää juuri kuvan oikean reunan ulkopuolelle.	W	22.9.
113251	Sitto [9]. Röykkiön 1 luoteisosaa. Kaksi vierekkäistä puuta keskellä etualalla kasvavat röykkiön keskelle kaivetulla kivettömällä alueella. Puiden edestä oikealta kiertäen puiden taakse näkyy kivivalli, joka on ilmeisesti koottu röykkiön keskeltä poistetuista kivistä alkuperäisen röykkiön reunan päälle. Röykkiön kaakkoisosa on kuvan vasemmassa laidassa risujen alla ja osittain kuvan ulkopuolella. Oikeassa laidassa röykkiön ulkopuolella koekuoppa 2. Koekuoppa 3 jää kuvan ulkopuolelle vasemmalle.	NE	22.9.
113252	Sitto [9]. Kumpareen lakitasannetta kuvattuna kumpareen juurelta tasamaalta. Lakitasanne päättyy idässä kuvan vasemmassa laidassa olevan kiven kohdalle. Taustalla oikealla Röykkiö 1. Tapani Koironen seisoo Röykkiön 1 keskellä olevassa kuopassa.. Koekuoppa 3 on röykkiön vasemmalla puolella.	ENE	22.9.
113253	Sitto [9]. Röykkiö 2. Taustalla on Sitossa oleva vanha mökki. Koekuoppa 1 on kuvan oikean laidan tienoilla, mökin pihan reunalla.	SE	22.9.
113254	Sitto [9]. Siton saari kuvattuna Kirjoniemen kärjestä. Korkein kumpare, jolla on röykkiö ja asuinpaikka ovat, on heti kuvan keskellä (osittain puiden takana) näkyvän rantasaunan takana.	SW	24.9.
113255	Kirjoniemi [10]. Louhikkoista rantaa tasataltan KM 14273 oletetulla löytöpaikalla.	SE	24.9.

Neg. nro	Aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 1998
113256	Kirjoniemi [10]. Eteläinen huvila ja tasaista harjanteen lakea sen edustalla. Kuvanottoaikan ja huvilan välinen alue on asuinpaikan eteläosaa.	WNW	24.9.
113257	Kirjoniemi [10]. Eteläinen huvila rannassa olevalta laiturilta kuvattuna. Etualalla jyrkkää ja kivistä rannasta nousevaa rinnettä. Asuinpaikka on huvilan takana harjanteella.	ENE	24.9.
113258	Kirjoniemi [10]. Asuinpaikan keskiosaa kuvattuna etelälounaasta. Karttalaikun kohdalla koekuoppa 4, josta löytyi keramiikkaa. Taustalla pohjoisemman huvilan rakennuksia. Lähinnä ulkokäymälä (8-9 m päässä koekuopasta).	SSW	24.9.
113259	Kirjoniemi [10]. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna pohjoisen huvilan pihapiirin pohjoisimman rakennuksen länsinurkalta. Koekuoppa 5 on kuvan keskellä olevan huvilan edustalla. Koekuoppa 4 on taustalla oikealla olevan rakennuksen takana metsässä.	NNW	24.9.
113260	Toivettula [7]. Kvartsi-iskosten löytöalue Rätönjärven (Toivaslammen) vesijätölle laskevalla pellolla. Tiheämpi löytökeskittymä pellon laidalla oikealla, pellossa olevan ruohomättään tasalla ja siitä alaspäin. Pellon alalaidassa iskoksia harvakseltaan vasempaan reunaan asti. Taustalla vasemmalla Haapasaaren talo. Kuvattu koordinaattipisteestä $x = 6787\ 39$, $y = 2491\ 48$.	S	29.9.
113261	Kasakkamäki [16]. Entinen Vilho Kempin talo kuvattuna pellolta Kurjenkalliontien N-puolelta. Keihäänkärjen oletettu löytöpaikka on kumpareella talon vasemmalla puolella (kumpareessa on kellari).	N	29.9.
113262	Kasakkamäki [16]. Kellari ja kumpare kuvattuna talon eteläpuolelta pihan laidasta. Löytöpaikka saattaa olla kellarin kohdalla, mutta todennäköisemmin ehkä sen oikealla puolella tasoitetulla alueella (ehkä kuvan ulkopuolella oikealla).	SW	29.9.
113263	Terissaari [37]. Kiven- ja maansekainen rökkiö etualalla kiven takana. Rökkiön päällä kasvaa puita. Taustalla on Terissaaren päärakennus.	E	1.10.
113264	Terissaari [37]. Koekuoppa 2 ylhäältä kuvattuna. Päällä on palaneita kiviä ja nokista maata. Pohjalla on kerros hiiltynyttä puuta, joka kiiltää kuvassa.	S	1.10.
113265	Terissaari [37]. Koekuoppa 2 rökkiön etelälaidalla.	S	1.10.
113266	Nuljunkulma [40]. Kivessä oleva hakkaus kuvattuna ylhäältä päin (liiduttuna). Yläriivi: ”1763”, alariivi: ”i:i”	S	5.10.
113267	Nuljunkulma [40]. Kivi kuvattuna tieltä. Hakkaukset vasemmassa etukulmassa.	WNW	5.10.
113268	Metsikkö [5]. Kiviesineiden ja muiden asuinpaikkalöytöjen löytöpaikka etualalla pellon reunan ulkopuolella, kaivon ympäristössä. Aivan kaivon pumpun yläpuolella taaempaa näkyy likakaivon kansi, jonka paikalla on aiemmin ollut sauna, jonka alapuolelta kaikki löydöt on kerätty. Entinen asuinrakennus on ollut uuden talon kuistin kohdalla.	SW	6.10.
113269	Metsikkö [5]. Rinteen profiili. Vasemmalla tasainen savikkopelto. Pellon reunassa on oja, ja sen yläpuolella noin puoli metriä korkea törmä. Sen päällä on noin 10 m levyinen kaista hyvin loivasti kohoavaa savimaata. Ylempänä rinne nousee jyrkästi (kuvassa oleva	SE	6.10.

Neg. nro	Aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 1998
113270	Metsikkö [5]. Maisema talon pihalta (kellarin edestä) Lontilanjoelle. Joki on ensimmäisen peltosaran takana. Löytöalue on etualalla kaivon pumpun ympärillä.	NNE	6.10.
113271	Taivallahti [11]. Painanne kuvattuna itäpuolelta harjun etelärinteestä. Taustalla vasemmalla harjanteen päällä painanteesta noin 10 m länteen oleva suurkivi. Oikealla kameralaukku painanteen itäreunalla. Siitä vasemmalle kenttälapio koekuopassa painanteen pohjalla. Edelleen vasemmalle karttalaukku painanteen länsireunalla.	ESE	21.10.
113272	Taivallahti [11]. Painanne kuvattuna harjulta lännestä. Oikealla karttalaukku painanteen länsireunalla. Siitä vasemmalle kenttälapio koekuopassa painanteen pohjalla (näkyä erittäin huonosti). Edelleen vasemmalle kameralaukku painanteen itäreunalla. Vasemmalta etualalle pieni suppilomainen kuoppa.	W	21.10
113273	Taivallahti [11]. Harju kuvattuna Makkaraan menevältä tieltä. Kuvan keskipisteestä oikealle näkyy tummana harjun laella oleva iso kivi, joka sijaitsee painanteesta 10 m länteen. Saman verran kuvan keskipisteestä vasemmalle näkyy notkelmana harjun laessa painanteesta n. 10 m itään oleva hiekkakuoppa.	NE	21.10
113274	Matinlahti [6]. Koekuoppa 1, josta löytyi saviastianpala, täytettynä kenttälapion kohdalla. Sen takana 1 m päässä noin 1 m läpimittainen kivi aivan rantatörmän reunassa. Vasemmalla näkyy 1800-luvun rantatörmä. Sen alla on vielä rinnettä ja nykyinen ranta. Koekuopasta oikealle näkyy rinteessä oleva pieni tasanne (vaalea heinäinen alue). Aivan oikeassa reunassa näkyy ylöspäin nousevan melko jyrkän rinteiden alareunaa. Taustalla on Terisjärvi. Kuvattu yläviistosta rinteeltä.	ENE	23.10
113275	Pappila [36]. Keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikka vallissa, pysäköintipaikan takana, kuorma-auton perän kohdalla. Pysäköintipaikan oikeanpuoleisen reunan kohdalla, ison kiven vasemmalla puolella on ollut pappilan kellari, jota täytettäessä esine löytyi vallista otetusta maasta.	SSE	27.10
113276	Pappila [36]. Yleiskuva keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikasta kuvattuna Talttatien länsipuolelta. Löytöpaikka on vasemmalla kuorma-auton ja henkilöauton keulan välissä (tontin rajalla) olevassa maavallissa. Keskellä on Niemisen autokorjaamon pihaa ja oikealla korjaamorakennus.	WSW	27.10
113277	Hallamäki [1]. Värein tontin länsiosa kuvattuna tontin alapäästä tieltä. Rintein löytämän saviastianpalan löytöpaikka on kuvan etualalla koivun oikealla puolella.	WSW	27.10
113278	Hallamäki [1]. Värein tontin itäosaa kuvattuna tontin alapäästä tieltä portin edestä. Tontin itälaidalla on raivaamatonta kivistä maata. Muinaisjäännöskilpi on kuvan keskeltä puiden alla. Taustalla on viereisen tontin kerrostalot.	WNW	27.10
113279	Hallamäki [1]. Mäen itäosan kerrostalojen länsipäädty. Kuvan keskellä maaleikkaus tonttien rajalla. Vasemmalla Värein tontti. Muinaisjäännös-kilpi on kuvan keskellä Värein tontilla, muutaman metrin päässä raja-aidasta. Taustalla vasemmalla Värein tontin itäisempi asuinrakennus.	SW	27.10

Neg. nro	Aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 1998
113280	Hallamäentie [19]. Kupurasoljen KM 21880 löytöpaikka on etualalla Hallamäentien ja siitä oikealla eroavan polun välisessä kiilassa, ilmeisesti jonkin matkan valopylvään takana. Oikealla taustalla mäellä on Antero Laakin talo, jonka vasemman pään kohdalla on ns. Salosen torpan kätkölöydön löytöpaikka.	W	27.10
113281	Kirkkomäki [3]. Löytöpaikka on kerrostalon (Valtatie 20) oikean puoleisen portaikon edessä, noin 3,5 m seinästä. Paikalla on täytemaalte rakennettu pysäköintipaikka. Etualalla naapuritontti, jolla olevaa puutaloa (oikealla) puretaan parhaillaan. Aivan oikeassa laidassa näkyvä matala rakennus on Valtatien koillispuolella.	ESE	27.10
113282	Kirkkomäki [3]. Löytöpaikka kerrostalon (Valtatie 20) A-portaan edustalla kuvattuna naapuritontin ylälaidasta, puretun ulkorakennuksen kohdalla. Löytöpaikka on vasemmalla A-portaan oven edessä, polkupyörien takana. Oikealla näkyy naapuritontin puutalon luoteispäätä. Taloa puretaan parhaillaan. Niiden välistä näkyy Valtatien takana Akaan vanha hautausmaa ja kivisakasti.	S	27.10
113283	Loukonmäki [15]. Kuvan keskellä risteyksestä mäkeä ylös nousee Loukontie. Vasemmalla mäen päällä entinen Hilma Mäkisen, nyk. Aholan talo, jonka tontilta löydöt ilmeisesti ovat peräisin. Oikealla puolella nykyinen Moisanderin talo.	SSW	4.11
113284	Loukonmäki [15]. Aholan talon pohjoinen piha kuvattuna Loukontien itäpuolelta.	ESE	4.11
113285	Karjaisennenä [13]. Kumpare kuvattuna sen luoteispuolella olevan kesämökin pihalta. Keskellä on kumpare. Löytöpaikka on kumpareen takareunalla metsässä. Tie mökin pihaan tulee kuvan oikeasta reunasta.	WSW	4.11
113286	Karjaisennenä [13]. Kumpare kuvattuna kaakosta. Vasemmalla taustalla näkyy huvilan päärakennus. Oikealla metsässä seisoo lapio kädessä Pekka Pennanen koekuopan 2 kohdalla. Oikealla taustalla Terisjärvi pilkottaa puiden välistä.	SE	4.11
113287	Mainiemi [2]. Mainiemen huvilan pihaa kuvattuna tontin itälaidalta. Piha on nykyisin nurmikko. Suurin osa kalmistolöydöistä on peräisin toisaalta kuvanottoaikan tienoilta, toisaalta huvilan edestä, missä kuvassa seisoo auto. Välialue näyttää ehjältä.	ESE	4.11.
113288	Mainiemi [2]. Mainiemen huvilan tonttia kuvattuna portilta Satamatien varrelta Huvila jää juuri kuvan reunan ulkopuolelle vasemmalle. Suuri osa kalmistolöydöistä on peräisin huvilan edustalta, missä kuvassa seisoo auto. Toinen päälöytöalue jää kumpareen laen taakse oikealle.	SW	4.11.

Toijalan arkeologinen perusinventointi 1998

LIITE 2

LUETTELO DIAKUVISTA (41629-41669)

Kuvat on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin

Kuvaaja Antti Bilund

[x] = inventointikohteen numero

Dia nro	Aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1998
41629	Alhorranta [20]. Oikokirveen KM 28831 löytöpaikka kuvattuna noin 200 m päässä olevan ladon luota kumpareelta. Löytöpaikka pellolla sähköpylvään vasemmalla puolella ojan takana, tummana näkyvästä saarekkeesta vasemmalle.	WSW	15.9.
41630	Mäkienperä [8]. Keramiikan löytöpaikka hiekkakuopan reunassa. Kuvattu jätemaakasalta kuopan itäpään eteläpuolelta.	SSE	16.9.
41631	Mäkienperä [8]. Asuinpaikka kuvattuna hiekkakuopalle tulevan traktoriuran suunnasta. Kuopan länsipää on vasemmalla kaatuneen kuusenlatvan takana. Kuopan takana näkyy harjanteen profiili (kannot haittaavat).	WSW	16.9.
41632	Hirsikangas [4]. Yleiskuva maastosta, kuvattu itäisen harjanteen kärjestä kalliolta. Oikeassa laidassa kuusten alla hiekkakuopan SW-pää. Vasemmalla haavikossa kuorittua aluetta.	SE	17.9.
41633	Hirsikangas [4]. Etualalla hiekkakuopan SW-reuna. Reunan päällä kuorittua aluetta, jossa maavalleja.	E	17.9.
41634	Sitto [9]. Saaren SW-kärjessä oleva kumpare rannalta kuvattuna. Keskellä kellarikuoppa, jonka yläreunasta palanutta luuta. Röykkiö 1 on kuopan yläpuolella pinossa olevien puiden takana. Koekuoppa 2 on kellarikuopan reunan päällä, puupinon edessä. Saaren lounaiskärjessä oleva rantasauna jää juuri kuvan oikean reunan ulkopuolelle.	W	22.9.
41635	Sitto [9]. Kumpareen lakitasannetta kuvattuna kumpareen juurelta tasamaalta. Lakitasanne päättyy idässä kuvan vasemmassa laidassa olevan kiven kohdalle. Taustalla oikealla Röykkiö 1. Tapani Koiranen seisoo Röykkiön 1 keskellä olevassa kuopassa.. Koekuoppa 3 on röykkiön vasemmalla puolella.	ENE	22.9.
41636	Sitto [9]. Röykkiö 2. Taustalla on Sitossa oleva vanha mökki. Koekuoppa 1 on kuvan oikean laidan tienoilla, mökin pihan reunalla.	SE	22.9.
41637	Sitto [9]. Siton saari kuvattuna Kirjoniemen kärjestä. Korkein kumpare, jolla on röykkiö ja asuinpaikka ovat, on heti kuvan keskellä (osittain puiden takana) näkyvän rantasaunan takana.	SW	24.9.
41638	Kirjoniemi [10]. Louhikkoista rantaa tasataltan KM 14273 oletetulla löytöpaikalla.	SE	24.9.
41639	Kirjoniemi [10]. Eteläinen huvila ja tasaista harjanteen lakea sen edustalla. Kuvanottoipaikan ja huvilan välinen alue on asuinpaikan eteläosaa. Koekuoppa 1 huvilan seinän edustalla, koekuoppa 2 kuvan keskellä pihan laidalla ja koekuoppa 3 vasemmassa laidassa varvikossa, kuusen taimien seassa.	WNW	24.9.
41640	Kirjoniemi [10]. Eteläinen huvila rannassa olevalta laiturilta kuvattuna. Etualalla jyrkkää ja kivistä rannasta nousevaa rinnettä. Asuinpaikka on huvilan takana harjanteella.	ENE	24.9.

Dia nro	Aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1998
41641	Kirjoniemi [10]. Asuinpaikan keskiosaa kuvattuna etelälounaasta. Karttalaukun kohdalla koekuoppa 4, josta löytyi keramiikkaa. Taustalla pohjoisemman huvilan rakennuksia. Lähinnä ulkokäymälä (8-9 m päässä koekuopasta).	SSW	24.9.
41642	Kirjoniemi [10]. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna pohjoisen huvilan pihapiirin pohjoisimman (vihreän) rakennuksen länsinurkalta. Koekuoppa 5 on kuvan keskellä olevan huvilan edustalla. Koekuoppa 4 on taustalla oikealla olevan rakennuksen takana metsässä.	NNW	24.9.
41643	Toivettula [7]. Kvartsi-iskosten löytöalue Rätönjärven (Toivaslammen) vesijätölle laskevalla pellolla. Tiheämpi löytökeskittymä pellon laidalla oikealla, pellossa olevan ruohomättään tasalla ja siitä alaspäin. Pellon alalaidassa iskoksia harvakseltaan vasempaan reunaan asti. Taustalla vasemmalla Haapasaaren talo. Kuvattu koordinaattipisteestä $x = 6787\ 39$, $y = 2491\ 48$.	S	29.9.
41644	Kasakkamäki [16]. Entinen Vilho Kempin talo kuvattuna pelloilta Kurjenkalliontien N-puolelta. Keihäänkärjen oletettu löytöpaikka on kumpareella talon vasemmalla puolella (kumpareessa on kellari, kuvassa näkyy valkea ovi).	N	29.9.
41645	Kasakkamäki [16]. Kellari ja kumpare kuvattuna talon eteläpuolelta pihan laidasta. Löytöpaikka saattaa olla kellarin kohdalla, mutta todennäköisemmin ehkä sen oikealla puolella tasoitetulla alueella (ehkä kuvan ulkopuolella oikealla).	SW	29.9.
41646	Terissaari [37]. Kiven- ja maansekainen röykkiö etualalla kiven takana. Röykkiön päällä kasvaa puita. Taustalla on Terissaaren päärakennus.	E	1.10.
41647	Terissaari [37]. Koekuoppa 2 ylhäältä kuvattuna. Päällä on palaneita kiviä ja nokista maata. Pohjalla on kerros hiiltynyttä puuta, joka kiiltää kuvassa.	S	1.10.
41648	Terissaari [37]. Koekuoppa 2 röykkiön etelälaidalla.	S	1.10.
41649	Nuljunktulma [40]. Kivessä oleva hakkaus kuvattuna ylhäältä päin (liiduttuna). Yläriivi: "1763", alariivi: "i:i."	S	5.10.
41650	Nuljunktulma [40]. Kivi kuvattuna tieltä. Hakkaukset vasemmalla etukulmassa.	WNW	5.10.
41651	Metsikkö [5]. Kiviesineiden ja muiden asuinpaikkalöytöjen löytöpaikka etualalla pellon reunan ulkopuolella, kaivon ympäristössä. Aivan kaivon pumpun yläpuolella taaempänä näkyy likakaivon kansi, jonka paikalla on aiemmin ollut sauna, jonka alapuolelta kaikki löydöt on kerätty. Entinen asuinrakennus on ollut uuden talon kuistin kohdalla.	SW	6.10
41652	Metsikkö [5]. Rinteen profiili. Vasemmalla tasainen savikkopelto. Pellon reunassa on oja, ja sen yläpuolella noin puoli metriä korkea törmä. Sen päällä on noin 10 m levyinen kaista hyvin loivasti kohoavaa savimaata. Ylempänä rinne nousee jyrkästi (kuvassa oleva kohta ehkä osittain pengerrytetty). Kaivon pumpu (löytöpaikka) kuvan keskellä heinikossa.	SE	6.10.
41653	Metsikkö [5]. Maisema talon pihalta (kellarin edestä) Lontilanjoelle. Joki on ensimmäisen peltosaran takana. Löytöalue on etualalla kaivon pumpun ympärillä.	NNE	6.10.

Dia nro	Aihe	Kuvaus-suunta	Pvm 1998
41654	Taivallahti [11]. Painanne kuvattuna itäpuolelta harjun etelärinteestä. Taustalla vasemmalla harjanteen päällä painanteesta noin 10 m länteen oleva suurkivi. Oikealla kameralaukku painanteen itäreunalla. Siitä vasemmalle kenttälapio koekuopassa painanteen pohjalla. Edelleen vasemmalle karttalaukku painanteen länsireunalla.	ESE	21.10.
41655	Taivallahti [11]. Painanne kuvattuna harjun juurelta. Oikealla kameralaukku painanteen itäreunalla. Siitä vasemmalle kenttälapio koekuopassa painanteen pohjalla. Edelleen vasemmalle karttalaukku painanteen länsireunalla.	S	21.10
41656	Pikkusuo [13]. Kuoppa 3 (mahdollinen pyyntikuoppa) kuvattuna harjun etelärinteeltä kannon päältä. Kameralaukku kuopan pohjalla.	SW	21.10
41657	Matinlahti [6]. Koekuoppa 1, josta löytyi saviastianpala, täytettynä kenttälapion kohdalla. Sen takana 1 m päässä noin 1 m läpimittainen kivi aivan rantatörmän reunassa. Vasemmalla näkyy 1800-luvun rantatörmä. Sen alla on vielä rinnettä ja nykyinen ranta. Koekuopasta oikealle näkyy rinteessä oleva pieni tasanne (vaalea heinäinen alue). Aivan oikeassa reunassa näkyy ylöspäin nousevan melko jyrkän rinteen alareunaa. Taustalla on Terisjärvi. Kuvattu yläviistosta rinteeltä.	ENE	23.10
41658	Pappila [36]. Keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikka vallissa, pysäköintipaikan takana, kuorma-auton perän kohdalla. Pysäköintipaikan oikeanpuoleisen reunan kohdalla, ison kiven vasemmalla puolella on ollut pappilan kellari, jota täytettäessä esine löytyi vallista otetusta maasta.	SSE	27.10
41659	Pappila [36]. Yleiskuva keihäänkärjen KM 31158 löytöpaikasta kuvattuna Talttatien länsipuolelta. Löytöpaikka on vasemmalla kuorma-auton ja henkilöauton keulan välissä (tontin rajalla) olevassa maavallissa. Keskellä on Niemisen autokorjaamon pihaa ja oikealla korjaamorakennus.	WSW	27.10
41660	Hallamäki [1]. Väreen tontin länsiosa kuvattuna tontin alapäästä tieltä. Rinteen löytämän saviastianpalan löytöpaikka on kuvan etualalla koivun oikealla puolella.	WSW	27.10
41661	Hallamäki [1]. Väreen tontin itäosaa kuvattuna tontin alapäästä tieltä portin edestä. Tontin itälaidalla on raivaamatonta kivistä maata. Muinaisjäänöskilpi on kuvan keskeltä puiden alla. Taustalla on viereisen tontin kerrostalot.	WNW	27.10
41662	Hallamäki [1]. Mäen itäosan kerrostalojen länsipäädyt. Kuvan keskellä maaleikkaus tonttien rajalla. Vasemmalla Väreen tontti. Muinaisjäänös-kilpi on kuvan keskellä Väreen tontilla, muutaman metrin päässä raja-aidasta. Taustalla vasemmalla Väreen tontin itäisempi asuinrakennus.	SW	27.10
41663	Hallamäentie [19]. Kupurasoljen KM 21880 löytöpaikka on etualalla Hallamäentien ja siitä oikealla eroavan polun välisessä kiilassa, ilmeisesti jonkin matkan valopylvään takana. Oikealla taustalla mäellä on Antero Laakin talo, jonka vasemman pään kohdalla on ns. Salosen torpan kätkölöydön löytöpaikka. Taustalla vasemmalla on Hallamäentien kerrostaloja, jotka on ilmeisesti rakennettu soljen löytymisen jälkeen.	W	27.10

Dia nro	Aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1998
41664	Kirkkomäki [3]. Löytöpaikka on kerrostalon (Valtatie 20) oikean puoleisen portaikon edessä, noin 3,5 m seinästä. Paikalla on täytemaalle rakennettu pysäköintipaikka. Etualalla naapuritontti, jolla olevaa puutaloa (oikealla) puretaan parhaillaan. Aivan oikeassa laidassa näkyvä matala rakennus on Valtatien koillispuolella.	ESE	27.10
41665	Kirkkomäki [3]. Löytöpaikka kerrostalon (Valtatie 20) A-portaan edustalla kuvattuna naapuritontin ylälaidasta, puretun ulkorakennuksen kohdalta. Löytöpaikka on vasemmalla A-portaan oven edessä, polkupyörien takan. Oikealla näkyy naapuritontin puutalon luoteispäätä. Taloa puretaan parhaillaan. Niiden välistä näkyy Valtatien takana Akaan vanha hautausmaa ja kivisakasti.	S	27.10
41666	Loukonmäki [15]. Kuvan keskellä risteyksestä mäkeä ylös nousee Loukontie. Vasemmalla mäen päällä entinen Hilma Mäkisen, nyk. Aholan talo, jonka tontilta löydöt ilmeisesti ovat peräisin. Oikealla puolella nykyinen Moisanderin talo.	SSW	4.11
41667	Loukonmäki [15]. Aholan talon pohjoinen piha kuvattuna Loukontien itäpuolelta.	ESE	4.11
41668	Karjaisennenä [13]. Kumpare kuvattuna sen luoteispuolella olevan kesämökin pihalta. Vasemmassa reunassa näkyy mökin kuistia. Keskellä on kumpare. Löytöpaikka on kumpareen takareunalla metsässä. Tie mökin pihaan tulee kuvan oikeasta reunasta.	WSW	4.11
41669	Mainiemi [2]. Mainiemen huvilan tonttia kuvattuna portilta Satamatien varrelta Huvila jää juuri kuvan reunan ulkopuolelle vasemmalle. Suuri osa kalmistolöydöistä on peräisin huvilan edustalta, missä kuvassa seisoo auto. Toinen päälöytöalue jää kumpareen laen taakse oikealle.	SW	4.11.

TOIJALA
Arkeologinen perusinventointi 1998

113278 Toijala, Hallamäki. Värein tontin itäosaa kuvattuna tontin alapäästä tieltä portin edestä. WNW. 27.10.1998

113287 Toijala, Mainiemi. Mainiemen huvilan pihaa kuvattuna tontin itälaidalta. ESE. 4.11.1998

kuvannut A. Bilund

TOIJALA

Arkeologinen perusinventointi 1998

113282 Toijala, Kirkkomäki. Löytöpaikka kerrostalon (Valtatie 20) A-portaan edustalla kuvattuna naapuritontin ylälaidasta, puretun ulkorakennuksen kohdalta. S. 27.10.1998

113248 Toijala, Hirsikangas. Yleiskuva maastosta, kuvattu itäisen harjanteen kärjestä kalliolta. SE. 17.9.1998

kuvannut A. Bilund

TOIJALA

Arkeologinen perusinventointi 1998

113268 Toijala, Metsikkö. Kiviesineiden ja muiden asuinpaikkalöytöjen löytöpaikka etualalla pellon reunan ulkopuolella, kaivon ympäristössä. SW. 6.10.1998

113274 Toijala, Matinlahti. Koekuoppa 1, josta löytyi saviastianpala, täytettynä kenttälapion kohdalla. ENE. 23.10.1998

kuvannut A. Bilund

TOIJALA
Arkeologinen perusinventointi 1998

113260 Toijala, Toivettula. Kvartsi-iskosten löytöalue Rätönjärven (Toivaslammen) vesijätölle laskevalla pellolla. S. 29.9.1998

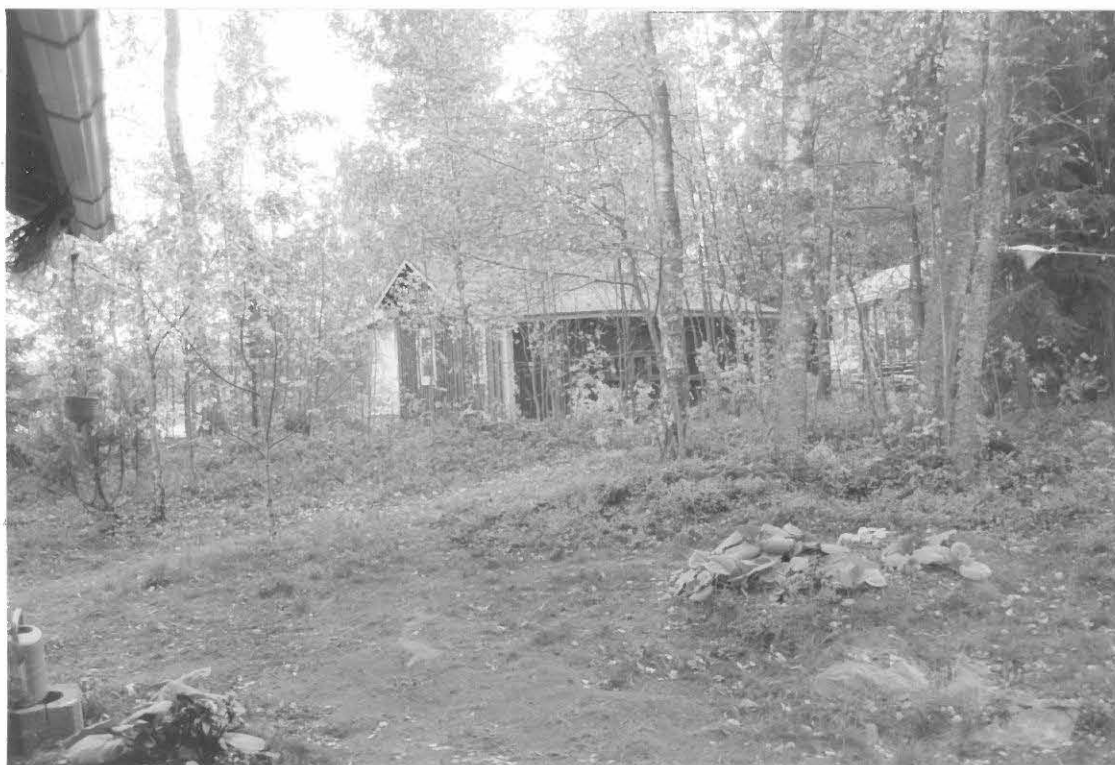
113247 Toijala, Mäkienperä. Asuinpaikka kuvattuna hiekkakuopalle tulevan traktoriuran suunnasta. WSW. 16.9.1998

kuvannut A. Bilund

TOIJALA
Arkeologinen perusinventointi 1998

113251 Toijala, Sitto. Röykkiön 1 luoteisosaa. NE. 22.9.1998

113259 Toijala, Kirjoniemi. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna pohjoisen huvilan pihapiirin pohjoisimman rakennuksen länsinurkalta. NNW. 24.9.1998
kuvannut A. Bilund

TOIJALA
Arkeologinen perusinventointi 1998

113273 Toijala, Taivallahti. Harju kuvattuna Makkaraan menevältä tieltä. NE.
21.10.1998

kuvannut A. Bilund